

Fantastic club

GÉRARD KLEIN

PLANETA CU ŞAPTE MĂŞTI

Editura Albatros

Desenul copertei :
MARCELA CORDESCU

Volumul reprezintă
O selecţie din :
„Les perles du temps”, Edition Denöel, 1958;
„Un chant de pierre”, ed. E. Losfeld, 1966;
„Fiction” nr. 170, 183, 189 şi
„Fiction special” 12.

GÉRARD KLEIN[1]

sau

FASCINAŢIA

ÎNTREBĂRILOR FUNDAMENTALE

H.P.Lovecraft, vizionarul încă atât de puţin cunoscut în ţara noastră, a spus cândva că singurul subiect demn de interes pentru un scriitor e lupta cu timpul. Deşi depărtat de concepţiile filozofice şi literare ale scriitorului american (căruia i-a închinat totuşi un amplu studiu), Gérard Klein pare să ilustreze, atât prin biografie cât şi prin operă, aserţiunea lui Lovecraft. Dar Lovecraft e, mai presus de toate, un explorator al universului fantastic cu profunde legături în secolul al XVIII-lea, în vreme ce Klein, intelectual cu o solidă pregătire ştiinţifică, a optat în cunoştinţă de cauză pentru domeniul anticipaţiei. Dacă e greu să fii de acord cu el atunci când reduce literatura fantastică la romanul „gotic”, uitând sau prefăcându-se a uita contribuţiile majore ale scriitorilor contemporani care au dat noi şi tulburătoare dimensiuni universului fantastic, e

---

[1] G. Klein nu mai e un necunoscut pentru cititorul român, care a avut posibilitatea să ia cunoştinţă de nuvelele sale *Civilizaţie 2190* (în *Viitorul a început ieri* de Ion Hobana), *Monstrul*, (Viaţa românească nr. 2/1970), Îmblânzitorul de centipezi (Colecţia de Povestiri ştiinţifico-fantastice nr. 373 şi 374 din 1970 şi *Un cântec de piatră* (în *Un pic de neant, o antologie a anticipaţiei franceze contemporane*). Nu am inclus în prezenta culegere nici una dintre nuvelele până acum traduse în româneşte pentru a îngădui iubitorilor de anticipaţie să cunoască aspecte inedite ale creaţiei lui Gérard Klein.

totuşi semnificativă părerea autorului nostru că literatura fantastică (limitată la strigoi, vampiri şi căpcăuni...) „are doar un trecut, pe când anticipaţia pare destinată unui viitor strălucit”, mai mult, că „anticipaţia este azi singura literatură vie“. E o poziţie partizană, desigur, dur chiar exagerările devin simpatice sub condeiul unui scriitor care conduce, în cadrul editurii Laffont, importanta colecţie Altundeva *şi* Mâine*, reuşind să facă din ea, în scurtă vreme, cea mai prestigioasă tribună a literaturii occidentale de anticipaţie.*

Aşadar, lupta cu timpul. . .

Născut în 1937 într-o familie originară din Lorena, ceea ce explică consonanţele franco-germane ale numelui său, Gérard Klein începe să citească la vârsta de cinci ani. Şi citeşte enorm şi amestecat până la 17 ani, când înregistrează al doilea succes în lupta cu timpul, publicarea primei sale nuvele. E perioada în care devine „copilul minune al anticipaţiei franceze”, lucrările lui uimind şi fermecând printr-un timbru inedit. Revista „Fiction”, al cărei rol în promovarea noii literaturi de anticipaţie e binecunoscut, îi deschide coloanele sale, iar contactul cu opera lui Ray Bradbury („descoperirea unui scris simplu şi totodată poetic, precum şi foarte elaborat”) oferă „copilului minune” perspectiva abordării fericite a marilor teme ale anticipaţiei, scutindu-l de tehnicismul şi uscăciunea care au condamnat atâtea alte încercări literare, pornite poate cu un entuziasm la fel de autentic. Norocos, deci, Gérard Klein

se avântă pe drumul deschis de marele său înaintaş american şi, sub influenţa fertilizatoare a acestuia, va deveni curând „Bradbury-ul francez”, etichetă de fel peiorativă, căci nu trebuie înţeleasă ca definind un epigonism, ci o întâlnire în cadrul unei direcţii artistice, Klein cunoscând o fază bradburyană ce ţine de modalitatea apropierii de marile enigme ale Cosmosului, de fascinaţia stelelor şi de destinul omenirii. E perioada nuvelelor adunate în culegerea Perlele timpului *(1958), salbă de mărgăritare literare, într-adevăr, demonstrând virtuozitatea tânărului scriitor şi autenticitatea sensului său. Rafinat şi simplu, Klein povesteşte într-un fel pe care autorul* Merelor de aur ale Soarelui *nu l-ar dezavua, dar mimetismul îi e străin, atmosfera poetică integrează firesc atât ironia cât şi consideraţiile intelectuale, justificând parcă, încă din această fază, a treia etichetă pe care urmează s-o primească din partea criticii şi a colegilor „Klein intelectualul literaturii franceze de anticipaţie”. Impresionant palmares . . . Dacă un epigon dă de obicei lucrări inferioare maestrului, aproape toate nuvelele lui Klein din* Perlele timpului *sunt desăvârşite. Începătorul se dovedeşte, de la bun început, un maestru, iar unul dintre elementele care-i acordă o nuanţă specifică, aş zice franceză, e filonul autobiografic, datele personale pe care nu încetează a le strecura în mod firesc, aproape involuntar, în tot ce scrie, ca un gaj al autenticităţii, a neputinţei de a se delimita de operă. Nu mi se pare că*

încorporarea amănuntului biografic în ţesătura ficţiunii literare reprezintă, în cazul lui, un truc meşteşugăresc sau o dovadă de exhibiţionism, în afara unor precizări uşor detectabile (eroul e scriitor ca Vincent din Spuma soarelui, *scriitor şi economist ca interlocutorul din* Viruşii nu vorbesc *sau ca Jérôme Bosch din* Linie despărţitoare*, locuieşte pe strada Jussieu ca Gérard Klein însuşi etc.), multe detalii şi trăsături specifice nu pot fi detectate decât de apropiaţii autorului şi, ca atare, rămân insesizabile. Ele există totuşi, de la început mai frecvent poate decât în lucrările altui scriitor afectând obiectivismul şi detaşarea de text, şi vor fi întâlnite pe tot parcursul operei.*

Al doilea volum de nuvele, Un cântec de piatră *(1966), reprezintă cucerirea unei noi trepte. Temele sunt de astă dată mai amplu orchestrate, inteligenţa sensibilă vădită în schiţele şi nuvelele celui dintâi volum se desfăşoară în fraze ample, de o muzicalitate proprie poemului în proză, Klein abordează noi subiecte. Şi, ca un corolar firesc al structurii imaginaţiei sale, interesul i se îndreaptă acum şi către milenara poezie a miturilor. Orfeu (*Un cântec de piatră*), Infernul şi emisarii lui (*Recrutorii*), tunica lui Nessus, centaurul care s-a răzbunat pe Hercule (*Tunica Nessei*), iată tot atâtea motive mitice cărora Klein le reinterpretează sursele, pe care le înfăţişează într-o nouă şi neaşteptată viziune, încadrându-le cu inteligenţă în universul fantastic şi totodată raţional al anticipaţiei.*

Apoi, deodată, conştient de faptul că a câştigat cursa

*împotriva cronometrului, că atunci când încă nu înceta să fie un scriitor tânăr a atins culmi pe care alţii le cuceresc abia în plină maturitate, Gérard Klein se vede confruntat cu teama de a merge mai departe pe un drum pe care îl mai puteau aştepta capodopere, dar nu surprize, se vede confruntat cu tentaţia de a continua, care nu e decât una dintre măştile facilităţii. Nu putem şti dacă n-au intervenit şi alte elemente — şi e de presupus că formaţia lui ştiinţifică, de economist şi sociolog, interesul pentru datele exacte ale unor discipline extraliterare a putut juca un rol deloc neglijabil în hotărârea care avea să afecteze destinul scriitorului — dar stilistul atent la cadenţele frazei şi la sugestiile cuvântului se despoaie voluntar de sonorităţile şi strălucirile care-i aduseseră aprecieri unanime, pentru a reintra în arena literelor ca un anticalofil declarat, decis să-şi înfăţişeze ideile cu o sobrietate pe care nici minimele artificii compensatoare de ordin compoziţional (*Aviz către directorii de grădini zoologice*), n-o pot afecta. O nuvelă admirabilă ca* Linie despărţitoare *pare totuşi să indice încercarea de a găsi o soluţie de compromis între expunerea nudă a faptelor, cu un sarcasm ce se dispensează de figuri de stil (*Discurs la a suta aniversare a Internaţionalei Vegetariene*), şi viziunea literară a scriitorului familiarizat cu tehnicile moderne ale unor Faulkner şi Lowry, faţă de opera cărora nutreşte dragoste şi respect. Viitorul său volum de nuvele, aflat în pregătire, va limpezi poate opţiunea unui artist scrupulos şi nedispus la*

concesii.

Dar am parcurs deocamdată — şi în chip sumar — doar evoluţia nuvelistului şi, dacă suntem siliţi să lăsăm de-o parte bogata activitate a eseistului, nu putem uita că Gérard Klein e şi autorul a trei romane (pentru a nu vorbi de cele pe care le-a publicat sub pseudonimul Gilles d'Argyre cu scopuri mărturisite prin chiar pseudonimul ales, destul de străveziu, şi dintre care declară totuşi că ţine la două, Ucigaşii timpului *şi* Sceptrul întâmplării*, e drept, în cadrul unui interviu pe care l-a dezavuat*[2]*). Căci în romancierul Klein, în primul rând, vom găsi scriitorul obsedat de problema timpului, a nemuririi sau a controlului asupra timpului, precum şi de cea a destinului omenirii. Dacă e adevărat că sunt scriitori care, de la carte la carte, aprofundează una şi aceeaşi temă, Gérard Klein se numără printre aceştia.*

*Problema timpului, a posibilităţii stăpânirii lui, a intervenţiei viitorului în trecut, sau în prezent, atunci când e vorba de una şi aceeaşi persoană, problema lumilor paralele şi a contactelor pe care le pot avea, iată o categorie de teme fascinante, mereu reluate şi analizate din unghiuri diferite, ca pentru a adeveri cuvintele lui Lovecraft. Două povestiri (*Cei părăsiţi *şi* Linie despărţitoare*), una de la începutul carierei lui Klein şi cealaltă caracteristică pentru scrisul lui de azi, ilustrează tema universurilor paralele şi a interferenţelor lor, dar ea va*

---

[2] Le nouveau Planète, nr. 23/1971

fi amplu reluată în romanele Timpul n-are miros *(1963) şi* Seniorii războiului *(1970). Dacă în povestirile menţionate intervenţia alter ego-ului din lumea paralelă se reduce la un schimb de neveste (*Cei părăsiţi*) sau la o serie de instigaţii şi avertismente neliniştitoare în momentul luării unei hotărâri cruciale (*Linie despărţitoare*), eroii din* Timpul n-are miros *vin din viitor în propriul lor trecut spre a lupta împotriva lor înşile şi a împiedica astfel o funestă desfăşurare a evenimentelor, în vreme ce romanul* Seniorii războiului *sfârşeşte în clipa când Corson se simte „pe punctul de a intra în contact cu nenumăraţii Corsoni divergenţi ai viitorului".*

Căci Corson, ca şi Jorgenssen din Timpul n-are miros*, ca şi Jerg Algan din cel dintâi roman al lui Klein,* Gambitul stelelor*, publicat odată cu* Perlele timpului *în 1958, vor ajunge să stăpânească timpul. Ideea e mai complexă în ultimele două romane. Corson şi Jorgenssen pot trece în viitor, se pot întoarce în timp, pătrund în universuri paralele pentru a ajuta la perfecţionarea lumilor, la ameliorarea omenirii, la epurarea ei. Dacă în* Timpul n-are miros *întreaga acţiune e dominată de atot-prezenta figură a savantului Arcimboldo Urzeit şi rămâne* stricto sensu *pe plan uman, imaginaţia lui Gérard Klein nu se poate mulţumi cu o explicaţie pur omenească nici a evoluţiei vieţii pe Pământ şi nici a destinului lui homo sapiens pe una dintre planetele galaxiei. Pentru a-i înţelege gândirea se cuvine să stăruim o clipă asupra fascinaţiei majore care şi-a lăsat*

amprenta pe întreaga sa operă, fascinaţia stelelor.

În timp ce un erou ca Vincent din Spuma soarelui *e atras cu o tiranică şi deznădăjduită dragoste de îndepărtatele şi indiferentele stele, se simte străin printre oameni şi nu-i redescoperă decât atunci când se identifică totul cu emisarii solari, în timp ce eroina din* Serbarea *trăieşte, mai puţin limpede, un proces similar, lui Jerg Algan din* Gambitul stelelor *îi va fi dat să afle, la capătul unei lungi aventuri, că oamenii nu sunt decât nişte roboţi, nişte maşini create de „stele, sau, mai bine zis, de ceva ce locuia în stele, ce se năştea, trăia şi murea odată cu stelele . . . ceva ce se adunase treptat în centrul Galaxiei până la a deveni un nucleu de conştiinţă, ceva ce dorea dureros de puternic să arunce o reţea de lumină şi de căldură peste vidul îngheţat”. Stelele, Stăpânii, au căldură peste zeci de lumi, pe mii de lumi, poate pe milioane de lumi“ si, în conformitate cu un plan gigantic, au determinat şi aşteptat apariţia omului, care urmează să fie „un fel de inteligenţă, de conştiinţă, de sânge al stelelor deplasându-se prin vinele spaţiului, silind frigul beznelor şi dezordinea inorganizatului să dea mereu îndărăt”.*

Nu e neinteresant să constatăm că, încă de la începuturile scrisului său, Klein atribuie omenirii nobila misiune de a fi conştiinţa Universului. Profunda lui încredere în destinul omului nu se va dezminţi niciodată, dimpotrivă, aşa cum vom vedea, concepţia lui se va adânci, va căpăta noi temeiuri pentru a introduce omenirea în

infinitul lumilor stelare, ca parte integrantă şi esenţială a Cosmosului. Căci amintita explicaţie, întrucâtva naivă, a originii omului, îl putea mulţumi pe tânărul scriitor care ratase cu un singur vot primirea premiului Jules Verne, ce urma să-i fie atribuit pentru Gambitul stelelor*, dar l-a nemulţumit curând pe Gérard Klein, devenit între timp om de ştiinţă şi eseist de întinsă cultură. Şi el a urmat să caute răspunsul la una dintre marile enigme pe care religiile, ştiinţa şi filozofia s-au străduit să le rezolve: cum a apărut fiinţa gânditoare pe Pământ? Între omul din Neanderthal şi cel din Cro-magnon se află o prăpastie pe care ştiinţa o astupă încă, de cele mai multe ori, cu ipoteze. Materialist convins şi umanist în cel mai bun înţeles al cuvântului, Klein nu s-a încurcat nici o clipă în mrejele metafizicii, despre care încă în* Spuma soarelui*, prin gura lui Vincent, spunea: „Metafizica n-are probabil nici o realitate în afara ideilor care o alcătuiesc". Tot atunci însă, convins de mecanismul orb al unei evoluţii determinată de autoperfecţionarea formelor pe cure viaţa le îmbracă, era de părere că: ,,Adevărata noastră problemă e probabil aceea de a fi lipsiţi de orice destin" şi adăuga îndată: „iar condiţia noastră, aceea de a ne făuri mereu câte unul, pentru a uita de golul ăsta". Rareori un scriitor şi-a exprimat cu atâta luciditate obsesia încă de la începuturile carierei, căci tocmai imposibilitatea împăcării cu „absenţa unui destin" al omenirii şi încercarea de a descoperi sau „făuri mereu câte unul" străbate întreaga operă a lui Gérard Klein.*

În faza juvenilă a fascinaţiei pe care stelele o exercitau asupra lui, cu, evident, tot ceea ce lumea stelelor presupunea ca aventură a cunoaşterii şi făgăduia ca revelaţie în preajma primelor zboruri cosmice, soluţia la care ajunge era cea din Gambitul stelelor*. Dar am văzul că ea nu-l putea mulţumi multă vreme. Al doilea răspuns avea să vină odată cu teoria lui Pierre Blanc din* Viruşii nu vorbesc*. Şi de data asta oamenii sunt văzuţi ca nişte maşini perfecţionate, dar ireverenţa şi spiritul de frondă sunt duse până la limită: în loc de a fi create de stele, „maşinile” ar fi opera viruşilor. Expus cu seriozitate şi cu argumente ştiinţifice, paradoxul îl amuză un timp pe Klein, dar lipsa de anvergură a unui asemenea „destin” nu-l poate satisface, chiar dincolo de caracterul derizoriu al presupuşilor creatori ai omului. Şi al treilea răspuns, grandios, demn de cel ce contempla fascinat stelele pentru a le smulge un sens, o indicaţie cu privire la misiunea omului şi la locul său în Univers, va fi furnizat de recentul roman* Seniorii războiului*, în care intervin „cei din Aergistal”, entităţi aflate în afara Universului, „pe pielea Universului”.*

„Ei suntem noi, Corson, repetă Floria. Noi suntem cei din Aergistal. Dar nu ştim asta, şi trebuie s-o descoperim pentru a înţelege. Ei sunt toate posibilităţile, ale acestei specii, a noastre, şi ale tuturor celorlalte, chiar ale celor pe care nu le poţi visa şi care nu te pot visa. Sunt toate fragmentele Universului şi toate privirile aruncate asupra Universului. Nu suntem strămoşii zeilor, nici ei urmaşii

noştri, dar suntem o parte a lor, despărţită de origini sau, mai bine zis, de întreg. Fiecare dintre noi e una dintre posibilităţile lor, un amănunt, un creod care aspiră confuz la unitate şi luptă în noapte să se impună, să existe în mod separat. . . Suntem o clipă a lungului marş ce duce la Aergistal, spre unitatea conştiinţei posibililor, iar cei din Aergistal sunt fiecare dintre cei în marş”. În final, Corson înţelege: „Existenţa cunoaşte cel puţin trei nivele. Nivelul existenţei virtuale . . . când nu eşti nimic mai mult decât o probabilitate înscrisă în registrele spectrale din Aergistal. Nivelul vieţii lineare, a celuilalt Corson, unde rămâi întemniţat între naştere şi moarte. Şi, în sfârşit, nivelul hipervieţii, care se desfăşoară simbolic într-un timp pe axa timpului, care te elibera de timp”.

Nu poate fi desigur rezumată în câteva fraze complexitatea răspunsului, deocamdată definitiv, care presupune un fel de original panteism fără nuanţă mistică şi depăşind antropocentrismul, întemeiat pe ipoteza hipervieţii şi a eliberării de timp, ceea ce îngăduie omului să privească în faţă un destin pe măsura Universului, mai amplu decât cel trasat de Arciboldo Urzeit, mai nuanţat decât cel enunţat în Gambitul stelelor, *bazat pe opţiunea liberă şi conştientă.*

Nu e lipsit de interes să semnalăm că şi într-o problemă atât dezbătută în lumea anticipaţiei cum e cea a circulaţiei prin dimensiunea temporală, gândirea lui Klein a evoluat simţitor. Căci dacă Leonard Flinck II din Cei părăsiţi

păstrează tăcere asupra felului cum se poate deplasa de la un univers la altul şi dacă alter ego-ul lui Jérome Bosch nu poate decât telefona prin timp, Jerg Algan află că „omul conţine mecanismele care-i îngăduie să se deplaseze printre stele, dar se cuvine ca el să le declanşeze”. Lucrul se realizează cu ajutorul tablei de şah pe care stăpânii (Stelele) au inventat-o (de remarcat predilecţia lui Klein pentru descoperirea de întrebuinţări neaşteptate ale unor obiecte uzuale, jocul de şah în Gambitul stelelor *sau telefonul „care leagă uneori două momente, în loc de a lega două locuri” în* Linie despărţitoare*). Aşadar, „pătrăţelele jocului de şah reprezintă un anumit număr de coordonate necesare. Opt pătrăţele reprezintă, de pildă, opt dimensiuni. Soluţia unei probleme de şah corespunde soluţiei unei probleme de itinerar în spaţiu şi, de îndată ce itinerarul e stabilit, corpul omenesc, această cea mai perfecţionată navă stelară cu putinţă, se avântă printre lumi, după traiectorii aproape nule la viteze imense“. Cititorul avertizat primeşte explicaţia pe care nu simte nevoia s-o adâncească, o ia, cu alte cuvinte, drept una dintre convenţiile genului, apreciindu-i cel mult originalitatea, care lipseşte ipotezei mai banale din* Timpul n-are miros, *unde, din scrupul „ştiinţific“, apar „multitensorii unui spaţiu al lui Horowitz“ care trebuiesc ajustaţi „cu o precizie depăşind a şaisprezecea decimală“ şi un „dreptunghi negru comunicând cu Altundeva-ul absolut”. Şi în* Seniorii războiului *va fi vorba de o maşină de*

călătorit în timp, de hipproni (nişte monştri în stare să se deplaseze în spaţiu şi timp) şi de o fiolă opalină cuprinzând un „accelerator”, dar „tehnica“ aceasta rămâne un simplu pretext şi se integrează în ansamblul unuia dintre cele mai tulburătoare romane de anticipaţie ale literaturii franceze, în care zborul imaginaţiei vizionare şi o impresionantă concepţie filozofică îngăduie descoperirea ameţitoarelor ipoteze ale desfăşurării neîntrerupte şi tot mai perfecte a procesului vieţii în Cosmos.

Să subliniem, în încheiere, faptul că Gérard Klein, spirit eminamente investigator, deschis tuturor întrebărilor esenţiale, afectând cele mai variate domenii ale cercetării culturale şi ştiinţifice, este un produs al raţionalismului francez. Neliniştea lui intelectuală, surprinzătoare în prima clipă la omul cu blajină înfăţişare de olandez trăgând paşnic din pipă (dacă agerimea privirii n-ar atrage atenţia şi nu i-ar dezminţi înfăţişarea), se traduce prin neastâmpărul unei intense curiozităţi dominată de luciditate. Încă de la primele lui încercări literare a scris povestirea simbolică Un loc la balcon*, avertizând asupra primejdiilor şi iluziei pe care o reprezintă jocul pe marginea prăpastiei, preconizat cândva de un cunoscut om politic american. Dacă drumul lui spre oameni a trecut prin fascinanta lume a stelelor, dacă a simţit nevoia să se ridice la incomensurabile înălţimi pentru a se întoarce pe Pământ şi a-l privi cu ochii proaspeţi ai unui extraterestru pentru care fiecare amănunt al peisajului, fiecare faţă omenească sunt nimbate de mister*

şi miracol, e pentru că tuturor ni se întâmplă să nu mai vedem pădurea din pricina copacilor, să lăsăm aparenţele să întunece esenţa, banalul şi mediocritatea să acopere inestimabilul. Întoarcerea printre oameni i-a îngăduit să pună, cu un impresionant recul cosmic, marile, eternele întrebări pe care un alt neliniştit, Gauguin, le pusese înaintea lui, cu dezamăgitorul recul al unei civilizaţii mercantile şi în iluzoriul paradis tahitian: De unde venim? Ce suntem? Încotro ne îndreptăm? *Puţini scriitori au cutezat să formuleze asemenea întrebări fundamentale, mai puţini au încercat să le răspundă, şi unul dintre titlurile de glorie ale lui Gérard Klein rămâne acela de a fi avut nu numai îndrăzneala unor astfel de întrebări, ci şi pe aceea de a le da un răspuns literar, în cel mai larg şi mai contemporan spirit umanist, ca pentru a justifica o dată mai mult convingerea lui fermă că* „anticipaţia e singura formă de literatură într-adevăr modernă*”.*

VLADIMIR COLIN

PERLELE TIMPULUI

1958

UN LOC LA BALCON

Pământul scuipă racheta printr-un larg rotogol de fum. Apoi se aşternu tăcerea, o tăcere moartă şi întunecoasă, tăcere a stâncilor rătăcind în străfundul spaţiului.

Dar în rachetă era viaţă, zgomotul vieţii. O viaţă mecanică ce zăngănea, sfârâia, înregistra, ţinea conciliabule luminoase şi scuipa fulgere colorate, şi mai era viaţa oamenilor striviţi pe podea, care priveau ţintă găurile de lumină ale stelelor pe ecrane şi, din când în când, vorbeau.

— Un loc la balcon. Cine ar fi zis că ni se va da vreodată un loc la balcon ca să ne uităm cum pârâie, pe unul din deşerturile Pământului, nişte uriaşe pocnitori atomice. Un ditamai focul sărbătoresc, şi să sări peste el până-n Lună, şi să te uiţi, de sus cum arde. Să mergi în Lună ca să vezi aprinzându-se stele pe Pământ.

— N-o să vedem nimic. Doar o scânteie. Pentru a gusta cum se cuvine focul ăsta sărbătoresc ne-ar trebui ochi de telescop, antene înfipte în creştet şi detectoare în urechi. Suntem doar nişte oameni. N-o să vedem nimic.

— Nu mergem în Lună pentru a vedea ceva, observă cu blândeţe căpitanul. Mergem în Lună pentru a înregistra acolo, din afara Pământului, o explozie atomică, pentru a măsura, a calcula, a extrapola. Nu suntem nişte turişti. Nici un om de pe Pământ nu-i destul de bogat ca să-şi îngăduie să facă turism în spaţiu sau să-şi cumpere de ziua naşterii o lumânare mai strălucitoare decât Soarele.

— Putem fi şi turişti, căpitane. Putem să şi privim şi, mai târziu, să povestim cum s-a dat foc unui deşert doar pentru noi şi cum, acolo sus, în vid, n-am simţit nimic.

— Mai târziu, poate, când veţi avea lungi bărbi albe şi veţi tremura în fotolii. Peste cincizeci de ani. Acum e totul secret.

— Poate fi păstrat vreun secret aici? Poţi împiedeca pe cineva să se proptească în spaţiu şi să privească Pământul?

— Nu-i nimeni aici. Suntem singuri, cei dintâi.

— De unde ştii? Poţi să-i împiedici pe astronomii marţieni să se plece peste telescoapele lor şi să se minuneze de gigantica erupţie care va desfigura Pământul? Poţi opri chestiile care planează în spaţiu să vină şi să-şi încălzească aripile la marele foc de materie aprins pe Pământ?

Luna lucea pe ecrane ca un ban de argint. Alungase stelele şi năvălea peste nava nemişcată în spaţiu.

— Va trebui să ne întoarcem. Atenţie!

— Călătoria n-a ţinut cine ştie cât. N-o să avem mare

lucru de povestit.

„Şi uite şi Luna, îşi spune căpitanul. Luna, cu faţa ei de brânză proaspătă, cu miile ei de guri ştirbe, cu pescarul care a prins marea ... Luna, care va privi în seara asta, căscându-şi toţi ochii, marele foc de artificii aprins în cinstea ei.”

Racheta aluniză într-o mare vijelie. Pulberile descriseră cercuri largi, ca aripile unor păsări cenuşii. Apoi se lăsară încetişor, fără zgomot, pe fundul mării de vid. Îşi puseră ciudatele costume de protecţie semănând cu ale scafandrilor. Mergeau în ele ca nişte marionete cu sforile foarte destinse şi elastice.

— Deschide poarta, Fleury.

„Ce-i dincolo de ea? îşi spuse Fleury. Păduri, mai verzi şi mai paşnice decât cele de pe Pământ? Pajişti,pâraie? Sau un deşert? Sau un fund uscat de mare? Telescoapele şi ecranele nu ne-au minţit oare întotdeauna?”

Răsuci volanul. Percepu şuierul. Împinse poarta. Văzu un deşert imens, un ţinut pustiu. Ceilalţi se înghesuiau în spatele lui. Văzu un fulger gonind pe suprafaţa Lunii. Un fulger auriu, în care se amestecau două universuri nespus de aride. Văzu deodată nişte dune acoperind craterele; o siluetă alergând de departe către el şi apropiindu-se fără a părea să vadă racheta, fără a părea să-i vadă.

Văzu un petic de albastru prăfuit, pe cerul negru; văzu stelele pălind; alţi oameni trecură alergând.

Îşi mişcă mâna. Se apucă să strige. Oameni pe Lună.

Aer pe Lună. În zare, un mare turn de fier.

Aerul auriu se depărtă apoi, se topi şi dispăru.

— Ce-i, Fleury? Eşti nebun. Ai văzut ceva?

Celălalt şovăi:

— Am văzut oameni alergând. Am văzut un cer albastru. Am văzut o mare construcţie de fier. E cineva pe Lună.

— Păi nu suntem noi primii? spuse căpitanul. Să fi ajuns cineva pe Lună înaintea noastră?

O cută neliniştită îi brăzda fruntea.

Năvăliră afară. Se afundaseră până la genunchi în praf. Căscară ochii. Îşi suciră gâtul, încercând să privească dincolo de orizont.

Nimic. Nici turn. Nici oameni.

— Ai visat, Fleury. Atât de tare ai crezut că vezi ceva, încât ai şi văzut. Unde ţi-s oamenii? Că n-au pierit fără veste.

Puteau vedea, până la douăzeci de kilometri, priveliştea goală. Şi nicăieri vreo adâncitură în care cineva să se poată ascunde. Doar nesfârşita mare de praf şi craterele, tare departe. Nici un palat cu vitralii luminate. Nici canale scăpărătoare, pe care să lunece gondole de fum şi de vânt. Nici castele cu turle îndesate, în care dorm balimezele deşteptate în zile de sărbătoare.

Prin urmare, Luna e doar atât. Un loc ca oricare altul. Un loc parcă mai puţin ciudat, mai puţin necunoscut datorită atâtor planuri, atâtor hărţi, atâtor fotografii atent

relevate şi studiate, adânc încrustate în tainiţele creierului. Luna impresionează mai puţin decât marea, când o vezi scânteind pentru întâia oară. Luna-i o dihanie moartă şi uscată, care nici măcar nu mai miroase.

— Au dispărut, zise Fleury. Dar sunt sigur că i-am văzut, sigur că n-am visat. Au fost aici, aproape, într-un fulger. Nu ne-au văzut şi am făcut gesturi mari şi i-am strigat. Nu purtau nici costume de protecţie, nici căşti, doar haine albastre. Nu făceau salturi; alergau aşa cum am fi alergat noi, pe Pământ. Acum nu se mai vede nimic. Până şi priveliştea s-a schimbat.

— A mai văzut careva ceva? întrebă căpitanul.

— Nu, spuseră ceilalţi. Ne aflam în spatele lui şi am zărit şesul cu un sfert de secundă după el. Nu era decât un nor mare de praf auriu, care gonea ca un fulger.

— Nu mai visa, spuse cu asprime căpitanul, întorcându-se către Fleury.

Descărcară racheta. Despachetară, asamblară metodic o mie de elemente metalice. Montară şi reglară marele telescop. Cam peste tot semănară detectoare. Din când în când aruncau o privire spre Pământ. Se aurea ca un fruct pârguit, nemişcat, suspendat. Undeva, pe un deşert al Pământului, fitilul uriaşelor pocnitori avea să se aprindă curând.

— Căpitane, căpitane! Chemarea răsună ca un strigăt.

Am auzit ceva! Am auzit ceva!

— Cine-i? Dumneata, Fleury?

— Nu, e La Salle. Aici, La Salle. Am auzit ceva.

Sosea în goană. Faţa lui scăldată în sudoare era zguduită de ticuri nervoase. Se împiedeca în mers.

— Văzut ceva?

— Nu, nu, nimic. Dar am auzit ceva. L-am auzit pe cineva fluierând ... M-am întors şi nu era nimeni. Dar cineva, pe care nu-l puteam vedea, fluiera.

— Unul dintre oamenii lui Fleury, probabil, glumi căpitanul. Îl mai auzi?

— Nu. V-am chemat de îndată ce a încetat.

— Unde a fost asta?

— În spatele rachetei.

Se duseră acolo. Nu văzură decât urmele paşilor lui La Salle. Nu auziră nimic.

— Vezi bine, ai visat şi dumneata.

— Nu, n-am visat! Am auzit o melodie. Pot s-o şi repet. N-am mai auzit-o niciodată, dar ştiu că-i o melodie de pe Pământ.

— Stai. Aveai difuzorul deschis, nu-i aşa?

— E întotdeauna deschis.

— Atunci, poate că unul dintre noi a fluierat şi l-ai auzit.

— Nu. Nu venea din difuzoare. Venea de undeva, din spatele meu.

— Vidul nu transmite undele sonore.

— Ştiu. Dar am auzit.

— Dacă unul dintre noi a fluierat melodia acum un minut, ai să mă crezi?

Celălalt chibzui.

— Poate.

— Oh, strigă căpitanul în microfon. Încetaţi lucrul. Adunaţi-vă la poalele rachetei. Vreau să vă întreb ceva.

Neliniştiţi, se uitară la căpitan şi la La Salle, care se apropiau de rachetă. Se întoarseră unii spre alţii.

În ciudata bucătărie întunecată a spaţiului, Pământul lucea ca fundul lustruit al unui ceaun. Se pregăteau, se amestecau şi se agitau în ea filtre de foc.

— A mai văzut careva ceva?

— Nu, zise căpitanul. Păstraţi-vă calmul. La Salle a auzit pe cineva fluierând. Aţi fluierat vreo melodie, de când aţi sosit pe Lună?

— Nu.

— Nu cred. N-am auzit nimic.

— O melodie cam aşa, zise La Salle.

Începu să fluiere.

— E o melodie de pe Pământ, spuse unul dintre oameni. O cunosc. Am tot auzit-o acolo. Iată-i cuvintele:

Erau patru-ntr-o rachetă.
De ce plecau de pe Pământ?
Dracul nu mai stă pe Pământ.
Dracul zboară şi pândeşte-n vid,

Ascuns într-un meteorit.
Erau patru-ntr-o rachetă
Şi dracul i-a luat pe toţi.
Livizi în blănile-ngheţate,
În biata lor rachetă găurită.

De ce-au plecat de pe Pământ!
Zadarnic Luna-i tot aşteaptă ...

Ascultară în tăcere. Picioarele li se afundau în pulbere, de parcă erau nişte foarte vechi statui, pe jumătate îngropate în nisipul adunat.

— Cam aşa. Nu-mi mai amintesc bine.

— Cunoşteai melodia, spuse căpitanul. Ai fluierat-o probabil fără să-ţi dai seama. Eşti absolut sigur că n-ai fluierat?

Neliniştiţi, aşteptară să-l audă vorbind. El şovăi:

— Nu, n-am fluierat; sunt sigur.

— Ai auzit-o undeva, pe Pământ. Îţi umbla prin minte şi aici, în tăcere, ţi-ai reamintit-o. Tăcerea şi singurătatea nu-s făcute pentru oameni. Atât dumneata cât şi Fleury sunteţi obosiţi, enervaţi.

— N-am visat, căpitane, am auzit ceva.

— Iar eu am văzut ceva, zise Fleury.

— Reluaţi-vă lucrul. Şi, dacă mai auziţi sau vedeţi ceva, închideţi ochii şi astupaţi-vă urechile. Luna nu-i o casă de odihnă pentru nevrozaţi.

Nimeni nu se urni.

— E cu siguranţă ceva, căpitane. Să cercetăm.

— Vedeţi voi ceva? Căpitanul îşi roti mâna. Credeţi că poate trăi ceva aici?

Se uitară la marea de praf, la luminile îngheţate ale Pământului căzând pe craterele depărtate, la stelele lucind ca nişte nestemate pe cerul gol de aer.

— Căpitane!

— Tăcere! Ascultaţi, pentru numele lui Dumnezeu!

Auziră, foarte desluşit şi aproape de tot, un zgomot de motor. Trecu peste capetele lor, pe deasupra rachetei.

— Un elicopter, un elicopter pe Lună. De data asta am înnebunit cu toţii!

Nimic pe cer. Zgomotul se depărtă şi muri.

— Nu-i cu putinţă. Fantome. Fantome.

— Trebuie să ne punem pe lucru, zise căpitanul. Se apropie ora. O să vedem mai târziu.

Dar nimeni nu făcu vreo mişcare.

— Trebuie să ştim.

— Am o idee, zise Fleury. Am o idee. Oamenii pe care i-am văzut, deşertul pe care l-am văzut erau nişte oameni şi un deşert de pe Pământ. Melodia pe care La Salle a auzit-o era o melodie de pe Pământ. Poate că-i un miraj? Poate că se află în spaţiu un nod şi locul ăsta ţine deopotrivă de Pământ şi de Lună. Poate că vedem şi auzim cele ce se petrec colo sus. Spaţiul se poate răsuci şi lega într-un fel atât de ciudat ...

— Un nod al spaţiului? Absurd, absurd. O şansă la milioane. O posibilitate la miliarde. Să ne grăbim. Se apropie ora.

Pământul avea să se aprindă şi să ardă. Pământul avea să-şi aprindă lanternele pentru o secundă, în cinstea Lunii. Poate că în câteva ore aveau să cadă pe cerul negru nişte pulberi venite de pe Pământ. Nişte pulberi încă încărcate cu foc invizibil, încă pătrunse de gustul aerului, al apei, al vegetalelor, al vântului şi a tot ce Luna nu va cunoaşte nicicând.

Aţintiră telescopul. Declanşară detectoarele.

— Zece secunde, spuse căpitanul.

Îşi coborâră vizierele lustruite.

— Cinci secunde.

Mâinile se crispară. Genunchii se îndoiră niţel. Privirile înţepeniră pe oculare, pe cadrane. Degetele se fixară pe butoane.

— O secundă!

Văzură o floare de foc născându-se departe, pe cratere. Văzură înălţându-se o uriaşă ciupercă de fum şi de aburi. Văzură tone de praf căţărându-se pe scările cerului. Văzură un fulger şi un deşert auriu.

Se aruncară pe burtă şi-şi îngropară feţele în nisip. O mână gigantică îi apucă şi-i ridică. Se simţiră luaţi, târâţi de un suflu îngrozitor.

Apoi fu arşiţa. Ochii li se umplură de lacrimi; şi vedeau roşu, violet, toate culorile metalului în fuziune, iar aburii albăstrii se întindeau până la stele ...

Când pacea reveni, se ridicară. Pământul era din nou întunecat. Pe cer se desenau dâre de praf. Dar racheta era răsturnată şi zăcea inutilă, eşuată într-un estuar al spaţiului, asemeni carcasei unui cetaceu al vidului. Adio, Pământ. Începură să alerge unii spre ceilalţi.

Îl ridicară pe La Salle. Casca-i era sfărâmată.

— A murit. N-am visat. Nu suntem nebuni.

— La balcon, nu ne aflam la balcon. Eram alături de scenă.

— O bombă pe Lună, zise căpitanul. O bombă atomică pe Lună. Nu-i cu putinţă.

— Un nod în spaţiu, spuse Fleury. Un deşert de pe Pământ.

Se uitară, prostiţi, la rachetă.

— N-o să mai facem observaţii, zise mecanic căpitanul. N-o să mai facem nici un fel de observaţii. N-o să povestim niciodată nimic.

Telescopul răsturnat îşi aţintea ochiul gol spre Pământ.

— În cinci secunde, o altă bombă, zise căpitanul. Mai puternică. Cincizeci de kilometri mai la vest. Îndreptaţi telescopul cu cincizeci de kilometri spre vest. Apoi a treia. Apoi a patra. La câte douăzeci şi cinci de secunde.

Pricepură şi se răspândiră ca nişte furnici înnebunite. Văzură jarul incandescent ţâşnind de pe Pământ. În aceeaşi

clipă simţiră Luna tremurând. Văzură, aproape de tot, bila de foc crescând peste măsură. Apoi le arseră ochii.

„Un nod în spaţiu”, îşi spuse Fleury şi simţi sub palme nisipul auriu al Pământului şi auzi mugetul vântului dezlănţuit.

Casca i se fărâmă apoi, şi se prăbuşiră cu toţii într-un haos de foc ...

ÎN VACANŢĂ

De două luni deschidea dimineaţa uşa şi privea drumul spre răsărit, apoi spre apus, dar drumul rămânea tăcut, scuipând din când în când câte un drumeţ singuratic. Şoseaua fusese neagră de vehicule şi bubuitoare în primele zile ale noii ere. Pe urmă valul secase. Aşa era de aproape două luni, şi aşa avea să fie mereu de aici înainte, o ştia prea bine.

Era opt. Văzu pe cineva ivindu-se şi crescând între ierburile înalte ce smălţau cimentul fisurat. Un aer de „nimic n-ajută” sau de „la ce bun?” plutea peste hainele lui murdare, peste pleoapele aproape lăsate şi peste faţa lui destinsă.

Ochii-i erau cu siguranţă închişi pe dinăuntru. Se mărgineau la un vag ecran spălăcit, căprui sau albastru sau alb, n-ar fi putut spune. Treceau prin el vântul, marea şi

răsfrângerile unor băltoace.

Păşea cu multă băgare de seamă prin mijlocul drumului, cu genunchii niţel îndoiţi. Buzele-i îngheţaseră în jurul unui fluierat absent. Încălţările-i făceau un zgomot egal şi obositor care, cale de kilometri şi kilometri, preţ de zile şi nopţi, nu slăbise o singură dată.

Chiar singur, amintea de Maşini. La trecerea lui, oamenii închideau ochii şi trăgeau perdelele. Dar ea îl privi cum înainta. Privea întotdeauna, fascinată, spre cei ce treceau pe drumurile părăsite, pelerini fără sanctuare, cu ochi goi şi strălucitori ca nişte pietre fermecate, cu paşi nesiguri, şi cu Maşinile ce consumau ultimele rămăşiţe ale Timpului vechi.

Nu făcu nici un gest când celălalt se opri în faţa ei. Soarele, pământul şi stelele se opriră cu el, şi vântul, norii şi frunzele tufişurilor. Ochii se agăţară de ea şi o zguduiră. Traversă jumătatea drumului câtă vreme ea îi căută privirea. Oare nu mai trăia cât de cât? Ştia ce-l aşteaptă la capătul drumului? Nimic. Chiar golul de care fugea. Nu dorea să se oprească şi să se întoarcă acasă?

Dar nu întâlni nimic. Luminile ochilor lui se căscau asemenea unor puţuri. Îi simţi mirosul de drum, de piele şi sudoare şi, atunci când fu aproape şi deschise gura, ştiu că

omul nu mai era decât atât.

— Să nu gândeşti. O adevărată reţetă. Să nu gândeşti niciodată. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat ...

Mai mult suflu decât vorbă. Cândva va fi chibzuit timp de zile întregi. Îşi pipăi nasturii de la vestă, apoi mâinile-i recăzură şi avu îndată aerul că uită, că adoarme. Ochii lui goi şi răsuflarea caldă ca un drum de vară se dezlipiră de ea, şi femeia oftă.

Se micşoră treptat pe drum. Zgomotul monoton al paşilor lui descrescu. Semănă plictis de-a lungul panglicii drepte, goale, cenuşii şi punctate cu maşini.

Când pieri, femeia se întoarse:

— Încă unul, zise.

— Ah, zise bărbatul ei. Un ce?

Îşi întindea privirile spre drum, aşa cum îţi întinzi mâinile spre căldura focului, pe seară, când mâinile-s reci şi ostenite.

— Un rătăcitor. Unul dintre cei ce umblă noapte şi zi şi aşteaptă sfârşitul vacanţelor veşnice. Le-ai văzut capetele? Parc-ar fi de mort. Pe vremuri nu vedeai oameni cu aerul ăsta decât sâmbăta şi duminica la cinema, sau plimbându-se într-una pe străzi, sau, în timpul săptămânii, la bătrâni, la pensionari. Apoi săptămâna de patru zile. Apoi săptămâna de trei zile şi ziua de patru ore. Tot timpul ăsta liber şi gol. Apoi, acum două luni, Maşinile au scos întreg Pământul la pensie şi toţi au îmbătrânit, nimeni nu i-a

învăţat să trăiască pur şi simplu, nu mai erau nimic fără ordine şi fără „Da, domnule, nu, domnule”, s-au descompus cu toţii ca firimiturile unei prăjituri prea coapte. Adio, oraşe. Moarte, oraşele. Drumul îi înghite, drumul îi suge, când trec. Erau douăzeci şi trei azi-dimineaţă şi şaptesprezece ieri, iar mâine ... Ce ne priveşte pe noi? Noi suntem liniştiţi.

Ea prinse a tremura, în ciuda aerului călduţ.

— De ce-mi spui asta acum?

— Nu ştiu, zise ea. Mi-e frică. M-am gândit prea mult. Oamenii parcă ar fi fost lipsiţi pe neaşteptate de un drog rău. Caută altceva. Unii descoperă drumul. Uneori privesc drumul şi-mi vine şi mie s-o iau din loc. Dar n-am s-o pornesc niciodată. Eşti aici. Nici tu, nu-i aşa, n-ai să mă părăseşti niciodată? Suntem atât de liniştiţi, atât de fericiţi ...

El nu răspunse. Era întors spre ea, dar privirile-i lunecau pe drum, suiau şi coborau colinele albastre. Visa. De două luni n-avuseseră de făcut altceva decât să fie împreună. Zilele nesfârşite. Cărţile. Durerea de cap. Cărţile. Destul! Destul!

Două luni. Să evadeze, să evadeze din firele lipicioase ale dragostei ei, din cuşca pe care o ţesea în jurul lui cu degetele trandafirii, cu braţele palide şi văicărelile ei. Să plece, departe de serile tăcute şi de atingerea călduţă şi umedă, pe drumuri, pe drumurile aspre, reci, prietene, pentru a se întoarce alergând şi cu inima zvâcnind şi a nu

se destrăma, a nu se distruge şi a nu dilua pe nesimţite, unul în faţa celuilalt, amintirea zilelor bune.

Să fugă. Pe drumuri. Ar durea-o atât.

Dădu din braţe, deznădăjduit. Drumul îi zgâria faţa până într-atât, încât trebui să închidă ochii.

— Drumul. Nu mai vorbi de drum!

Îl luă de braţ, repede. Fără s-o ia în seamă, simţi pe piele atingerea degetelor şi unghiilor ei. Gata! Prea târziu!

— Hai îndărăt, zise ea. S-a făcut frig.

Şi-l duse alergând, în spatele casei, acolo de unde drumul nu se putea vedea.

CEI PĂRĂSIŢI

Era plăcut să te plimbi sub Luna strălucitoare ca un ban de aur şi să guşti plăcerea de a păşi aproape fără zgomot pe latura din dreapta a drumului, în pacea şi tăcerea relativă.

„Cele mai multe vietăţi s-au tras în cochiliile, în bârlogurile lor, îşi spuse, iar lupul vânează singur.”

Zâmbi. Se simţea fericit şi încrezător. Apoi se iscă zgomotul unui alt pas, crescu şi se apropie. Răsuna mai sigur decât pasul lui, dar avea ceva supărător, simetric. De parcă o umbră a oraşului ar fi încercat să-l maimuţărească, să-şi bată joc de el pentru că-i plăcea să se plimbe în aerul uşor, rece şi aţâţător al nopţii ce se lăsa.

„Caraghios, îşi spuse. E fără îndoială un alt lup, care nu rabdă să rămână înţepenit în fotoliu, în faţa ecranului sau citind o carte.”

Poate că s-ar putea întemeia un club al lupilor, al mergăreţilor, poate că va fi chiar nevoie de el mai târziu, împărţindu-se imensul labirint al oraşului nocturn în sectoare unde fiecare să fie sigur că va găsi tăcere, calm şi singurătate.

Ascultă pocnetul celuilalt pas. Izbea asfaltul într-un ritm vesel, optimist, care se răspândea în valuri sonore pe toată lăţimea şoselei. Şi-i era, totuşi, familiar. Fără doar şi poate, era felul lui de a păşi, modificat totuşi în chip subtil, mai hotărât, mai plin de siguranţă.

O mână i se aşeză pe umăr:

— Nu te întoarce! Nu-ţi fie teamă! Ai să mă priveşti îndată.

— Cine eşti? spuse el.

Glasu-i era niţel răguşit.

— Mă tem că ai să ai o surpriză. Sunt chiar tu. Leonard Flinck, treizeci şi patru de ani, căsătorit, scriitor.

— Eşti nebun? spuse el. Apoi chibzui: „De ce nu? De ce asta nu?” O mie de amănunte urlau că era adevărat. Eşti cumva viitorul meu? Am citit una sau două poveşti tâmpite pe tema asta.

— Nu, sunt tu, chiar acum. Şi-n locul ăsta. Dar într-o lume puţin decalată. Ceea ce numiţi o lume paralelă. La drept vorbind, nu sunt chiar tu. Câteva amănunte diferă,

dar reprezinţi totuşi cea mai desăvârşită copie pe care mi-o pot visa. Aceiaşi ochi, aceleaşi amprente digitale. Aceeaşi măsură.

— Nu sunt o copie! Poate tu ...

— Să nu ne ciondănim. Să zicem, *între noi,* că suntem nişte sosii perfecte. Şi, acum, întoarce-te!

Mâna care-l apucase de umăr îl făcu să se răsucească. Se inspectară din tălpi până-n creştet.

— Merge, zise Leonard Flinck II. Ceva mai mărunt, niţel pleoştit, dar destul de pasabil.

Leonard I se aştepta să dea de o răsfrângere, dar fu cu totul altfel. Era într-adevăr el însuşi, văzut din afară. Doar simţitor îmbunătăţit. Frunte mai înaltă, ochi mai negri şi mai strălucitori, nas mai drept. Buzele erau subţiri. Mâinile fine. În toate mai delicat, mai elegant.

— Felicitări, spuse cu amărăciune Leonard I. S-ar zice că te-ai descurcat mai bine decât mine.

— Simplă chestie de noroc, dragul meu Leonard. Nu te plânge. Am văzut alţii, cu miile, mult mai prost înzestraţi.

Leonard I simţi că i se întunecă mintea. Mii de universuri deosebindu-se prin culoarea unei petale sau lucirea unei flăcări, lumi în care Leonard Flinck era un geniu şi altele în care se târa jalnic de-a lungul unui drum, cu pantofi scâlciaţi în picioare.

— Îi cunoşti ... pe toţi? întrebă el.

Auzi un hohot de râs. Râsul lui, însă mai spiritual, mai uşor, mai muşcător.

— Nu, bine înţeles, dar mă aflu într-o situaţie cu totul specială, care-mi îngăduie să arunc o privire la dreapta şi la stânga şi să fac din când în când câte o plimbare *aiurea.*

— Trebuie să fie foarte interesant, zise Leonard I, chiar pasionant.

Glasu-i şovăia. Era greu de închipuit.

— Într-adevăr, zise Leonard II.

— Bineînţeles, e un secret la mijloc, zise Leonard I.

— Bineînţeles.

— Şi nu mi-l poţi spune? La urma urmei, alcătuim o singură fiinţă.

— Îmi pare rău, dar zău nu pot. Gândeşte-te ce harababură ar fi dacă toţi ar ieşi din lumea lor, ori de câte ori le-ar trăsni. Şi adăugă cinic: Ai să înţelegi mai târziu.

— Poate că ai dreptate, zise Leonard I.

Merseră în tăcere, cât să treacă de două străzi. „Ciudat lucru, să stai de vorbă cu tine însuţi, gândea Leonard Flinck I. Atâţia oameni au visat asta. fără s-o poată face vreodată. Parc-ai juca dame sau şah împotriva ta. Cunoşti reacţiile adversarului şi totuşi nu ştii ce va întreprinde, pentru că nu te-ai hotărât încă."

— Oamenii au să ne ia drept gemeni.

Dar oraşul era pustiu. Iar farurile maşinilor nu luminau decât drumul şi-i lăsau în întuneric.

— Soţia ta e foarte frumoasă, zise Leonard II.

— Aşa-mi spun şi eu câteodată, zise simplu Leonard I.

— E foarte deşteaptă. Are, mai ales, nişte ochi minunaţi, fulgi de cer, sau cristale vii, sau lacuri pline cu stele.

— Asta-i spuneam şi eu odinioară.

— De ce odinioară? Şi are o piele catifelată, iar linia umerilor şi a sânilor ...

— Nu-ţi dau voie, i-o tăie Leonard I.

— E şi soţia mea, zise Leonard II, cu un dram de viclenie.

— Aşa-i, zise Leonard I, jignit.

— Am făcut o călătorie frumoasă.

— O călătorie?

— Vorbeam de călătoria noastră de nuntă. Şi de a ta. Am fost în India, în Grecia, în Egipt. Ne-am dus în India. Îţi aminteşti Benaresul? Era un mic ocol al lumii.

— Ţi-ai părăsit spaţiul numai ca să-mi spui asta?

— Nu te supăra. Nu. Dar e o legătură.

— Nu-mi dau seama, zise Leonard I.

— Faţă de a mea, soţia ta e ceea ce sunt eu faţă de tine. Mai desăvârşită.

— Îmi pare rău, zise Leonard I.

— La revedere, zise fără veste Leonard II.

Zgomotul paşilor lui descrescu. Leonard Flinck se regăsi apoi singur pe drum, mergând, şi cam în dreptul casei sale.

„Tot nu-mi dau seama, zise el încetişor, împingând poarta gardului de fier.”

— Barbara, strigă.

Ea deschise uşa. Aşteptă o clipă în prag, o privi, apoi o apucă de umeri şi o sărută pe gură.

— Leonard, zise ea. De ani de zile nu te-ai mai purtat aşa.

— Ştiu, zise el, ştiu. Dar n-o să mai fie cum a fost. În seara asta am învăţat ceva.

„Într-una din zilele ce vin o să plecăm în vacanţă, visez la asta de luni de zile."

Era într-adevăr minunată, avea ceva, o flacără în priviri, o graţie în mişcări, fără pereche în tot Universul. „Doamne, cum de mi-a trebuit atâta vreme ca să-mi dau seama? Sau, mai bine zis, cum de-am putut uita atât de repede?"

— Vino să vezi stelele, zise el, sprijinit de pervaz.

— Leonard, sper că nu eşti bolnav.

Dar o văzu fericită. „Ce om de treabă şi Leonard Flinck II! M-a scos dintr-o mare încurcătură. Fără el ... toată viaţa ... stricată ..."

Telefonul sună.

— Alo.

— Cum o mai duci, Leonard Flinck?

Îşi auzi vocea, ceva mai batjocoritoare. Era un ecou ciudat, îşi închipuia propriile lui buze modulând cuvintele.

— Aproape la fel de bine ca tine, îmi închipui. Auzi, aş

vrea să-ţi mulţumesc.

— De ce?

— Pentru ce mi-ai spus despre nevastă-mea.

— Tot pentru asta te-am chemat şi eu. Aş vrea să uiţi.

— Să uit?

— Da. Tot ce ţi-am spus. Şi chiar că ne-am întâlnit. Îmi pare rău. Nici nu ţi-ai fi dat seama. Dar, dacă nu te-aş fi prevenit, mi s-ar fi părut că sunt un ticălos.

— Dat seama? De ce? ... Prevenit?

— Nu-ţi mai bate capul. N-are nici un rost.

Rămaseră o clipă tăcuţi. Leonard I chibzuia. Percepu declicul marcând sfârşitul timpului afectat convorbirii.

— Alo, zise Leonard II.

— Ascult, n-am închis.

— M-am temut, pentru o clipă. Trebuie să-ţi mai spun ceva. Cum poţi fi sigur că nu ţi-ai schimbat universul?

— De ce aş fi făcut-o? Nici nu mă pricep.

— Te întreb, pur şi simplu. Să zicem că singura deosebire constă într-o piatră, într-un fir de nisip, în pana unei păsări sau în culoarea unei piei, sau în oricare alt amănunt aparent nesemnificativ. Cum ai putea fi sigur că n-ai sărit peste un perete invizibil?

— Cred că n-aş putea fi sigur.

— Nimeni n-ar putea fi? Aşa-i?

— Nimeni.

— Chiar de bună-credinţă?

— Fireşte.

— Capcana perfectă. Insesizabilă. Iei pe cineva şi-i pui în loc dublura. Foarte nostim!

— Nu mi se pare, mulţumesc.

— Gândeşte-te, Leonard Flinck. E ultima ta şansă. Joc cinstit. Adio ...

Leonard Flinck se întrebă: „Ce-a vrut să spună cu «ultima şansă»? Ce joc? Ce capcană?” Un început de nelinişte îi sfredeli mintea şi-i atinse inima. „N-are ce face. Un străin! Cel mai străin cu putinţă. Mă aflu în universul *meu.”*

Pe seară, preocupat, se întoarse acasă. Auzi radio-ul chiar înainte de a pătrunde în grădină. Soţia lui îl aştepta în prag. Faptu-l surprinse. Dar se gândea la altceva. „Ce să însemne? O capcană. Nu în universul meu. Al dracului Leonard Flinck II!”

— ... drăguţ din partea ta că ai venit să iei masa acasă, la prânz ...

O îmbrăţişă distrat. „Când mă gândesc că ieri am vrut să-i mulţumesc ticălosului de Leonard Flinck II. Nu înţelegeam ce spune.”

— În seara asta pari obosit, Leonard. Erai atât de în formă la prânz.

„Cum? Atât de în formă, la prânz!? La prânz! Nu m-am întors la prânz. Am mâncat în barul cel mic, de la marginea şoselei! Maşini frumoase. Zgomot. Uruit continuu. Să urăşti mecanica pentru un secol! Nu m-am întors la prânz.”

Dar nu spuse nimic. Închise ochii. „Atât de în formă, Leonard Flinck II! Ticălosul! Capcana! Jocul.”

— Ai vreo supărare? întrebă Barbara.

— Da, zise el. Şi gândi: „Am să câştig jocul!”

— Mi se părea că eşti mai înalt, zise ea.

— Are vreo importanţă? zise el. Poimâine plecăm în vacanţă.

— De ce aşa, pe nepusă masă?

— Ţineam de mult să plecăm. Tu, nu?

— Ba da, zise ea.

O luă de mijloc şi intrară în casă.

A doua zi dimineaţă se sculă devreme şi o privi dormind. Îi mângâie pletele. Se ridică şi dădu o raită prin oraş.

Cumpără flori. Îşi aminti că Barbara cultivă lalele într-o seră mică din spatele casei.

Într-o cofetărie cumpără o cutie cu ciocolată.

— Două locuri pentru Italia, un vapor pentru Atena, un avion pentru Calcutta.

— Călătorie de nuntă? întrebă funcţionarul.

— Aşa ceva, zise el.

Era sigur că va câştiga jocul. În definitiv, soţia făcea parte din universul lui. Leonard Flinck II nu era decât un străin.

Se întoarse cu braţele încărcate de pachete albe.

— Barbara ... strigă el.

Tăcere. Străbătu aleea cu pietriş.

— Barbara ...

Deschise uşa. Se opri în culoar. Aruncă o privire, pe fereastra din fund, către merii bolnăvicioşi, pe cale să îngălbenească.

— Barbara. Nu cumva ... Scăpă pachetele. Mototoli biletele în palmă. „Leonard Flinck II nu poate să existe! Nu s-a născut aici. N-a putut s-o răpească! N-are dreptul! *Dacă o fi izbutit?* Dacă ar face ei doi călătoria?” Şi-i închipui pe puntea vapoarelor, în lumină, în saloane somptuoase, sub soarele muşcând şi aurindu-le pielea, iar oamenii spunând: Ce splendidă pereche! „Nu-i mai bine aşa? se întrebă. Nu-i drept! E Barbara mea” Răcni: Barbara!

— Aici, zise ea posac.

Deschise o uşă. Aproape nemişcată, îl aştepta în fundul salonului.

— Ah, bine, zise el. Se destinse: „Totu-i în regulă. Plecăm! N-am s-o mai părăsesc o clipă şi aş vrea să-l văd pe Leonard ăsta ...” Barbara ...

Stângace, venea spre el. Ochii nu-i mai luceau. Pletele rare păreau unsuroase. Începu să intre la bănuială. Dumnezeule, colţurile buzelor ei erau încremenite şi lăsate. Avea pungi sub ochi.

— Oh! zise ea.

Avea un glas oarecare. Citi în privirea ei că-l cerceta cu aceeaşi mirare. Se apucă să rupă în neştire biletele şi se apropie de ea până o atinse, apoi, îmbrăţişând-o fără plăcere, ştiu că era schimbată într-un fel ce nu putea fi

precizat, că era *alta.*

SERBAREA

Serbarea era în toi. Întreg oraşul nu mai părea decât o uriaşă maşină de dansat, de strigat, arzând cu o mie de focuri roşii şi reci, în vreme ce ochi scânteietori, ţâşnind fără veste din pieţe, se deschideau şi explodau pe cerul negru.

„Frumoase-s rachetele ce luminează-n noapte!”

„Se caţără pe propriile lor piscuri şi se plecă să privească. Parc-ar fi nişte doamne, dansând cu privirile, în loc de a dansa cu ochii, cu braţele şi inimile.”

— Poetul ăsta ştia, gândi Clara. Cunoştea frumuseţea rachetelor. Şi nu le-a cunoscut decât în timp de război.

Apollinaire era un nume preţios şi magic, pe care-l aşezase într-un ungher al minţii şi pe care-l dezgropa, din când în când, cu multă plăcere. Nu citea niciodată poezii. Dar descoperise versurile astea, din întâmplare, răsfoind o carte. Versurile o izbiseră, şi urcau acum în ea ca o boare înmiresmată.

Dansa. Se silea să se rotească în ritmul rachetelor. Îşi închipui pentru o clipă că era o rachetă, iar cavalerul ei doar capătul de carton negru şi ars, care urma să cadă spre Pământ, pe când scânteile aveau să-şi urmeze drumul spre

stele.

Şuierând sau tăcute, rachetele suiau, asemeni unor păsări sau unor săgeţi, suliţe de foc, confetti de jar, vârtejuri de diamant, furtuni de rubin, fluierau leneşe sau furioase, ca nişte tauri de lavă scăpaţi într-o arenă pustie şi întunecată. Focurile bengale pătau cu roşu faţadele. Fragmentele de mică din caldarâmul uscat scăpărau în râuri de diamante, încingând oraşul cu nenumărate podoabe, iar acordurile false ale orchestrelor se amestecau şi, mare sonoră şi frenetică, veneau să izbească pereţii albi ai caselor şi prundişul pustiu al străzilor.

Era plăcut. Nici prea cald, nici prea frig. Blândă adiere a nopţii mângâia obrajii, frunţile, mâinile calde şi umede.

— Am obosit, spuse ea.

Încetară să danseze. Ritmul sacadat al muzicii deveni absurd. Ochii căscaţi şi goi, pleoapele lăsate ale oamenilor care dormeau, dormeau dansând, deveniră absurde şi de neînţeles. Pe furiş se strecurară printre perechi, printr-o pădure de priviri moarte şi strălucitoare. Ajunseră la zona de pace relativă ce dăinuia în lumina obişnuită şi potolită a felinarelor, de jur-împrejurul pieţii. Îşi scoase pantofii cu tocuri înalte şi-şi puse tălpile goale pe marginea rece a trotuarului.

Lumea părea de gheaţă. Era straniu să simţi cum stele de frig ţi se urcă de-a lungul nervilor. Îşi ridică fruntea şi privi rachetele. Se căţărau libere, pe traiectorii ţepene, ca nişte şine de cale ferată. Una dintre ele ajunse mai sus

decât toate celelalte. Era un vârtej, o ploaie. Se metamorfoză şi crescu într-o floare, al cărei lujer se stinse; ţăndări de foc ţâşniră din nou şi luminară noi drumuri necunoscute.

Racheta se îmbucătăţea, descreştea, se scufunda în noapte uşurându-se, scuipând întruna, gonind către o ţintă nici de ea cunoscută şi plecându-se în zbor încă înainte de a o fi întrezărit. O ţintă necunoscută?

Clara oftă. Se întoarse către tânărul care dansase cu ea. O privea fără s-o înţeleagă. Îşi vârî mâna în buzunar şi scoase un pachet de ţigări.

— Nu, zise Clara.

Racheta se încingea. Se afla chiar deasupra lor. Întunecându-se. Îmbătrânind.

Clara îşi lăsă capul pe spate pentru a urmări cu privirea racheta ce se prăbuşea, şi-şi auzi vertebrele trosnind uşor. Lunecă şi se prinse de stâlpul felinarului. Îşi zise repede: „Aş vrea să fiu o rachetă”. Iar atingerea rece a pavajului sub tălpi părea mângâierea aspră a nopţii atingând stelele. Rachetele erau nişte ochi. Dar nu se uitau niciodată spre Pământ. Dacă se plecau peste oraş şi peste orchestre, peste focuri, lampioane şi dansatori mureau, se topeau. Era un semn.

„Suntem cam ca rachetele, îşi spuse. Un veşnic compromis. Cădem fără încetare şi fără sfârşit. Iar amintirile noastre sunt regrete. Nu pot spera să gândesc sau să privesc cu altceva decât cu ochii şi creierul meu de

douăzeci de ani la tot ce văd sau gândesc.”

Şi până şi asta n-avea nici o noimă. Mâine va fi uitat toate cuvintele. Gândea aşa acum, pentru că băuse un pahar de porto şi dansase ore şi ore, iar stele de frig suiau din caldarâm de-a lungul nervilor ei întinşi şi vibrând. Probabil că mii de oameni gândeau exact la fel, în termeni mai mult sau mai puţin ceţoşi, şi se exprimau cu ajutorul unor imagini mai mult sau mai puţin frumoase. Dar era fericită că gândea şi ea aşa. Iar faptul că mintea a mii de oameni, în afara ei, putea cunoaşte deodată aceeaşi străfulgerare n-o stânjenea.

Sucea şi răsucea în minte gândul ăsta, îl prelucra, îl ascuţea, îl critica, îl făcea să cânte. Nu era în stare de mai multă adâncime sau originalitate, dar, ştiind asta, jocul i se părea pasionant.

Părea o pânză de gânduri, o urzeală pe care se încrucişau, goneau, se întorceau, se opreau, defilau o mie de suveici multicolore. Iar desenul era caraghios de simplu şi niciodată terminat.

Ochii-i străluceau. I se învârti capul. Pe străzi lampioanele desenau linii şovăitoare, în care toate luminile se amestecau. Deschise gura, dar nu spuse nimic. Ceea ce ar fi vrut să spună era prea îndepărtat sau prea subtil pentru a se pierde în noaptea legănată de muzică proastă, şi se temu ca o mie de guri să nu se deschidă, toate o dată, pentru a lăsa să le scape aceleaşi cuvinte. Ca să vorbească ar fi avut nevoie de o tăcere adâncă şi neobişnuită, şi chiar

atunci cuvintele ar fi părut ciudate, de neînţeles, şi ar fi tăcut. Nervii-i cunoşteau cuvintele pe care buzele ei nu le ştiau. Eva vorba în ele de singurătate şi de îndepărtare. Era în ele admiraţia călătorului care a străbătut un milion de leghe şi pătrunde într-o ţară nouă. Asta nu mai ţinea de porto, nici de dans. Era altceva.

Scoase un strigăt. Un hohot de plâns. Un geamăt.

— Clara. Clara. Racheta s-a lovit de ceva.

Nici o nelinişte în glas, doar o curiozitate îndoielnică. Îl ţinu de rău pentru curiozitatea asta. Ştia că drumul rachetei întâlnise o altă traiectorie, deşi avusese ochii închişi în clipa când totul se petrecuse.

Cu elanul retezat, racheta continua să ardă şi cădea.

Clara îşi ridică fruntea. Suferise şocul şi el trecuse. Nu mai era decât o amintire, ca ultima undă lăsată de piatra coborâtă în străfundul unui lac.

— Trebuie să-l salvăm, zise ea.

O umbră argintie cobora chiar în dâra lăsată de rachetă.

— Un avion. Racheta s-a izbit de un avion.

— Nu-i un avion, spuse Clara.

— De unde ştii?

Începură să alerge. Se depărtau de bal şi de orchestră şi de luminile jucăuşe ale focurilor sărbătoreşti. Paşii le răsunară din ce în ce mai limpede în văzduhul tăcut. Iar umbrele le creşteau şi se ştergeau în ritmul lampioanelor

spânzurate deasupra porţilor. Câinii lătrară. Un ornic bătu. Apoi liniştea se aşternu din nou peste anfilada străzilor. Îşi încetiniră paşii.

— E mai departe. Încă şi mai departe.

Clara se agăţă de braţul tânărului. Avea nevoie de cineva. Se temea de ea însăşi. Un străin pusese stăpânire pe mintea ei. Strânse braţul tânărului şi râse. Îi dădu drumul pe neaşteptate.

Alergau. Ca un abur, umbra de argint atinse pământul. Auziră zgomotul unor clopoţei loviţi, unor sticle clinchetind în serii nesfârşite, unei brize adiind într-un labirint de cleştar, şi Clara gemu pentru a doua oară.

— Repede, repede, zise ea.

— De ce?

— Nu ştiu.

În urma lor, oamenii alergau greoi şi-şi strigau unii altora:

— Un accident!

— Da. O rachetă. N-am văzut peste ce a dat.

— Chemaţi pompierii.

Ajunseră la răscruce şi priviră la dreapta şi la stânga şi înainte. Nu văzură nimic. Apoi săriră îndărăt şi o maşină goni val-vârtej prin beznă, gata să-i atingă, neagră şi hipnotizând drumul cu ochii albi, orbitori şi ţepeni, ai farurilor ei. Apoi se auzi scrâşnetul cauciucurilor, maşina frână, derapă, urlă şi porni din nou, anonimă, scobind în

noapte un tunel liniar cu incisivii ei de lumină, asemeni cârtiţei pornită la vânătoare.

Acolo unde maşina deviase brusc desluşiră ceaţa argintată. Şuviţele lucitoare mai spânzurau de crăcile copacilor.

Se apropiară:

— E un avion.

— Nu. Clara clătină din cap. E prea mic. Şi prea uşor.

— Nu arde.

În glasul lui răsuna ca o părere de rău.

— Oh, n-am făcut-o dinadins, n-am făcut-o dinadins. Era serbarea, era racheta, zise Clara frângându-şi mâinile.

Cercetară maşina. În inima volutelor precise ale ceţii desluşiră un bărbat. Era foarte palid, atât de alb, încât părea străveziu. Şi vedeau limpede, prin maşină şi prin el, trotuarul neted şi trunchiurile noduroase ale copacilor.

— Trebuie să-i dăm o mână de ajutor, zise un glas lipsit de convingere.

— Nu, spuse hotărât Clara.

Se uită la bărbat. Avea trăsături gingaşe şi regulate şi ştiu că era frumos. Dar asta nu era tot. Se afla dincolo de toate minunile cunoscute de ea. Iar, atunci când privirile zâmbitoare îi întâlniră privirile, îşi stăpâni hohotul de plâns. Întinse mâna şi atinse suprafaţa de argint.

Închise ochii.

— E o navă, zise ea, o navă din stele.

În clipa aceea auziră cu toţii o voce părelnică:

— Sunt un călător. Vin de foarte departe, de foarte departe.

Vocea se amplifică. Vibra asemenea corzii întinse a unei harfe. Se priviră şi se simţiră deodată istoviţi, pentru că nu înţelegeau şi nu, nu, nu putea fi, adevărat, iar, chiar de-ar fi fost, nu li se putea întâmpla lor una ca asta, nu credeau în existenţa străinului şi erau istoviţi, atât de istoviţi, atât de stupizi în faţa propriului lor zid de neştiinţă. Clara avea febră şi tremura.

Nu era un om. Era un străin, un vizitator, dar nu era un om. Aducea cu el miresmele lumilor îndepărtate ce ard în noapte, culorile şi visele, navele vidului şi trofeele glorioase ale luptelor spaţiale, dârele cometelor şi beteala stelelor.

— De-aş putea pleca împreună cu el!

Dar nu avea să mai plece. Poate că el nici nu exista. Era doar un miraj în văzduhul călduţ şi nemişcat al nopţii.

— Cine eşti? De unde vii?

— Sunt un străin, un călător. Vin de acolo. Întinse o mână spre stele şi Clara-şi închipui un spectacol de necrezut, punctele scăpărătoare şi nemişcate şi rachete gonind de la unul la altul. Nu cred că puteţi vedea, pe cerul vostru, locul de unde vin, zise vizitatorul. E prea departe. Lumina lui e încă pe drum. Făcu o mişcare: Sunt fericit că v-am întâlnit. Nu puteţi şti ce înseamnă să te arunci în vid, în beznă şi singurătate, mereu străin ţie însuţi.

Clara ştia. Şi mai ştia că n-avea să uite niciodată şi că

întâlnirea asta era ca o fereastră străpunsă în coasta unui lung tunel, prin care vezi desenându-se în ceaţa zilei liniile nedesluşite ale unui paradis ascuns. Ar fi vrut să ceară o mie de amănunte, dar n-avea cuvinte pentru ele.

— Oraşul, oraşele voastre străluceau ca nişte galaxii, ca nişte popoare de stele. Şi plecasem de atât de multă vreme. Nici un chip, nici un glas omenesc.

„Om, gândea Clara. Nu, nu era om. Doar dacă ei, locuitorii Pământului, n-aveau nimic omenesc.” Dăinuise din totdeauna o prea adâncă prăpastie de vid între ei şi, chiar acum, când era atât de aproape, stăruia un câmp glacial pe care nici un gând, nici o dragoste adevărată nu-l vor putea străbate. Şi înţelese deodată că acelaşi spaţiu exista între ea şi oraş, între dansatori, între focuri şi rachete. Două flăcări nu se amestecau, niciodată, nicăieri. Stelele goneau unele spre altele, dar niciodată, de la începutul vremurilor, atomii lor nu se ciocniseră şi vârtej urile nu li se amestecaseră. Şi, măcar că lucrurile şi oamenii se repezeau mereu unii spre alţii, o adevărată întâlnire nu avusese loc.

— La ce bun tot drumul ăsta? îşi spuse Clara. Gândea cu voce tare şi toţi o auziră şi se răsuciră spre ea, ca şi cum vorbele i-ar fi putut şoca, deşi nu le înţeleseseră. „S-a rătăcit pe drum, îşi spuse, dar de astădată în gând. Acum, când a atins-o, nu cunoaşte ţinta”, şi la fel i se întâmplase şi ei adineauri, când alerga şi când o intuiţie o străpunsese cu precizia unui pumnal de gheaţă. Şi îndată, pe loc, într-o secundă, uitase până şi umbra a tot ce gândise, uitase tot,

în afara regretului de a fi ştiut, pentru o clipă. Senzaţia de ciudăţenie care ţi se scurge printre degete, de îndată ce încerci s-o precizezi.

— Lumea asta e frumoasă, zise bărbatul, şi era un fel de a răspunde.

Clara pricepu fără veste că luminile reci, nemişcate şi murdare, casele mărunte, copacii înspăimântaţi, prizonieri pe şesul lor de gudron, şi întinzându-şi crengile meschine către cerul plin de fum, oamenii *oarecari,* însemnau pentru el ceea ce fuseseră pentru ea nedesluşitele populaţii din stele, cu frunţi de fildeş, cu ochi de aur, cu plete cioplite în marmură moale, cu mâini bune şi iuţi ca păianjenii şi palatele cu porţi de diamant, cu nopţi neobosite sub ceruri constelate.

„De-aş putea vedea o clipă cu ochii lui”, îşi spuse Clara. Şi, pentru o secundă, i se păru că ar fi cu putinţă. Dar nu era decât un vis nebunesc, nu se afla nicăieri mijlocul în stare să-i îngăduie străbaterea, uriaşei breşe dintre ceea ce simţea ea şi ceea ce percepea omul ăsta, iar numai faptul că se simţea cuprinsă de aceeaşi nelinişte şi părere de rău însemna, într-un fel, o victorie. Un oraş trebuia să pară atât de frumos din înaltul cerului. Nu şi-l putea închipui, dar putea face un efort şi astfel se şi pomenea străbătând o jumătate de drum. Şi toţi ceilalţi rămâneau atât de încremeniţi şi de reduşi, încât era sigură, absolut sigură că era singura care vedea capătul unui asemenea drum.

— M-a izbit ceva, zise bărbatul, şi am căzut. O rachetă.

Era război? Vă temeţi de vreun năvălitor din spaţiu?

— Te aşteptam, zise foarte repede Clara, şi serbarea, racheta, erau în cinstea dumitale. A fost un accident... Eu... îmi pare rău. O rachetă, cel mai uşor lucru de pe Pământ, şopti ea, aproape fără glas.

— Îmi place cum minţi, zise vizitatorul. Dar e prea târziu. N-are de ce să-ţi pară rău. E un accident. Nava mea e atât de uşoară, atât de fragilă ... prea fragilă.

„O bulă irizată, un văl de timp, gândi Clara, asta-i e toată nava.”

— Sunt fericit să ştiu că existaţi. Nu mai suntem singuri.

„Nu, gândi Clara, fără pic de veselie. Oh, de-ar ... de-ar muri repede, înainte de a ne cunoaşte şi de a afla că suntem iremediabil străini.”

— Ai să ... zise Clara.

— Da, zise bărbatul.

Nu putea fi adevărat. Glasul lui era limpede şi liniştit, dar un sânge de argint îi curgea din frunte. Pentru o clipă se lăsă tăcere.

— Nu-i nimic, zise vizitatorul.

Într-adevăr, nimic în stare să-i întristeze pe oameni. Făcu un efort şi-şi îndreptă trupul.

— Aş vrea să mai văd lumea asta. Câtă ciudăţenie. Câtă splendoare.

Rachetele explodau, pocnind. Serbarea se apropia de sfârşit. Vântul începu să sufle. Nava de argint se zdrenţui,

se desfăcu, se descompuse.

— N-ar fi trebuit să cobor. Şi iată-mă înghiţit şi sfâşiat de adâncuri.

Clara întinse mâna. Dar degetele-i erau prea neîndemânatice, prea dense. Ştia că ar fi de ajuns s-o atingă, pentru a fărâmă năluca în nouă sute de mii de cioburi de sticlă. Era o minune inaccesibilă, prea gingaşă, o jonglerie fragilă. Îi veni să plângă. Degetele-i tremurară.

Nava pieri. Bărbatul dăinui pentru scurtă vreme, apoi făcu o mişcare şi deveni şi mai străveziu. Desluşeau din ce în ce mai limpede, prin trupul lui, caldarâmul şi scoarţa aspră a copacilor. Se topi în văzduh.

— Aş vrea să cred că am visat, rosti un glas.

Clara se dădu cu un pas îndărăt. Se întoarse. Oftă.

— S-a sfârşit. S-a sfârşit.

Îşi lăsă capul în piept. Inutile, rachetele şuierau şi fluierau ca nişte meteoriţi condamnaţi.

— I-am arătat ce avem mai bun.

În jurul ei glasurile prinseră a şopti cuvinte nedesluşite.

— N-o să ne mai întâlnim cu aşa ceva. N-o să aflăm niciodată.

Păianjeni strălucitori atârnaţi de Pământ cu mătasea lor vaporoasă, rachetele urcau pe cerul negru. Se înapoiară spre balul, alămurile şi muzica şi focurile tot mai slabe.

— Sunt cu tine, zise un glas la urechea Clarei.

Glasul vibra, asemenea corzii întinse a unei harfe.

SPUMA SOARELUI

Străbătu căldura nopţii ca un văl de foc desfăşurat pe cerul mohorât şi liniştit de atâta umezeală. Lumină tot oraşul timp de două secunde, deşteptă copiii, făcu să se deschidă ferestrele; capete se iviră în zarea tremurândă a obloanelor şi a glasurilor încă răguşite. Semăna cu o rachetă rătăcită de la vreo serbare, gonind parcă mai repede decât o săgeată aprinsă, parcă mai încet decât un fulger. Cădea fără zgomot. Toată culmea dealurilor din apropiere luă apoi foc, iar copacii mari se aprinseră în picioare. Vântul de dimineaţă purta mireasma răşinii arse şi aduse sunetul sirenei pompierilor.

În toate nopţile de vară oraşul dormise cu un somn opac, animalic, şi iată că se deştepta zumzăind ca un stup. Era o privelişte neobişnuită. Motoarele sforăiau, farurile clipeau, sonerii, sirene, strigăte, zgomote de roţi pe un prundiş îndepărtat, paşi *grăbiţi.*

Ca la cinema.

„Nostim!” îşi spuse Vincent. Noapte de noapte se lungea pe acoperişul de olane încinse de soarele verii şi privea spre stele. Nu se schimbau niciodată. Iar gândurile lui prindeau treptat să curgă, să crească, să trăiască prin ele însele. Stelele erau spuma nopţii. Ore la rând le

aşteptase să fremete, fără să vadă nimic, nici măcar explozia tăcută a unui foc murind la o depărtare depăşind orice închipuire. Stelele n-au destin, îşi spunea Vincent. Erau înţepenite la locul lor, sub umbrela deschisă a nopţii, şi aşteptau.

Şi uite că pădurea ardea, o stea prost prinsă căzuse de pe cer şi oraşul se zbuciuma, iar totul avea să se stingă precum toate în lumea asta, în afara stelelor, iar oraşul se va reapuca să doarmă cu somnul agitat, colectiv, zvâcnit al unui animal neliniştit.

Dar nu fusese o stea. Stelele nu se desprind de pe cer. Şi unii zic c-ar fi uriaşe, mai mari chiar decât Pământul nostru.

Maşina roşie a pompierilor se târa pe drumeagul ducând spre pădure. Motorul izbea şi gâfâia. Farurile tresăreau, zadarnice în lumina incendiului.

Vincent se întinse, văpaia focului făcea stelele să pălească. Dar nimic nu amintea de lumina zilei. Era o lumină galbenă şi pâlpâitoare, într-un fel duşmănoasă, o lumină vie şi agresivă. Lumina zilei era doar înşelătoare.

Maşina pompierilor trăsese la marginea drumului, cât mai aproape de foc. Nişte oameni alergau spre buza pădurii. Alţii desfăşurau un lung şarpe negru. În sforăitul egal al incendiului strigau cuvinte pe care nici ei nu le auzeau. Un copac se prăbuşea din când în când, se închidea în el însuşi ca şi cum i-ar fi ajuns cât luminase şi râvnea să adoarmă în bezna cenuşii. „Copacii pe care i-am

fi doborât mâine sau în zilele următoare”, îşi spuse Vincent. Ar fi trebuit să se simtă amărât, dar nu era. Se simţea ciudat de fericit, de bună seamă pentru că era noapte. În timpul zilei ar fi început să alerge alături de ceilalţi, cu securea în mână, să răcnească şi să dea cu un mănunchi de frunze în ferigile sfârâinde. Dar în noaptea asta nu-l privea nimic.

— Vincent, strigă careva.

Nu răspunse. Se gândea la ceea ce căzuse din cer. Focul nu-l interesa. Toate pădurile pământului puteau să ardă şi să topească gheţurile de la poli. Dar ceva străbătuse cerul, depăşise atmosfera, văzuse stelele goale, fără învelişul vălurilor şi venise să se zdrobească atât de aproape, atât de aproape. „De-aş putea vorbi cu asta”, îşi spuse.

— Vincent ... Poate că ar trebui să mergem acolo?

— Poate. „N-am chef, îşi spuse. Ce să fac acolo? Să alerg şi să mă aflu în treabă! Să sap o groapă, să înalţ un zid de pământ. Sau să mă reped în foc şi să văd, să pun mâna pe ce a venit din spaţiu, din adevărata noapte.” Vin, zise el. Vin. Aşteptaţi-mă!

Se lăsă să lunece de-a lungul acoperişului. Olanele aspre îi zdreliră spinarea. Picioarele i se bălăbăniră apoi în gol şi se opri o clipă, după care sări. Era ciudat să-şi dea drumul în beznă şi să cadă timp de o zecime de secundă fără să simtă nimic în jur şi numai înăuntru, în cap, aşteptarea izbiturii. Nu sărea de la o prea mare înălţime,

dar închise ochii şi, în zecimea aceea de secundă, rătăci şi el prin vid, orb, inert, meteorit printre stele.

Îşi desprinse cămaşa, care spânzura de închizătoarea unui oblon şi o trase pe el. Apoi se întoarse şi văzu marea umbră caraghioasă a casei, pe care focul o desena pe coasta abruptă a dealului.

— O clipă, strigă.

Alergând, dădu ocol casei. Crângul ardea liniştit, izolat cum se cuvenea. Îl înconjurau oameni cu căşti strălucitoare. Scânteile urcau drept, în văzduhul lipsit de vânt, şi se prăbuşeau în foc pentru a ţâşni din nou, într-o mişcare neîntreruptă. Ceilalţi coborâră în fugă dealul, îndreptându-se către drum. Şi alergând în urma lor, Vincent îşi spunea: „Ceva ce a fost mai aproape de stele decât oricare om. Mi-ar plăcea să am şi eu o bucată, măcar o aşchie, ca să simt mirosul vidului şi al focului de pe tărâmurile încremenite”.

Îşi aminti de nişte vise vechi. Copil fiind, îşi jurase să construiască mai târziu un uriaş telescop şi să cerceteze toate stelele şi să numere toate planetele. Nu era o curiozitate de ordin ştiinţific. Ci doar nevoia de ceva îndepărtat şi altfel şi, într-un fel, indefinisabil, neclintit şi vechi. Iar mai târziu visase să construiască şi să conducă rachete, dar rachete tăcute, uşoare, negre şi rapide. Numai vise.

Drumul era aglomerat de maşini rău garate, de biciclete, de oameni care nu ştiau ce aşteaptă şi se mişcau

anevoie în umezeala nopţii. Nu-şi găsiseră somnul dincolo de ferestrele lor închise din pricina căldurii şi a muştelor şi primiseră incendiul ca pe un fel de salvare, iar lumina de pe deal ca pe o poartă dând către activitatea liniştitoare de peste zi.

Un radio cu tranzistori fredona o melodie demodată. Circulau burdufe cu vin călduţ.

Vincent îşi croi drum prin grămada de oameni şi aparate. Larma glasurilor nu-l stânjenea. Se uita ţintă la foc. Copacii înalţi, ce mărgineau pădurea, se scrumiseră aproape cu totul. Uriaşele grămezi de jar ale trunchiurilor mai erau roşii, dar adevăratul incendiu se afundase în desişul crângului. Pădurea era un fel de fruct, al cărui sâmbure strălucea printr-o carne cenuşie, roşie şi străvezie. Vincent ajunse chiar la marginea focului. Căldura era aproape insuportabilă, dar avea ceva fascinant în încremenirea ei apăsătoare. Îţi strângea pielea din toate părţile, ca un val de nisip invizibil blocând muşchii, oprind orice mişcare, chemând şi hipnotizând privirile.

Îl dureau ochii de atâta căldură. Nu putea vedea nimic în afara focarului scăpărător şi a liniilor de foc ale crengilor mistuite într-o clipită.

Se răsuci pe călcâie. Pompierii, spectatorii şi câinii, maşinile, gesturile şi vorbele păreau prinse-n capcana luminii. Apoi auzi sirena. Urla ciudat în paşnicul vacarm al focului. Farurile maşinii croiau stranii tunele de lumină în laturea întunecată, prăfuită şi îndepărtată a drumului. Era o

maşină străină. Până atunci focul fusese un fel de adunare de familie, de petrecere improvizată între vecini. Şi deveni, dintr-o dată, o treabă serioasă şi importantă.

Maşina năvăli pe drumul de pământ. Printr-o minune nu atinse pe nimeni şi nimeni nu protestă, din oboseală. Se opri scrâşnind lung din cauciucuri, frânele gemură, portierele pocniră ca nişte gonguri pleznite şi o voce rosti mecanic şi fără încetare, într-un difuzor: „Degajaţi pădurea. Degajaţi pădurea”, de parcă ar fi fost chiar sunetul plămânilor maşinii, care aspira şi expira.

Era o maşină neagră, cu o antenă lungă de care spânzura, tocmai la capăt, o flamură murdară. Strălucea cumva neliniştitor. Coborâseră din ea doi bărbaţi. Cel mai în vârstă purta un costum întunecat şi prea strâmt. Celălalt, nişte haine de culoare deschisă. Emana din el ceva aspru şi hotărât. Din punct de vedere profesional.

— Cine conduce operaţiile aici? întrebă bărbatul în haine de culoare deschisă.

Avea un glas uscat.

— Primarul, bănuiesc, zise încetişor Vincent.

Studia cămaşa curată, cravata nouă, obrajii bine raşi şi ochii reci ai celuilalt. Îşi vârî mâinile în buzunare şi începu să se legene pe călcâie.

— Eşti pompier?

— Nu, zise Vincent. Sunt tăietor de lemne. Şi numai vara. Locuiesc acolo. Făcu un gest vag. Am venit să văd dacă-i nevoie de mine ... Aş ... aş vrea să ştiu ce a căzut din

cer.

— Mai târziu, zise bărbatul în haine de culoare deschisă. Mai târziu. Ne poţi conduce?

N-avea unde să-i conducă. Se aflau aproape în buza pădurii. Fragile, ierburile şi frunzele înnegrite le trosneau sub picioare. Făcură câţiva paşi. Bătrânul rămăsese puţin în urmă, uitându-se, ca în extaz, la foc.

— N-au fost răniţi? întrebă bărbatul în haine de culoare deschisă.

— Pe câte ştiu, nu, zise Vincent.

„Ce altceva poate face, gândi el, decât am făcut şi noi? De ce a venit, din odaia lui îndepărtată, într-un oraş îndepărtat? De ce a fost trezit pe nepusă masă de o sonerie pe când încerca să adoarmă sau să viseze, ştiind că somnul ăsta furtunos nu-i va aduce decât *coş*-mare? O fi atât de important? O fi ceva ce nu ştiu, ce nu ştie nimeni în afara lui şi care-i explică tonul, mersul, haina, maşina? N-are importanţă!”, îşi spuse, în cele din urmă.

— A căzut ceva din cer, zise bătrânul. Glasu-i părea aproape stins. Ochii nu i se dezlipeau de foc şi degetele i se crispau nervos peste nasturii hainei. Aşa-i? Povesteşte-mi cum a fost.

În tonul istovit al glasului era un fel de rugăminte. Vorbea încet şi desluşit şi, după fiecare cuvânt, părea că nu va mai putea rosti un altul. Avea vocea cu care se vorbeşte prin somn.

— Am fost de faţă, dar nu ştiu nimic, zise Vincent. Se

simţi istovit. Aşa ceva nu se poate povesti, nici măcar ţine minte.

— Nu era o rachetă, zise încetişor bătrânul. Cel puţin nu una de-a noastră. Dacă era de-a noastră, aş fi ştiut. Sau poate că a venit de la ceilalţi? Au făcut mari progrese, în ultima vreme.

— Fii atent ce spui, Baldini, zise bărbatul cu haine de culoare deschisă. Aici nu suntem siguri de nimeni.

„Nişte savanţi, îşi spuse Vincent, savanţi care lucrează sub protecţia unei armate, în laboratoare ferecate, pe după două şiruri de sârme ghimpate. Şi, dacă se uită pe fereastră, nu văd decât lungi spaţii cimentate şi oameni cu arme grele şi strălucitoare.”

— În câtă vreme se crapă de ziuă? întrebă bărbatul cu haine de culoare deschisă.

Vincent cercetă cerul:

— Cam într-o oră.

— Presupun că până atunci nu putem face nimic. Adevărul e că trebuie să aşteptăm materialul special. Ai de pus vreo întrebare, Baldini?

— Nu, zise bătrânul. Nu.

Nu pierdea focul din ochi. Privea, dincolo de foc, ceva ce ardea tăcut şi misterios.

— Cel mai bun lucru pe care-l putem face e să ne întoarcem în oraş. Pe primar o să-l vedem mai târziu. Ce zici, Baldini?

— Nimic, zise Baldini.

Vincent vedea focul reflectându-se în ochii lui. Se întoarseră amândoi şi coborâră către maşină.

— Aşteptaţi, strigă Vincent. Se opriră. Vă pot fi de folos, adăugă el. Cunosc oraşul şi oamenii. Aş vrea să vin cu dumneavoastră.

Bărbatul în haine de culoare deschisă îl măsură, de parcă l-ar fi văzut pentru întâia oară:

— Îl luăm cu noi, Baldini?

— Cum vrei.

— Vino, spuseră hainele de culoare deschisă.

În glasul lor răsuna o părere de rău.

Vincent era înghesuit în fundul maşinii, între bătrân şi un bărbat în uniformă. De vreo trei ori aruncă o privire spre oglinda retrovizoare, căutând lucirea stăruitoare a incendiului. Maşina sălta din şanţuri şi atingea tufişurile. Farurile arătau în ultimul moment oameni ce păşeau liniştit prin mijlocul drumului şi maşina-i evita printr-o tresărire deznădăjduită. Ajunseră în oraş când cerul împrumuta culoarea murdară a zorilor. Merseră, fără să se oprească, până în piaţa centrală. Apoi coborâră şi se instalară într-o măruntă cafenea. Se uitară la patron, care, fără a scoate o vorbă, le pregăti cafeaua. Băură lichidul clocotit, privind pe fereastră ziua ce albăstrea. Hainele de culoare deschisă se ridicară apoi şi întrebară de telefon.

Vorbeau la telefon, uitându-se la Vincent. Privirea li se

aţintea deodată tare departe, apoi revenea la Vincent.

— Vor să-ţi vorbească, Baldini, spuse bărbatul.

Bătrânul luă receptorul. Nu spuse nimic. Lumina focului se mai vedea în privirile lui. Asculta. Părea că zâmbeşte.

— Au văzut ceva pe cer, ieri seară, zise el, apropiindu-se.

Ceva pe cer. Cuvintele-i plăceau. Ceva pe cer.

— Ei? ziseră hainele de culoare deschisă.

— Venea de foarte departe, l-au urmărit încă din noaptea trecută şi sunt pe cale să caute rapoarte mai vechi.

— Ceilalţi?

— Nici noi, nici ceilalţi. De altminteri, nu era o rachetă. Cel puţin pe câte ştiu. Nu venea de pe Pământ.

„Ştiam, îşi spuse Vincent cu un fel de fervoare care-l surprinse. Atâta vreme am privit stelele, că poate mi-au trimis un semn, un mesaj.”

— Venea din spaţiu, zise bătrânul. Cuvintele se strecurau anevoie printre buzele lui fine şi moi, de parcă le-ar fi savurat: Din spaţiu.

Şi-şi dădu capul pe spate şi contemplă tavanul alb, cu zugrăveala crăpată, şi dincolo de crăpături, de ghips, de acoperiş şi de atmosferă, dincolo de nori şi de stele, cine ştie ce tavan neclintit şi definitiv, şi începu să râdă tăcut.

— Aşadar, iată ce-am dorit să fac multă vreme, zise în cele din urmă Vincent, să privesc printr-un telescop şi să

construiesc rachete. Şi n-am făcut niciodată una ca asta. Am făcut tot felul de meserii; am văzut tot felul de ţări şi de ceruri, dar niciodată, niciodată n-am văzut stelele crescând şi palpitând în oglinda unui telescop.

— Înţeleg, zise bătrânul, înţeleg. Avea un uşor accent. „Vine cu siguranţă, din Sud, gândi Vincent. Poate că în nesfârşite nopţi calde contempla şi el stelele, sub ceruri mai curate.” De ani de zile studiez cerul, zise Baldini. Degetele lui lungi zgâriau masa în neştire şi ochii lui scormoneau ochii lui Vincent; semănau cu nişte focuri mici, arzând în fundul a două palide caverne deschise către o faleză de cretă. Şi nu ştiu de ce. Privesc stelele şi lor nu le pasă de mine! Disec soarele, şi nu-i nici mai cald, nici mai rece. Mă întreb dacă nu mi-am pierdut vremea. Poţi iubi atâta vreme ceva sau pe cineva, fără să primeşti în schimb măcar un surâs?

Îşi ridică paharul şi sorbi din berea călduţă.

— Îmi pare bine că te-am întâlnit, îi spuse el lui Vincent.

— Şi mie, zise Vincent.

Se priviră, zâmbiră şi-şi goliră paharele.

— Presupun, zise Baldini, că acolo sus se află o ţară pentru străini. Pentru toţi străinii. M-am simţit întotdeauna străin. Pretutindeni. Aici. Chiar acolo unde m-am născut. Am călătorit mult. Am văzut cu siguranţă mai multe oraşe şi am auzit vorbindu-se mai multe limbi decât oricine în ţara în care m-am născut. Dar nicăieri n-am fost la mine acasă.

Am lucrat pentru unii şi alţii, dar nu lucram niciodată pentru mine. De fapt, nici pentru altcineva. Cred că de patruzeci de ani n-am privit, într-adevăr, o singură dată stelele, nu, nici o singură dată. Dumneata, da. Te invidiez, ştii?

Eşti tot un străin, în felul dumitale. Bănuiesc că ne înţelegem. Ca nişte stropi de apă mereu gata să lunece, să plouă, să se rostogolească peste frunze sau să cadă în mare, dar neoprindu-se niciodată undeva, absorbind şi refractând într-una lumina lunii, fără s-o asimileze nicicând. Bănuiesc că aşteptam amândoi ceva, şi poate că asta aşteptam, ceea ce fierbe domol în focul ăsta, se coace măreţ şi aşteaptă să gustăm. Mă cam tem de ce o să descoperim.

— Şi eu, zise Vincent.

Vorbeau de atâta vreme şi băuseră atâta bere fadă că începea să i se învârtă capul. Străbătuseră împreună mii de ani-lumină şi răscoliseră împreună galaxii. Exploraseră împreună lumi necunoscute şi primejdioase.

Erau, îşi zise Vincent, doi ţicniţi în curs de a bate apa în piuă cu lucruri la mintea cocoşului şi răscolind cele mai vechi visuri ale fiecărui om. Fel de fel de oameni se aşezaseră lângă ei, băuseră şi plecaseră, fără să-i ia măcar în seamă. Cuvintele lor făcuseră doar vânt. Vincent se simţi nespus de scârbit, de gol. Acolo sus, în spaţiu, nu era decât un pustiu întunecat şi duşmănos, ghintuit cu lumini strălucitoare şi duşmănoase, fără urmă de căldură, nici de viaţă, nici chiar de duşmani. Vidul nu era decât replica

tragică a Pământului. Inconştienţă şi neputinţă. Plus slabul scârţâit al vechii maşinării care se strică pe nesimţite şi cade-n bucăţi. Dar până şi astea erau tot nişte vorbe.

Şi, de fapt, ceea ce doreau era vidul, absenţa, deşertul presărat cu puţuri de culoare, deşertul rece, inert, inuman şi străin, definitiv şi mort. Nisipurile de pe Marte, pulberile de pe Lună şi mările virgine ale spaţiului, aburii soarelui şi delicata arhitectură a orbitei cometelor. „Erau dintr-o asemenea lume”, îşi spuse Vincent, înecat în adâncul unui pahar cu bere, sufocându-se în căldura lipicioasă, stăpânind vagul hohot de plâns din fundul gâtului, rătăcind pe un ocean de nenorociri ieftine, ascultând şi vorbind, bând, în vreme ce luminile jucau în jurul lui.

Piaţa era năpădită de oameni şi aparate. Oamenii priveau aparatele adormite. Uneori mugea o sirenă şi ei tresăreau, păreau gata s-o ia la fugă, îşi întorceau capetele şi căutau o ieşire în caz de pericol. Apoi se potoleau şi începeau să devoreze din nou cu privirea lucirile cromurilor, uriaşii cleşti spânzurând la capătul braţelor de oţel, costumele de protecţie din amiant semănând cu nişte oameni goliţi, supţi de cine ştie ce caracatiţă meticuloasă, costumele de scafandri cu un singur ochi de mică pestriţă, ale căror detectoare zumzăiau ca nişte stupi. Aparate de filmat. Faruri stinse. Motoare.

Şi oameni înarmaţi.

— Presupun că incendiul se va stinge de la sine înainte de sfârşitul după-amiezii, zise Baldini pe când se îndreptau

cu maşina spre pădure.

Vincent încuviinţă din cap, fără a-şi descleşta buzele. Se simţea ciudat de obosit, deloc aţâţat. Ceva cât se poate de important pentru ştiinţă şi istorie, şi poate chiar pentru oameni, era pe cale să se producă. Dar totul trecuse peste el ca o furtună, într-o larmă exterioară de fulgere şi tunete, şi se depărtase lăsându-l, pe dinăuntru, indiferent.

Prevăzuse asta de o sută de ori, îşi închipuise totul până în cele mai mici amănunte, un glas străin străbătând vidul şi ajungând pe Pământ, o navă străină lăsându-se pe iarba grasă şi fiinţe străine coborând din ea, dar acum era doar un eveniment abstract şi îndepărtat, mort înainte de a se fi născut, ucis poate de oraşul prea mic şi prea mohorât, sau poate înăbuşit de toate maşinile, toţi tehnicienii, toate măsurile şi planurile astea.

Ca o voce aşteptată o zi întreagă la telefon, prezentă în fiecare sonerie stearpă şi absentă deodată, tocmai când, amortizată, fără buze şi fără plămâni, membrana receptorului se mişcă, în cele din urmă.

Se dădură jos din maşină. Pădurea era tot roşiatică. Dar marginea ei arăta cenuşie şi murdară, căci şuvoaiele de apă ale tulumbelor muiau cenuşa prefăcând-o într-o pastă moale, fără consistenţă, fără culoare precisă şi semănând cu o monstruoasă cataplasmă aplicată pe pământ, de jur-împrejurul unui abces de foc. Nori de vapori urcau vertical în văzduhul fără vânt. În harababura asta roşie şi albă nu se putea desluşi nimic. Era foarte cald, chiar lângă răcoroasele

tentacule de apă.

Comprimaţi de garduri de sârmă strălucitoare, spectatorii din oraş se adunaseră pe înălţimile din jur. Difuzoarele urlau ordine. Aşteptare. Baldini şi Vincent se aşezară pe un taluz.

Baldini începu apoi să vorbească în microfonul unui magnetofon — un glas firav şi egala răsucire a bobinelor.

Vincent se tolăni în iarbă, „De fapt, nu pot suferi să visez”, îşi spuse, chiar înainte de a adormi.

După-amiaza luă sfârşit. Incendiul însă nu se stinse. Nu mai rămăsese nici un capăt de lemn care să poată arde, dar dealul era la fel de scăpărător ca un uriaş morman de jar învăluit în aburi. Ceea ce căzuse săpase un crater ce părea plin de lavă în clocot. Ca nişte stâlpi înfipţi în pământ şi cufundându-se treptat sub permanentul şoc al tonelor de apă, rămăşiţele înnegrite ale marilor copaci zăceau la limita dintre pământ şi foc.

— Temperatura nu scade, zise Baldini.

Faţa-i era crispată. Stătea chiar la marginea craterului şi din două în două minute se dădea îndărăt, ca să respire un aer mai răcoros. Dar abia dacă transpira. Pielea obrazului îi rămânea proaspătă şi palidă.

— Nu pricep, zise Baldini.

Apoi auziră un tunet. Căldura ajunse de neîndurat. În spatele lui Vincent şi Baldini, dintr-un ţinut răcoros şi umed, de la un pol depărtat de acele tropice, oamenii începură să

strige. Pământul uscat le tremură sub picioare. Vincent şi doi pompieri săriră îndărăt.

— Staţi, răcni Baldini, nu pricep.

O protoplasmă de foc ţâşni din sâmburele strălucitor. Apa încetă să mai curgă din tulumbe.

Apoi, solul se prăbuşi. Focul năvăli asupra lor, recuceri formele negre ale copacilor arşi, clipoci pe pământ într-o maree de soare. Nisipul începu să se topească lângă ei, explodând şi pârâind.

— Baldini. Fugi!

— Nu pricep, zise liniştit Baldini.

Treptat, pas cu pas, se trăgea îndărăt. Apoi se întoarse şi strigă câteva cuvinte pe care nimeni nu le înţelese. Nisipul se vaporiză în văzduh, Baldini urcă grăbit talazul. Începu să alerge. Cu spatele la foc, alerga pe cât de repede îl duceau picioarele neîndemânatice.

— Puneţi-vă la adăpost, repede.

Pompierii îşi părăsiră tulumbele şi se răspândiră care încotro. Vincent îl ajunse din urmă pe Baldini şi-l opri, apucându-l de braţ. Simţi, prin stofa subţire, un tremur neliniştitor. Nu era nici oboseală, nici teamă, ci — Vincent înţelese atunci când degetele începură să-i tremure şi lui — un fel de aţâţare neliniştită, de vibraţie ireductibilă, a oaselor şi nervilor. Era tremurul pe care-l încerci când priveşti într-una stelele, când priveşti chipul fără mască al spaţiului şi ghiceşti contururile date cu cerneală ale norilor stelari.

— Puneţi-vă la adăpost, zise Baldini.

Şi Vincent ştiu că Baldini dorise să ştie în asemenea măsură, încât păşise în foc pentru a cunoaşte, într-o ultimă miime de secundă, ceea ce căzuse din spaţiu. „Dar n-ar fi folosit la nimic, îşi spuse Vincent, alergând şi târându-l cu el pe savant. Nu poţi cunoaşte nimic într-o miime de secundă, nici chiar într-o mie de ani; nici propriile tale vise. Nimic nu se cuvine cunoscut în sine, nici o cunoştinţă nu se cuvine păstrată pentru sine. Visul stins al unor asemenea cunoştinţe se află doar în străfundul creierilor, legitimând singurătatea."

Solul se prăbuşi. Vincent căzu cu faţa în jos şi-l trase cu el şi pe Baldini. Sub palmele lui pământul ardea. Cineva striga. Gâfâi. În stânga lui se aprinse un smoc de iarbă.

O ţâşnitură de apă îngheţată îi izbi spatele şi ceafa. Se ridică şiroind, îl zgâlţâi pe Baldini şi-l împinse înainte. De parcă ar fi alergat, se caţără repede pe un perete aproape vertical. Urmă să păşească multă vreme printre oameni. Apoi simţi că i se scoate carapacea de cenuşă coagulată, o simţi lunecând pe el şi părăsindu-l, şi i se făcu frig.

„Sunt un străin, îşi spuse Vincent sub cortul cu oxigen, privind ţintă spre transparenţa vătuită a acoperişului de plastic. Sunt un străin şi, prin urmare, singurul de pe planeta asta care-mi seamănă. Respir un foc uşor. La drept vorbind, alcătuim cu toţii o ciudată colecţie de străini. Şi iată că un supra-străin vine să ne bată la poartă. Nu poate

respira decât un foc greu. Nu mi-e nici mai străin, nici mai puţin străin decât primul om venit. Poate că nu-i mai viu decât el, sau tot atât de mort. Dar nu-l pot înţelege. Nu mi-l pot măcar închipui. Nu pot şti dacă barem e viu, dacă gândeşte, dacă mă poate imagina. Nu pot şti toate astea nici dacă-i vorba de primul om venit. S-ar putea ca oamenii să n-aibă nici o existenţă reală. S-ar putea să nu fie decât nişte pietre lucrate. Le sunt prea străin ca să pot hotărî. Dar le pot împrumuta viaţă, idei, acţiuni, somn şi vise. Îmi pot închipui că au văzut Parisul, Londra sau Roma şi, la drept vorbind, îmi închipui că le-au văzut aşa cum le-am văzut eu; ştiu că-i o greşeală, dar îmi pot îngădui s-o săvârşesc. Locuim în lumi diferite, dar apropiate. În privinţa a ceea ce avem pe dinăuntru suntem într-adevăr străini, dar pe dinafară semănăm destul de bine.

Pentru ce arde acolo nu pot face totuşi nimic. N-am văzut spaţiul aşa cum l-a văzut, nici aceleaşi stele; noaptea n-are aceeaşi culoare pentru noi. N-avem aceeaşi cifră pentru cifre. Suntem străini, nu pentru că am fi diferiţi, ci pentru că locuim spaţii diferite. Nu pot să mă fi născut în inima unei stele, să fi trăit pe o lume de gheaţă, să fi rătăcit un milion de ani prin nimic, să mă fi agăţat de coasta unui crater de pe Lună sau să fi fost purtat, sub gingaşa înfăţişare a unui spor, de către vântul şuierător de pe Marte.

De atâta vreme am ştiut că sunt un străin şi mă întindeam noaptea pe un acoperiş pentru a privi stelele şi

pentru a-mi spune că ţara mea se află acolo, inaccesibilă, că e ţara mea tocmai pentru că-i inaccesibilă. Şi acum, când a început să cadă pe Pământ, când a străbătut spaţiul, uite că distanţa rămâne aceeaşi şi speranţa n-are leac.”

„Nu pricep, îşi spunea Baldini sub albeaţa lăptoasă a cortului cu oxigen. Nu pricep.” Timpul era un mozaic de clipe şi crezuse că-i citeşte sensul general, crezuse că descifrează tainica scriitură a stelelor, dar o nouă cheie căzută din cer făcuse să se dărâme casa abia ridicată, în chiar clipa când pătrundea în ea. Şi timpul nu mai era din nou decât o serie de secunde prinse-n ace, de litere izbite unele de altele şi care se citeau într-un fel aici şi altfel dincolo.

Vincent clipi. Respiră adânc şi-şi mişcă degetele. Purta nişte haine uscate, dar prea largi. I se părea că-i un copil scăpat de la înec şi vârât în pat fără a fi fost certat.

Sări din pat şi ieşi din cort. Era aproape noapte, dar focul încrustat pe dealuri lumina cerul. Craterul se mărise tare mult. Focul palpita învârtejindu-se în sânul unui vast ceaun de nisip clocotitor şi sticlă închegată. Un elicopter zumzăia ca o gâză halucinată de o lampă. Şiruri de camioane tunau pe drumurile din preajmă.

— Sunt fericit să văd că vă simţiţi mai bine, zise bărbatul în haine de culoare deschisă.

Faţa i se scobise. O umbră neagră-i înconjura bărbia şi obrajii.

— Cum stăm? întrebă Vincent. Domnule? ...

— Ferrier. Mă numesc Ferrier. Nu ştim nimic. Nici Baldini. Am pus să-l trezească. Nu ne-a putut spune nimic. Mai nimic.

— Craterul se măreşte, aşa-i?

— Întocmai. L-am inundat cu apă, l-am stropit cu zăpadă carbonică, am dezlănţuit asupră-i suflul unei explozii. Dar creşte. Prea repede. Dacă se dezvoltă în ritmul ăsta, după-masă înghite oraşul.

— Nu izbutiţi să-l stingeţi?

Mâinile lui Ferrier se strânseră şi se desfăcură.

— Am încercat totul. Putem stinge stelele?

„O cenuşă rău stinsă, care a străbătut vidul, îşi spuse Vincent. Sau un spor de foc, care a purtat prin spaţiu propria şi strania viaţă a flăcărilor. O zgură străină, scăpată din nebăgare de seamă de la cine ştie ce cazan al vidului şi care riscă să ne distrugă. Să fie chiar din nebăgare de seamă?

Poate că ia foc tot Pământul şi începe să strălucească în vid. Poate plesneşte ca un fruct copt, pentru a pluti ani de zile şi a se prăbuşi, strivindu-se, în sfârşit, pe soare? Poate că săptămâna viitoare oamenii nu vor mai fi decât nişte aburi cu aripi de praf, întinse prin spaţiu?”

Craterul părea al unei alte lumi. *Era* o altă lume în curs de dezvoltare pe suprafaţa Pământului, un deşert cenuşiu cu nivele de jar, cu falii fumegânde; la suprafaţă, stânci cu

marginile topite scânteiau ici şi colo, ca şi cum eroziunea vântului şi a apei n-ar fi fost decât o mângâiere uitată. Iar lumina soarelui pălea la strălucirea focului.

„Poate că pentru acest ceva străin, îşi zise Vincent, Pământul nu-i decât beznă şi tăcere, frig şi ostilitate. Poate că încearcă deznădăjduit să încălzească coaja asta îngheţată, aşa cum ai sufla peste buzele unui mort, în nădejdea de a-i transmite căldura vieţii. Poate că, în felul lui, Pământul e pe cale să renască.”

Craterul ţinea poate de o frumuseţe mai deplină de-cât oricare privelişte terestră familiară. Aduna în el căldura deserturilor, adâncimea luminoasă a fundurilor marine şi inumanitatea colorată şi geometrică a mineralelor. Nici urmă de viaţă. O splendoare limpede, scutită de moarte. Era ciudat şi semnificativ să-i vezi pe oameni clipind din pleoape sau ferindu-şi privirile de atâta strălucire. Câţi dintre ei doreau într-adevăr să ştie ce zăcea în mijlocul măruntei stele?

Doi, poate.

Celorlalţi li-e frică.

„Baldini şi cu mine, îşi spuse Vincent. De ce nu mă tem?

Pentru că n-aştept nimic altceva. Pentru că viitorul meu, tot ce am avut, era pe cer şi a căzut acum pe Pământ.

De fapt, n-am iubit niciodată viaţa. Îşi spuse Vincent, ştergându-şi sudoarea de pe frunte. Îmi plăcea să trăiesc

pentru a gândi, pentru a vedea, atâta tot. Poate că ar fi fost mai bine să fiu o piatră, un bloc născut din foc şi rătăcind, sărind din orbită în orbită, pierzându-mi din substanţă de-a lungul vremii şi pe măsura spaţiului, încrucişându-mă iar şi iar cu propria-mi urmă fără să ştiu vreodată, orb sub luminile stelelor, surd la izbitura lumilor, curgând şi încremenit în mijlocul şuierului pricinuit de unde. Asta am încercat să fiu în toate verile, când priveam de pe acoperiş cum lunecă stelele.

Şi Baldini. Ce-a visat el?

N-o să ştiu niciodată, îşi spuse Vincent. N-aş fi ştiut nici dacă am fi privit stelele împreună, timp de o sută de ani. Nu se poate să admire acest ... ceva, ca mine! Orice-ar face, orice-ar gândi, rămâne un savant. Ar vrea să pună mâna pe el şi să-l sfârtece, să-l cântărească, să-l analizeze. Iar eu aş vrea sa-l rog pe acest ceva doar să-mi îngăduie să-l privesc."

— De ce n-aţi trimis pe nimeni acolo, înăuntru? întrebă fără veste Vincent.

— Eşti nebun? Nimeni nu poate spera să supravieţuiască în infernul ăsta!

— Nu-s chiar atât de sigur, zise încet Vincent. Nu cred că sunt nebun ... Aş ... aş dori să mă duc eu.

— Ştii ce a spus Baldini când s-a trezit? Daţi-mi un costum de protecţie, daţi-mi un costum de protecţie. Trebuie să intru acolo.

— E prea bătrân, zise repede Vincent. Nu s-ar mai

întoarce. Nu-l lăsaţi să plece. Dar am să merg eu. Daţi-mi un costum de protecţie. Vă rog. Sunt major, teafăr la minte. Şi destul de rezistent ca să supravieţuiesc.

Ferrier clătină din cap:

— Nu te enerva. Nu ştim ce-i acolo. N-am să îngădui nimănui să încerce. Nu înainte de a trece o bună bucată devreme.

— N-o să se răcească niciodată îndeajuns. Nu vedeţi cum câştigă teren? Nu vedeţi că tonele astea de apă n-au nici un rost? Mâine sau poimâine o să înghită oraşul. Ziarele nu consacră azi acestui ceva decât un sfârşit de coloană în pagina a treia. Dar ce credeţi că au să zică mâine, când oraşul o să ia foc, când zidurile se vor topi pe nesimţite, în vreme ce acoperişurile se vor evapora? Iar săptămâna viitoare, când o mare de foc va acoperi faţa pământului? O să fie prea târziu! Trebuie să aflăm cât mai multe, de pe acum.

— Credem că n-o să se stingă, zise obosit Ferrier. Am luat măsurile necesare. La nevoie, oraşul va fi evacuat mâine. Nici vorbă să trimitem pe cineva acolo, la sinucidere. Ajunge. Acum, linişteşte-te.

— Şi dacă nu se stinge? întrebă Vincent.

Degetele lui Ferrier se crispară pe cureaua pantalonilor.

— Nu ştiu ce o să facem atunci, zise Ferrier. Dar dumneata?

Focul nu se stinse. Mugetele lui acoperiră larma

oraşului şi, când se lăsă noaptea, strălucirea lui stinse lumina stelelor. Noaptea fu atât de apăsătoare şi de încinsă că Vincent dormi puţin. Asculta cum, încăpăţânat, focul îşi făcea drum prin crăpăturile pământului, prin vibraţia pompelor şi şuierul aburilor. Şi încerca să-şi închipuie zgomotul ăsta de mii de ori mai puternic şi acoperit pentru o clipă de un imens şi derizoriu vaiet omenesc.

Apoi, dimineaţa îndulci umbrele, stinse reflexele cromurilor. Dar focul ardea mai departe. Ziarele pomeneau evenimentul cu titluri mari, înzestrate cu splendide semne de întrebare. O fotografie proastă îi arăta pe Baldini şi pe Vincent alergând sub ploaia de cenuşă. Legenda spunea că Baldini era cel mai bun savant din domeniul lui, fără a preciza care, şi că Vincent scrisese cândva un roman abstract. După care, Ferrier îi vorbi despre pasiunea lui pentru Mallarmé, îi cită câteva din versurile pe care le scrisese înainte de a opta pentru fizică; îşi descoperiră prieteni comuni.

Coborâră împreună spre oraş, mergând pe jos. Îl străbătură dintr-o parte într-alta, abia ascultându-şi sunetul glasurilor, atenţi la cel mai mic semn. Oraşul era tăcut, mort, ca de obicei. Dar domnea peste el, amestecându-se cu căldura, un fel de aşteptare. Obloanele se întredeschideau pe furiş. Nimeni nu punea întrebări, dar ochi neliniştiţi pândeau siluetele istovite ale străinilor. De prin curţi, dindărătul caselor se auzeau glasuri temătoare,

înăbușite, mânioase. Arcurile unei străvechi maşini scârţâiau sub o masă ciclopică, alcătuită din coşuri de papură bucşite cu relicve îngrămădite sub un cearceaf. O pisică gemea într-o cutie de carton străpunsă de găuri neregulate. Era un oraş plin de bătrâni şi de lucruri bătrâneşti.

Ajunseră în piaţă şi căutară o cafenea care să nu fie plină de uniforme. Se aşezară pe o terasă aproape goală, umbrită de portocali pitici plantaţi în ciubere de lemn vopsit, cerură bere şi traseră pe nări mirosul plecărilor în vacanţă, care plutea în aer.

— Orice poezie e metafizică, urmă Vincent.

Privirile-i scormoneau golurile ferestrelor cu obloane întredeschise, pereţii de cărămidă presăraţi cu mică scăpărătoare şi porţile înalte şi înguste, de lemn plin şi întunecat.

— Prea mulţi poeţi nu trăiesc decât datorită stilului. Dar stilul însuşi n-are rost decât dacă exprimă o concepţie despre lume. Nu poate fi frumos prin el însuşi. Poate să transcrie doar, cât mai exact cu putinţă, groaza sau bucuria sau absurditatea detectabilă în lume. Poate indica dacă Universul e considerat drept o construcţie estetică sau drept o capcană, sau drept amândouă, în acelaşi timp. Concepţia e totul. Restul nu-i decât un mijloc. Problema e dacă poate exista o concepţie despre lume.

Piaţa era împărţită în două regiuni străine, aproape

ostile. Întruna, pe terasele cafenelelor, tehnicienii, ziariştii şi turiştii beau, vorbeau, meditau închişi în neliniştile, grijile şi spaimele lor. Zmângăleau cifre şi cuvinte, se uitau pe neaşteptate la biserică, singura clădire de piatră, cenuşie şi bătrână măcar că n-avea nici un secol, sau priveau, pe deasupra acoperişurilor, apropiatul panaş de aburi. Apoi reveneau la meditaţia, la cuvintele şi neliniştile lor de aiurea şi de nicăieri.

— Ne putem îndoi de-a binelea, urmă Vincent. Privirile-i rătăciseră pentru o clipă, în vreme ce rămăsese cu gura deschisă. Metafizica nu e, probabil, decât un joc verbal. Ne împrumută un destin, un loc de unde să venim, un loc unde să ne ducem. Graţie ei ne hărăzim probleme, o inutilitate, o esenţă şi o existenţă. Ea dă vieţii noastre o valoare religioasă sau dramatică, ceea ce înseamnă, poate, acelaşi lucru. E tot atât de grandios reconfortant să te simţi în luptă cu un destin cu D mare, sau proteguit de zei. Chestie de temperament. Jocul cu cuvintele echivalează cu exprimarea ideii că cineva se joacă cu speţa umană sau cu stelele. A rămâne la sintaxă înseamnă a te asigura că există o ordine absolută şi prestabilită.

Cealaltă parte a oraşului era populată delocuitorii aproape de nedeosebit de praguri, de stâlpi sau de vechile scaune şubrede pe care şedeau, confundându-se cu cărămida pereţilor de care se sprijineau. Se mişcau puţin, cu gesturi lente alungau din când în când câte o muscă;

vorbeau în şoaptă, de parcă buzele le-ar fi fost uzate. Sub pielea lor de culoarea pământului pârjolit, aşteptau. Atitudinea, felul lor de a vorbi, de a sta aşezaţi zicea nu. Străinii puteau aduce orişice, puteau face ce pofteau, n-avea importanţă. Toate aveau să lunece pe suprafaţa oraşului, ca ploaia pe olanele acoperişurilor. Aşezaţi în faţa caselor, oamenii simţeau mirosul iremediabilului care impregna văzduhul apăsător. Dar, orice s-ar fi petrecut, refuzau dinainte sau negau totul, în bloc.

— Metafizica n-are, probabil, nici o realitate în afara ideilor care o alcătuiesc, zise Vincent. În consecinţă, nici poezia sau, mai general vorbind, literatura. Adevărata noastră problemă e probabil aceea de a fi lipsiţi de orice destin, iar condiţia noastră, aceea de a ne făuri mereu câte unul, pentru a uita de golul ăsta. Acceptăm nefericirea cu condiţia să ne ducă undeva. Ori ea nu ne duce niciodată nicăieri, ori ce-ar zice poeţii. O stea cade de pe cer şi ne închipuim că vrea să ne strivească. Poeţii se grăbesc să-i atribuie fel de fel de motive întemeiate. Şi poftesc un numeros public să asiste la propria noastră nimicire. Dovedesc astfel că sunt conştienţi de faptul întristător că nimicirea noastră n-are valoare decât dacă cineva admite o asemenea valoare. Ne împleticim în noroi şi ei văd nu ştiu ce măreţie în noroiul ăsta. Fac virtute din necesitate. Murim, şi transfigurează concluzia asta logică într-o acceptare eroică. Sau urlă că universul e absurd. E frumos

să lupţi de unul singur împotriva unui univers absurd şi dezorganizat, atunci când galeria te urmăreşte. Dacă universul ar fi într-adevăr absurd, poeţii ar fi şi ei absurzi, până la a nici nu-şi mai da seama de asta. Dar nu e nici măcar absurd. Nu e nimic. E negarea la ultima putere. Se contrazice fără ruşine. Metafizica e contradicţia lui magistrală, cea mai estetică. În cazul ăsta, considerată ca elaborarea unor destine posibile, deşi gratuite, nu-i lipsită de farmec. Devine un fel de drog salutar şi ridicol, care poate împiedica specia umană să facă rău.

Vincent bău puţină bere. Îşi îndreptă trupul, puse coatele pe masă şi se plecă spre Ferrier. Dar privirea-i rătăcea, căutând, pe deasupra acoperişurilor, dâra albă a aburilor. De ani de zile nu mai vorbise aşa, şi în toţi anii aceia încercase să nu-şi amintească de vremea când scria toată noaptea şi se străduia să descrie un parfum plutind în văzduh, o notă muzicală legată de o intenţie, o nuanţă a cerului, o pată pe un perete sau inegala curgere a timpului, şi când se lovea de bariera cuvintelor, dându-şi seama că nu deţinea niciodată decât un aspect al realităţii, şi un aspect futil, iar viaţa, sau tot ce avea însemnătate, trecea printre ochiurile plasei frazelor lui; încercase să uite momentul în care-şi dăduse seama că realitatea nu era decât o înlănţuire de sfori, de trucuri, o caricatură a ei însăşi, repetată ciclic în conformitate cu mode din ce în ce mai caraghioase, dar atât de complicată, încât îi era matematic cu neputinţă s-o epuizeze. Căci îşi spusese

atunci că era zadarnic s-o zugrăvească sau că însemna să se înşele cu tot dinadinsul. Se înduioşase nespus de el însuşi, refuzând să mai vadă pe cineva, recitindu-şi mereu paginile înnegrite în speranţa să descopere în ele vreo dezminţire. Apoi se întorsese către lucrurile simple, curate şi precise, nelăsând nici cel mai mărunt loc pentru idei şi neputând fi redate prin cuvinte, ca spaţiul sau stelele, ca frigul unei nopţi de iarnă sau duritatea diamantină şi aproape ideală a unui drum îngheţat. Şi puţin câte puţin, deşi neîncrederea lui în lumea reală stăruia, nu-şi mai bătuse capul s-o traducă, s-o redea prin impresii. Se mulţumise s-o simtă, dar, întotdeauna, prin intermediul unei uriaşe distanţe de vid, şi iată de ce, îşi spunea, stelele-i erau mai apropiate decât bălăriile multiple, indefinisabile, de la marginea drumurilor.

— Credeţi, zise el încet, că stelele pun cel mai mic preţ pe poezie sau pe metafizică? Reprezintă pentru noi obiectul unor nesfârşite reverii, izvorul unor probleme insolubile şi subiectul unor versuri ce nu pot fi băute. Şi, totuşi, rămân frumoase, frumoase în ele însele, fără s-o ştie. V-aţi închipuit vreodată o stea descriindu-şi propriile scăpărări? Am privit stelele atât de mult încât am sperat o vreme să ajung ca ele, impermeabil la orice metafizică şi la orice literatură. Dar nu era cu putinţă. Nu eram o stea. N-aveam nici o ţintă. N-aveam de făcut într-una cercuri de lumină prin beznă. Şi m-am întrebat dacă noi, oamenii, nu eram obiectul unui blestem sinistru, care ne lipseşte de

orice destin, de orice obligaţie de a înfăptui lucrul pentru care am putea fi făcuţi. Dar cu asta mă şi aflam pe terenul metafizicii. Am înţeles că n-aveam scăpare, că nu te poţi nega pe tine însuţi, că poţi cel mult spera să nu exişti, dar că era zadarnic să nu mai exişti o dată ce te aflaseşi în desfăşurarea anilor. Am încercat gustul acru al eşecului, cum spun poeţii. Nu ştiu dacă-i definitiv. Nu poţi fi sigur, atâta vreme cât eşti. Dar presupun că va dura cât stelele. Pentru toţi oamenii, şi pentru mine, e vorba de un eşec definitiv. Stelele stau mărturie.

Degetele i se crispară uşor. Mângâie piciorul paharului.

— Atunci, înţelegeţi, când ceva cade din cer, un fragment de stea, vrei să te repezi, iar căldura sau gheaţa, vidul sau asfixia nu mai au importanţă, şi vrei să întrebi, să rogi: „Aveţi un destin” sau „Sunteţi ca mine”, cam aşa cum la cincisprezece ani baţi la poarta tuturor cărţilor, sau cum la douăzeci ai vrea să iubeşti toate femeile, pentru a primi un răspuns, pentru a şti dacă, dincolo de hârtie, îndărătul zâmbetelor şi strâmbăturilor se află cineva sau vreo gigantică şi ... grotescă ... glumă. Te temi să înţelegi şi, mai ales, sa nu înţelegi, ţi-e frică de un rânjet sau de un refuz definitiv. Treptat oboseşti. Nici nu prea ştiu când mi-a fost de ajuns. Am plecat, în cele din urmă, dar mult mai târziu. Am plecat când toate s-au limpezit în mine. Două fiinţe convieţuiau atunci în creierul meu. Una era gata să reînceapă toate, prosteşte, iar cealaltă ştia că e zadarnic. Atunci am fugit şi am început să întreb stelele. O făcusem

dintotdeauna, dar în vis, şi habar n-aveam. Stelele, cel puţin, alcătuiesc o carte veşnic deschisă şi reprezintă tot atâţia ochi, mereu primitori.

— Înţeleg.

— Atunci făgăduiţi-mi că mă lăsaţi să încerc.

— Nu, zise Ferrier.

— Făgăduiți-mi că, dacă situaţia se înrăutăţeşte, mă trimiteţi înaintea oricui.

— Eşti în stare să doreşti incendierea întregii planete.

— Poate. De ce n-aş dori-o? Ascultaţi. Vă trebuie un erou. Îl aveţi la îndemână şi nu-l folosiţi.

— Nu eşti erou. Eşti nebun!

— Desigur, zise Vincent. Desigur.

Se străduia să sfâşie cu ochii vata de aburi care-l înfăşură.

Se afla la malul unei mări de foc şi n-avea nici urmă de speranţă că va pătrunde vreodată într-însa. Era un om. Nu putea trece peste asta. S-ar fi putut ca jarul orbitor să ascundă un răspuns care să-i mulţumească singurătatea sau neliniştea, dar n-avea să-l capete nicicând.

Şovăia la marginea unui pustiu roşcat, acoperit cu o pânză de cenuşă şi prin ochiurile plasei uriaşe filtrau nenumărate tentacule de foc. Blocurile astea înnegrite fuseseră case, hornuri, praguri, ferestrele lichefiate prindeau imaginile ca nişte băltoace îngheţate într-o geroasă noapte de decembrie. Perdelele răcoroase,

zdrenţele de voal îngălbenit, dantelele dispăruseră, amintirile, fotografiile şi ramele lor, jucăriile, cărţile ferfeniţite, pernele brodate, scrinurile sculptate de câte un meşteşugar mort şi odihnindu-se sub pânza de lavă acoperind un cimitir şi el defunct, orologiile bătându-şi propriul lor ceas, mormanele de cearşafuri albite pentru totdeauna îşi luau zborul în fulgi de fum. Vincent simţea căldura suindu-i prin palme, prin obraji, îşi auzea cauciucul tălpilor sfârâind cu ţârâitul unei gâze, iar învelişul ochilor i se usca în vreme ce privea focul.

„Ce altceva pot face, îşi spunea Vincent, decât să gândesc până începe să mă doară capul? E cineva acolo? Cum să aflu, tocmai eu, dintre toţi locuitorii Pământului?”

Însemna, ca într-un joc de copii, să pătrundă cu inima bătând într-o mare sală întunecoasă şi să încerce să ghicească dacă cineva se ascunde în beznă, vreun duşman gata să năvălească, vreun prieten gata să râdă, şi să răstoarne piedicile nevăzute care-i stăteau în cale, scaune viclene, sau să se izbească de mese şi să gândească, să gândească întruna la încântătoarea şi neliniştitoarea descoperire a unei încăperi cunoscute şi deodată regăsite. Pământul era de obicei o locuinţă întunecată şi mohorâtă. Şi iată că-l lumina o lampă căzută din cer. Şi, cu pleoapele strânse, cu mâinile întinse, trebuia să gândească în lumina asta orbitoare, să caute o prezenţă sau o absenţă.

„O navă spaţială, îşi zise Vincent. Există, deci, aşa ceva? Sau mai e şi altceva care poate arde fără încetare,

nopţi şi zile în şir?”

Îl văzu pe Ferrier apropiindu-se, peste suprafaţa stearpă a fâneţelor uscate. Văzu firele de iarbă fărâmându-se sub paşii lui, ca nişte chibrituri arse. Auzi firele de nisip ţârâind asemenea cosaşilor în arşiţa verii. Văzu lumina reflectându-se, roşie, pe pielea palidă a lui Ferrier, pe fruntea albă a lui Ferrier şi-n fundul ochilor calmi şi limpezi ai lui Ferrier.

— Mai eşti hotărât? întrebă Ferrier dintr-o suflare când se apropie de ajuns pentru ca Vincent să-i poată desluşi cutele ce i se adunaseră acum sub ochi şi pungile de piele cenuşie şi flască umflate de griji, de nopţile fără somn şi de fantomele caselor arse.

— Da, răspunse Vincent tremurând uşor, dar nu de frică, nici de frig, era un tremur inexplicabil, de felul celui ce-l cuprinse şi pe Baldini.

— Nu vreau să te silesc, zise Ferrier.

— Eu am cerut.

Vincent se întoarse cu faţa spre jeratic, evitând să se uite la Ferrier. Mâinile i se strecurară singure în buzunare.

— Am luat toate măsurile de precauţie. Eşti sănătos. Ai cunoştinţele necesare. Poţi s-o scoţi la capăt. Ştii ce ai de făcut?

— Poate, zise Vincent. Nu sunt sigur.

Oboseala se accentuă pe faţa lui Ferrier.

— Nimeni nu ştie. Toţi discută de zile şi zile.

— Cum să ştie? zise Vincent. Dar am să mă duc şi am să văd şi, dacă pot, am să aduc o bucată, un fragment de soare, o sclipire îngheţată de foc sau, dacă vreţi, piatra filozofală.

— E şi o primă, zise Ferrier, o primă foarte însemnată.

Părea bolnav. Se clătină. Pentru o clipă i se păru că pământul tremură şi-i gata să-i înghită în cuptoarele lui subterane. I se păru că Pământul e gata să se împrăştie în spaţiu, în ţăndări stinse degrabă, că lumea întreagă are s-o pornească în dâre de fum.

— N-am moştenitori, zise Vincent. Zâmbi. Vântul ridică un mănunchi de scântei până-n vârful falezei ce despărţea pământurile reci de dogoare. Ei bine, să-i dăm drumul, zise Vincent.

Era închis în haina de protecţie, ca într-o cutie. Sau, mai bine zis, ca într-o serie de cutii. Degetele, mâinile, braţele, picioarele, trupul, capul îi erau întemniţate într-un şir de cutii vătuite, cutii de amiant şi de mică. Pe pieptul lui, vopsită în roşu, se odihnea salamandra pompierilor. Prin stratul de mică nu desluşea decât o lume întunecată şi nesigură, plină de capcane. „Am şi început să ţin de lumea focului, îşi spuse. Nu mai sunt aici decât un străin.” Apoi gândi: „Sunt o insectă. Am să mă arunc în flacăra lumânării, am să mă izbesc de sticla fierbinte a lămpii. Prea m-am tot învârtit în jurul luminii ca un fluture de noapte înnebunit, privind-o noapte de noapte printr-un ecran

mântuitor de spaţiu. E prea târziu să mai fug.”

Îi era frică. Simţea lângă muşchi, pe piele, flăcările mărunte care aveau să-l lingă şi să-i sugă măduva din oase, să-i prefacă sângele într-o pulbere cafenie, să-i vitrifice ochii în cap.

— Mă auzi? oftă o gâză chiar lângă urechea lui.

— Te aud, zise el cu gâtul încleştat, fără să-şi audă glasul.

Macaraua îl apucă şi-l ridică în văzduh. Îl înfăţişă focului ca pe o ofrandă. Lungul ei braţ scârţâitor coborî apoi lin, încetişor, asemenea ciocului unei păsări la capătul unui gât lung, suplu şi graţios. Şi-l lăsă la poalele falezei, pe domeniul soarelui.

— Alo, zise Vincent începând să păşească, ridicând cu greu un picior, aşezându-l cu băgare de seamă într-o mare de sticlă topită, pe fundul oceanului de foc.

— Da, sfârâi vocea.

— E în regulă.

Acum vedea bine. Nu era orbit de fel. Înainta ca pe întinsele podele luminate ale unei săli de bal, printre mii de umbre, pândind, ascultând mii de şuierături, de scârţâieli, de clipoceli, de pocnituri seci şi surde, de parcă ar fi înaintat printre mii de oameni, prinzând vorbe şuşotite, frânturi de convorbiri, note răzleţe.

Simţea aer proaspăt în gât, mănuşile de amiant erau suple în jurul degetelor.

— Asta-i direcţia? întrebă.

— Ţine-o drept înainte, şopti vocea. Mai încet. Ia seama la eventualele crăpături. De aici nu distingem aproape nimic. Dar trebuie să le poţi vedea.

Îşi duse mâna la curea şi desprinse băţul ignifugat. Pipăi solul cu gestul nesigur al unui orb.

— Alo, zise vocea de gâză.

— Ascult, zise el.

Coaja de nisip topit trosnea sub greutatea cizmelor lui.

— Voiam să-ţi urez noroc, zise vocea.

— Cine eşti?

O clipă de tăcere.

— N-are importanţă. Nu mă cunoşti.

Alunecă şi căzu. Degetele-i scormoniră solul în căutarea băţului. Se sprijini de el ca să se ridice.

— Alo, strigă vocea, neliniştită.

— În regulă, zise el. Am căzut. Nimic.

Simţi că n-are aer. Lăsă să i se scurgă în gâtlej câteva picături de apă, dădu drumul la oxigen.

— Cine eşti? întrebă. Dumneata, Baldini?

— Nu, zise vocea.

— Eşti femeie? Ai părul negru ca spaţiul şi ochii scăpărători ca nişte stele?

— Te-ar putea ajuta? întrebă vocea. Glasul mi-e oare atât de deformat? Ochii şi părul meu au vreo importanţă?

— Eşti atât de departe, zise el căţărându-se pe o stâncă înnegrită, sigur că nu se înşală. Ţin de altă lume.

— Încearcă să nu rămâi acolo, zise vocea.

Vorbiră astfel, în vreme ce înainta. Şi-şi închipuia oamenii cu căşti la urechi ascultându-i sunetul infim al glasului, urmărind pe ecranele lor măruntul punct întunecat pe care-l închipuia în jungla asta de foc. Şi devenise o făptură de pe o altă planetă vorbind cu o făptură de pe Pământ, iar oamenii se mirau ca-l pot înţelege şi că mintea-i era atât de apropiată de mintea lor, lucru pe care nu-l ştiuseră niciodată, nici nu îndrăzniseră să-l viseze, pe care nu şi-l închipuise niciodată când privea luminile cerului scăldate în noapte. Înainta într-o ceaţă purpurie şi palpitând, semănând cu o mare de sânge, prea fluid şi prea uşor pentru a umple vinele unei făpturi însufleţite, în vreme ce oamenii se târau ca nişte viermi la suprafaţa îngheţată a unei lumi întunecate.

— Sosesc, strigă el spre ceea ce-l aştepta în inima fructului de foc căzut pe pământ, în sânul sâmburelui tare şi clocotitor al atomilor dezlănţuiţi.

— Alo, sfârâi vocea. Cu cine vorbeşti?

Vincent se opri. Se sprijini în băţ şi închise ochii. Dar lumina-i asalta pleoapele, desena pe retinele lui împletitura venelor mărunte.

— Alo, zise el. Vorbeam cu cineva.

— Nu zău! zise vocea cu ironie.

— Vorbeam cu mine însumi, zise Vincent, după o clipă. Apoi: Crezi că e cineva acolo, înăuntru?

— Ce înţelegi prin acolo?

Fără îndoială, gândi Vincent, oamenii se plecau pe

cadranele lor şi urmăreau acele tremurătoare ale înregistratoarelor desenând pe suluri de hârtie cadrilată pânze de păianjen ce prindeau timpul în capcană, curbele şovăitoare ale vieţii lui. Atâta oxigen. Temperatura atât. Nisipul se topeşte, plumbul se evaporă, aerul e încărcat cu oţel pulverizat.

— Nu ştiu, zise Vincent. Nu ştiu. Cineva venit de acolo, din cer, din spaţiu, de oriunde vrei.

Voia să spună cineva mai bun decât noi, mai înţelept, cineva pe care l-am aşteptat în toţi anii ăştia, în toate nopţile, cu ochii întorşi spre stelele treze atunci când totul dormea pe Pământ, cineva încărcat cu distanţă şi timp, cineva îngheţat şi fierbinte, dar vocea de gâză care-i cânta în cască nu putea şti, aşa că tăcu. Începu să-l cuprindă spaima. Poate că nu era nimeni acolo, în faţa lui, în vârtejul atât de încins, încât deşertul pe care-l străbătea nu era, pe lângă el, decât o întindere îngheţată? Poate că gestul lui nu va sluji la nimic? Poate că va fi zvârlit îndărăt, printre oameni, exilat dintr-un regat de foc, fără cea mai mică certitudine şi cu ochii prea arşi pentru a mai prinde lumina stelelor înşelătoare.

— Vorbeşte-mi, i se adresă vocii. Spune ceva.

Vocea nu era decât o şoaptă, o firavă şuviţă de cuvinte curgând printre faleze de larmă şi plăji de tăcere, o ploaie diafană, o umbră răcoroasă. Vorbea de oameni pe care el nu-i cunoştea şi le amănunţea greşelile şi însuşirile, îi pomenea de noi născuţi şi de morţi şi cum trăiseră, imita

vorbirea copiilor şi gângăveala gurilor ştirbe, descria oraşe încremenite în lenea verii trecute.

Vincent grăbi pasul. Se îndrepta spre centrul strălucitor al craterului, cuib de stele, ceva de felul soarelui adunat pe fundul mării.

— Mulţumesc, îi zise vocii. Mulţumesc.

Vocea era o vibraţie senină, un scârţâit liniştit de felul cântecului unei lumi depărtate, ceea ce în toţi anii şi-n toate nopţile aşteptase din partea stelelor netulburate. Era un tremur firav în fundul unei căşti, şi atingerea focului îl putea nimici. Vincent înţelese deodată de ce şi pentru cine trebuia să ajungă în inima focului şi să reuşească. Curios, nu pentru oamenii care-l trimiseseră şi care nu ştiau nici ei ce aveau de salvat, ci pentru acest cântec de gâză.

O voce omenească.

Vârâtă cu el în costumul de protecţie, cercetând cu ochii lui solul de jar, sondând cu băţul lui adâncimea pâraielor de lavă.

Dansând în jurul lui, precedându-l, călăuzindu-l pe străzile oraşelor pe care focul avea să le lingă mâine, locuind sub pielea lui de amiant şi, totuşi, deosebită de el.

— Eu sunt eu, zise Vincent, şi eşti aici, ţinându-mă de mână.

— Sunt acolo, zise vocea. N-ai de ce să te temi.

Şi, fără veste, slăbi, descrescu şi muri.

— Alo, strigă Vincent.

Nici un ecou.

Căldura-i distrusese poate antena, sau poate că pătrunsese pe un alt tărâm, inaccesibil undelor omeneşti, populat de şuierături, de trosnete, de lungi şoapte şi de strigăte lugubre. „M-am născut pe o stea, îşi zise Vincent. Sunt locuitorul unei stele, nemişcat, mut, orb, şi-mi închipui, dincolo de o întindere a spaţiului aproape de neconceput, departe mult în urma mea sau mai sus de mine, pe o măruntă planetă rece, nişte făpturi care gândesc şi caută să-şi înalţe privirile către cerul în care trăiesc şi către steaua mea, şi care de-a lungul anilor şi de-a lungul nopţilor aşteaptă un semn, un mesaj şuşotit, o bătaie de pleoape, o tainică scăpărare. Şi nu pot face nimic. Sunt singur. Am închis cercul, mi-am încheiat ciclul."

În clipa aceea se afla poate în acelaşi timp la cele două extremităţi ale unei punţi fragile şi mult întinse, aruncată peste vid, aşteptând şi trăgând cu urechea şi privind de la cele două capete ale podului invizibil, şovăind să pornească pe trecerea la fel de îngustă ca ascuţişul unui topor.

„Nu mi se mai poate întâmpla nimic", îşi spuse.

Apoi îi zări, în vreme ce luneca şi se împleticea pe suprafaţa, netedă ca o oglindă, a stâncilor topite şi a nebuloaselor întărite. Trecuse puntea. Şuvoaie de lumină năvăliră în el prin porţile căscate ale ochilor. Vru să-şi ducă mănuşa la faţă, dar era prea târziu pentru a fugi sau a se ascunde. Erau acolo; trei flăcări de luminare în sânul unei mari întunecimi; trei răsfrângeri de lumină pe pereţii unei pivniţe, spumă a stelelor, vlăstare ale vidului. Socoti că

orbise. Nu le mai desluşea decât formele jucăuşe. Nervii-i reacţionară apoi. Ştiu că-i vorbesc. Limbi de lumină le erau buzele, cuvintele vibraţii rapide ca bătaia de aripi a unei albine, răsuflarea le era alcătuită din vârtejuri. Nervii-i fremătară şi se încrucişară. Îi auzi cu ochii.

Vorbeau.

Glasurile le vibrau ca oţelul încins la alb, tunau ca un vulcan, pârâiau ca nişte curmeie de viţă uscată arzând într-o vatră de cărămidă roşie.

Nu veneau nici de pe Mercur, nici de pe Venus, nici de pe deşerturile lui Marte, nici de pe întinderile tulburi ale lui Uranus, care seamănă cu o mare minge de bumbac rostogolindu-se pe cer, nici de pe Saturn, încins cu inelul lui, de teamă să nu-şi piardă ceţurile, nici de pe Neptun pe care gerul îngheaţă până la Timp, nici chiar de pe Pluton, care-i o veşnică noapte de iarnă. Nu veneau de pe o altă stea, nici din altă galaxie.

Veneau din Soare, spuseră.

Coborâseră spre pământurile reci pentru a şti dacă nişte fiinţe puteau locui asemenea lumi vitregite. Scrutaseră îndelung noaptea spaţiului, apoi îşi făcuseră vânt.

Erau fericiţi că nu veniseră degeaba.

Îi spuseră cum era soarele şi cum veniseră cu aripile lor ţesute din raze, zumzăind de fotoni. Îi arătară minunile focului, vârtejurile opace ale norilor de hidrogen aprins, întunecata splendoare a lacurilor negre ale soarelui,

exploziile, dansul nebun al electronilor, serbările şi corăbiile cu pânze incandescente lunecând pe lacurile de lavă, prefacerea meteoriţilor veniţi din fundul cerului, micşorându-se, rotunjindu-se într-o formă din ce în ce mai desăvârşită şi într-o clipă dizolvată, pe măsură ce se apropiau de soare. Văzu căile luminii ce goneau de la o stea la alta, rătăcindu-se pe lumile moarte, legând galaxiile între ele. Îi spuseră că se deosebeau cu toţii, că aveau fiecare o culoare personală şi strălucitoare, dar că toţi împreună erau albi şi că preferau lumina.

Le auzi cântecul cu ochii, urletele vântului sfâşiind vălurile de gaz aprins, bătăile inimii fierbinţi a soarelui. Mirosi cu ochii parfumul vaporilor de cupru. Pipăi cu ochii marginile gingaşe ale torsadelor de lumină.

— Suntem vii, spuseră, şi veşnici.

Vedeau Pământul, mai spuseră, ca un deşert încremenit, o sferă grea şi infernală. Îi plângeau sincer locuitorii. Dar nenorocirea lor luase sfârşit.

Spuseră că aveau să deştepte Pământul din somnu-i îndelungat, aveau să-l smulgă din îndelungata-i penitenţă, că aveau să-l redea luminii. Descriseră cântecele vesele ale focului ce avea să elibereze Pământul. Vincent se prăbuşi.

— Nu, strigă el. Nu.

Îl priviră miraţi.

Poate că puteau înţelege, nădăjdui Vincent. Poate puteau pescui, dindărătul ochilor săi, imaginile pe care mintea lui le alcătuia.

Iar vocea era cu el. Vocea-i intrase în ureche şi i se cuibărise în ţeastă. Şi acum îi sufla ce trebuia să spună îi sugera mii de imagini, îi scormonea memoria şi extrăgea din ea amintiri uitate.

— Mi-ar plăcea ce aveţi de gând, zise el. Mi-ar plăcea glasul stelelor şopotind prin timp şi liniştea săltândă, pacea explodând, le-am visat atâta vreme, mi-ar plăcea să străbat cerul de la o lume la alta, fie şi într-o pulbere impalpabilă, fie şi urmând dâra cometelor, sunt de acord cu voi. Am fost de acord până la venirea voastră, dar ...

Şi le vorbi de iarbă şi de prospeţimea apei şi de sunetul unei voci în văzduhul rece al unei dimineţi de iarnă, de frunzele copacilor şi de mâinile oamenilor, de sclipirea oţelului, le spuse duritatea şi netezimea marmurei, transparenţa ploii. Le descrise oraşele, plăcerea de a izbi cu călcâiul, noaptea, un drum sonor, lumina depărtată şi dorită a stelelor, văzute de jos ca de pe fundul unui puţ. Le spuse căldura unei atingeri, căldura unei priviri, care era altceva decât mişcarea unor molecule.

Le explică minunile zăpezii, cristalele de gheaţă spânzurând de pervazurile ferestrelor, gerul tăind ca o lamă şi deşteptând plămânii adormiţi de cu toamnă. Le vorbi de ceea ce nu văzuse niciodată, de întinderile îngheţate, de aurorele boreale, de soarele strălucind noaptea la orizont, de adâncimea verzuie a mărilor, caldă-n întunecimea ei, populată. Le explică cine era şi de ce-i aşteptase atâţia ani şi atâtea nopţi, le explică vocea şi de ce se temea, acum,

când veniseră.

— Înţelegem, ziseră în acelaşi timp, pe trei culori.

Le spuse că nu trebuiau să poarte pică oamenilor. Apoi aşteptă, neliniştit.

— Înţelegem, repetară ei.

Le spuse că nu vrea să-i vadă plecând, că nu ştia la drept vorbind ce vrea, că-i aşteptase prea multă vreme şi că aşteptarea murise în el fără veste, că era o atât de mare deosebire între ei şi el, că ar dori să plece cu ei, dar că nu putea, că ar muri în vid şi căldură, în scânteiere şi tăcere. Şi că nu socotise spaţiul un zid de netrecut şi că ştia acum că existau piedici mai cumplite decât vidul, prăpăstii mai adânci decât depărtarea.

— Rămâi cu bine, ziseră ei.

Se alungiră.

— Nu plecaţi, strigă el, nu de pe acum, nu încă, dar plecaseră, un fulger pe cer, o lampă stinsă pe Pământ.

Începu să clănţăne din dinţi. Aburii răsuflării i se condensară şi îngheţară în flori de brumă pe pătratul de mică al costumului refrigerent. Se lăsă să cadă pe sol. Tremura în mijlocul unui focar stins, a unui mare foc sărbătoresc mort, pe fundul unui vast ocean de cenuşă, pe care vântul revenit o făcea să joace în văzduh.

„Au plecat, îşi spuse, s-a sfârşit, au plecat, s-a sfârşit”, nu putea împiedica vorbele să tropăie pe dinaintea ochilor lui, într-o sarabandă de scântei. Îşi îngropă mâinile în cenuşă, era o pulbere cenuşie şi uşoară, se simţi plin de

cenuşă. „Stelele”, îşi spuse, şi toată cenuşa se coagulă în el, năpădindu-l cu amestecul ei scârbos şi leşiatic.

Auzi un râcâit neobişnuit, un scrâşnet pe piele, o uşoară durere. Îşi duse mâinile înmănuşate la urechi, uitând costumul de protecţie.

— Alo, sfârâi o gâză de cealaltă parte a unui zid de carton.

Se ridică, sprijinindu-se în băţul ignifugat. Cizmele i se afundară moale în cenuşă.

— Alo, zise el din fundul nopţii neaşteptate. Uraţi-mi noroc. Tăcu o clipă şi ascultă, dar nimeni nu răspunse. Acum pornesc în explorarea lumii voastre.

LARMĂ ŞI TĂCERE

— Ce faci?

— Nimic. Ascult.

Cuburi de gheaţă izbite în mare. Un şuvoi. Nu, o mlaştină. Miriade de reflexe, cristale de frig putrezind la ţărmul unei mări fierbinţi.

Pândea în el larma, ca o durere surdă. Era o neîntreruptă încălecare, veşnica izbire a valurilor de ţărm, spuma şi dunele minuscule sculptate în mintea lui.

Tăcere.

— N-ai ce auzi.
— Ba da. Oamenii gândesc.

Îşi ţinea fruntea în mâini. Se uita, pe fereastră, în stradă. Miriade de gânduri. De ce o fi atât de istovitor? Nu pot tăcea măcar o clipă? Măcar pentru o secundă, măcar pentru timpul cât se striveşte o picătură de durată, nu pot înceta să aud miliardele astea de gânduri? Luă o ţigară de pe masă şi o aprinse. Şi ţinea între degete o mie de ţigări, iar ţeasta-i era plină de un fum închipuit. Percepea căldura flăcărilor mistuind hârtia subţire şi tutunul uscat, şi pârlind în aceeaşi clipă mii de degete străine. Trăgea pe nas o mie de parfumuri diferite. Havana, Maryland, Orient, Virginia.

— Durează de mult.
— *Tăceţi cu toţii.*
— Dintotdeauna. N-am cunoscut un minut de tăcere. Oamenii gândesc până şi în somn. Şi-i mai rău. Oh! N-o fac dinadins. Nu le port pică. E vina mea. Sunt anormal. Omul care va veni după om, zic cu toţii, şi mă privesc şi mă invidiază, mă studiază. Dar ei nu ştiu nimic. Nu pot şti. N-am fost niciodată eu însumi. Sunt o răscruce, o oglindă rotitoare, atâtea fiinţe în acelaşi timp. Jacques şi Jean şi Pierre. Larma. Larma asta, care nu mai încetează.
Câteodată, când plouă, aproape că ştiu ce-i tăcerea. O

întindere nesfârşită. O mare în care mă lungesc şi înot. Şi sunt eu. Larma revine apoi ca o furtună şi rămân singur sub ploaia gândurilor lor, gânduri mărunte, mereu aceleaşi, istovitoare, absurde, minuscule. E ca şi cum aş locui în acelaşi timp într-o mie de case. Chiar când dorm, visez visele celorlalţi. Şi n-am avut niciodată parte de un vis al meu. Nu-i poartă pe care s-o pot închide, nici casă de fier în care să mă pot încuia. Nici loc pe Pământ, unde să nu mă poată atinge. Mă iau drept Dumnezeu. Şi asta şi sunt, într-adevăr. Suma prostiei lor.

— Eşti tare nenorocit, zise ea apropiindu-se de el.

Îi auzi limpede gândul. Le eclipsă, pentru o clipă, pe toate celelalte. *Ciudat trebuie să fie un telepat.*

— Nu, nu asta, răcni el. Se ridică dintr-un salt, răsturnă scaunul şi se năpusti spre poartă. O deschise şi năvăli afară. Iartă-mă, zise apoi, din prag. Nu m-am putut opri. Ştiu că n-ai făcut-o dinadins.

Închise poarta cu multă băgare de seamă şi plecă.

Asta se petrecuse cu trei ani în urmă, şi era ultima lui noapte pe Pământ, şi aştepta, lungit, ca orele să treacă într-un tumult de larmă. Încerca să doarmă şi totodată, să-şi adune gândurile. Cu ce va semăna tăcerea?

Nimeni n-a ştiut să explice vreodată de ce aud gândurile oamenilor. Un dar, zic, şi dau din cap şi, uneori, zâmbesc. Dar mâine-l voi pierde. În inima spaţiului n-am să mai aud nimic. Am să fiu singur. Va trebui să-mi amintesc

mereu de larmă ca să rezist.

Se uita ţintă la tavanul galben şi larma era o maree, care încă-l mai năpădea.

Dar darul nu-mi slujea la nimic. Nu puteam face nimic pentru ei.

Nu puteam citi desluşit în mintea nimănui. Am încercat multă vreme şi a fost cumplit. Nu erau decât putreziciune şi uitare şi dezordine. Îi iubeam şi nu erau decât nişte păpuşi cu sforile retezate, cu membrele dislocate, şi tot ce puteam face pentru ei era să fiu altfel.

Ploua. Pentru câteva minute fu aproape tăcere.

N-am înţeles niciodată de ce stropii de apă, nu toţi stropii, doar ploaia, micşorează larma, difractă, *le* reflectă gândurile. Mă simt atât de liber, de odihnit când plouă.

Afară, tocmai la capătul întinsului şes de ciment, ploaia spăla fusul de oţel. Ducea cu ea amintirile larmei, gândurile risipite ale oamenilor care-l desenaseră, turnaseră, construiseră.

Era plăcut să asculţi cu urechile larma ploii, larmă multiplă alcătuită dintr-un miliard de sunete individuale, topite şi supraimprimate şi pierdute în fundul unui întreg umed. Ceva monoton şi distrugător, odihnitor şi dizolvant. Ceva veşnic, ca nesfârşita pălăvrăgeală a minţilor. Nu cumva se află în cer nişte făpturi ale căror gânduri mohorâte sunt stropi de ploaie?

Şi dacă Marte o fi populat, suprapopulat? Dacă larma o

fi acolo de o mie de ori mai puternică decât pe Pământ? Dacă larma umple tot spaţiul, zguduie până şi cea mai îndepărtată nebuloasă? Dacă întreg Universul e gând şi absurditate?

Ultimul dintre ei doreşte ca până şi cea mai măruntă planetă să fie populată de oameni, sau de orice altceva care gândeşte. Iar eu caut o lume moartă, un deşert.

Pentru că sunt altfel. Se simt mereu singuri şi le e teamă să rămână singuri. Iar eu n-am putut fi niciodată singur; şi o doresc; o doresc atât de tare.

Se aşezaseră şi tăceau şi-l priveau. Cineva vorbi apoi în faţa unui microfon, şi altul, şi încă unul. Nici flori, nici coroane. Auzea şi-l durea capul.

Semăna, de-a binelea, cu o înmormântare. Cel ce ne părăseşte.

Şi gândurile emoţionate, îngrozite, şuşotite. Atât curaj, până-n ultima clipă. Mohorâta oboseală a mulţimii.

Există un singur lucru de care să-mi pară rău?

... Glorioasa expansiune a omului menit să se împrăştie pe toate celelalte, să umple întreg spaţiul, să colonizeze marginile cele mai depărtate ale Universului...

Nu.

Au să umple tot Universul cu larmă şi dezordine şi am să-i ajut s-o facă.

... A venit momentul...

Foarte ţeapăn, luă loc în maşină şi auzi scrâşnetul cauciucurilor şi întoarse capul în direcţia oamenilor

minusculi, instalaţi pe treptele lor de ciment, la trei kilometri.

Adio. N-am să vă mai văd niciodată. N-am să vă mai aud niciodată.

Vântu-i aduse la ureche un sunet diluat, slăbit.

Ura. Ura. Ura. *Jubilare.*

Ultima fotografie.

Urcă treptele de oţel. Poarta dublă se închise peste el. Şi chiar acolo, în vreme ce se înfăşa în nailon şi cauciuc, cu urechile astupate de căşti, cu gâtul strâns într-un laringofon, îl înconjurau şi vorbeau, vorbeau cu mintea lui, inutil sensibilă. Se simţeau atât de mândri că unul dintre ei pleca spre stele.

Unul dintre voi. Nu.

Există un singur lucru de care să-mi pară rău?

Da. Un gând. Un singur gând, pe care să-l pot prinde în mijlocul unei tăceri desăvârşite. Un gând neînecat. Un gând destinat mie. Dar nu-mi pot da una ca asta.

Pentru că sunt un monstru. O picătură într-o cădere de apă, şi o ştiu fiindcă sunt altfel. Şi aş dori să prind şocul clinchetitor al unei singure alte picături, atunci când mă striveşte doar tunetul cascadei.

Contact.

... Gândurile întregului Pământ te însoţesc, Cartier. Noroc.

Nu. Nu. Să nu fie adevărat. Nu asta. Nu asta.

Adio. Adio.

Toate se petrecuseră cu treizeci de ani în urmă, şi-n toţi aceşti ani, în fiecare seară, scrutase plin de nelinişte cerul. Cerul lui Marte era de ajuns de curat pentru a-i îngădui, noapte de noapte, să poată atinge neagra frontieră a Universului. Atunci când vântul nu sufla prea tare se culca pe nisip şi asculta frigul căzând peste deşert într-un nor de fulgi invizibili şi sfărâmând stâncile dintr-o izbitură seacă a ciocanului său de ger. Privea ţintă pe cer un punct luminos, care era Pământul, şi observa, pândea cu urechile încă ţiuind de larmă, după treizeci de ani de tăcere. Poate că tăcerea lui îi descurajase. Dar nu putea fi sigur. Erau atât de mândri de larma lor. Visau atât de tare şi atât de făţiş s-o ducă pe toate stelele.

Nu-s singur, devreme ce nu mai e nimeni aici. Sunt eu însumi. Singurătatea e larma refractată absurd de o mie de chipuri, reflectată fără înţeles de două milioane de ochi căscaţi şi goi, singurătatea e ceilalţi, străinii, zidiţii, şi cei ce lac şi cei ce răcnesc, zidul fără încetare spart şi refăcut al celorlalţi. Nu pot fi singur aici. Sunt eu însumi. Şi sunt liber. Pot creşte pe măsura şesurilor pustii de pe Marte.

Uneori citea. Dormea puţin. Cutreiera, în cea mai mare parte a timpului, câmpiile de pe Marte.

Marte nu cunoscuse niciodată viaţa. Marte era o lume

curată.

La drept vorbind, poate că Marte aştepta ceva. Poate că larma, viaţa, aveau să ţâşnească deodată dintr-o crăpătură sau să cadă din cer, într-o zarvă cumplită de metal şi de imagini, şi de amintiri, şi de vise dezordonate.

Apoi, într-o noapte, zări un fulger în direcţia Pământului, tare departe. Poate că nu era decât brusca ciocnire a doi meteoriţi. Sau poate reflexul soarelui pe o netedă cochilie de oţel, purtându-şi încărcătura de oameni şi de larmă. Nu-şi găsi somnul timp de o săptămână. Apoi aproape uită.

Şi a doua zi oamenii erau acolo.

Astronava decapită una dintre marile coline de cleştar şi se afundă în nisip. Peretele se deschise ca o ţesătură de mătase sfâşiată. Când umbra cea mare planase deasupra lui, Cartier se repezise în Dom şi se închisese în mica încăpere întunecată, ce cuprindea instrumentele sensibile. *M-am purtat ca un copil. Dar n-aş mai putea, n-aş mai putea suporta niciodată larma.* Se ghemuise lângă perete şi aştepta. *În tot timpul ăsta, în toţi aceşti treizeci de ani n-am făcut decât să sper fiecare nou grăunte de tăcere, fără să-l cred, să aştept cu spaimă, să aştept fără a gusta tăcerea, pentru că eram sigur că va lua sfârşit. Şi uite că pot fi pe pace acum, liniştit, devreme ce ziua a venit. Nu se află altă lume pe care m-aş putea duce şi unde să domnească tăcerea. Numai de-ar pleca. Poate că le-aş putea explica şi*

ar înţelege. De s-ar putea întoarce pe Pământ, spunând că Marte-i o lume prea ostilă, prea pustie, prea înspăimântătoare pentru omul normal.

N-aud nici un zgomot, nici un gând. Sunt prea departe ... şi nu destul de mulţi.

Alergau pe nisip, bucurându-se de nisip, bucurându-se de orizontul larg şi de soarele mărunt şi jos la orizont, după optzeci de zile de spaţiu, aproape trei luni de infinit în timpul cărora fuseseră înghesuiţi, când plămânii comprimaţi abia aveau loc să respire, când ochii le deveneau miopi tot lovindu-se de câte o piedică apropiată, când membrele le slăbeau ca-n timpul unei febre rebele. Erau vreo cincisprezece, de toate mărimile, de toate vârstele. Se aflau printre ei un negru, trei femei şi mai mulţi copii. Erau mândri de a fi primii colonişti ai planetei. Aveau de pregătit totul pentru ceilalţi, care urmau să vină.

— Aşadar, iată lumea moartă pe care vom înălţa o nouă civilizaţie, deosebită de cea a Pământului, dar menită să crească cu ajutorul Pământului şi sincer hotărâtă să-l ajute în schimb, atâta vreme cât oamenii şi noi vom dăinui.

— Crezi într-adevăr că-i nevoie de declaraţii?

— Nu ştiu. Îmi plac cuvintele astea. Vor să spună că suntem liberi. Că, după atâta amar de vreme, putem deveni noi înşine.

O porniră către racheta şi domul lui Cartier.

— Cum se face că n-a venit să ne întâmpine? Ar trebui

să sară în sus de bucurie, după toţi anii lui de singurătate.

— Nu ştie cine suntem.

— Săracul de el. Dar eşti sigur că mai trăieşte? N-aud nimic.

— Copiii zic că da. Sunt cu mult mai înzestraţi decât noi.

— E, totuşi, ciudat. Nu aud nimic.

— Poate că doarme. Să-l trezim din somn. Hei, gândiţi-vă cu toţii la Cartier.

Copiii ridicau nori de nisip, adunau cristale mari şi strălucitoare. Se aşezară pe nisip, în cerc, iar frunţile li se încreţiră din pricina efortului.

— Cartier. Cartier. A durat mult, dar am venit. O să clădim un palat pentru tine, Cartier. Şi ai să ai un loc în legenda lui Marte. Ai fost primul dintre noi.

Îşi apăsa palmele peste urechi şi degetele pe frunte.

— N-aud nimic. Nu vreau să aud nimic.

Auzi câteva ciocănituri în peretele domului. Plângea ca un copil care n-a crescut mare pentru că nu întâlnise niciodată adulţii rasei lui.

— Au să mă ducă iar pe Pământ.

Mirat, ridică fruntea.

— N-aud nimic.

Se ridică şi întredeschise poarta.

— Trebuie să mă duc spre ei şi să-i întâmpin. Sunt oameni. Ei mi-au îngăduit să stau în tăcere aici, vreme de

treizeci de ani, şi să fiu fericit, în felul meu. Se cuvine să-i învăţ cum se poate rezista pe Marte. Că nu trebuie să ieşi în prima jumătate a zilei din pricina furtunilor şi cum poţi să nu te pierzi reperând orientarea cristalelor şi că trebuie să ie fereşti de scobitura mişcătoare a dunelor. Poate că nu sunt destul de mulţi pentru a-mi umple creierul cu gândurile, cu imaginile, cu larma lor. Cum or fi arătând?

Împinse poarta domului. Cizmele-i scârţâiră pe nisip. Înaintă, puţin orbit de lumina soarelui mărunt, refractată de un milion de ori de pulberea de sticlă ce acoperă câmpiile de pe Marte.

— *NU AUD NIMIC. MĂ SIMT ATÂT DE OBOSIT.*

Neînţelegând, clipind des, se uită la oamenii care-l priveau ţintă, zâmbind, fără să scoată o vorbă. Ochii le străluceau de bucurie.

— *Cartier! Cartier, aşteptarea ta a luat sfârşit. Nu ştii cât de fericiţi suntem că te vedem.*

Îi privea uluit.

— *De ce muţenia asta?*

Îşi trecu palma peste frunte.

— *Nu pare deloc bucuros că ne vede.*

— *Emoţia.*

— *Nu-s atât de sigur.*

Tăcere. Cartier făcu un pas şovăitor spre oamenii de pe Pământ. Cizmele lui uzate scârţâiau pe nisip ca un arcuş pe o coardă destinsă.

— *Nici un zgomot. Nici o dezordine. Dar de ce nu spun*

o vorbă? De ce nu gândesc?

Îşi ridicară mâna dreaptă pentru a-l primi pe Cartier. Buzele lor nemişcate zâmbeau atât de prietenos.

— *Nu ştie cine suntem. Poate ar trebui să-i explicăm.*

— *Prin cuvinte?*

— *Nu ne ascultă gândurile.*

Cartier încremeni. Mai erau încă atât de departe de el, tocmai la capătul unei imense câmpii pe care nici un cuvânt, nici un gând nu aveau s-o mai străbată vreodată.

— *S-au aşezat într-un semicerc, într-o faleză primitoare şi buzele lor de marmură zâmbesc. Cred că tăcerii lor i-aş prefera larma.*

— Cartier, Cartier, ascultă-mă, zise unul dintre cei sosiţi de pe Pământ. Suntem ca tine. Îţi semănăm. Dar n-am ştiut. A trebuit să pleci pentru ca să aflăm ce-i cu noi. Întocmai ca tine, nu mai puteam trăi pe Pământ. Şi Pământul ne-a dat lumea asta îndepărtată, cu care n-avea ce face, pentru a crea aici o nouă civilizaţie, o civilizaţie de Telepaţi. N-ai să mai fii niciodată singur, Cartier. Deschide-ţi mintea, ascultă-ne gândurile ...

„În sfârşit,” îşi spunea Cartier. Buzele-i fremătau şi mintea lui căuta prin beznă şi tăcere. *„Nu-i aud? Nu pot nici să-i aud, nici să le vorbesc.”* Se dădu cu un pas îndărăt şi-i văzu aşteptând. *„Nu pot”!* Văzu mirarea zugrăvindu-li-se pe feţe, apoi ghici teama ce se năştea în gândurile lor, pe care nu putea, pe care nu va mai putea niciodată să le citească. *„Treizeci de ani de tăcere şi de singurătate, şi iată-mă surd,*

surd şi mut.” Şi se gândi la ploaie, la încântătoarea, înviorătoarea şi paşnica ploaie de timp care-l izolase, picătură cu picătură, brodând, secundă după secundă, o perdea minuţioasă, definitivă şi opacă.

UN CÂNTEC DE PIATRĂ

1966

VALEA ECOURILOR

De astă dată ne aventurasem cu puţin dincolo de munţii trandafirii ai Tulei, oaza de cristal, şi cutreierasem zile întregi printre nenumărate dune. Cerul marţian era tot atât de limpede, egal cu el însuşi, de un albastru foarte închis, bătând câte o dată în cenuşiu, cu minunate eflorescenţe trandafirii la răsăritul şi apusul soarelui.

Tractoarele ne mulţumeau pe deplin. Ne aventuram în regiuni încă puţin explorate, cel puţin de pe uscat, şi eram cât de cât siguri că suntem cei dintâi care depăşeau locurile astea pustii. Cei dintâi oameni, barem, pentru că, mai mult sau mai puţin conştient, căutam urma unei vechi civilizaţii. Pământul nu s-a împăcat niciodată cu gândul că Marte nu e numai o lume moartă, ci şi o lume dintotdeauna pustie. El a tras multă vreme nădejdea că vom descoperi rămăşiţele unor imperii defuncte şi, poate, câţiva urmaşi decăzuţi ai miticilor stăpâni ai planetei roşii. Prea multe poveşti au circulat pe seama lui Marte pentru ca zece ani de explorare ştiinţifică şi, din acest punct de vedere, lipsită de roade, să

poată spulbera toate legendele.

Dar nici Ferrier, nici La Salle, nici eu nu prea credeam în posibilitatea unei astfel de fantastice întâlniri. Eram oameni în toată firea şi întrucâtva obosiţi, şi părăsisem cu ani în urmă Pământul pentru a scăpa de vântul de nebunie care ne mătura atunci planeta natală. Era un lucru de care nu ne plăcea să vorbim, că ne făcea rău. Ne spuneam uneori că faptul se datora nemărginitei singurătăţi a unei specii care abia devenise conştientă de ea însăşi, care înfrunta Universul, dorea să capete un răspuns, fie el şi ucigător, la propria-i sfidare. Dar spaţiul rămânea mut şi planetele pustii.

Coboram aşadar spre Sud, în direcţia ecuatorului marţian. Hărţile mai erau imprecise la acea epocă şi eram însărcinaţi să facem unele releveuri geologice care nu pot fi efectuate din avion. În calitate de psiholog eram destul de puţin calificat pentru o asemenea misiune, dar mă pricepeam să conduc un tractor şi să mă servesc de instrumente, şi oamenii erau rari pe Marte.

Ce-i mai neplăcut, zi de zi, e monotonia. Pe Pământ, confortabil instalaţi la birourile lor, unii oameni scriu despre noi lucruri care-i fac pe mii de cititori să verse lacrimi de compătimire, vorbesc de eroismul nostru şi de aventura care ne pândeşte la fiecare pas, de splendorile mereu reînnoite ale lumilor necunoscute. N-am întâlnit niciodată aşa ceva. Cunoaştem primejdia, dar ea nu se iveşte dintre dune: e primejdia vicleană a unei scurgeri în aparatul de

respirat sau a unei pene simultane a tractoarelor şi a aparatelor de radio. Cea a plictiselii, mai ales. Marte-i o lume pustie. Orizonturile sunt aici scurte şi mărginite. Şi există privelişti mai entuziasmante decât cea a unui imens şes de nisip cenuşiu, presărat cu licheni. Peisajul nu-i îngrozitor în sine. Dar ceea ce trăieşti cu o acuitate sfâşietoare e conştiinţa miilor de kilometri asemănători care se întind în jurul tău, pe care nu-i vezi şi care se desfăşoară puţin câte puţin sub roţile maşinii, în vreme ce rămâi nemişcat. E aproape ca şi cum ai fi sigur să găseşti, în mâine, replica exactă a lui azi.

Atunci conduci, ore şi ore, ca o maşină. Şi eşti maşina, eşti tractorul, te strecori ore în şir printre dune, ocoleşti mormane de pietre alene modelate de vânt şi menite să se facă nisip şi, din când în când, ridici ochii spre cer şi, clipind des, zăreşti scânteierea stelelor în plină zi, ceea ce surprinde la început, apoi oboseşte în asemenea măsură, încât ai da orice ca ochii ăştia ai nopţii să se închidă odată.

Aşa că visezi la ce vei face, când te vei întoarce pe Pământ; ai ascultat ştirile; sunt proaste, mereu proaste; pe Pământ nu se petrec decât absurdităţi; „Anii zănatici” îţi spui, şi cheful de a te întoarce se preface într-un fel de silă, ţi se apleacă.

Conduci mai departe. Fără a spera nimic. După o bucată de vreme vezi ceva ivindu-se printre dune. Te grăbeşti să faci un ocol, dar nu-i nimic, niciodată nimic. Şi unii adorm; ceilalţi îşi dau seama de asta pentru că

tractorul merge, pe neaşteptate, anapoda; îl zgâlţâie pe şofer sau iau ei volanul; prilej de recreaţie.

În ce mă priveşte, depinde. Câteodată născocesc poveşti. Poveşti care se petrec pe Marte sau în spaţiu sau pe o altă lume, dar niciodată pe Pământ. Prefer să nu mă gândesc la Pământ. La Salle îmi seamănă. Cu Ferrier e mai rău, nu se poate împiedeca să se gândească la Pământ, măcar o secundă. Mă întreb unde o să ajungă.

E geolog. L-am văzut scormonind solul şi învârtind pe toate feţele cine ştie ce scoică microscopică, străveche locuinţă a unei fiinţe de mult uscată şi dusă de vânturile domoale de pe Marte. N-a descoperit niciodată vreo fosilă mai evoluată, rămăşiţele unei făpturi mai mari şi mai puternice, mai fragile totodată. L-am văzut luptând împotriva evidenţei. L-am văzut cuprinzând cu privirea colinele de pe Marte şi zicându-şi în gând că milioanele astea de tone de nisip vor trebui cândva răsturnate, în speranţa de a descoperi, în inima planetei, fetusul albit al unei specii uitate. Cred că nu vorbeşte destul. Nu-i bine ca un om să tacă pe Marte. Nici în spaţiu. Stă mut, de parcă milioanele şi milioanele astea de litri de nisip l-ar apăsa. Ca La Salle şi ca mine, a căutat în spaţiu o ieşire, o cale de a scăpa de Pământ, dar n-a aşteptat de la spaţiu numai asta. A sperat să dea aici de altceva, decât tot de el; credea că se va întâlni cu străinul deplin, socotea că va citi pe falezele de pe Marte povestea unei lumi cu desăvârşire nouă, pentru Pământ. De bună seamă că, în copilărie, ascultase

cu luare-aminte poveştile cu omul din lună.

Întocmai ca La Salle şi ca mine, de altfel. Vedeţi, sunt unele lucruri pe care nu le-am răbda dacă n-am fi siguri că vom descoperi într-o bună zi, la colţul spaţiului sau între două coline, un oraş sclipitor sau nişte făpturi ideale. Dar La Salle şi cu mine ştim că una ca asta nu se va petrece mâine, poate nici poimâine, pe când Ferrier nu mai poate aştepta.

Suntem trei şi nu-i un număr potrivit ca să jucăm cărţi. Uneori citim. Ni se întâmplă să ascultăm şi emisiunile de radio. Dar, mai ales, dormim. E un mijloc de a economisi oxigenul. E un mijloc de a te proiecta în timp. Nu visăm niciodată.

Când se face seara, ne dăm jos de pe tractor, ne despachetăm aparatele. Trecem la unele măsurători. Expediem rezultatele. Punem în mişcare soba catalictică; funcţionează liniştit sub clopotul ei străveziu, roşiatică în beznă, ca o floare de seră. Mâncăm. Desfăşurăm cortul, un fel de umbrelă care împiedică frigul ucigător de pe Marte să ne muşte până la oase şi încercăm, din nou, să dormim. Dar nu izbutim. Pentru că, vedeţi, am moţăit aproape toată ziua legănaţi de hurducăitul tractorului, apucând pe rând volanul şi, când se lasă noaptea, masca ne stânjeneşte, ne înăbuşim, ni se face pe neaşteptate sete şi rămânem cu ochii deschişi, privind ţintă cupola lăptoasă a cortului, ascultând scârţâitul enervant al firelor de nisip pe care vântul le izbeşte de plastic, râcâind ca nişte picioare de

insectă.

Ni se întâmplă uneori, în nopţile astea, să visăm la ce ar putea fi spaţiul, la ce ar putea fi planetele. Ni se întâmplă să ne gândim că, într-o zi, oamenii vor înzestra planeta Marte cu o atmosferă şi cu oceane şi cu păduri, şi că oraşe se vor înălţa aici, fabuloase, mai înalte decât toate cetăţile Pământului, şi că navele vor lega planeta asta de alte luni, şi că hotarele necunoscutului vor fi aşezate altundeva în spaţiu, împinse mereu din-colo de orizontul vizibil. Neliniştea noastră se stinge şi ştim că Pământul şi oamenii greşesc cerând de la Marte ceea ce lumea asta nu poate da, greşesc întorcându-se către trecut, trecându-l cu deznădejde prin ciurul memoriei, în speranţa de a regăsi acolo urmele unei vechi înfrângeri. Tremurând, înţelegem atunci că răspunsul se află în viitor şi că în viitor se cuvine să ne aruncăm.

Şi ne dăm uneori seama de caracterul paradoxal al situaţiei în care ne aflăm. Suntem totodată trecutul şi viitorul. Facem parte din visele nebuneşti ale generaţiilor moarte de curând şi deschidem drumurile copiilor ce abia se vor naşte. Anonimi, am fost mituri, uitaţi, vom fi legende.

Noaptea nu călătorim, din pricina frigului, slaba densitate a atmosferei îngăduind mari diferenţe de temperatură. Dar plecăm dimineaţa, pe la nouă.

Azi am depăşit o zonă de nisip cenuşiu, am descoperit apoi o întindere presărată cu pietre turtite şi negre, prundiş

eolian ciudat lucrat uneori, şi am ajuns în cele din urmă la ultima limită a întinderii roşcate ce înconjură unele puncte ale ecuatorului marţian. Câţiva munţi erodaţi se ridică domol peste orizont. Împrăştiate, dunele s-au micşorat. Podişurile tocite, care ne opresc privirile, apără şesul de vânt. Urmele noastre sfarmă iregularitatea aleatorie a deşertului. Ne vor supravieţui.

Suprafaţa podişului cobora lin, ca şi cum ne-am fi afundat într-o mare secată, în adâncurile iluzorii ale unui litoral închipuit. Şi, fără veste, am văzut ivindu-se, crescând la orizont, nişte ace translucide, nişte stânci atât de fine şi de înalte, cu marginile atât de ascuţite, că nu ne-am crezut ochilor. Ferrier, care conducea, a scos un strigăt. A apăsat pe accelerator şi zdruncinăturile neaşteptate ale tractorului au fost cât pe ce să ne arunce, pe La Salle şi pe mine, de pe scaune.

— De necrezut!

— Un adevărat pisc.

— O faleză, mai de grabă.

Dar nu era nimic din toate astea, ne-am dat seama de îndată ce ziua a mai crescut. Era un masiv, probabil cristalin, un accident ţâşnit în timpuri îndepărtate din măruntaiele planetei, sau poate chiar căzut din cer, iar vreun cutremur de neconceput îl plesnise atât de bine încât părea, pe şesul încremenit, un dinte spart, dar încă nemaipomenit de ascuţit.

— Pentru întâia dată văd un unghi ascuţit pe Marte,

zise Ferrier.

— Eroziunea nu se produce aici. Vântul şi nisipul n-au izbutit să atace stânca. Poate că nu-i decât un cristal uriaş, care a crescut încet, care a concentrat încet atomi asemănători, sau poate că...

Ne-am privit. Aveam un cuvânt pe buze: Artefact. Era oare, în sfârşit, mărturia pe care Pământul o aşteptase de atâta vreme?

Cred că nu-i nimic mai rău decât să fi înşelat de un obiect. Pentru că nu i-o poţi reproşa. Brusc, am avut încredere în Marte. Ca nişte copii.

Şi ne înşelasem. Nu era un artefact.

Nu voiam să recunoaştem că noi eram de vină. Fusese o nebunie să sperăm. Dar nu ne-am putut împiedeca.

Ne-am petrecut noaptea la poalele munţilor cristalini şi ne-am găsit somnul încă şi mai greu decât în celelalte zile. Eram dezamăgiţi şi mulţumiţi. Călătoria nu va fi fost zadarnică, măcar că obiectivul ei secret nu fusese realizat.

Când a venit dimineaţa şi temperatura a ajuns suportabilă ne-am pus măştile şi am ieşit. Eram hotărâţi să explorăm masivul stâncos, să părăsim tractorul şi să luăm cu noi doar puţine bagaje, provizii şi instrumente.

Falezele cristaline nu erau prea abrupte. Aveau falii şi spărturi care ne îngăduiră să ne căţărăm. Stânca purta culoarea cernelii şi, uneori, un fel de transparenţă adâncă, amintindu-ne blocurile de gheaţă ce rătăcesc prin spaţiu,

rămăşiţe ale unor oceane neînchipuit de vechi, frânturi de banchize spulberate, resturi, în sfârşit, ale unor planete pulverizate.

Ne străduiam să ajungem la falia cea mare, sperând să descoperim astfel adâncurile masivului şi să-i cunoaştem structura. Un lac de mercur ne aştepta acolo, poate, sau nişte stânci gravate, sau chiar vreo fiinţă, o poartă către o altă dimensiune, urmele vizitatorilor precedenţi, căci stânca supravieţuise de milioane de ani lentei îngropări în nisip ce pândeşte totul pe Marte, scăpase mareei de pulbere ce goneşte la faţa planetei roşii, ca şi mişcării dunelor fără încetare cărate de vânturile domoale şi era un fel de martor al unor vârste trecute, al unor epoci în care oamenii încă nu îndrăzneau să-şi ridice feţele spre cer şi, încă şi mai puţin, să viseze că aveau să călătorească într-o zi, istoviţi, printre constelaţii.

Dar, când s-a petrecut, lucrul ne-a luat pe neaşteptate. La Salle, care păşea în frunte, a scos un strigăt. L-am auzit limpede şi ne-am repezit. Ferrier, care venea după mine, m-a zorit. La Salle părea cât se poate de atent.

— Ascultaţi, ne-a spus.

La început n-am auzit nimic, apoi, când am mai făcut un pas, am prins un scrâşnet pornit din marginile ce despart tăcerea de sunet.

Am încremenit. Şi nu era nici glasul vântului, nici cântec, nici chiar zgomotul uşor al unei pietre sau trosnetul unei stânci încreţită de ger. Era un şuier regulat, ca larma

acumulată a milioane de semnale suprapuse.

Văzduhul de pe Marte e prea uşor pentru ca urechile noastre să poată prinde sunetele pe care le transmite. De altfel, timpanele nu ne-ar rezista la diferenţa de presiune dintre mediul extern şi sistemul nostru respirator. Aşa că avem urechile acoperite în întregime, iar mărunte amplificatoare ne îngăduie să ne auzim sunetul glasurilor şi să desluşim zgomotele de pe Marte. Iar asta, pot garanta, se deosebea de tot ce auzisem până atunci pe planeta roşie. Nimic omenesc, nimic mineral.

Mi-am mişcat imperceptibil capul şi am auzit deodată altceva, dominând şuierul şi reducându-l la un neînsemnat şi veşnic zgomot de fond. Am desluşit o voce, sau mai bine-zis şoapta unui milion de voci, zarva unui întreg popor rostind cuvinte de necrezut, de neînţeles şi pe care nu le-aş putea transcrie cu ajutorul semnelor fonetice folosite pe Pământ.

— Sunt aici, îmi spuse La Salle şi ochii-i străluceau.

Am făcut un pas sau doi înainte şi l-am văzut reglându-şi repede intensitatea sonoră. L-am urmat şi am procedat la fel, căci şoapta devenise furtună, glasurile insectelor se prefăcuseră în urlete stridente şi de neîndurat, în sunete surde şi înspăimântătoare.

Înaintam de-a lungul unei înguste falii, între doi pereţi de stâncă. Şi sunetul ne asalta în valuri succesive, rotitoare. Eram beţi. Simţeam, ştiam că aveam să găsim, în sfârşit,

ceea ce venisem să căutăm pe Marte, ceea ce zadarnic ne rugasem de spaţiu să ne dăruie.

Contactul cu o altă formă de viaţă.

Căci, în vreme ce sunetul creştea, n-am avut nici umbră de îndoială. Nu eram oameni uşor de înşelat sau gata să-şi lase imaginaţia să rătăcească. Neînchipuita bogăţie a modulaţiei sonore nu putea fi decât opera vieţii. Puţin ne păsa că nu pricepeam nimic; pentru rezolvarea unor asemenea probleme aveam încredere în Pământ, încredere în creierele şi maşinile lui. Nu eram decât ambasadori ai Pământului.

Valea se ivi, în sfârşit, în faţa noastră, la ultimul cot al faliei. Semăna cu fundul unui lac secat strâns între faleze înalte, netede, tot mai abrupte pe măsură ce urcau. Capătul celălalt al văii se îngusta şi se pierdea într-o trecătoare stâncoasă, care se oprea în cele din urmă în faţa unui perete final.

În afara drumului pe care apucasem nu se afla altul ducând în vale, dacă nu te lăsai să cazi din înaltul cerului. De altminteri, era un crater; mai degrabă decât o vale, un mare crater lunguieţ. Şi pustiu.

Iar vocile ininteligibile ne asaltau de pretutindeni.

Vedeţi, era un lac invizibil, un lac de sunete şi de pulbere, o pulbere impalpabilă, pe care anii o depuseseră acolo, la adăpost, o pulbere căzută din stele, purtată de vânt, pe care nici un pas nu lăsase urmă, o pulbere în care se împotmoliseră, poate, se afundaseră cei ce ne chemau.

— Salut! strigă cu glas stins La Salle.

Voia să răspundă, spera într-o tăcere, într-o mirare, dar craterul era pustiu şi valurile dese de sunete veneau unele după altele, pentru a se prăbuşi peste noi. Cuvinte şuşotite, cuvinte rostite, fraze zvârlite dintr-o suflare, ţâşnind de pe buze nevăzute.

— Unde sunteţi? Oh, unde sunteţi? strigă posomorât La Salle.

Nu-i ajungea ce aude, voia să-i vadă pe mesagerii necunoscuţi, dorea să vadă ieşind din lacul de pulbere nu ştiu ce forme hidoase sau admirabile. Îi tremurau mâinile, şi mâinile mele tremurau, iar din spate auzeam răsuflarea şuierătoare şi scurtă a lui Ferrier.

— Salut! strigă o voce neînchipuit de slabă, de la celălalt capăt al văii.

Era vocea lui La Salle. Se detaşa cu migală pe fondul sonor al nenumăratelor voci, era o epavă minată spre ţărmul nostru.

— Ne răspund, îmi spuse La Salle, fără s-o creadă.

Şi glasul lui renăştea în mii de puncte ale văii, glas de insectă, ascuţit, şoptit, fărâmat, distorsionat: „Salut, salut, salut, zicea el. Unde sunteţi, unde sunteţi-sunteţi, sunteţi sun sun-sun-sun-sun”...

Un ecou, mi-am spus. Un ecou, şi La Salle se întoarse către mine şi am citit în privirile lui că înţelesese şi am simţit mâna lui Ferrier lăsându-mi-se pe umăr. Glasurile noastre, zgomotele pe care le făceam se amestecau cu

materia sonoră ce umplea valea şi creau jocuri de interferenţă şi se întorceau la noi ca reflectate de nişte stranii oglinzi ale sunetului, transformate, dar nu slăbite. Era cu putinţă ca o asemenea vale să existe pe Marte, o vale a ecourilor, o vale în care văzduhul străveziu şi uşor să poarte pe vecie sunetele reflectate de pereţii cristalini?

Exista oare în tot Universul un loc unde fosilele să nu fie minerale, ci sunete? În sfârşit, auzeam oare glasurile vechilor locuitori ai lui Marte, cu mult după ce nisipurile vor fi tocit şi înghiţit ultimele urme ale trecerii lor? Sau era vorba de mărturiile unor alţi vizitatori, veniţi din lumi pe care nu le cunoşteam încă? Trecuseră pe acolo ieri sau cu un milion de ani în urmă? Nu mai eram singuri?

Instrumentele aveau să ne-o spună mai târziu şi, poate, să descurce ghemul undelor, să dezlege nodurile, să extragă un sens lămuritor din mesajul involuntar.

Valea era atât de pustie şi de moartă. Un receptacol. Marte, tot, nu era decât un receptacol, care ne primea urmele pentru a le nimici. În afara acestui punct, în afara acestei văi a ecourilor, care ne va purta fără îndoială sunetul glasurilor de-a lungul vremurilor, până la urmaşii noştri îndepărtaţi, poate nici măcar umani.

Ferrier îşi trase mâna de pe umărul meu, mă împinse şi-l dădu în lături pe La Salle şi începu să alerge către inima văii:

— Ascultaţi-i, striga, ascultaţi-i!

Cizmele i se afundau în pulberea impalpabilă şi ea se

ridica în jurul lui în vârtejuri. Şi am auzit glasurile, desfăşurând în urechile noastre furtuna pe care el o stârnise. Îl vedeam alergând şi înţelegeam ce erau sirenele, glasurile care-i şopteau la ureche, care-l chemau, pe care le dorise şi căutase zadarnic în toţi anii irosiţi, şi se arunca acum în marea sonoră şi se afunda în pulbere şi doream să mă aflu lângă el, dar nu eram în stare să fac o mişcare.

Glasurile-mi ciocăneau timpanele.

— Nebunul, zise trist La Salle. Oh, bietul nebun...

Ferrier răcnea. Ferrier chema, iar glasurile imuabile, glasurile vechi îi răspundeau. Absorbea glasurile. Le bea, le devora, le răscolea cu mişcări demente.

Şi ele descrescură pe nesimţite. Deranjase vreun echilibru instabil, stricase un mecanism subtil. Trupul lui alcătuia un ecran. Era prea greu, prea material pentru ca glasurile uşoare să-i rabde atingerea.

Vocile slăbiră. Le-am simţit părăsindu-mă treptat, le-am simţit plecând într-o ultimă vibraţie, le-am auzit sfârâind şi murind. Iar Ferrier tăcu, în sfârşit. Şi în căştile mele am prins o ultimă şuşotire.

Un fel de bun-rămas.

Tăcerea. Tăcerea de pe Marte.

Când Ferrier s-a întors, în cele din urmă, am văzut, în ciuda depărtării, în ciuda norilor de pulbere ce se lăsau alene, prin masca lui mânjită, am văzut lacrimile care-i curgeau pe obraji.

Şi şi-a dus mâinile la urechi.

RECRUTORII

Se aventurase într-o parte a oraşului pe care n-o cunoştea şi o nelinişte nelămurită-i îngreuna paşii, alcătuită din şovăiala de a apuca pe străzile întunecate şi înguste şi din presimţirea că se rătăcise. Se opri sub un felinar şi-şi aprinse o ţigară. Locul era paşnic, întunecat, călduţ, umed, pătruns de o veche ceaţă. Clădirile se înălţau ca pereţii unui puţ, ca povârnişurile trecătorii unui munte.

Trase din ţigară şi porni din nou, deşi nu ştia încotro să se îndrepte. Fumul, acru în umezeala nopţii, îl făcu să tuşească. La drept vorbind, nu-i prea păsa că se rătăcise. Petrecea afară o bună parte din nopţile verii pe sfârşite şi, hoinărind prin oraşul adormit, i se tot părea că descoperă o lume ciudată şi pustie, un univers pur mineral, un primejdios labirint de cristale negre. O fereastră se afla uneori întredeschisă şi un pătrat luminos se decupa atunci pe o faţadă, sau se întâlnea cu cineva, sau auzea, de pe o stradă apropiată, sunetul înăbuşit sau sprinten al unui pas, iar universul ireal şi mort se prăbuşea atunci şi dispărea, făcând pentru o clipă loc realităţii animate, imaginii tuturor oamenilor întinşi în paturile lor, citind şi oftând, vorbind prin somn sau privind ţintă, cu ochii deschişi, câte un tavan luminat treptat de apropierea zorilor.

Oboseala-i cotropea muşchii, pe nesimţite. Simţi nevoia de a bea o cafea fierbinte şi dulce şi de a asculta

glasurile stăruitoare, deşi diluate, ale ultimilor sau celor dintâi consumatori ai barului. Grăbi pasul. În drum, pe firma unui ceasornicar, văzu cât era ceasul. Patru şi douăzeci şi opt, dimineaţa.

Avea noroc. Se afundă la nimereală în două sau trei străduţe, pătrunse într-un pasaj atât de întunecat şi de îngust, încât fu silit să meargă atingându-i pereţii cu vârfurile degetelor. Se împiedică într-un rând de un trup, auzi un mormăit, ceru iertare şi porni mai departe fără a aştepta să i se răspundă.

Avea noroc, căci la capătul pasajului văzu lucind, cu două rânduri de case mai încolo, o vitrină. Se stăpâni cu greu să n-o ia la fugă. Vitrina strălucea în beznă ca un foc de lemne într-un cămin şi simţi nevoia imperioasă de a se usca la lumina unui asemenea foc.

Împinse uşa, o sonerie ţârâi. Intră. Era o cafenea cu totul obişnuită, percolatorul sclipea, patronul se foia la bar, patru obişnuiţi ai localului jucau cărţi, senini de parcă s-ar fi aflat în plină după-amiază. Poate că, de altfel, jucau fără încetare aşa, zi şi noapte, şi reprezentau într-un fel permanenta raţiune de a fi a cafenelei. Câţiva muncitori în salopete albastre, cu sacoşa lângă ei, se aflau la mese sau în faţa tejghelei.

Aruncă o privire circulară asupra asistenţei, schiţă un semn din cap care voia să fie un salut, îşi puse coatele pe tejgheaua barului şi ceru o drojdie.

Se uită la patron care alegea cu grijă un pahar, îi

lustrui buza cu marginea şorţului, îl puse cu gingăşie pe tejghea, apucă îndemânatic o sticlă, vărsă alcoolul incolor în pahar, astupă sticla şi o puse la adăpost. Bău dintr-o înghiţitură.

— Nou prin cartier? întrebă patronul, cercetându-l.

Ridică şi el fruntea şi-l privi, amănunţindu-i faţa gălbejită şi puhavă, trăsăturile şterse şi moi, pe care luceau doi ochi afundaţi, cu căutătura rea şi vicleană.

— Nu chiar, răspunse evaziv. Doar că vin aici pentru întâia oară.

— Ei bine, atunci dau un rând! Să-ţi fie de bine!

Văzu mâna grasă şi albicioasă mângâind sticla, apucând-o, iar paharul se umplu înainte ca el să fi avut răgazul de a face o mişcare.

— Mulţumesc, bolborosi nedesluşit.

De astă dată bău mai încet. Drojdia începea să-l încălzească pe dinăuntru şi simţământul de nelinişte, pe care-l încercase în bezna străzilor, se risipi.

Patronul întoarse niţel capul ca şi cum s-ar fi adresat cuiva, peste umărul noului muşteriu, iar una dintre pleoapele lui coborî încet, grotescă perdea de carne, sfârşind prin a-i acoperi cu desăvârşire măruntul ochi strălucitor.

— Ceva datorez?

— O, doar nu te grăbeşti, zise tărăgănat patronul. Poţi să stai aici până se luminează de zi. Aici eşti ca acasă. Unul dintre domnii de colo are să-ţi ţină de urât, dacă vrei.

— Mulţumesc, dar trebuie să plec, zise el.

Simţi că păleşte. Îl cuprinse o nelinişte fără rost.

— Haide, haide, n-ai de ce să-ţi fie frică, aduce oare cafeneaua mea a cuib de tâlhari?

Ochii lui mărunţi clipeau neregulat, ca nişte faruri transmiţând un mesaj în cod.

— Păi... nu mi-e frică.

— Mi-am zis şi eu aşa, spuse patronul, am crezut, văzându-te gata să pleci. Încercă să zâmbească, dar faţa lui galbenă şi puhavă rezistă la toate eforturile. Glasul se dorea liniştitor: Mai ia o drojdie, dacă de asta ai nevoie să-ţi vii în fire. N-aş vrea ca un client să nu se simtă bine la mine, asta nu.

Consumatorul dădu să refuze, dar paharul şi fusese umplut şi îl duse mecanic la buze şi lăsă alcoolul să-i lunece lin în fundul gâtlejului. Se clătină oleacă şi se sprijini mai bine de bar.

— Aşa, aşa, zise patronul, e mult mai bine. Acum cred că unul dintre domni ţine să-ţi vorbească. Să-ţi propună ceva.

Cuvintele ajunseră la el printr-o ceaţă albăstruie. Vru să protesteze, dar nu găsi vorbele şi limba i se împletici. Se încurcă într-o silabă şi o repetă de două-trei ori. O mână binevoitoare îl luă de braţ, îl petrecu până la o masă şi-l aşeză pe un scaun. Cineva luă loc în faţa lui, un bărbat mărunt, cu trăsături uscate şi pronunțate, foarte negricios, cu părul tăiat scurt, faţa triunghiulară şi arsă de soare şi cu

ochi scânteind de răutate sau de nerăbdare. Purta nişte haine întunecate şi strânse pe trup, care-l făceau să pară subţire şi nervos.

— Îţi place să călătoreşti, aşa-i? zise bărbatul, cu un glas niţel cântător.

Îşi aţintise privirile în ochii noului venit.

— Depinde unde.

Neîncrederea se furişa în el, pe nesimţite.

— Numele? întrebă politicos bărbatul mărunt cu păr negru.

Avea buze fine şi aspru desenate şi abia le mişca.

— Thibaud, răspunse el, golindu-şi din nou paharul.

Lumea se dilata în jurul lui. Încăperea se umfla şi creştea sub presiunea luminii, iar el însuşi descreştea, copil bălăngănindu-şi picioarele la o masă prea înaltă pentru el, apoi simplu fir de praf într-o sală imensă. Făcu un gest vag, care se adresă îndepărtatului său interlocutor.

— Nu te simţi bine? susură vocea neliniştită şi batjocoritoare.

— Ba da, mormăi el, ba da, foarte bine.

— Sunt locuri minunate pe lume, zise bărbatul mărunt. Poate c-ai dori să le cunoşti?

— Poate, răspunse Thibaud. Vorbea mecanic. Auzea cuvintele şi le înţelegea, buzele lui răspundeau: Am băut, adăugă, n-ar fi trebuit, nu-i bine, e vina dumitale.

— Îţi trece cât ai clipi, zise celălalt. Răspunde: Vrei să călătoreşti? Îţi place să te plimbi noaptea prin oraşul

adormit? Înseamnă că-ţi place schimbarea, înseamnă că-ţi place să călătoreşti, aşa-i?

— De bună-seamă, zise Thibaud. Cred că-mi place să călătoresc. Se opri pe neaşteptate şi răsuflă adânc. Eşti un voiajor comercial, nu, un fel de negustor?

— Dacă vrei, zise omul mărunt îmbrăcat în negru, cu un râs cristalin şi uşor, aproape feminin, dar cumplit de aspru, nespus de crud. Sunt un negustor.

— Şi unde te duci de obicei? întrebă Thibaud, sughiţând.

— Unde mă cheamă datoria, şopti vocea care aproape nu se mai auzea, microscopică. N-ai familie, aşa-i, pe nimeni, nici prieteni?

— N-am, zise Thibaud, aveţi dreptate, pe nimeni!

Ridică privirile şi zări, aplecată peste el, faţa gălbejită şi umflată a patronului care-l cerceta neliniştit, cu o licărire plină de atenţie în fundul ochilor strălucitori şi afundaţi în masa de carne. Îl văzu îndreptându-se deodată, întorcându-se şi pierind ca şi cum l-ar fi stânjenit faptul că fusese surprins.

— Vrei să vii cu mine, băiete? Semnează aici şi ai să vezi lumea.

Ceva umed îi atinse vârfurile degetelor, apoi şi le simţi apăsate pe o suprafaţă tare. Încercă să-şi tragă îndărăt mâna dreaptă; muşchii nu-l ascultară.

— Dar ştiu că s-a pilit, zise un glas străin.

Clipea des. Izbuti să-şi ţină ochii deschişi şi cineva îi

strecură între degete un creion sau un stilou. Îl scăpă şi auzi zgomotul pe care-l făcea, căzând pe podea. Un sunet de clopot.

— Scrie-ţi numele, frăţioare, zise o voce prietenoasă.

Cineva îi apucă mâna şi i-o conduse.

— Semnează, frăţioare, hai dă-ţi puţină silinţă. Ai să vezi ce-o să facem noi împreună. Vrei să călătoreşti? Eşti nebun după călătorii? Scrie-ţi numele.

Încercă să-şi vină în fire. Se sili să strângă stiloul între degete. Era un cilindru subţire, dintr-un material plăcut, cum nu mai văzuse. Şi simţi foaia de hârtie rece sub palmă, de parcă ar fi fost de metal.

Începu să scrie, dar îi venea greu, ochii lui întredeschişi zăreau marginile literelor doar ca nişte nori imprecişi.

— Hai, încă niţel.

Scoase limba şi saliva-i curse pe la colţurile buzelor. Cineva îl apucă de braţ şi zise:

— Destul!

Braţu-i căzu şi i se păru că mâna se desprinde din încheietură, atât era de grea. Trupul i se prăbuşi apoi înainte. Degetele-i bătură pe suprafaţa tare a mesei.

Ochii-i priveau paharul irizat şi urechile-i prinseră un sunet tot mai puternic, tot mai strident.

— Bea asta, băiete.

Duse paharul la buze şi-l goli. Creierul nu i se limpezi, dar picioarele-şi regăsiră siguranţa, gesturile i se făcură mai precise. Încetă să clipească.

— Foarte bine, zise măruntul bărbat negricios. E foarte bine. La revedere.

— Pot să plec? zise Thibaud.

Îşi regăsise glasul.

— Bineînţeles, fă ce vrei. Îţi dăm noi de veste, la timpul potrivit.

— Contez pe dumneata, zise el încet, neştiind despre ce vorbeşte şi întrebându-se vag ce rost avea să răspundă aşa.

Se ridică şi văzu toate feţele îndreptate spre el, ochii strălucitori şi gurile închise şi şovăi, apoi se hotărî, despică mulţimea care-l înconjura şi se îndreptă către uşă. O deschise şi ieşi.

— La revedere, auzi încă o dată, când închise uşa.

Se întoarse acasă păşind mecanic, fără să se înşele aproape deloc asupra drumului, se întinse îmbrăcat pe pat şi adormi.

„O farsă!” îşi spuse, încă moţăind cu ochii închişi, întins pe spate şi cu ţeasta strivită de o migrenă cumplită. Nu izbutea să-şi amintească limpede tot ce i se întâmplase în timpul nopţii.

Făcu baie, luă micul dejun şi se aşeză în faţa maşinii de scris, cu gândul de a începe un articol. Dar mintea-i era preocupată şi cuvintele nu voiau să se alinieze pe foaia albă. „O farsă!” îşi spunea, dar asta nu lămurea nimic.

Sfârşi prin a se îndoi de realitatea celor întâmplate. Era ca un coşmar căruia-i uiţi liniile esenţiale, dar din care

unele imagini rămân întipărite în amintire, cu o precizie halucinantă.

Înghiţi un calmant şi se simţi mai bine. Începu să scrie încet şi lucra încă, pe la sfârşitul după-amiezii când telefonul sună. Se gândi pentru o clipă să-l lase să sune până ce necunoscutul pisălog avea să se plictisească. Apoi se ridică şi apucă receptorul.

— Alo! spuse.

— Alo! zise un glas pe care-l recunoscu, fără să-l poată totuşi lega de un chip. Era un glas cântător şi cristalin, aproape un glas de femeie, dar atât de rece. Deseară. Te aşteptăm tot acolo, la unsprezece. Înţeles?

Glasul devenise dintr-o dată poruncitor.

— Alo! zise Thibaud. Cine-i acolo? Despre ce-i vorba? Răspundeţi!

— Haide-haide, Thibaud, ştii prea bine.

— Aşteptaţi! Cine sunteţi?

— Pe diseară, Thibaud, la revedere.

— Nu închideţi, strigă el.

Auzi declicul. Cu băgare de seamă, puse receptorul pe furcă.

O amintire-i plutea prin minte. O amintire încă nedesluşită, care refuza să vorbească, să se explice, dar care mişca şi tremura, speriată ca o vietate, ca un peşte roşu într-un borcan. „Nu-i cu putinţă!” îşi spuse. Apoi: „N-am să mă duc. Am să rămân aici toată noaptea. Am să ascult un disc sau am să citesc, dar nu ies din casă pentru

nimic în lume!”

Gândul nu-l părăsi însă toată seara şi nu izbuti să lucreze. Amintirea se răsucea şi se zbătea în capul lui, deşi n-o putea preciza. Îl apucă din nou durerea de cap. Înţelese că nu va fi împăcat cu el însuşi decât dacă va putea afla cine-i telefonase şi ce i se întâmplase în noaptea trecută.

Ieşi, începând să rătăcească pe străzi; sclipind cu nenumăratele-i focuri, un cinematograf, imensă caracatiţă, îl atrase cu tentaculele lui de lumină. Se repezi înăuntru, îşi alese un loc şi răbdă, timp de jumătate de ceas, un film insuportabil şi plicticos. Îşi propusese să rămână în sală până la sfârşitul celei de a doua reprezentaţii. Încercă să adoarmă.

Luminile se aprinseră deodată. O voce diformată de uruitul difuzoarelor începu să înşire cuvinte monotone:

— Un domn Thibaud, care trebuie să se afle în sală, e chemat la telefon. De urgenţă. Un domn ...

Şovăi. Poate că nu era decât o capcană. Poate că farsa stupidă continuă? Cineva se juca cu el, de parcă ar fi fost o păpuşă? Nu te duce. Stai liniştit. Vezi-ţi de treabă. Stai pe loc. Sau era chemat, într-adevăr?

Sfârşi prin a se ridica, fu îndreptat spre o cabină telefonică şi apucă receptorul, iar, chiar înainte de a avea răgazul de a spune ceva, auzi glasul uşor şi cristalin, neputând fi confundat nici dacă ar fi fost înecat într-o mie de alte glasuri.

— Te aşteptăm, Thibaud, frăţioare. Haide, te aşteptăm!

— Cine-i la aparat? răcni el.

Se simţea cuprins de mânie.

— Haide, Thibaud, ştii foarte bine.

Auzi un râs abia perceptibil, aerian.

— Ce poftiţi? strigă.

— Nu atât de tare, Thibaud, nu atât de tare. Poate te mai aude cineva. Ştii bine cine sunt. La revedere, Thibaud, pe foarte curând. La revedere.

— Alo! răcni el, dar nu mai auzea decât zumzetul mort al aparatului.

Se aşeză pe scaunul de metal al cabinei. Simţea că se înăbuşă de furie. Se zări, congestionat, în reflexul uşii de sticlă. Inima-i bătea cu putere. I se părea că-i un cărăbuş dintre cei de care puştii leagă o sfoară şi pe care-i târâie după ei. Zboară, zboară, cărăbuşule!

Cineva îl privea curios de cealaltă parte a geamului şi, citind un fel de teroare în ochii celuilalt, înţelese că înfăţişarea lui trebuia să aibă ceva înspăimântător. Ieşi din cabină şi se îndreptă spre barul cinematografului.

Barul era absolut pustiu. Se urcă pe unul dintre taburetele înalte şi comandă o drojdie, apoi îşi dădu seama că gura-i era încă amară de pe urma drojdiilor pe care le băuse în ajun şi voi să ceară altceva, dar era prea târziu - paharul se şi afla în faţa lui şi sticla se apleca, licoarea străvezie cu reflexe irizate i se şi scurgea în pahar.

Sorbi drojdia pe îndelete. Treptat, îşi regăsea încrederea. Mânia-l părăsea. Îşi spuse că o să le arate el, că

se duce să-i caute şi să-i atingă peste bot pentru gluma lor idioată; nici nu-l cunoşteau şi-şi îngăduiau să-i facă asemenea figuri.

Apoi îşi spuse că nu putea fi o glumă, că prea era totul absurd, că de-ar fi fost doar o glumă n-ar fi izbutit niciodată să dea de el, să ştie că se afla chiar în acel cinematograf, că nu l-ar fi chemat pretextând o urgenţă.

Marşezi, băiete, alergi tocmai unde vor să te aducă ei! îşi spuse că, de bună seamă, se aşteptau să-i caute într-o clipă de enervare. Îşi spuse că ghiciseră aproape exact.

Aproape!

Căci nu se va duce.

Sau, mă rog, se va duce, că nu putea lăsa treaba aşa, încurcată, pentru că cine sunt ei, ce vor de la mine, nu le-am făcut nimic, nu, nimic, într-adevăr, n-am nici prieteni, nici duşmani, nimănui nu-i pasă de mine, nimănui afară de ei.

O va lua pe un alt drum decât cel pe care apucase în ajun, se va apropia binişor şi va încerca să afle cine erau şi ce voiau.

Nu-i plăceau armele, detesta să simtă în buzunar, în mână greutatea de metal rece a unui revolver. Dar avea o armă micuţă, un automat de salon, sclipitor ca o lacrimă, precis şi suficient pentru împrejurarea de faţă.

Ieşi din cinematograf şi începu să alerge pe străzile deodată răcoroase. Fără zgomot, se făcuse noapte şi, în loc să cadă din cer, lumina suia, într-o reverberaţie umedă, din

solul ud. Urcă scara sărind câte patru trepte deodată, răsuci brusc cheia în broască, făcu un salt care-l duse până în bibliotecă, răscoli un vraf de cărţi într-un dulap şi dădu de revolver. Verifică încărcătorul şi-l vârî în buzunar.

Ploua. Stropii mărunţi ţeseau o perdea aproape opacă, stingând lumina stelelor. Cauciucurile maşinilor lunecau şi derapau. Luminile vitrinelor şi ale felinarelor se estompau, se amestecau, liniile se topeau, nuanţele intrau unele într-altele. Ploaia prăbuşise un curcubeu pe străzile oraşului.

Mergea zdravăn, dar îl chinuiau amintirile. Liniştea-i era pur exterioară. Din când în când vâra mâna în buzunar şi mângâia bucata de metal, micul trăgaci blocat cu siguranţa şi ţeava de oţel, tare şi plăcută la atingere. Simţi cum suie în el, mai puternică decât oricând, senzaţia de ciudată apăsare care-l cuprindea atunci când rătăcea noaptea pe străzile oraşului. Ca şi cum ar fi uitat cu desăvârşire orele de peste zi, ca şi cum ar fi descoperit pe neaşteptate, pe străzile lungi, clădirile prea înalte, prea grele, ca şi cum ar fi pătruns pentru întâia dată într-o cetate din altă lume, neştiind nimic despre locuitorii ei, despre obiceiurile lor, despre vrăjmăşia sau ospitalitatea lor, neîncrezător, gata să cadă în cea dintâi capcană, admirând fără a înţelege, şovăind fără să-şi dea seama.

Aproape că alerga. Tălpile-i lunecau pe solul ud. Străbătea străzile una după alta, ocolind, abătându-se, sigur că nu se înşeală, dar evitând cu băgare de seamă drumul pe care apucase în ajun. Ai fi zis că merge printr-o

mare pădure, vânat şi totodată vânător, atent să nu facă nici cel mai mic zgomot şi să nu lase vreo urmă. Văzu vitrina cafenelei lucind în depărtare şi se întrebă ce avea de făcut. Era prea târziu pentru a mai putea pătrunde în vreo casă şi a cere informaţii. Îşi suflecă mâneca şi se uită la ceas. Unsprezece fără cinci. Venea exact la întâlnire, deşi nu se sinchisise de asta. Vitrina cafenelei strălucea de cealaltă parte a străzii şi desluşi, în plină lumină, siluetele a trei bărbaţi rezemaţi de bar. După care neliniştea explodă în el ca o grenadă. Picioarele-l lăsară şi începură să-i tremure degetele; îşi vârî dreapta în buzunar şi strânse patul armei, dar nu era decât o bucată de metal îngheţat, ostil şi inutil. Se trase încet îndărăt, necutezând să se întoarcă. Apoi avu zidul în faţă. Se dădu iar îndărăt, pipăind zidul cu stânga şi ţinând ochii mereu pironiţi asupra vitrinei luminate.

Şi cineva îl bătu pe umăr şi-i şopti ceva la ureche.

Atunci scoase revolverul din buzunar şi începu să alerge nebuneşte, atent la pocnetele paşilor care-l urmăreau. Se întoarse şi trase la nimereală. Glontele ricoşă de un perete. Auzi un strigăt, dar nu era decât un strigăt de mirare. Nădăjdui că în casele întunecate îl va auzi cineva, că va deschide o fereastră şi va striga după ajutor. Dar, în timp ce alerga, văzu că se afundă într-un cartier de birouri şi uzine, pustiu în vremea nopţii şi prost luminat.

„E cazul să mă opresc şi să mă bat? se întrebă. Poate că nu-mi vor răul?”

— Acum! strigă un glas.

Inima-i bătu mai tare şi el privi drept înainte şi genunchii i se ridicau şi se lăsau pe rând, întocmai ca bielele bine unse ale unei maşini.

Dar erau tare aproape. Auzi răsuflările gâfâitoare, mormăielile, cuvintele pe care le schimbau între ei şi se întoarse fără veste şi stătu locului, ridică revolverul cu o mişcare prea largă şi apăsă pe trăgaci.

Gloanţele nu-i opriră. Poate că nu-i nimerise sau, poate, îşi spuse cu un neliniştitor sânge rece care-l surprinse, gloanţele trecuseră prin ei fără să-i rănească? Purtau salopete albastre şi-i recunoscu. În ajun îi zărise în cafenea, instalaţi pe la mese, cu coatele pe tejghea, bând, vorbind, jucând cărţi. Un panou al decorului. Un element al capcanei.

Scoase un strigăt şi se zvârli îndărăt, crezând că au să se repeadă la el pentru a-l lua la bătaie. Dar nu se obosiră până într-atât. Unul dintre ei înaintă încet, fără ca el să se poată mişca, fără să-i poată desluşi trăsăturile în beznă, faţa-i era doar o pată palidă şi neclară, şi ridică un pistol cu ţeava lungă şi umflată. Thibaud se aruncă înainte. Dar ceva tare îl izbi în frunte şi el căzu, urechile-i ţiuiră, iar bila explodă cu un zgomot sec şi răspândi, pe el şi în jurul lui, un val de panglici, de cordeluţe argintii care-l înfăşurară strâns şi-i înţepeniră membrele. „N-am auzit niciodată de asemenea armă”, îşi spuse; ceva îl izbi apoi cu putere în ceafă, iar stelele cerului şi petele palide ale chipurilor se

stinseră.

Pereţii cubului împrăştiau o strălucire egală. Temperatura era constantă şi plăcută. Aerul, uşor şi lipsit de miros.

De cum făcuse ochi se uitase la tavan şi se gândise la un cer cenuşiu, ciudat de luminos. Apoi, până şi amintirea cerului pierise. Rămânea doar un cub, destul de încăpător de vreme ce trebuia să facă cinci paşi mari pentru a-l străbate. Thibaud se cercetă şi-şi dădu seama că fusese îmbrăcat într-un fel de colant cenuşiu, elastic, cu ochiuri mărunte, rezistente şi strânse, moale ca o piele, care nu-i lăsa libere decât capul şi mâinile, fără să se vadă nici urmă de cusătură, de parcă ar fi fost ţesut în jurul lui.

Nu-şi prea bătu capul, la început, întrebându-se unde se află. Apoi, cum timpul trecea, o veche nelinişte îl încercă din nou. Se aşeză într-unul dintre colţurile cubului, pe sol, şi privi muchea din faţa lui, încercând să recheme amintiri ce se spulberau chiar în clipa când le deştepta, se afundau în ceaţa cenuşie şi translucidă, în materia argintie şi unsuroasă, ca nişte vapoare pierind într-o masă de ceţuri.

Şi ceaţa se sfâşie deodată, se deschise ca marea sub tăişul unei etrave, pentru a lăsa să treacă un bărbat. Părul lui negru era tăiat scurt, trăsăturile inteligente şi mobile păreau cizelate într-o aramă veche. Purta un colant negru, care-i sublinia fineţea membrelor. Avea nişte urechi ciudate, mici şi ascuţite, care fremătau uşor.

— Vă urez bun-venit, zise el.

Buzele-i subţiri zâmbeau, zâmbetul părea a nu fi însă decât o contracţie normală a muşchilor obrazului. Avea un glas grav, dar cântător, ca şi cum n-ar fi fost obişnuit cu limba pe care o vorbea, ca şi cum i-ar fi accentuat silabele la întâmplare.

— Cine sunteţi? strigă Thibaud.

— N-are importanţă, zise bărbatul.

Thibaud simţi deşteptându-se în el o antică ştiinţă, o veche neîncredere, moştenire a unor oameni şi ani de mult înghiţiţi, deopotrivă, de noapte.

— Lăsaţi-mă să ies, spuse Thibaud, dar se ghemui în colţul cubului şi trebui să ridice capul pentru a cerceta chipul bărbatului cu surâs neliniştitor, ca al unei măşti.

— Veţi ieşi curând, spuseră buzele subţiri. Curând vom avea nevoie de dumneavoastră.

— De ce m-aţi răpit? De ce m-aţi adus aici?

— Aţi semnat contractul, zise bărbatul şi zâmbetul i se preciză, iar ochii-i scânteiară batjocoritor.

Îşi duse mâna la piept, atinse cu un deget veşmântul şi ţesătura se sfâşie sub unghia lui. Scoase din deschizătură o lungă foaie sonoră, iar josul paginii foşnitoare, pe care o întinse către Thibaud, purta numele lui Thibaud.

Recunoscu scrisul, era al lui.

— Ce contract? strigă.

— Un contract foarte vechi, zise zâmbetul încremenit. Un contract foarte avantajos. Mulţi alţii l-au semnat înainte. Ştiţi că, în ciuda trecerii timpului, abia dacă am fost nevoiţi

să-i schimbăm termenii? Ne-am şi putea lipsi de el, de altfel. Dar nu ţinem. În felul nostru, suntem îngrozitor de formalişti.

Cunoaşterea patinată, neliniştea veche se precizează în mintea lui Thibaud.

— Un pact, zise el din vârful buzelor.

Gâtlejul i se uscă, aidoma văzduhului la trecerea unei adieri venită din Sud.

— Un pact, dacă vă plac termenii desueţi, încuviinţă glasul grav şi muzical. O afacere excelentă. Vă oferim spaţiul, stelele, un fel de veşnicie, tot ce aţi visat dintotdeauna, nu-i aşa, miriadele de lumi rotindu-se prin spaţiu, aventurile de neînchipuit, splendorile Universului şi fel de fel de cuvinte noi, care le pot exprima.

Foaia se înfăşură de la sine, cu un pocnet uscat. Bărbatul o vârî în veşmântul lui şi netezi stofa. Des-picătura pieri sub degetele sale.

— Şi doriţi, în schimb?...

O nelinişte ucigătoare îi strângea inima. „Nu, îşi spuse. Nu, n-am crezut niciodată! Nu-i cu putinţă!”

— În schimb, vă cerem ajutorul. Nimic mai mult. Ajutorul, inteligenţa, îndemânarea, toată îndemânarea.

— Sunteţi?

Dar vorbele-i rămaseră în gât.

— Nimic din câte v-aţi putea închipui. Glasul se făcu mai adânc, mai puternic, evoca vântul suflând prin răsuflătorile unor pivniţe, vibrând în cablurile întinse

deasupra oraşelor, mai bătrân decât construcţiile oamenilor şi sfidându-le, era vântul. Nu suntem decât o rasă foarte veche, pornită la asaltul stelelor. Puteţi să vă închipuiţi o mână de oameni deodată în stare să cutreiere Universul de la un capăt la altul, în stare să populeze milioane de planete, o rasă deodată atât de izolată în imensitatea spaţiului pe care-l stăpâneşte, atât de slabă deodată, atât de diluată în aceste întinderi ale vidului, încât devine neputincioasă, deşi contemplă chipul Universului. Asta-i tot ce suntem. Aţi privit vreodată cerul? Contemplat stelele, numărat punctele astea luminoase? V-aţi gândit vreodată că pot fi pe lume mai multe grupuri de stele decât oameni pe faţa Pământului? V-aţi gândit vreodată că planeta voastră, mişunând de viaţă, n-ar mai fi decât o soluţie diluată în deşerturile care o înconjoară, dacă făpturile care o populează s-ar risipi în cele patru colţuri ale Universului? Iată ce suntem! Dezesperant de puţini. Nemurirea nu ne serveşte la nimic. Şi iată ce vă oferim: întregul Univers. Libertatea, în locul găurii de şobolani în care eraţi prinşi. Puterea, bogăţia, viaţa. Nu vă convine?

— Nu ştiu, zise încet Thibaud. Imagini străbăteau câmpul ochilor lui închişi. Planete multicolore, stele rătăcind şi explodând ca nişte mingi de foc într-un ocean întunecat şi fără maluri, şi astronave brăzdând căile luminii. Nu ştiu, zise el. Se gândea la întunecatele cetăţi ale Pământului, la ploile mohorâte de toamnă, la dezlănţuirile sorilor, caracatiţe de lumină populând cerul. Mâinile i se lăsară pe

solul elastic şi cenuşiu. Poate, zise el, şi înţelese că zâmbetul încremenit pe buzele bărbatului îmbrăcat în negru era alcătuit din spaimă şi trufie. Apoi: De ce nu v-aţi arătat niciodată popoarelor Pământului? De ce n-aţi spus niciodată cine sunteţi, de unde veniţi, ce faceţi? Aţi fi aflat mii de recruţi, toţi cei ce găsesc că Pământul e prea mic, toţi cei ce-şi ridică fruntea spre cerul nocturn şi suspină, toţi cei ce visează imperiile stelare la care nu vor ajunge niciodată.

— Am făcut-o, zise glasul, deodată trist. Am făcut-o odinioară, pe Pământ şi aiurea. Şi am eşuat. Am văzut civilizaţii prăbuşindu-se. Nu era vina noastră. Nu ştiam că facem rău. I-am văzut pe ai noştri spânzuraţi, arşi, puşi la chinuri. Acum ne ascundem şi suntem puternici. Fără zgomot, îi luăm pe cei de care avem nevoie. Contactul dintre două civilizaţii inegal dezvoltate, ştim, o distruge pe cea mai înapoiată. Am plătit scump învăţătura asta. Oamenii nu rabdă să vadă dezvăluindu-li-se dintr-o dată minuni pe care nu le cunoşteau. Iar societăţile mor din pricina asta. Iată de ce suntem discreţi. Dar, în taină, am stabilit contacte între lumi ce se ignoră. Veţi întâlni fiinţe de toate rasele şi de toate naţiunile, de pe toate planetele şi de pe toate galaxiile. Suntem de pretutindeni şi de nicăieri, patria noastră se numeşte Universul.

— Nu îndrăzniţi să vă arătaţi popoarelor de pe Pământ. Vă temeţi că ar putea descoperi de unde veniţi. Nu spuneţi adevărul.

Glasul lui Thibaud se făcu tot mai ascuţit. El tăcu apoi fără veste şi-şi dădu seama că sângele-i bătea în tâmple mai tare.

— Facem ce putem, zise măruntul bărbat negricios. Urechile-i ascuţite fremătau şi zâmbetul mai că-i pierise. Avem nevoie de oameni. Avem atâta nevoie de oameni.

— Pământul nu-i pentru voi decât o rezervă, strigă Thibaud, o crescătorie!

— Poate, poate. De ce n-aş fi sincer? Populaţia planetei voastre a crescut de zece ori şi mai bine în ultimul secol. Aşa am vrut. V-am dat jucăriile necesare. Avem din ce în ce mai multă nevoie de oameni. Imperiul nostru se întinde. Şi, dacă vrem să păstrăm secretul, nu putem lua decât o mică parte din populaţia lumilor.

— Şi asta ne-a adus războaie uriaşe, zise rar Thibaud. A făcut ca oamenii să piară cu milioanele. Dar puţin vă pasă. Aveaţi nevoie de oameni. Vă urăsc! Lăsaţi-mă să ies! Vreau să mă întorc pe Pământ!

Muşchii i se contractară. Căută un punct de sprijin şi-l găsi. Se năpusti.

— Nu face asta, strigă bărbatul mărunt şi zâmbetul lui pieri, şi Thibaud desluşi groaza din glasul celuilalt.

„Te am în mână!” îşi zise, repezindu-se într-un salt. Îl văzu pe bărbatul mărunt făcând un gest şi privindu-l cu ochi înspăimântaţi, din care orice răceală pierise. Îşi simţi trupul neînchipuit de greu. Urlând de frică şi de durere, se prăbuşi pe sol şi simţi cum greutatea unei lumi îi apăsa

spinarea. Mişcă din cap şi-l zări pe bărbatul mărunt, care nu se clintise. Ochii-i erau striviţi în orbite. Beţele a o mie de tobe îi bătură în tâmple. Durerea îl părăsi apoi, i se păru că trupu-i pluteşte în ceaţa cenuşie. Făcu o mişcare nehotărâtă.

— Minţi! strigă el. Minţi! Apoi: Lasă-mă să ies, şopti. Vreau să mă întorc acasă.

— Prea târziu, zise un glas trist.

Citi milă şi suferinţă pe faţa răvăşită a bărbatului mărunt. Îl văzu făcând un gest. Îl auzi scrâşnind printre dinţi: „Oh, nu mă urî.”

Unul dintre pereţii cubului se întunecă. În mijlocul marelui ecran negru lucea o uriaşă pată de foc, o imensă sferă purpurie. Era spaţiul şi o stea apropiată.

Devoră cu ochii fereastra deschisă către lume şi lumina-i arse luminile ochilor. Era prea mare şi prea apropiată. „Focul, îşi spuse înspăimântat, focul.” Se afunda în depărtări de necuprins. Pământul nu mai era decât o ceaţă depărtată, o amintire ştearsă, invizibilă.

Făcu o sforţare. „Focul, îşi spuse, în vreme ce mingea de lumină sângerie pătrundea în el pe porţile căscate ale ochilor. Focul a fost dintotdeauna simbolul *Infernului.”*

PLANETA CU ŞAPTE MĂŞTI

Trecu liniştit pe poarta de sidef şi lumina zilei făcu deodată loc strălucirii vesele a unei nopţi de sărbătoare. O mireasmă plutea prin văzduh. Străzile în pantă, care împărţeau mormanul baroc al oraşului străin în stânci întunecoase şi deopotrivă de mari, îl atrăgeau cu însufleţirea discretă şi zgomotul vătuit al glasurilor lor anonime. Fu cât pe ce să se întoarcă, dorind să mai zărească o dată, prin porticul de sidef, întinderile monotone ale deşertului.

Venea dinspre dune şi, chiar înainte de a străbate deşertul, trecuse peste o altă întindere, mai vastă şi încă şi mai moartă, spaţiul. Căci făcea parte din rasa celor ce nu se simt nicăieri acasă, iar acolo unde s-au născut, mai puţin decât oriunde: oamenii. Avea faţa albă, sau palidă, aidoma norilor de nisip stăruind uneori în jurul oraşului cu şapte porţi. Cu ani în urmă auzise vorbindu-se de planeta cu şapte măşti şi făcuse o bună bucată de drum pentru a descoperi o minune de felul lumii cu sărbători neîntrerupte. Îşi părăsise nava departe de oraş, în pustiu, deoarece ştia că fragilele clădiri ar fi fost nimicite de uruitul motoarelor ce scuipau energie. Şi zi după zi urcase şi uitase dunele, se măsurase cu fluviile de nisip roşcat ce curg pe versantele cristaline din nord şi se varsă, departe spre apus, în întinsa mare uscată.

Era un bărbat aspru şi oboseala nu se prindea de el. Îl încercase totuşi foamea şi setea, iar ceasurile de odihnă-i

fuseseră drămuite. Dar nerăbdarea învinsese, în el, vlăguirea. Ştia că planeta cu şapte măşti era o lume ciudată, ce nu cunoştea războiul, duşmănia şi durerea, rezultat al unei civilizaţii ajunsă la apogeu şi, de atunci, bătând pasul pe loc. Pe Pământ, unii o socoteau în declin şi tocmai asta stârnise curiozitatea lui Stello, atras de desăvârşire şi ştiind s-o găsească acolo unde lumina orbitoare a succeselor se stinge, unde torţele victoriilor pier în faţa strălucirii mai potolite a lampioanelor de sticlă, şi îndoindu-se până la urmă de un atât de îndelung declin, de un sfârşit mereu prelungit, de vreme ce nimeni n-a contestat faptul că, încă înainte ca Pământul să fi fost locuit, planeta cu şapte măşti era ceea ce este.

De aceea, atunci când trecu pe una dintre cele şapte porţi, şi anume pe cea care lucea sub razele dure ale soarelui asemenea interiorului unei scoici rare, făcând mai apoi ocolul oraşului, cercetând zidurile ciudate şi scăpărătoare ca o haină cu paiete şi numărând porţile închinate câte unei tainice simbolici a aparenţelor, ceva ce învăţase să uite pe alte lumi şi în spaţiu, ceva ce credea că pierduse tot privind focurile reci ale instrumentelor de bord şi cifrele vorbăreţe ale cadranelor se moleşi în el.

De parcă cizmele i-ar fi răsunat pentru întâia dată pe dalele unui vechi oraş al Pământului, al unui oraş care fusese al lui şi pe care-l descoperea ca şi cum ar fi pătruns într-o casă necunoscută, ce i-ar fi adăpostit totuşi copilăria, se simţi cuprins de un amestec de curiozitate, de mirare şi

de tremurătoare amintiri.

Partea asta a oraşului era aproape pustie. Pereţii străzilor, netezi, oscilau ca nişte flăcări. Îşi aminti de alte arhitecturi întrezărite pe alte lumi, mai puternice, mai masive; cea de acum n-avea decât fragilitate şi, doar prin ochii privitorului, existenţă.

Întrebarea care-l muncise în timpul lungului drum prin deşert îi reveni în minte: Planeta cu şapte măşti era locuită de oameni? Asupra acestui punct documentele nu erau nici neîndestulătoare, nici incomplete, ci doar nesatisfăcătoare. Sunt trăsături ce nu pot fi descrise prin cuvinte, nici chiar prin cifre, iar aparenţele nu sunt decât învelişuri, măşti.

O ciudată tradiţie le cerea locuitorilor planetei cu şapte luni să apară întotdeauna mascaţi; din pricina asta civilizaţia lor fusese luată drept veşnică serbare sau rit neîntrerupt, dar poate că nu era decât un fel de a trăi, un fel de a fi, de a ridica o stavilă de netrecut între înăuntru şi afară, sau poate o zâmbitoare ameninţare, expresia unei seninătăţi depline, părând neliniştitoare datorită prea marii ei stabilităţi.

Şapte măşti, şapte porţi şi şapte Luni pe cer, aşa cum şapte sunt vocalele Limbii Vechi, luminând cu sonorităţi vii labirintul viclean al neclintitelor cuvinte. Şapte măşti în stare să traducă cele şapte stări sufleteşti fundamentale, fără să ceară schimbarea trăsăturilor încremenite ale chipurilor uitate. O mască pentru fiecare poartă şi o poartă pentru fiecare Lună. Şi, de bună seamă, o Lună pentru

fiecare vocală. Era vorba de o limbă înscrisă în spaţiu, înscrisă pe zidurile oraşului aşezat în inima deşertului, înscrisă pe chipuri, o limbă străveche, poate mai veche decât toate celelalte.

O umbră se desprinse din dreptul unui portal triunghiular şi se apropie de el. Forma înfăşurată până la umeri într-o mare mantie multicoloră putea fi omenească. Masca părea ca o pată purpurie pe triunghiul negru al glugii. Glasul străinului era grav; rostea cuvintele Limbii Vechi, folosită în galaxia asta şi a cărei origine e necunoscută, limbă vorbită de toate popoarele, chiar de cele care n-au buze, nici dinţi.

— De unde vii? zise umbra, fără asprime.

— De pe Pământ, zise Stello.

— Înţeleg. Ai intrat pe poarta de sidef. Mantia multicoloră se înfioră ca şi cum n-ar fi acoperit decât un vârtej. Stello înaintă cu un pas şi desluşi mai bine trăsăturile măştii stacojii. Ca un ochi, o piatră albastră strălucea în mijlocul feţei de metal neted. O ciudată lucrătură evoca nişte buze neverosimile, uriaşe, batjocoritoare, dar senine, închise peste un adevăr hotărâtor şi de nerostit. Înţeleg, repetă umbra, porţi masca palidă. Şi ai intrat pe poarta de sidef. De pe Pământ, ai spus?

Stello făcu un gest de nerăbdare. Venise pe poarta de sidef pentru că nu era nimeni acolo. Nu-i plăcuse să

străbată grupurile şuşotitoare din preajma celorlalte porţi. Singură din cele şapte, poarta de sidef era liberă.

— Nu port nici un fel de mască, zise rar Stello.

Masca purpurie fluieră încetişor printre buzele ei încremenite.

— Fie, zise ea.

Blândeţea glasului amintea netezimea pietrelor tocite de contactul neîntrerupt cu nisipurile, prospeţimea cristalelor întinsei mări secate. Cuvintele Limbii Vechi erau şi ele nişte pietricele târâte de-a lungul vremurilor de multe popoare şi care exprimaseră simţămintele cele mai felurite, de la furia trufaşă a dragostelor geloase până la pacea finală a raselor bătrâne.

Umbra aşteptă, şovăind. „Ce vrea de la mine? se întrebă Stello. Am şi încălcat vreun obicei al lumii de aici, de care nu s-a auzit pe Pământ? Am şi devenit un criminal? Poarta de sidef o fi interzisă?”

— Ai, de bună seamă, unde să tragi, zise masca, răsucindu-se către inima oraşului. De bună seamă, străine, ai aici vreun prieten?

— Vin de departe, zise Stello, în care mânia creştea. Mi-e foame, mi-e sete şi sunt istovit. Am adus cu mine unele lucruri socotite, în ţara mea, a fi de preţ. Cred că voi putea lua ceva bani pe ele?

Piatra albastră scăpără sub lumina unui far rătăcitor. Lui Stello i se păru că buzele de metal gravat zâmbesc.

— Vă cunosc obiceiurile, zise masca purpurie, dar aici

nu se potrivesc. Nu vei avea nevoie de bani. Nu ştii că te afli în oraşul cu şapte porţi, străine? O planetă, o poartă, o mască pentru fiecare rugăminte. Aici vei găsi ce cauţi!

— Nu mă poţi călăuzi prin cetate? întrebă Stello. Aş avea nevoie de un acoperiş.

Cuvintele Limbii Vechi i se rostogoleau anevoie printre dinţi. Nenumăratele culori ce bălţau mantia părură a se mohorî şi sclipirea albastră a pietrei ce strălucea în mijlocul măştii purpurii se întunecă.

— N-ai văzut culoarea măştii mele? întrebă umbra cu o bună-cuviinţă în care Stello desluşi o urmă de tristeţe.

— Iartă-mă, zise Stello, fără să înţeleagă.

— Te rog, zise umbra. N-ai decât să te adresezi primului venit. Te va primi şi te va călăuzi. Îmi pare rău că n-o pot face eu. Dar port masca purpurie.

Mantia încremeni şi culorile i se reîmprospătară.

— Cu bine, zise Stello, întorcându-se către inima oraşului.

— O clipă, zise umbra. De pe ce lume, spuneai?

— De pe Pământ.

— Pământul. Fie! Poate că ţi-ai ales cu uşurinţă masca. O mai poţi schimba. Cu bine!

Şi Stello se pomeni din nou singur. Începu să păşească, dus pe gânduri. Nu ştia ce voise să-i spună celălalt, vorbind de mască. Se felicita că o scosese atât de bine la capăt. Dar trebuia să-şi amintească fără încetare că se afla într-o

cetate străină şi că înţelesul pe care locuitorii ei îl dădeau cuvintelor Limbii Vechi putea să nu fie cel pe care-l aveau şi pentru el, că gândirea, obiceiurile, istoria lor era alta şi că nu ştia nimic despre ei, şi că ei nu ştiau nimic despre el, că îndepărtata lui lume, Pământul, nu era pentru ei decât un nume şi că ei nu erau deocamdată pentru el decât un spectacol, obiecte strălucitoare învârtindu-se sub lumina Lunilor, şi că în ochii lor părea o dihanie cumplită, ivită dintr-o junglă străină planetei nisipurilor. Şi că s-ar putea să n-aibă niciodată ceva comun cu locuitorii oraşului cu şapte porţi. Nu se născuse, ca ei, în incinta cu porţi deschise către deşert, către fluviile de nisip roşcat şi, abia vizibilă departe la apus, într-o spumegare de căldură, către întinsa mare uscată, abis de pulbere impalpabilă pe care plutesc, rătăcitoare, cristale cu muchii precise.

Crescuse într-o lume mai puţin desăvârşită şi mai aspră. Era conştient de puterea şi soliditatea lui, de ciudăţenia lui acolo, de barbaria lui, de faptul că era un bloc de piatră informă, un şuvoi impetuos necunoscând blândeţea marmurei lustruite, liniştea apelor de şes. Fusese nisipul luat de vânt, un om al Pământului, unul dintre cei ce nu se opresc nicăieri, un rătăcitor.

Şi faptul fusese plăcut în toţi anii duşi. Fusese plăcut să hoinărească printre lumi, ducându-şi cu el nimbul de legende neştiute şi neliniştitoare, salutând porturile cu gesturile largi ale celui ce se mărgineşte să treacă, până şi ziua când se socotise pironit pe Tara, până şi în zilele

nefericite pe care le petrecuse singur sub un cer jos, privind la nesfârşit colinele de nămol ce înconjurau portul stelar, da, totul fusese măreţ. Dar nu aici.

Ceva îl despărţea de lumea, de calmul ăsta, ceva pentru care nu avea nume, ceva cu neputinţă de descoperit, ceva ce-i punea o albeaţă translucidă pe ochi.

Ridică fruntea şi văzu pe cer cele şapte Luni, desenând o coroană de lumină în jurul planetei. Fiecare dintre ele scotea o notă curată, o culoare strălucitoare şi rece, o Lună pentru fiecare poartă, Luna de rubin, Luna de aur, cea de argint, de smarald, de sidef ...

De sidef ... o stea palidă, un şancru în noapte, un ochi închis şi sinistru.

Privirile-i coborâră şi se opriră pe clădirile ce-l înconjurau. Înaintă încet şi zidurile se înălţară deodată în jurul lui ca nişte faleze, bolţile i se închiseră deasupra capului şi parcă nişte valuri se năpusteau acum într-un neaşteptat iad de spumă lătrătoare, nesigură, peliculă subţire de apă şi săpun pocnind fără zăbavă sub suflarea aeriană a unei guri fragile.

Bântuia aleile cu arbori, turnurile citadelelor şi, ridicându-şi privirile, vedea prin umbrare de sticlă cele şapte Luni încremenite pe cerul întunecat. La ferestre luceau măşti, zburau efemere mantii de frunziş, insecte rotindu-se în ritmul scărilor în spirală desfăşurate în largi corole cristaline, crescând şi desfăcându-se într-o proliferare minerală.

Iată cuvântul! Noaptea era minerală. Planeta era minerală, ca şi Lunile de pe cer, ca şi cele şapte porţi, ca şi consonanţa metalică a vocalelor Limbii Vechi, ca şi sideful însuşi, un soi de carne pietrificată şi fosilizată de secole fără număr ... iar el, Stello, vrând-nevrând, era viu. Îşi simţea sângele bătând în tâmple şi căldura muşchilor, netezi sub piele. Îşi trecu palmele peste faţa arsă de vânt şi de soare, încă palidă din pricina lungilor zile petrecute în spaţiu, îşi zbârli perii scurţi ai bărbii crescute, încă invizibilă, dar lungindu-i-se parcă sub degete, conform mecanismului necurmat al vieţii.

Ce se află dincolo de măştile lor? O perfecţiune rece şi definitivă? Nişte forme de nisip şi de mâl, gata să se prăbuşească sub presiunea indiscretă a unei priviri, sau muchii tăioase de cristal, sau lustrul plăcut al unui metal, sau potriveala ireală a unei scârţâitoare populaţii de angrenaje, dinte pe dinte, scripeţi gingaşi? Erau fiinţe de carne sau maşini de sărbătoare, cu rotiţe sensibile?

Sau purtau sub mască o altă mască, şi aşa mai departe, la nesfârşit, înşelând şi înşelându-se, ignorându-se, pierzându-se în întortochelile de nedezlegat ale unui labirint intim? Sau masca nu era decât o podoabă, atât de veche încât fusese uitată de mult?

Se gândi cât de urât sau cât de ininteligibil putea fi un chip. O dată trecut de munţii ce se ridică la orizont, expresiile ce păruseră limpezi nu mai aveau acelaşi înţeles nici pe Pământ. Măştile puteau fi şi un limbaj al emoţiei.

În vreme ce înainta pe străzile oraşului, către o ţintă centrală şi încă nedesluşită, întâlni grupuri mai mari de umbre sclipitoare. Măşti de aur, măşti de argint, măşti de onix şi de jad. Se încrucişă cu măşti singuratice, purpurii. Măştile puteau, trebuiau să fie nişte semne, simboluri corespunzând unui statut social, vreunui sistem de caste, iar unele contacte erau probabil interzise. Aerul rece îl făcu totuşi să simtă întreaga fragilitate a unei asemenea teorii.

Fără să-şi fi dat seama că părăsise adăpostul îngust dintre pereţi, întinderea fu deodată în faţa lui. Pe dinaintea ochilor îi jucară lumini. Dar pricepu curând că erau reflexele unei mulţimi, jocuri de culoare pe măşti şi legănata pâlpâire a mantiilor, ca tot atâţia sâmburi de foc. Esplanada nu era decât o întindere de nisip, firele i se părură însă cel mai gingaş lucru pe care-l văzuse vreodată, deşi nu era vorba de o pulbere, ci de o pânză curată şi moale ca un vast fund marin, inert, ciudat modelat, de o întindere îngustă, dar simbolizând depărtări fără veste adunate la un loc. I se păru că nici un om viu n-ar putea ajunge până la celălalt capăt al esplanadei.

Nici nu încercă. Fără nimic apăsător, o atmosferă reculeasă plutea peste mulţime, o simplă tăcere împăcată, bătând cu valuri calme în sunetul ţesăturilor mototolite.

O năframă stacojie se umflă, sări şi explodă în mijlocul arenei de nisip, iar el prinse un fel de şuier de încuviinţare, cuvintele retezate ale Limbii Vechi, şi încă ceva. Sclipire. Un

vârtej agil, o urcare nemişcată, în vreme ce muzica lua naştere, în vreme ce lucirile dansau. Îşi spuse, pentru o clipă, că nisipul cenuşiu putea sluji drept ecran, căci lucirile ţâşniseră pe neaşteptate, din nimic. Dar curând îşi dădu seama că erau însufleţite de o viaţă a lor, aidoma sunetelor ce păreau să evolueze prin spaţiu, chiar în mijlocul esplanadei, fără ca el să poată desluşi nimic aducând cu vreun instrument.

Năframa stacojie era unul dintre băştinaşi, îşi dădu seama îndată, pentru că putu vedea într-o străfulgerare masca de argint palid, goală şi netedă, dar expresivă în mişcare, de vreme ce, măcar că nu-i cunoştea cuvintele limbii tăcute, simţi în el ceva înduioşându-se la adâncimi de existenţa cărora nici nu ştia, care nu fuseseră niciodată atinse de vreo operă de artă de pe Pământ, sau de pe oricare altă lume, sau de oricare fiinţă. Se înfioră, nu de teamă, nici, în ciuda vântului, de frig, ci de singurătate, datorită nedesluşitului simţământ că era o ciudăţenie, un barbar zvârlit acolo de către vânturile spaţiului.

Cineva îi atinse braţul, dar el nu-l luă în seamă.

Nisipul trebuia să aibă o densitate specială, căci, în ciuda fineţii lui, băştinaşii nu ridicau nici cel mai mărunt vârtej de praf. Urmărea fără îndoială un dans, dar cuvântul era neajutorat şi grosolan, căci, la urma urmei, dansul nu era pe Pământ decât o artă de mâna a doua. Termenul potrivit ar fi fost, mai degrabă, cel de joc cu spaţiul, deşi, chiar folosind silabele expresive ale Limbii Vechi, adunarea

părea cumva amestecată. Se arătau lucruri ce n-ar fi putut fi spuse, nici zugrăvite, nici chiar extrase din metalul cu cea mai fină granulaţie, lucruri tainice ivite fulgerător din nisip pentru a se reîntoarce în nisip, potrivit legilor jocului cu spaţiul.

Merse înainte, şi mantiile îi făcură loc, şi el se opri la marginea esplanadei şi, atingând cu cizmele nisipul şi întipărind în el urme aspre şi nete, privi ţintă spre silueta imprecisă, schimbătoare. Căci, în dezlănţuirea mantiei, Stello spera totuşi să prindă mişcarea unui trup, omenesc sau de altă natură. Dar aşteptarea îi fu zadarnică. Mantia nu era decât o flacără, o pensulă jucând pe ancestrala pânză a nisipului şi zugrăvind pe ea conture efemere.

Conture ce erau cuvinte. Gândul crescu în mintea lui Stello, în timp ce-şi ridică privirile spre Luni şi spre noaptea înceţoşată de lumini. Se simţea în gesturile succesive o limbă, o frază, un poem, o incantaţie poate, iar cu toţii aşteptau: un semn din partea Lunilor, sau închiderea unei porţi, scoaterea unei măşti sau creşterea, din nisip, a unei plante monstruoase, singură vegetală a lumii minerale, cristaline, bântuită de pulbere şi de răsfrângeri.

Şi, fără veste, prin simplă analogie, cuvintele dansate însemnară pentru el ceva; evocau mişcarea unei ape, a unei cascade, apoi a unui fluviu. Erau oceanul, iar când se lăsă gerul fură banchiza sau mai curând, în ultima lor încremenire, faţa iar neîntinată, pentru totdeauna netezită, a unei mări fără furtuni, asemenea unui bloc de sticlă.

Căci mişcările se sleiseră în încremenire şi încremenirea sugerează moartea. Stello văzu în cele din urmă masca, atunci când coaja de argint păru că se desprinde de pe obraz, căzând ca frunza unui copac de pe Pământ, dar topindu-se îndată, redusă la spectrul nervurilor, ele însele mistuindu-se înainte de a atinge nisipul, şi ea izbucni într-o culoare palidă, gălbejită. Era o mască de sidef.

Stello simţi un fel de nelinişte. Purtau oare atâtea măşti suprapuse? Nu erau decât măşti şi aparenţe? În sfârşit, se puteau descoji, schimbându-şi feţele?

Braţul îi fu atins, pentru a doua oară.

— Dansezi, străine? întrebă un glas blând.

— Nu, spuse el cu gâtul uscat, răsucindu-se pe călcâie.

Sub ochii lui masca era de aur neted, fără cea mai măruntă podoabă, ca o piatră legendară ce cunoscuse mângâierea aerului şi apei.

Mantia păru că-şi ia zborul. Stello prinse un zgomot ciudat, ca un hohot de plâns, pe care masca l-ar fi înăbuşit.

— Oh! nu dansa, străine. Încă nu. Nu acum. Mai gândeşte-te. Masca pe care o porţi ...

— Dar nu port nici o mască, zise Stello, silindu-se să-şi controleze vocea şi simţind cum mânia creşte în el. „Ce uneltire o mai fi şi asta? îşi spuse. Să fi jurat cu toţii să mă înşele? Şi dansatorul ăsta, la urma urmei, de ce nu se dă pe faţă? De ce încremenirea, de ce tăcerea asta?”

Nu cuteză să-şi coboare privirile şi să-şi privească

braţul, pentru că atingerea nu luase sfârşit şi poala mantiei întârzia pe încheietura lui.

Îşi desprinse privirile de pe masca de aur şi văzu ceva ca o rază ţâşnind dintr-una dintre Luni, din Luna gălbejită, din Luna de sidef, sau era doar o părere, şi raza rătăci pe esplanadă, şi tăcerea se făcu mai grea, şi nemişcarea submarină, abisală şi ... era de conceput? ... da, mantia întinsă şi până şi masca se chirciră, se turtiră, se amestecară cu pulberea, şi clipi de câteva ori şi nimic nu se mai afla acolo în afara lacului de nisip.

Era neliniştitor. Mâna dreaptă a lui Stello se întinse spre cingătoare, unde tocul armei era gol. Dar nici o armă, ştia, nu i-ar fi putut reda încrederea. La ce fel de rit fusese de faţă? Era un sacrificiu? Băştinaşul pierise cumva sub ochii lui?

— Mă poţi călăuzi? i se adresă el răguşit măştii de aur. Sunt străin. Nu vă cunosc obiceiurile. Am făcut un drum lung. Mi-e foame şi mi-e sete. Dar poporul meu e puternic şi, de la răsăritul până la apusul cerului, rase trufaşe-l primesc. Planeta mea e încă necioplită, dar puternică, şi ştie să-şi amintească.

Cuvintele tocite ale ceremonialului Limbii Vechi i se părură a căpăta deodată o nouă strălucire. Deşi rostise de mii de ori asemenea vorbe în alte împrejurări şi pe alte lumi, ceea ce spunea i se păru proaspăt şi nou, de parcă ar fi ieşit din gura lui şi nu s-ar fi rostogolit de amar de vreme

pe limbile oamenilor.

Dar răspunsul nu fu cel aşteptat. Masca de aur se înclină şi parcă o adiere suflă când Stello auzi:

— N-ai luat seama la culoarea măştii mele? Stello tresări. Vocea, totuşi, era blândă şi feminină. E oare nevoie să te conduc, străine? Nu-s oare Lunile aici, şi măştile? Scoate-o cât mai e vreme.

— Nu ştiu, spuse el, ce însemnătate daţi măştilor, dar am obrazul gol. M-am născut cu masca pe care o port şi cu ea am să mor. Şi aşa se întâmplă cu toţi din neamul meu.

— Într-adevăr, străine? zise vocea, grea de neîncredere şi de o atât de vagă tristeţe, încât Stello se întrebă dacă n-o născocise chiar el.

— Să plecăm de aici, zise Stello, vrei? Locul ăsta mă apasă, fără să ştiu de ce.

— Fie.

Merseră pe străzi liniştite, singuri, iar lumina părea când aurie şi când palidă, de parcă două dintre Lunile ce dominau cerul şi-ar fi disputat privilegiul de a le lumina calea.

— Iartă-mă dacă vorbele mele te izbesc neplăcut, începu Stello, dar nu ştiu nimic despre lumea asta. Nu-s în stare să vă citesc măştile. Nu ştiu dacă deosebesc nişte caste, dacă sunt un semn al serbării sau chiar dacă vă slujesc drept chipuri ...

— E cu putinţă, străine? zise vocea. Vii pesemne de tare departe. Pesemne că specia voastră e tânără. Căci

măştile, pe câte ştiu, sunt mai vechi decât noi, şi încă mai vechi decât Limba Veche, pe care o vorbeşti atât de ciudat.

— Am învăţat-o pe Pământ, zise Stello. Am vorbit-o în spaţiu, de la Altair la Vega, am oprit nave cu silabele ei în porturile de pe Ulcinor, am suduit rostindu-i cuvintele cu înţelesuri îngropate, am bălţat-o cu o sută de graiuri, o vorbesc stricat, fără doar şi poate, dar fac parte dintr-o specie bastardă, deşi tânără, născută pe Pământ şi proiectată în spaţiu, dominatoare mai des decât supusă, dar mereu în căutare de putere. Vai, să lăsăm toate astea, că lumina încă n-a purtat aici vechile noastre glorii vestejite.

Mantia se agită.

— Nu înţeleg, străine. E amărăciune în vorbele tale? Uită tot. Căci asta-i planeta celor şapte porţi şi suntem poporul cu şapte măşti. Dar e cu putinţă ca poporul tău să poarte, de la naştere, o mască de asemenea culoare?

— Aşa s-ar zice, răspunse Stello. Nu-ţi place? Suntem aici nişte paria?

Se gândi pentru o clipă la rasele ivite pe Pământ, galbene ca aurul, negre ca tăciunele şi la imperceptibila deosebire pe care socotea că o observase în faptul că aceşti alţi oameni aveau, în plus, faţă de el, o scânteie de veselie sau, mai curând, o lipsă de tristeţe. Îşi aminti de asemenea că, îmbătrânind, deveneau treptat suri, păleau până şi cei mai negri, până şi cei mai galbeni, începând să semene cu oamenii albi.

Dar nu spuse nimic.

— Nu, nu, zise vocea, răspunzându-i la întrebare. Nu crede aşa ceva. Văd că nu ştii nimic. Dar de ce ţi-ai ales sideful ăsta mişcător?

Stello râse scurt:

— Mi-a fost ales.

— E cu putinţă? zise vocea, dusă pe gânduri. E de crezut ca o întreagă specie să se fi hotărât să moară? Oare asta lămureşte elanul cu care lupţi şi marea des-nădejde care te aruncă dintr-o margine a abisurilor într-alta?

— Nu pricep.

— N-ai înţeles? îţi umblă mintea atât de încet, sau dansul te-a înmărmurit în asemenea măsură? N-auzi ce-ţi şopteşte vântul? Scoate-ţi obrazul. Scoate-ţi obrazul.

Stello se înfioră. Se gândea la vorbele formei. Se gândea la obrazul lui, care căpăta deodată însemnătate. Era o pavăză comodă, îndărătul căreia învăţase să se ascundă, o haină vie putând spune bucuria, teama sau durerea, admiraţia, şi de care niciodată, nici măcar în vis, n-ar fi vrut să se descotorosească. Se gândi pe neaşteptate la un popor fără chipuri, la un întreg popor care şi-ar fi scos măştile de carne şi îşi ascundeau acum golul pe după măşti minerale, la fiinţe pe care nimic, nici măcar grosimea unei piei nu le mai despărţea pe unele de altele.

Şi se îngrozi. Îşi trecu mâinile peste faţă şi simţi pielea caldă, vie a frunţii, a obrajilor, a bărbiei, cedând sub buricele degetelor. Arătătoarele-i lunecară de-an lungul

nărilor. „Faţa mea, îşi spuse, o mască. Nu!”

— Nu ştiu, zise în cele din urmă. Bănuiesc că-i o taină la mijloc şi poate că am ajuns pe lumea asta tocmai pentru a-i afla dezlegarea. Nu mă copleşi. Pricep că-i o legătură între Lunile, porţile şi măştile astea, dar firu-i atât de subţire că-mi scapă.

Masca scoase un râs subţirel.

— Vreau să te cred şi nu ştiu ce să zic. Am trecut pe poarta de aur şi am purtat masca asta şi am dansat adineauri, şi uite că Luna de aur mi-a trimes un tovarăş tare ciudat.

— Iartă-mă, zise Stello.

— Te rog! Dar, într-adevăr, ţii atât de mult la masca asta?

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Nu ştiu. Nu înţeleg, zise anevoie Stello.

— La întâmplare? Fără să fi hotărât când?

Vocea era plină de mirare. Şi de tristeţe:

„Să fie o femeie?” se întreba Stello. Era, în el, mai mult decât curiozitate. Întâlnise, pe lumi felurite, rase de tot felul şi ades ciudate, ici şi colo se oprise şi se bucurase, în măsura în care era cu putinţă şi în care nu existau incompatibilităţi ucigătoare între oamenii Pământului şi unele vise, născute la marginile altor ceruri. Femeile de pe Altair erau frumoase, în ciuda neliniştitoarei răceli a pielii lor, translucide ca un pergament moale. Cele de pe Algol se aflau la limita a ceea ce se numeşte îndeobşte uman, şi

totuşi nu le respinsese, ci, ţinându-le în braţe, îşi pusese adevărata întrebare: există o frumuseţe absolută, de necontestat, pe care toţi o cinstesc, de oriunde ar veni, sau frumuseţea nu-i decât o chestiune de forme gravate în nervii, întipărite în glandele noastre şi întrebarea e fără răspuns, în ciuda scrierilor filozofilor despre transcendenţă şi calculelor psihologilor referitoare la comportament, pentru că fiecare frumuseţe e, înainte de toate, un accident ţinând de naştere şi de descoperirea ei, iar accidentul e doar relativ, iar incidenţa lui e doar absolută şi nu poţi spune dacă lucrurile au fost scrise înainte de a se petrece decât în cazul în care eşti tu însuţi autorul marii cărţi a lumii.

„E femeie?” se întrebă Stello. Vocea îl tulbura. Şi mantia asta, şi masca. Se afla, sub faldurile mantiei, o carne pe care o putea strânge în braţe şi, sub mască, buze pe care le putea săruta? De altfel, buzele şi carnea aveau oare atâta însemnătate şi misterul nu era, prin el însuşi, de o sută de ori mai aţâţător decât descoperirea?

— Cele şapte Luni ne veghează, adăugă vocea, şi ne dăruiesc ce le cerem, ca urmare a unei vechi înţelegeri înscrisă până şi în sunetele Limbii Vechi. E de ajuns să porţi o mască şi să alegi dansul potrivit.

— Înţeleg, zise visător Stello, simţind că mantia-i atârnă mai greu pe braţ.

Era o femeie, sau cel puţin o fiinţă de gen feminin? Prin ce se putea rezuma, exprima, defini una ca asta? Era, pe

fiecare lume, o altă problemă, avându-şi propria soluţie. Dar aici era mai mult decât o problemă. Era o întrebare.

— Fiecare mască e o rugăminte, zise vocea. Masca purpurie cere singurătate şi pace. Masca de smarald caută cunoaşterea. Masca de aur cheamă dragostea. Iar masca de sidef. ...

Vocea rostea apăsat cuvintele, ca şi cum ar fi vrut să vâre o lecţie în capul unui copil foarte mic. Şi el asta şi era, într-adevăr.

— Taci! strigă Stello, neliniştit.

Credea că înţelesese, dar putea scăpa de masca lui, se afla oare în el o ieşire îngăduindu-i să ajungă aiurea, să regăsească în sfârşit umbra, să ridice masca şi să citească faţa necunoscută?

— Scoate-o, şopti vocea. Scoate-o cât mai e vreme!

„Cum să-i spun?” se întreba Stello, pentru că vocea era grea de adâncă sfâşiere şi de durere adevărată.

Lunile străluceau pe cer şi turlele uşoare ale palatelor tresăreau în lumina focurilor. Mergeau. O fântână împodobea mijlocul unei pieţi pustii, asemeni unei flori de apă, unduitoare, palpitare imprevizibilă a unui ventricul subteran, explozie de stele repede stinse.

— Ce blestem ciudat şi vechi, mai spuse vocea. Scoate-ţi masca, scoate-ţi masca...

Clătină din cap. I se păru că vede crescând peste măsură Luna gălbejită, Luna de sidef. Şi se pleca asupră-i, iscând buze subţiri şi lacome, gata să-l înhaţe şi să-l

mistuie, şi el alerga neputincios prin oraşul pustiu, iar culoarea palidă năvălea asupră-i, şi ridică fruntea spre cer şi văzu astrul nemişcat.

O pace neliniştită îl cuprinse. Lângă el, mantia se agita nebuneşte.

— Nu, zise vocea, nu, şi el înţelese, după o anume însuşire a neliniştii, ce era feminin în glasul speriat.

Închise ochii, purtând întipărită pe retină imaginea perlelor de apă de culoarea celor şapte Luni, foşnet de catifea şi de mătase sfâşiată, şi simţi ţesătura mantiei alergându-i pe piele. Şi încă ceva.

Nişte mâini, poate?

I se puseră pe obraz.

— Trebuie, zise cu nespusă blândeţe vocea, trebuie.

Mâinile-i alergau pe faţă, uşoare, şi căutau ceva, şi el scoase deodată un strigăt şi ceva-l părăsi, îi alunecă pe obraji, pe nas, pe frunte, pe ochi şi plecă, trosnind uscat ca o frunză moartă când e strivită, şi el simţi răceala nopţii.

Ştia că ţâşnitura de apă a fântânii cădea într-un bazin şi că se putea oglindi în apa liniştită de lângă ghizduri.

Dar nu îndrăzni să deschidă ochii.

TUNICA NESSEI

„Veşmintele Atolilor sunt vii”

Dincolo de zidurile Tulei, oaza de cristal, se petrec multe. Nimic mai ciudat pe cerul uşor al lui Marte, nimic pe orizontul teşit, pustiu, dincolo de care siluetele neînsemnate ale caravanelor pornite spre sud coboară în căutarea fabuloaselor produse ale minelor. Şi chiar străzile Tulei îl dezamăgesc pe turistul care, căzut din cer, sosit de pe o stea îndepărtată, sau pur şi simplu de pe Pământ, se rătăceşte printre clădirile precise sau vechi pe care vântul le-a lustruit şi parcă le-a dat cu vernis, căci, în afara anumitor ore, anumitor zile, străzile Tulei sunt aproape pustii. Câte un băştinaş trece furiş, înfăşurat în faldurile mantiei lui de nisip. Câte o poartă se cască, o ţesătură freamătă în deschiderea triunghiulară a unei ferestre, una dintre turlele de cristal cânta în bătaia vântului şi, în peşterile adânci, uruie câteodată apa, sângele lui Marte. Aşa trec orele.

Cu toate astea, în Tula mai multe universuri se suprapun din cele mai vechi timpuri. Lumea lui Marte, bine înţeles, şi patricienii ei închişi prin case, pe care nu-i vezi niciodată bântuind prin pieţele oraşului, obişnuiţi, cum sunt, să privească defilarea zilelor prin pânzele metalice şi multicolore ale jocurilor lor de umbre; şi lumea Pământului, veche, rigoristă, cam prăfuită şi care încearcă să păstreze sau să descopere demnitatea patricienilor de pe Marte, care vine când şi când la Tula pentru a căuta un exemplu în

schimbul puterii ei, întrucâtva slăbită, desigur, dar sprijinită de forţa tânără a lumilor stelare.

Fără cei din stele şi fără exuberanţa lor, fără predilecţia lor pentru ameţeală şi simţul lor pentru delir, fără naiva lor patimă pentru antichităţi, fără veselia lor grosolană, fără odioasele şi mereu înfloritoarele lor traficuri, fără brutalitatea făţişă şi admiraţia lor, fără bogăţia lor, în primul rând, Tula n-ar mai fi decât un morman de ruine, Marte o lume moartă, iar Pământul, pe cât se şopteşte, o clădire veche. Dar cei din stele vin la Tula în cete vesele, sau evadează în libera cetate marţiană din chingile unei legi necunoscute aici, şi se întâmplă ca epave ciudate să fie lepădate pe malurile marelui deşert marţian, acest cap al spaţiului. Rase diferite se întâlnesc astfel, se ceartă sau se ignoră. Ci liniştea străzilor nu-i decât o mască înşelătoare, zic unii, care acoperă realitatea foşgăitoare a locuinţelor din Tula şi a turlelor de cristal. Lipsa aparatelor şi a maşinilor, care-l izbeşte pe turist, ascunde prost tehnologia deşănţată ce bântuie în unele sălaşe. O duzină de vechi ştiinţe mai sunt exercitate aici şi uitate pretutindeni aiurea. Uneori parcă se ivesc din pământ nişte fiinţe ce nu pot Veni din aceeaşi dimensiune cu navele ale căror curbe graţioase se înalţă în portul stelar sau cu veşmintele pestriţe ale turiştilor.

Ca o monedă, Tuia are două feţe.

Sau, ca o tunică, şi faţă şi dos.

Tinerii urmăreau fata de o bună bucată de vreme. Unul era blond, iar pletele celuilalt, băteau în negru. Pe veşmintele şi trăsăturile lor aspre scria că veneau din stele.

Altminteri purtau la cingătoare câte-o armă măruntă, dar de temut, pe care Pământul o interzice, iar Marte o dispreţuieşte. Zăriseră fata pe când străbăteau o piaţetă, chiar cea în care, cu trei sute cincizeci de ani în urmă, un om de pe Pământ, pe nume Voşin, încheiase cu patricienii, în numele planetei sale, o alianţă. Şi-n amintirea tratatului o fântână curgea zi şi noapte în piaţă - lucru de care tinerii nu se mirară deloc, de vreme ce veneau dintr-o lume înzestrată cu oceane. De altfel, se sinchiseau prea puţin de Istorie. Văzuseră fata şi le plăcuse, aşa aşezată pe marginea fântânii, prefăcându-se că nu-i ia în seamă, netezindu-şi pletele albastre şi trecându-şi în răstimpuri degetele subţiri peste fruntea curată, înaltă şi boltită. Se ridicase la apropierea lor şi plecase, dreaptă, cu paşi înceţi, spre una dintre străduţele din apropiere. O urmăriseră. Plecarea ei li se păruse o sfidare. Nu înţelegeau că o fată de pe Marte putea dori să scape de ei, mai ales o fată care, vădit, nu făcea parte din familiile patricienilor şi care n-avea pe ea decât o biată tunică prea lungă şi strângându-i atât de caraghios trupul.

Nu spuseră nimic şi o urmăriseră. N-aveau nevoie să-şi spună nimic. Pe alte lumi li se întâmplase ades să pornească, aşa, la o vânătoare tăcută şi să încolţească prada fără să fi fost nevoiţi să schimbe un singur cuvânt.

Erau siguri de ei, mândri de ei, şi de originea lor, de lumea, de veşmintele, de armele, de averea, de violenţa lor. Aşa cum fuseseră obişnuiţi, vorbeau cu dispreţ despre oamenii de pe vechile planete.

Cu toate astea, chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi îndrăznit să se atingă de o marţiană. Laşitatea începe acolo unde puterea încetează. Dar fata, era limpede, nu era marţiană. La drept vorbind originea ei îi interesa prea puţin, cu condiţia să fie străină şi să nu-i oblige să rişte prea mult.

Fără a grăbi paşii, o urmăriseră în labirintul curb al străzilor din Tula. Nu se temeau că s-ar putea rătăci, hoinăriseră adeseori prin oază, în căutarea unei aventuri. Ba chiar se mirau, în tăcere, că nu întâlniseră niciodată fata, nici pe străzi, nici în casele din port, cărora le epuizaseră, metodic, plăcerile provinciale.

Se plictiseau. Şi tocmai de asta urmăreau fata. Veniseră pe Marte, la Tula, cu prilejul unei lungi călătorii ce trebuia să-i ducă pe numeroase lumi şi să-i înveţe obiceiurile, înşelăciunile, zădărniciile şi slăbiciunile popoarelor pe care, demne vlăstare ale unor Prinţi Coloni, aveau să le jupoaie mai târziu. Ţinuseră mai puţin să înveţe, cât să trăiască. Şi gustul pentru amintiri îi vârâse în câteva poveşti urâte. Le lipsea din colecţie o amintire de pe Marte. Şi tocmai asta voiau de la fată, o amintire din Tula.

Fata nu se hotăra s-o ia la fugă. Faptul îi supăra. Ar fi preferat o goană nebună, o rezistenţă îndârjită, ba chiar o luptă menită să dea piper întâmplării, de al cărei

deznodământ erau siguri. Într-adevăr, la Tula oamenii nu se sinchiseau de dezordine. Patricienii nu coboară niciodată în stradă; pe turişti îi doare prea puţin soarta celor ce nu fac parte din lumea lor, iar poliţia portului îşi bate capul cu alte pricini decât cu siluirea unei fete.

Blondul Hjalmar o luă înaintea lui Mario. Ţinea mai mult decât celălalt la urmărire şi mai puţin la împărţirea prăzii. Când văzu că străina alege străduţele întortocheate ale Epipolei îi păru rău. Urma să dea curând de zidurile oraşului şi, nemaiavând unde să fugă, avea să fie nevoită să cedeze. Căci zidurile n-au decât o singură poartă, apărată prin treceri în zig-zag de vânturile ce domnesc aici: singurul duşman pe care Tula l-a cunoscut, în afara celor coborâţi din cer şi pe care nici un zid nu-i putea opri, e nisipul. Şi nu găseşti un fir pe străzi, deşi dunele pornesc la asaltul zidurilor mereu despresurate.

Mario trecu în frunte şi, crezând că va ajunge fata la colţul unei străzi, începu să alerge. Dar, când să pună mâna pe ea, fata o luă deodată la fugă şi se depărta. Întorcând capul, Mario îi zâmbi lui Hjalmar. Adevărata vânătoare abia începea.

Cu toate astea fură dezamăgiţi, căci fata se abătu din drum după vreo sută de paşi şi, când ajunseră în dreptul străduţei înguste, pierise. Străduţa era o crăpătură între doi pereţi albi şi netezi, pe care-i puteai atinge cu amândouă mâinile, aproape fără a trebui să întinzi braţele. Strânsă între marginile paralele ale zidurilor înalte, o alee de cer îi

slujea drept acoperiş. Domnea acolo o umbră pe care albeaţa pereţilor o făcea să pară de zăpadă.

Cu Mario în frunte, înaintară cu paşi grăbiţi. Aţâţarea lor era până într-atât dublată de plăcerea explorării, încât fură gata să treacă prin faţa porticului fără să-l vadă. Îl depăşiră, apoi se întoarseră din drum. Porticul era o deschidere triunghiulară, înaltă cât să-i îngăduie unui om să intre aplecat, şi a cărui bază se afla la înălţimea genunchiului. Deschiderea dădea într-o grădină marţiană, o grădină de piatră.

Cercetară prin deschizătură grădina şi, văzând cât era de părăginită, nu şovăiră să intre. Nici un patrician de pe Marte n-ar fi îngăduit ca fragilele echilibre ale cristalelor recoltate în pustiu să se prăbuşească. Prin urmare, casa trebuia să fie locuită de străini.

Erau atât de surprinşi, încât uitaseră de pradă. Patima lor pentru vânătoare se prefăcuse în sete de descoperire. Înaintară, tăcuţi şi prevăzători, pe aleile ale căror pietre fuseseră, fiecare, obiectul unei alegeri şi al unei subtile potriviri. Iar paşii lor grei nimiciră întrucâtva rânduiala grădinii.

Mario rupse cu arătătorul ramura unui cristal ce se arcuia în faţa lui şi, lovită, floarea cu înfăţişare de chiciură îşi pierdu solzii, se fărâmă în tăcere. O măruntă catastrofă se răspândi din creastă în creastă, în vreme ce reţeaua moleculară se destrăma.

Mario căută privirea lui Hjalmar, care părea niţel

stânjenit, şi începu să râdă. Totul era vechi aici şi nimic nu mai supravieţuia decât prin aparenţă, sau aproape. Grădina de piatră era după chipul şi asemănarea Tulei.

O mişcare aurie atrase atenţia lui Hjalmar. Văzu că, printre pietre, se mişcă nişte insecte, sau nişte jucării ciudate. Mersul lor era atât de vechi, repetat în ritmuri neschimbate, încât lustruise pârtiile. Insectele sau automatele introduceau în grădină mişcarea. Şi erau poate acele desprinse ale unui orologiu arătând ore neregulate?

Mario se dădu în lături, părăsi aleea şi ridică piciorul să lovească. Dar Hjalmar îl opri şi-i arătă cu degetul, într-un colţ, o trecere triunghiulară, simetrică celei prin care intraseră.

— Fata! spuse el.

Mario reveni pe potecă.

Fata nu putuse fugi prin altă parte, decât dacă, potrivit legendelor, împletitura liniilor şi a cristalelor deschidea porţi către continente îndepărtate. Deşi era străină, cutezase să se afunde în adâncurile palatului, ceea ce dovedea cu prisosinţă că patricienii nu-l mai locuiau. Cu urechile ţiuindu-le de mii de poveşti cumplite, şovăiră cu toate astea, pentru o clipă, în faţa umbrei, atât de crudă de parcă ar fi fost zugrăvită pe zidul cretos. Apoi, cam prea hotărâţi parcă, se aruncară într-însa şi noaptea ce-i înconjură fără veste li se păru o apă îngheţată.

Înaintară cu mâinile întinse, lovindu-se de coturile neaşteptate ale labirintului ce şerpuia prin grosimea

palatului. Peretele refuza până într-atât să oglindească ziua, încât, chiar întorcându-şi capetele, nu puteau desluşi vreun nimb de lumină. Mario, care păşea în frunte, sonda solul.

Departe, peste capetele lor, ziua se ivi ca o bătaie de aripă căzând de la o înălţime de neînchipuit între pereţii cenuşii şi desenând un scurt zig-zag, ce repeta, pe cer, traseul culoarului îngust.

Acum alergau pe un covor de nisip.

Pereţii se întredeschiseră şi coborâră, în vreme ce labirintul sfârşea printr-o lungă spirală. Mario se repezi şi se împiedecă. Fără ajutorul lui Hjalmar ar fi căzut. Un băţ ţâşnit dintr-un morman de zdrenţe îi lovise glezna.

Zdrenţele se mişcară cu o încetineală ceremonioasă. Un braţ prelungea băţul şi-i semăna. Mario ridică piciorul, dar Hjalmar îl împinse. Era de ajuns că forţaseră intrarea palatului pentru a nu-l mai ucide şi pe paznic.

— Fata? întrebă el.

Ochii albi îl priviră, atât de ţepeni şi de palizi că-i socoti orbi. Chipul era de fildeş gălbui, ca braţul şi băţul, dar cutele ţesuseră pe el o reţea albăstrie, care-i cuprindea trăsăturile.

Buzele uscate se deschiseră ca un cioc. Mario văzu doar atunci că trei dintre degetele mâinii care ţinea băţul căzuseră şi că degetul mare şi inelarul, care-l strângeau, păreau să fi crescut ca două rădăcini în jurul unei pietre.

— Păcat, zise bătrânul. Ciudat, glasul nu-i tremura:

Sunteţi tineri. Aţi putea avea parte de o viaţă plăcută şi îndelungată.

— Fata, strigă supărat Mario şi Hjalmar descoperi că, în ciuda pereţilor numeroşi, locul era cu totul lipsit de ecou.

— Nu se cade, zise bătrânul. Trebuie să trăiţi. E o piază-rea.

Mario izbucni într-un râs prefăcut şi-şi puse piciorul pe băţul care trosni.

— Fata, repetă el, de parcă ar fi fost singurul cuvânt din limba veche pe care-l ştia. Ascultă, plătesc. O cumpăr. Nu-i marţiană.

— S-o căutăm singuri, zise stingherit Hjalmar, trăgându-l de braţ. Probabil că nu ştie nimic. Marţienii nu-şi prea bat capul cu străinii.

— Aşa e, zise bătrânul. Cred că nimeni, aici, nu ştie de unde vine. Poartă pe ea un demon.

— Lasă-l, zise Hjalmar. Vezi bine că-i nebun.

Pe neaşteptate, Mario apăsă băţul care se rupse. Hjalmar tresări. I se păruse că aude trosnetul unui os.

— Dacă-ţi pierzi vremea cu vorbe, o caut singur.

Dezgustat, Mario clătină din cap şi-l urmă.

Chiar înainte de a da cotul, Hjalmar se uită îndărăt. Bătrânul îşi pusese amândouă mâinile pe creştet; era un semn de mare durere. Hjalmar se întrebă, pentru o clipă, care era soarta pe care bietul paznic al palatului violat o deplângea astfel.

Curtea îi înghiţi. De astă dată nu mai era o grădină, deşi solul fusese acoperit cu un nisip cenuşiu, mai fin decât cel al dunelor şi adus odinioară din cariere îndepărtate, după ce fusese cernut de douăsprezece ori. Se aflau în inima palatului, iar cele şase ziduri albe care-l închideau erau străpunse, după o lipsă de ordine, de nişe triunghiulare, acum legate între ele printr-o arahneană reţea de crăpături. Ochiul căuta instinctiv o simetrie, nişte linii, ca atunci când scrutează cerul înstelat, dar era biruit de proiectul arhitectului, care zvârlise pe ziduri numele unei puternice familii. Căci alveolele aducând a orbite întunecate şi muchiile care le legau de sol şi păreau nişte mari coaste de os alcătuiau nişte litere. Peste ele timpul îşi pusese propria semnătură, iar schelele care înlocuiau ici şi colo arcadele prăbuşite încurcau cu totul intenţiile constructorului.

În mijlocul curţii, un bazin pe trei sferturi umplut cu un nisip albastru, primise odinioară şuviţele de apă căzând din nările a şase monştri, ale căror trăsături fuseseră zdrobite.

— Litera harin, strigă Mario. Semnul rău!

O puteau citi în faţa lor, la şase-şapte metri înălţime.

Mario se năpusti. Hjalmar îl opri din nou şi-şi duse mâna la cingătoare, unde-i spânzura arma. Un întreg popor mişuna în nişe, şi nu toţi erau oameni.

Ciudat lucru, se mulţumeau să privească. De după cârpe brodate se iţeau boturi. Sus de tot, pe un zid, un filament negru pocni ca un bici. La capătul lui strălucea un

ochi, care se trase îndărăt cu legănări de cumpănă.

Mario îşi scoase arma, dar Hjalmar îi puse o mână pe braţ şi Mario plecă ţeava. La intrările nişelor, ochii erau prea numeroşi.

— Hai, zise Hjalmar. Dar vâră-ţi arma în teacă.

Mario şovăia şi ar fi făcut, cale-ntoarsă. Dar Hjalmar avea să meargă acum până la capăt. Şi, în vreme ce nisipul le scârţâia sub cizme, vacarmul se dezlănţui în jurul lor. Era alcătuit din ţipete ascuţite, din chelălăieli, din fluierături, din urlete scurte şi răguşite, din răsuflări gâtuite şi mecanice, din zornăit de huruitori de argint, din şuierături, din cuvinte fără noimă scuipate într-o duzină de limbi.

— Ştii ce spun? suflă Mario. Hjalmar tăcu. Vorbesc de o primejdie. Ne avertizează.

— Ei bine, zise Hjalmar, uitându-se la semnul harin.

Vacarmul încetă. Simţeau, pe umerii lor, privirile palatului. Numai litera harin rămânea oarbă. O complicată şi fragilă construcţie de liane ale nisipului, care de departe li se păruse o schelă, se căţăra pe zid şi lega între ele două-trei nişe, printre care alveola harin. Hjalmar îi încercă tăria cu piciorul. Alcătuirea tresări, dar rezistă.

— E acolo sus.

— Urc eu.

Fură gata să se certe, dar Hjalmar nu se lăsă. Îl iubea cumva pe Mario şi-i iubea lipsa de răspundere. La urma urmelor, feciori de prinţi neguţători, era bine să arate că nu se tem de nimic. Nici chiar de o fată. În spaţiu, viaţa se

cumpără ades cu preţul fricii depăşite. Dar ţinea să fie primul care pătrunde acolo sus, în văgăună, şi descoperă necunoscuta.

Mlădios ca o pisică se căţără pe treptele clătinate şi, de sus, fără să privească măcar nişa, îi zâmbi lui Mario, care veni lângă el. Văzu în fund o pată luminoasă care se mişca şi, când i se obişnuiră ochii, recunoscu blana cu peri scurţi a tunicii. Ghemuită pe o banchetă de lut şi strângându-şi faţa în palme, fata-l urmărea cum se apropie. Degetele desfăcute îi croiau nişte pleoape monstruoase.

Mario înaintă spre ea şi, fără asprime, întinse mâna. Dar fata se năpusti, îl muşcă şi dădu să fugă. El se înfurie atunci, o apucă strâns de amândouă braţele şi o duse către banchetă. Apoi, ţinându-i mâinile cu o singură mână, vru să-i smulgă tunica.

Scoase un strigăt.

Hjalmar îl văzu schimbându-se la faţă. Fata încetă să se zbată. Mâna lui Mario se afunda în blană, ca înghiţită de ea, iar tunica sugea spasmodic mâna pe care Mario, gâfâind, se străduia să i-o smulgă. Tunica şi începea să lunece pe el. Fără să răsufle, aproape goală, fata îl privea cu ochii ei de piatră. Mario îi slobozise încheieturile şi lupta cu amândouă mâinile, gâfâind şi plângând.

Tunica îl zdrobea.

Hjalmar înaintă, nesigur ca într-un vis, şi apucă tunica şi vru s-o smulgă, dar ea i se răsucea printre degete, caldă şi vie şi tare ca o suplă foaie de metal. Fata se năpusti

asupra lui, îl lovi cu furie şi-l sili să se depărteze.

Pe braţul lui se şi ivise semnul negru al unei apăsări cumplite.

Fata era goală, dar Hjalmar nu auzea decât zgomotul groaznic, şuierul aerului ce ţâşnea din plămânii striviţi ai lui Mario şi nu vedea decât sângele brobonind sub tunică, şi convulsiile care o agitau, şi el începu să urle pentru a deştepta strigătul absent al lui Mario.

Îşi plecă privirile. Blana plecase. Târându-se ca un vierme teşit, se înapoiase pe umerii fetei. Nimic din ce zăcea pe jos nu mai semăna cu Mario. Era, purpurie şi albă, informă, o meduză de sânge, înţesată cu aşchii de os.

Hjalmar vărsă. Apoi, cu ochii înceţoşaţi de lacrimi, văzu fata şi blana cercănată cu sânge. Se răsuci, îşi făcu vânt şi, clătinându-se, sări în gol.

Trebuia să aştepte, să aştepte plutind ore şi zile întregi în lichidul antiseptic şi călduţ, căci avea mai bine de o sută de oase fărâmate. Când ieşise din lunga noapte anestezică scosese un urlet, sau prelungise un strigăt vechi, simţind pătura care-i apăsa trupul. Fusese liniştit şi vârât într-o cadă.

Ştia că trăia datorită fetei. Vestise la vreme unul dintre posturile de pază. În mod ciudat, se mirase că n-o vede la căpătâiul lui. Nu ştia cum se isprăvise totul. Dar se îndoia că avusese încurcături, de vreme ce, ca de obicei atunci când era la mijloc moarte de om, în timpul anesteziei îi

extrăseseră probabil din creier o mărturie incontestabilă. Mario şi cu el purtau întreaga răspundere. Din principiu, i se aplicase fără îndoială o amendă, de care n-avea să audă însă niciodată. Legea de pe Marte fusese respectată.

Din când în când o dorea pe fată şi descoperea relativitatea memoriei şi fragilitatea ei, şi urma ce rămâne în locul amintirii. De mai multe ori fu gata să întrebe dacă nu fusese văzută şi cine era, dar nu găsi cuvintele. Simţi că, rostindu-le, i-ar fi dezamăgit pe psihologii însărcinaţi să-l vindece.

Orele şi zilele treceau în lente maree de umbră. Ca să-l distreze, i se proiectau uneori, pe un perete, imagini de pe Marte sau de pe alte lumi. În joacă, vâra întotdeauna printre ele pletele albastre ale fetei. Închidea ochii şi o vedea goală, cu tunica la picioare, iar pielea ei emana o lumină blândă şi rece, care alunga noaptea.

Când ieşi din cadă fu nevoit să reînveţe să meargă. Apoi, sprijinit de automate, călcă din nou solul tare al străzilor Tulei. Se grăbea să iasă din port şi din cartierul stelar, unde fusese îngrijit, pentru a da din nou de zidurile oarbe ale oazei. Lăcomia, care-l purtase şi mistuise până atunci, îl părăsise. Mirându-se singur, se întreba uneori dacă se va mai întoarce vreodată pe lumile furtunoase şi pline de larmă ale domeniului său. Pofte trecute muriseră, de parcă Mario le-ar fi încercat şi le-ar fi şters, murind. Se surprinse într-un rând zgâriind pe un perete litera harin. În faţa uneia dintre porţile de sticlă. Dincolo de ea, dunele

aveau culoarea moale a unui os vechi.

Marte-l uzase.

Când putu umbla singur, căută şi regăsi grădina. Curtea era pustie. Nişte zdrenţe zăceau pe jos. Făpturile care locuiseră în orbitele adânci ale pereţilor fugiseră, temându-se, poate, de răzbunarea celor din stele.

Atunci începu să rătăcească prin oraş, ştiind pe cine caută. Zilele care-l apropiau de data plecării treceau. În port, se făceau pregătirile pe crucişătorul ovoid, purtând însemnele lui şi ale lui Mario. Ultimele erau barate cu negru.

Zilnic, la tot alte ore, se întorcea în piaţa lui Voşin şi privea apa curgând în bazin şi undele înalte şi încete, aproape încremenite, rânduindu-se în cerc în jurul ţâşniturii.

Într-un rând văzu fata. Îi întorcea spatele şi bea. Era de necrezut cum o strângea tunica prea lungă. Înaintă încet, luând seama la scârţâitul cizmelor lui, dar n-o atinse. Când vru s-o salute, gâtlejul nu lăsă să-i scape decât un sunet neterminat.

Ea se întoarse repede şi el se trase cu un pas îndărăt, întinzându-si palmele deschise. Fata n-o luă la fugă şi-l privi. Abia atunci văzu că ochii ei erau de topaz şi că tremura.

Se folosi de vechea limbă de pe Marte şi vorbele i se rostogoliră anevoie printre dinţi.

— Te căutam, spuse, conştient de neîndemânarea lui.

— Ca să mă ucizi?

— Ca să ... ca să-ţi mulţumesc, zise el. Apoi, pe neaşteptate: Nu eşti marţiană?

Ea dădu din cap şi păru că încearcă să-şi amintească.

— Nu. Mâinile-i părăsiră ghizdurile fântânii şi ea adăugă: Sunt fericită că n-ai murit.

Îi întinse o mână pe care o strânse, iar degetele lui atinseră marginea tunicii. I se păru că blana-i străbătută de o undă. Ar fi dorit să-şi afunde degetele într-însa, dar amintirea lui Mario îl opri şi trebui să-şi stăpânească o clipă de dezgust. Ea îi apucă mâna şi o trase spre ea şi o aşeză binişor peste blană, fără ca el să se împotrivească prea tare. Şi parcă o gură i-ar fi atins palma, parcă un animal familiar şi gingaş i-ar fi cerşit o mângâiere.

— Mă apără, zise fata. E vie. E a mea, de când m-am născut.

Îşi scormoni în van amintirile. Nicăieri, pe băncile nici unei şcoli, în povestirile niciunui călător nu auzise de una ca asta. O amintire mitologică străbătu întinderi haotice, pline de fapte şi violenţe. Tunica lui Nesus. În visele unui popor, sfărâmase sau arsese un erou.

Hjalmar întrebă fără veste:

— Cum te cheamă?

Ea şovăi.

— N-am nume. De ce aş avea un nume? Sunt unică.

— Unică? repetă el, neîncrezător.

Îi privi pletele albastre. Nu păreau vopsite. Rădăcinile părului erau încă şi mai închise, de o culoare minerală. În

felul ei, spunea probabil adevărul. Fusese zvârlită, o dată cu tunica ei, îşi zise Hjalmar, pe ţărmurile astea de nisip, la capătul unei călătorii nefericite prin spaţiu sau timp. Nu venea de nicăieri.

Şi iată de ce-i dărui, curând, o foarte veche salbă marţiană, zărită în umbra triunghiulară a unei dugheni. Fata şi-o puse la gât şi nu se mai gândi la ea. Era limpede că nu avusese vreodată alte veşminte decât tunica şi că rămăsese nepăsătoare la frumuseţea minerală a salbei.

Nu vorbiră niciodată de Mario şi arareori despre altceva, căci înţelegerea dintre ei era făcută din tăcere. Fata accepta tovărăşia lui Hjalmar, aşa cum îşi acceptase singurătatea. O regăsea la aceeaşi oră lângă fântână şi-i aducea, din tainice prăvălii, miere, pâine şi serghir topit în lapte. Uneori indiferenţa ei îl deznădăjduia şi alte ori era aproape mândru de ea, căci simţea că mirarea şi poate dragostea pe care i-o purta se născuseră din faptul că era inaccesibilă, invulnerabilă. Nimic, nici încercarea, nici sentimentul nu păreau s-o atingă, de parcă tunica ar fi fost o armură nu doar pe trupul, ci şi pe sufletul ei.

— Şi din ce trăieşte? o întrebă într-o zi.

— Din mine, zise ea.

Şedeau singuri, într-o grădină părăsită. Îl învăţase să le descopere după semne mărunte şi ştia acum cât erau de numeroase şi cât de tare, îndărătul măştii ei de lut, se apropia Tula de moarte. Peste capetele lor un copac artificial bătea văzduhul cu elicele lui de cristal tors. Ea îşi

ridică poalele tunicii şi el văzu sus, pe coapsă, trei zgârieturi lunguieţe, zări şi dosul tunicii, pe care niciodată nu-l văzuse în plină lumină. Semăna cu o piele foarte fină, aproape albastră şi cu multe vine. Trei guri minuscule, într-un colţ, îl priveau ca nişte ochi.

— Te muşcă, zise el îngrozit.

Fata abia dacă zâmbi. Îşi lăsă jos tunica şi-şi descoperi umărul stâng. Hjalmar văzu chiar deasupra sânului trei semne identice şi, tot aşa, i se păru că tunica îl pândeşte. Trei ochi, trei guri ca nişte agrafe, ancorate în carnea fetei. Îşi aminti tot ce învăţase în materie de simbioză. Îi trecu prin minte un gând, vrednic de strămoşii lui: trebuia să afle de unde venea blana. Deşi era mohorâtă, soţiile bogate ale celor din stele şi-ar fi dat podoabele pentru ea. Şi-ar fi împăcat astfel patima pentru blănuri şi dragostea pentru animalele de casă. Se întrebă dacă, răspândite prin galaxie, tunicile ar fi semănat pretutindeni indiferenţă.

Apoi, aproape mânios, alungă gândul. Fără îndoială că nu se afla nicăieri o altă tunică, nici altă fată cu plete albastre, oricât părea de imposibil într-un univers în care individul nu-i decât chipul trecător al speciei.

— Vreau să-ţi dau un nume, zise el nerăbdător, ca şi cum aşa ar fi dorit s-o reducă la un semn. Nessa. Eşti Nessa.

— Nessa, repetă ea, fără convingere.

Şi el văzu limpede că, asemenea salbei, numele era aşezat pe ea, dar nu-i pătrundea în carne.

Echiparea navei se apropia de sfârşit. La drept vorbind, putea fi gata demult, dar, nedorind să părăsească lumea lui Marte, Hjalmar răsturna zilnic toate pregătirile. Într-un salon interior pusese să se reproducă la scara de unu la şase o grădină de pe Marte, iar insecte - sau maşini - multicolore ţeseau în ea urzeala neclintitelor şi încetelor lor traiectorii.

Îşi dădu curând seama că Nessa nu dorea să-l vadă plecând. Şi, cum nu era marţiană, îşi propuse s-o ia cu el. Nimeni n-avea să se împotrivească. O duse de două ori în portul stelar şi-i arătă nava. Nava n-o interesă, dar îl apucă de braţ atunci când îi spuse că avea să plece curând. A doua oară o îndemnă să intre şi-i arătă grădina marţiană. Ar fi putut, printr-un gest, să dea semnalul de plecare şi s-o răpească, fără ca ea să-şi dea seama. Dar nu-i plăcea.

— Aş vrea să văd spaţiul, zise Nessa.

Atunci făcu un semn. Pereţii de lut pieriră şi cerul aproape negru al lui Marte se deschise deasupra lor. Dominau oaza şi domul ei de cristal strălucea blând sub reflexele Lunilor. Nessa se întoarse către el şi, pentru întâia dată, un zâmbet deschis îi lumină privirile. Aşa, îşi spuse Hjalmar, gândindu-se la improbabila planetă de pe care venise, aşa privesc naufragiaţii marea, după o îndelungată şedere într-o insulă numită singurătate. În aceeaşi clipă indiferenţa o părăsi, veşmântul de sticlă invizibilă care o apărase de atingerea lui Marte crăpă, se fisură şi-i căzu la picioare, iar lui i se păru că aude clinchetul cristalin pe

care-l făceau cioburile de indiferenţă, căzând pe reproducerea exactă a dalelor din vechea grădină de pe Marte.

Se apropie de el, îşi plecă fruntea şi întredeschise buzele. Îi cuprinse în palme pletele albastre, apoi o lipi de el. Dar ea se depărtă în joacă până-n dreptul bazinului cu nisip care împodobea grădina şi acolo, în picioare, începu să-şi desfacă tunica. Lui Hjalmar i se păru că-i vine greu să şi-o smulgă de pe trup şi văzu pe urmă, chiar deasupra sânului, trei mărunte picături de sânge.

— Te iubesc, zise ea.

El se apropie şovăind şi cu gândul la Mario. Tunica se afla pe jos, în spatele ei, grămadă întunecată şi fără formă, iar Nessa nu mai purta decât strălucitoarea salbă marţiană şi ceva ca şase mărunte rubine pe picior şi pe piept.

O întinse cu blândeţe pe nisip şi-i spuse Nessa, şi că pielea ei avea luciul stâncilor netezite de vânt, şi ea îl privea cu ochii larg deschişi, încremeniţi ca nişte pietre. Îi spuse, chiar dacă, asemenea oricărui bărbat în asemenea împrejurări, simţea cum răsar în el orizonturile reci ale uitării, că vor merge împreună în întâmpinarea stelelor. Îi luă un sân în palmă şi celălalt între buze, iar mâna-i zgârie nisipul peste umărul Nessei.

Degetele-i atinseră tunica. O atingere uşoară. Închidea ochii şi, neînchipuit de mlădie, blana-i urca pe braţ ca o mângâiere a pletelor albastre.

Un răcnet. Tunica-i strângea braţul ca o menghine. Se

rostogoli, făcând-o să zboare. Ea căzu peste el. Fără a înceta să răcnească, scoase din cizmă un pumnal şi străpunse tunica. Dar ea luneca peste el şi-l acoperea, în vreme ce fata o izbea cu pumnii, o zgâria, încerca s-o smulgă, o ruga, gemea.

Nessa începu să urle.

Când slujitorii intrară, încetase. Abia dacă-şi întoarse capul spre ei. Cu nespusă grijă şi cu migală, acoperea cu nisip ceva ce nu putură recunoaşte. O rămăşiţă de ţesătură se mai vedea. Restul fusese ascuns.

Din tunica prea lungă şi care strângea caraghios trupul fetei, slujitorii, buimăciţi, vedeau curgând subţiri şuviţe de sânge. Înainte de a lua fata, adunară mărgelele sfărâmate ale unei salbe marţiene.

INEDITE

VIRUŞII NU VORBESC

Nu cred că aţi auzit vreodată de Pierre Blanc. Face parte dintre oamenii de laborator care nu frecventează decât un cerc restrâns şi care pe neaşteptate, la vreo cincizeci de ani, se pomenesc propulsaţi pe scena actualităţii de un premiu Nobel. Atunci consideră de obicei evenimentul drept un accident ciudat, fără legătură cu cercetările lor. Într-adevăr, nu izbutesc să-şi închipuie că muritorii de rând au putut ignora atâta vreme importanţa unor lucrări, a căror idee de bază se afla rezumată într-un articol de câteva pagini, apărut cu vreo opt sau zece ani mai devreme.

Locuiesc, lângă Facultatea de Ştiinţe, într-o mare clădire pe care tradiţia o datează din secolul al XVII-lea. Printre prietenii mei se numără câţiva profesori şi cercetători. Unii afirmă că mă consideră drept „singurul specialist în ştiinţele umaniste cu care pot intra în contact”. Cunoaşteţi, desigur, vechea ceartă dintre ştiinţifici şi literaţi. Pentru cei dintâi, ultimii nu sunt decât nişte palavragii solemni. Pentru ultimii, cei dintâi au cam tot atâta sensibilitate ca rigla lor de calcul. Fiind eu însumi un

psiho-socio-economist, sau cam aşa ceva, trebuie să recunosc cu modestie că e niţel adevăr în prima afirmaţie, cu un dram de aproximaţie în privinţa solemnităţii. Dar îmi place să atrag atenţia prietenilor mei fizicieni, chimişti sau biologi că, dacă societatea nu s-ar transforma întruna pe baza descoperirilor lor, psihologii, sociologii şi alţi economişti ar fi izbutit poate de o bună bucată de vreme să-şi alcătuiască o imagine coerentă despre om şi societate. Ce figură ar face, la rândul lor, dacă datele experienţelor lor s-ar modifica ori de câte ori un filosof ar da publicităţii câte o nouă teorie asupra realităţii?

Popularitatea de care mă bucur în rândurile acestor oameni de ştiinţă se explică prin doi factori principali: capacitatea mea de a-i asculta şi varietatea sticlelor de alcool pe care le posed. Ultimul factor precumpăneşte probabil în ce-l priveşte pe Blanc, pentru că e destul de puţin locvace în stare normală, deşi capabil, la anumite prilejuri, să se lanseze într-un discurs interminabil şi întotdeauna dramatic.

Din când în când, pe la şase sau şapte seara, îi place să traverseze strada Jussieu, să treacă pe sub portalul monumental care împodobeşte clădirea, să calce pe caldarâmul istoric al curţii de fermă spre care dau ferestrele mele şi să bea, când îi trăsneşte, câte un burbon.

N-am putut să-l învăţ niciodată să se anunţe printr-un telefon. I se întâmplă, prin urmare, să găsească uşa încuiată. În ce mă priveşte, mă împac destul de bine cu

caracterul imprevizibil al. intruziunilor lui. Ca mai toţi celibatarii, am tendinţa naturală de a nu mă opri din lucru şi el îmi oferă prilejul unei recreaţii. Dacă ar avea grijă să telefoneze, l-aş trimite de cele mai multe ori la plimbare, pretextând că sunt în urmă cu lucrul. Nu că n-aş avea chef să-l văd, dar adevărul e că am întotdeauna prea multe de făcut. Pe când aşa, când bate la uşă, sunt nevoit să-i deschid, iar, când se instalează, să-i fac conversaţie.

În seara memorabilă în care a ridicat vălul ce ascundea până atunci una dintre cele mai de seamă enigme ale Universului a sosit mai târziu decât de obicei, pe la orele nouă. A intrat fără să bată la uşă şi a năvălit în biroul meu. Mi-am ridicat privirile de pe tratatul de aplicaţie a corelaţiilor multiple la definirea coeficienţilor tehnici, pe care încercam, nu fără greutate, să-l mistui, şi am văzut îndată că nu se găsea în apele lui. Era palid, ochelarii rotunzi, cu triplu focar, îi jucau pe nas. Mâinile-i tremurară când se agită neîndemânatic pentru a-şi turna într-un pahar o bună doză de burbon, pe care o sorbi dintr-o înghiţitură. Mă privi rătăcit şi-mi aruncă pe neaşteptate:

— Am dat de Dumnezeu.

Vedeţi, Blanc nu-i omul care să se pasioneze pentru probleme metafizice sau savantul înclinat spre misticism, ca regretatul Oppenheimer. E un raţionalist şi un materialist serios, niţel marcat de marxism, ca mulţi dintre oamenii de ştiinţă ai generaţiei sale.

Mi-am reaprins pipa cu grijă, am netezit cenuşa şi m-

am silit să iau un aer degajat, elaborând totodată, în mine, un diagnostic.

— Şi unde a avut loc interesanta întâlnire? am întrebat.

— În laboratorul meu, a zis răguşit.

Surmenaj, mi-am spus. Mai devreme sau mai târziu, supravoltate, cele mai bune creiere sfârşesc prin a nu rezista. De obicei, câteva săptămâni de odihnă şi, la nevoie, puţină chimioterapie, ajung pentru a restabili lucrurile. Dar când se declară criza, puţină simpatie omenească nu-i de dispreţuit. Mi-am închis tratatul, în vreme ce Blanc se prăbuşea într-un fotoliu, adăugând:

— Şi Dumnezeu a murit.

Am aşteptat. Ţinând seama de starea lui de aţâţare, tirada putea fi lungă. Morfolea buza paharului, silindu-se să sugă ultima picătură de burbon.

— Ştii, zise el, că de la un timp încoace lucrez pe viruşi. Cercetarea mea e de natură teoretică, mai degrabă decât practică. Mă interesez de originea lor. Într-adevăr, sunt temeiuri serioase pentru a presupune că n-au avut dintotdeauna înfăţişarea de azi şi că reprezintă descendenţii degeneraţi ai unei specii dispărute. În starea actuală sunt nişte compuşi chimici destul de complecşi, pe bază de ADN sau ARN, adică de acid dezoxiribonucleic sau, pur şi simplu, ribonucleic. Un virus ca al mozaicului tutunului e compus dintr-o lungă moleculă de ARN, înconjurată de o teacă de proteine. Există zeci de mii, dacă nu milioane de feluri de viruşi. Unii se află la originea unor

boli, mai mult sau mai puţin grave, ca frigurile galbene, turbarea sau gripa dar, din fericire, cei mai mulţi sunt aproape inofensivi. Viruşii au fost multă vreme consideraţi drept o formă intermediară între materia neînsufleţită şi materia vie, drept legătura dintre chimie şi biologie, dacă preferi şi, din pricina asta, au fost copiii favoriţi ai filosofilor. Proprietăţile lor derivă din cele două categorii sau din cele două ştiinţe. Chimistul poate, în unele condiţii, să efectueze sinteza lor şi, în ce-l priveşte, biologul le poate constata proliferarea într-un mediu favorabil. Mediul ăsta e, în mod necesar, o celulă vie. Aşadar, teoria conform căreia viruşii ar putea fi veriga care ne lipseşte între materia inertă şi viaţă, dacă ţinem să păstrăm delimitarea asta scolastică, n-are nici un temei. În absenţa vieţii viruşii ar fi cu desăvârşire incapabili să se reproducă. Ei sunt, în exclusivitate, paraziţi. Prin compoziţia lor seamănă mult cu ciudata parte a nucleului celulei care poartă caracterele ereditare, gena. Se introduc printr-un proces destul de complex într-o celulă, apoi în nucleul ei. De acolo, silesc celula infectată să fabrice nişte compuşi moleculari întrutotul asemănători cu ai lor. Îi interzic astfel să-şi continue funcţiunile normale. O celulă e un fel de uzină, una dintre numeroasele ei funcţiuni fiind aceea de a se reproduce pe ea însăşi, cu tot capitalul ei genetic. Viruşii iau cumva pârghiile de conducere şi o fac să funcţioneze în folosul lor. Atunci când a produs un anumit număr de viruşi, celula plesneşte. Câteva sute de noi viruşi, semănând toţi

cu cel dintâi, în afara cazului unei mutaţii, se împrăştie astfel în natură, adică, în genere, într-un organism. Celulele vecine sunt infectate şi procesul continuă până ce organismul moare sau elimină viruşii. Celulele nu sunt lipsite de apărare, iar organismele, încă şi mai puţin. Celulele opun viruşilor, ades cu succes, o substanţă specifică, putând să-i neutralizeze şi numită interferon. Pe de altă parte, mulţi viruşi sunt foarte sensibili la căldură şi nu rezistă la o temperatură de peste 40°. Febra e deci un excelent mijloc de luptă împotriva unei infecţii virale. În treacăt fie spus, poate că trebuie să vedem în faptul ăsta una dintre pricinile pentru care, pe scara evoluţiei, animalele cu sânge cald au luat-o înaintea animalelor cu sânge rece.

— Toate astea sunt clasice, am zis.

Nici nu mi-a luat în seamă întreruperea.

— Acţiunea viruşilor nu-i întotdeauna atât de dramatică. Ei se fixează în numeroase cazuri pe un cromozom, ca o genă suplimentară, şi rămân acolo, inerţi. Celula se mulţumeşte să-i reproducă atunci când se dedublează, de parcă viruşii ar face într-adevăr parte din stocul ei genetic. Ei se pot trezi după câteva generaţii, săvârşind din nou ravagii. Poate că, sub forma asta latentă, se află la originea anumitor mutaţii. Dar asta-i doar o simplă ipoteză. Oricum, viruşii sunt nişte paraziţi autentici. Tendinţa către degenerare e o caracteristică generală a paraziţilor, una dintre modalităţile legii adaptării la mediu,

dacă preferi. Totul se petrece de parcă, din generaţie în generaţie, paraziţii s-ar tot lenevi. Conform unei teorii admisă azi în cea mai mare parte, viruşii sunt nişte paraziţi ajunşi la stadiul ultim al degenerescenţei. Strămoşii lor ipotetici erau probabil în stare să se reproducă prin propriile lor mijloace şi trebuiau să semene, mai mult sau mai puţin, cu celulele pe care le cunoaştem. Dar, până Ia urmă, li s-a părut mai comod să lase grija asta pe seama gazdelor. Au pierdut aşa toate caracteristicile vieţii, înafara celei din urmă, perpetuarea unei structuri. Scopul cercetării mele era de a afla cum putea arăta strămoşul ăsta ipotetic.

Era vorba, insist, de o cercetare pur teoretică. După câte ştim, strămoşul sau strămoşii ăştia nu mai există. Dar, pornind de la caracterele ştiute ale unor viruşi, era ispititor să reconstitui modelul fiinţei originare, cam aşa cum paleontologii reinventează un întreg animal, plecând de la un singur os, sau cum detectivii furnizează sexul, talia, greutatea şi vârsta unui individ, pornind de la urma încălţămintei sale. Cu ajutorul unui calculator analogic de dimensiune respectabilă lucrul era, teoretic, cu putinţă. M-am înhămat la treaba asta de îndată ce am primit noul material din Statele Unite şi am dispus de autorizaţiile şi creditele necesare, ceea ce, în treacăt fie zis, mi-a răpit doi ani de muncă istovitoare. Şi, într-un fel, am izbutit. Trec peste amănunte, dar am reuşit să obţin o imagine mulţumitoare a bunicului tuturor viruşilor. Şi am dat de Dumnezeu.

— Hm, am făcut, trăgând din pipă.

I-am curăţat ţeava cu grijă, căci începea să scoată ghiorăieli neplăcute. Una dintre cele mai supărătoare probleme pe care tehnologia modernă n-a ajuns încă s-o stăpânească e cea a condensării umede ce se formează la baza ţevii pipelor. Singurul procedeu care îngăduie să-i vii de hac e dintre cele mai primitive. El constă în a trece din când în când prin ţeava pipei o tijă metalică, învelită în bumbac. Îmi propun să institui un premiu Klein, urmând să fie decernat invenţiei care va face inutilă această dezgustătoare îndeletnicire. Narghileaua e o soluţie, dar am respins-o, căci detest fumul rece.

— Oh! nu de Dumnezeul care a făcut lumea, urmă Blanc. Pe ăsta îl las metafizicienilor. Dar de Dumnezeul care ne-a făcut pe *noi.* Una dintre cele mai gingaşe probleme ştiinţifice care s-au pus limpede în cursul ultimelor două secole e cea a evoluţiei. Lamarck, Darwin şi alţi câţiva au închipuit tot felul de modele pentru a o explica. Fireşte, s-au ciocnit întotdeauna de teologi şi de alţi finalişti. Dar faptul general al evoluţiei, adică al transformării mai mult sau mai puţin lente, mai mult sau mai puţin bruşte, a speciilor, şi al trecerii unor forme de viaţă relativ simple la forme mai complexe, nu mai e contestat azi decât de câţiva ţicniţi şi de o legiune de cretini şi de ignoranţi. Mecanismul însuşi rămâne totuşi neclar. Nu suntem mai înaintaţi în privinţa asta decât pe vremea lui Darwin. Finaliştilor, care au sfârşit prin a admite evoluţia ca fapt de necontestat, le

vine lesne să replice materialiştilor că mutaţiile-produs-al-întâmplării şi selecţia celui mai înzestrat nu explică totul şi că este deci posibil, dacă nu necesar, să vedem în ansamblul procesului efectul unei voinţe inteligente. Acum au întors-o. Omul coboară din maimuță, zic ei, sau din oricare strămoş comun. Aşadar, Dumnezeu există. Şi am descoperit că, într-un anume sens, aveau dreptate. O dreptate paradoxală, dramatică. Şi, cu toate astea, când au să afle adevărul, n-o să le placă.

Vatra pipei mele s-a plecat şi a lăsat să cadă pe birou un mic con de cenuşă. Blanc mi-a aruncat o privire:

— Crezi că am nevoie de odihnă, hai? De acord. În ultimele trei luni am muncit ca un nebun. Cred că am pierdut obişnuinţa de a dormi.

— Nuidor, Merinax, Valium, am spus. S-a uitat la mine mirat. Sunt nişte calmante. Primele două sunt hipnogene, doctorul are să ţi le prescrie fără dificultate când o să-ţi vadă pungile de sub ochi. Bineînţeles, există şi altele, mai puternice.

— Mulţumesc, a zis. Doar ele m-ar putea ajuta. A schiţat un gest vag şi inutil, unul dintre gesturile pe care le faci numai pentru a reduce tensiunea nervoasă, cheltuind puţină energie musculară. Unul dintre gesturile care, repetate, poate deveni un tic. Dumnezeul pe care l-am descoperit nu e Dumnezeul atotputernic, atotştiutor din mitologiile avansate. Dimpotrivă! Şi-a repetat gestul. Închipuie-ţi o specie relativ inteligentă, apărută pe planeta

noastră acum trei sau patru miliarde de ani. Cum a apărut, de unde a venit, habar n-am. Poate să se fi născut într-un ochi de apă lăsat de ocean, după schema clasică, să fi căzut din spaţiu sub forma unui spor sau să fi năvălit dintr-a cincea dimensiune. În ce mă priveşte, mi-e totuna. Iar în ce priveşte „inteligenţa”, habar n-am ce putea să însemne. După toate probabilităţile, n-o să ştim niciodată. Era probabil foarte diferită de inteligenţa noastră. Nu cu totul. Există, cu siguranţă, un punct comun. Există necesarmente o filiaţie între inteligenţa ei şi a noastră. Nu ştiu cu ce semăna. „Le” cunosc doar structura generală. Poate că posedau o individualitate, ca şi noi. Poate că alcătuiau nişte organisme colective, ca insectele sociale. Sunt îndemnat s-o cred, pentru că insectele sociale par să fi fost o experienţă mai veche decât cea care ne-a dat viaţă, şi care a eşuat cu desăvârşire. Cinstit spus, nu ştiu deloc. Şi-a tras sufletul. Specia asta a devenit conştientă de micimea, de slăbiciunea, de neputinţa sa în faţa Universului. Şi a purces să se înzestreze cu instrumente mai eficace, mai puternice, mai rezistente decât ea însăşi. Cu materialele pe care le avea la înde-mână a creat viaţa, aşa cum o cunoaştem, şi a trecut la îmbunătăţirea ei, pe parcurs de milioane de ani. A avut nevoie de mult timp pentru că mijloacele materiale şi intelectuale de care dispunea erau foarte limitate. Dar timpul nu avea pentru ea înţelesul pe care-l are pentru noi. A dirijat evoluţia. Ai o ţigară? Bine. Dă-mi una şi încetează să mă priveşti cu ochii ăştia rotunzi, maşino!

Nu vezi că am luat-o exact pe acelaşi drum? Cu ce am abordat problema originii viruşilor? Cu un calculator analogic, în stare să rezolve în câteva secunde o problemă care mi-a cerut luni de zile numai pentru punerea ei corectă, căreia generaţii de biologi i-au adunat elementele şi la care o mie de matematicieni s-ar fi putut înhăma timp de un secol, fără s-o dezlege. Nu trec lunile fără să se inventeze vreo perfecţionare la maşinile de calculat, nu trec anii fără să apară un model mai puternic decât cele precedente. Generaţiile maşinilor se succed unele după altele şi nu seamănă între ele. Iar, dacă avem oarecare idee despre problemele pe care vrem să li le punem, nu ştim unde va ajunge evoluţia asta. Şi totuşi ... S-a întrerupt din vorbă cât să-şi mai aprindă o dată, cu degetele febrile, ţigara. Şi, totuşi, există un precedent. Cel puţin unul! Cel al speciei ipotetice, minuscule, slabe, înzestrată cu o memorie pe care o considera insuficientă, ceea ce e un fel de a vorbi, având nevoie de milioane şi milioane de ani pentru a rezolva nişte probleme care ni s-ar părea relativ simple şi împinsă astfel spre construirea şi perfecţionarea unor maşini menite să-i multiplice posibilităţile. Suntem ultimul rezultat al experienţelor unor zei de nimica toată, în stare să manipuleze genele şi toată maşinăria celulară. Ochii ne sunt telescoapele lor şi urechile, nişte antene gigantice, în stare să analizeze un univers de vibraţii, căruia-i cunoşteau existenţa în mod teoretic, dar pe care nu-l puteau percepe, după cum tu nu poţi detecta undele radiofonice. Gurile

noastre sunt nişte emiţătoare cu bătaie colosală. Degetele, nişte manipulatori gigantici. Creierele, nişte monstruoase maşini logice, înzestrate cu o memorie de capacitate aproape nelimitată, din punctul lor de vedere. Cu ajutorul nostru puteau spera să ajungă la un Univers care, în mod normal, le era interzis, poate Universul numerelor, poate cel al stelelor.

Am închis ochii şi am aspirat o gură de fum, fără gust pentru că era invizibil. Era o idee în tot ce ascultasem. M-am gândit la specia aceea imposibilă. Într-un neaşteptat avânt liric m-am dus cu gândul la mulţimea căilor deschise ipotezei, am văzut bucăţi întregi de cunoaştere ocupându-şi locul ca piesele uriaşe ale unui puzzle abstract, piese care alcătuiseră tot atâtea enigme supărătoare. Arborescenţa de necrezut a evoluţiei căpăta un sens. O soluţie după alta fusese încercată, verificată, părăsită. „Ei” nu se obosiseră măcar să nimicească rezultatele experienţelor ratate. Îşi făcuseră mâna pe protozoare. Vegetalele nu dăduseră nimic, doar dacă nu fuseseră create dinadins pentru a sluji drept carburant. Insectele reprezentau o altă fundătură. Dar, de astă dată, „ei” bâjbâiseră îndelung. Furnicarul trebuie să li se fi părut o direcţie interesantă. Apoi se izbiseră de o limită de netrecut. Căutaseră aiurea. Batracienii, reptilele. Ritmul lucrărilor lor s-a accelerat o dată cu erele. Învăţaseră. Poate că nu exista un singur laborator, ci mai multe, sute, mii, milioane dedându-se la cercetări independente şi mai mult sau mai puţin bine

coordonate. Care era locul unui kiwi, al cangurului, al păsării? Nimiciseră oare marii dinozauri, după ce le cedaseră Pământul timp de peste o sută de milioane de ani, pentru a face loc mamiferelor, care se arătau promiţătoare? Şi, până la urmă, omul, maşină pe cât de surprinzătoare pe atât de admirabilă, cu istoria, pasiunile, ştiinţele, artele, superstiţiile, oraşele, monumentele, viciile sale, Blanc vorbind şi eu fumându-mi pipa, termen deocamdată ultim al unei succesiuni de nenumărate generaţii, treptat ameliorate. Căci, de ce am fi noi cei din urmă, îmi ziceam, de ce am fi noi maşina supremă? Nu putem fi siguri nici măcar de faptul că *suntem* direcţia cea bună. Nu cumva erau în curs nişte experienţe menite să facă să apară modelul ulterior, care ne-ar putea demoda, *homo superior* sau fructul unei alte specii?

Blanc mârâia, supărat:

— Dar prefă-te, barem, că mă asculţi! Viruşii sunt rămăşiţele zeilor sau resturile instrumentelor lor. Maşinile pe care le construim sunt prelungirile noastre. Cel puţin aşa le considerăm. Dar vom sfârşi prin a ne integra în ele, cu totul. Spaţiul e prea vast, stelele prea depărtate pentru ca omul dezarmat să spere că le va cuceri. Dar omul plus maşina? Sau maşina singură? Nu cunosc doar un singur matematician modern care visează sa fie direct legat de un calculator, să-şi branşeze sistemul nervos la circuitele maşinii. Care poate fi visul oamenilor din viitor, dacă nu să vadă că maşina le asigură toate nevoile, toate funcţiunile

fără riscuri şi fără eforturi? Până şi funcţia de reproducere, deşi în domeniul ăsta riscă sa se ivească unele opoziţii de natură reacţionară? Ne-au fabricat pentru a pune *asta* mai presus de toate, de vreme ce-şi realizează proiectul de-a lungul generaţiilor. Când va înceta omul să fie stăpânul, creatorul conştient al maşinii, pentru a deveni apendicele, parazitul ei? Nu cred că se va putea răspunde vreodată, în mod precis. Nu va fi un salt brusc, ci o evoluţie lentă, măcar relativ lentă, dar infinit mai rapidă decât evoluţia biologică care ne-a dat naştere. Pricepi progresiunea? La început, o formă de inteligenţă moleculară, chimică, neînchipuit de înceată din punctul nostru de vedere, apoi o formă de inteligenţă biologică, a noastră, şi mâine o formă de inteligenţă electronică, pentru care informaţia se deplasează cu viteza luminii.

Poate că maşinile vor continua să se înzestreze cu organe de comunicare cu specia umană, mult timp după ce ea va fi pierit, ca atare. Poate că vor păstra clape şi ecrane, de pildă. Într-o bună zi, una dintre ele îşi va pune întrebarea: ce rost are rămăşiţa biologică infectând, *ruginind* uneori parte dintre semenele ei şi silindu-le s-o reproducă, fără nici o noimă? Sau cărei realităţi îi corespund absurdele clape şi ecrane? Pornind de la clape, trebuie să-ţi poţi face o idee rezonabil exactă asupra unei fiinţe umane. Maşinile calculează în termeni binari, dar clapele sunt în număr de zece, prin-urmare oamenii ipotetici aveau, fără îndoială, zece degete. Ecranele sunt

concepute pentru a furniza o informaţie la anume viteză, pe anume lungime de undă a spectrului electromagnetic, ceea ce presupune un anumit tip de receptor. Poate că vor porni, pentru a ne reconstitui, de la un sistem nervos degenerat? Ţi-am mai spus, nu ştiu dacă viruşii sunt rămăşiţele unei specii dispărute sau, pur şi simplu, resturile instrumentelor lor. Dar în harababura curbelor ieşite din calculatorul meu am văzut faţa lui Dumnezeu. A unui Dumnezeu mort.

— De ce au pierit? am întrebat.

— Poate că prin simplă degenerare. Într-un fel, îşi atinseseră ţinta, măcar una dintre ţinte. Au creat, în cele din urmă, nişte organisme cu mult mai rezistente, mai durabile, mai inteligente decât ei. Dar poate că la mijloc e o pricină mai subtilă, un şoc îndărăt, pe care nu-l prevăzuseră şi, totuşi, logic. Cred că noi i-am ucis. Cred că am ucis zeii. Bietul Nietzsche avea dreptate. Dar nu ştia de ce. Nu ştia că avea dreptate literalmente, mai curând decât în mod simbolic. Vezi tu, perfecţionându-se, organismele vii au învăţat să se apere împotriva tuturor ingerinţelor exterioare, împotriva paraziţilor. Îţi închipui că pilotul unei astronave ar supravieţui multă vreme dacă temperatura s-ar ridica la o sută de grade în cabina lui pentru că un creier electronic a calculat o orbită economicoasă, apropiindu-se mai mult de un soare? Maşina, omul, inteligenţa sau, mai degrabă, şiretenia lui, higiena, vaccinurile, antibioticele, interferonul de sinteză au eliminat probabil, în cursul ultimelor milenii, dacă nu al ultimelor secole, cele din urmă

exemplare cât de cât întregi ale creatorilor săi. Nu uita cât sunt de fragili. Din punctul lor de vedere, omul a fost cea din urmă maşină de vreme ce, cu nevinovăţie, fără măcar s-o ştie, putea desăvârşi exterminarea propriului său creator. Acum nu mai e, fără îndoială, nimeni care să dirijeze evoluţia. În afară de noi, dar în ce direcţie? Cu ce instrumente? Oh! poate că-i vom reînvia pe zei pentru a-i face sclavii noştri, pentru a-i sili să meşterească genele, după cum le poruncim. Blanc se ridicase în picioare. Când au dispărut? Aş da zece ani din viaţă să ştiu! Poate că, dacă ar fi avut la dispoziţie un microscop, omul de Cro-magnon, Archimede, ar fi putut vedea chipul lui Dumnezeu şi ar fi stat de vorbă cu el! Poate că Harvey sau Hooke l-au şi zărit în microscoapele lor rudimentare! Mă îndoiesc, dar posibilitatea nu poate fi eliminată. Cei dintâi biologi au descris şi desenat nişte micro-organisme pe care nu le mai regăsim în bulioanele noastre de cultură. Le punem pe seama unor greşeli de observaţie. Poate că ne înşelăm. Blanc păru să se liniştească. Glasul îi răsună mai înfundat. Ba mă întreb chiar, zise el, dacă ei, zeii, nu şi-au dat seama, la un moment dat, că săvârşiseră o greşeală, că experienţa se întorcea împotriva lor? Cu ajutorul ştiinţei lor biologice, infinit mai întinsă decât electronica noastră, au încercat să se apere. Dar era prea târziu. Aminteşte-ţi de marile epidemii care au pustiit planeta până la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Unele regiuni au pierdut până la o treime din populaţie. S-a putut pune întrebarea: cum a izbutit specia

umană să supravieţuiască? Şi gândeşte-te la cancer.

— Eşti sigur că au dispărut cu totul?

A clătinat din cap.

— Atât cât poţi fi sigur de ceva. Vezi tu, pentru structura lor alcoolul era o otravă puternică. Omul a terminat cu zeii, îmbătându-se.

Încăperea se umpluse de fum. M-am ridicat şi eu şi m-am dus să deschid fereastra. Aerul rece m-a dezmeticit. Am văzut deodată întreaga fragilitate a supoziţiilor prietenului meu, care-mi zguduiseră pentru o clipă neîncrederea. Cum putea presupune că Hooke sau Harvey putuseră zări ceva doar cu puţin mai mare decât un virus? Si ultima lui frază cu privire la alcool?

Cerul era negru şi gol. Puteam vedea, pe deasupra acoperişurilor, câteva stele. Aşadar, dacă Blanc avea dreptate, firmamentul era gol de orice divinitate. Era ceea ce crezusem din totdeauna, dar e o deosebire între a crede ceva şi între a ţi se demonstra ceea ce crezi.

— Am citit de curând undeva, am zis, că posibilităţile unei maşini nu cunosc limite teoretice. Oricât de mare şi de puternic ar fi un calculator, se poate concepe întotdeauna unul mai bun. În timp ce posibilităţile omului sunt întinse, fără a fi nelimitate. Ele ţin de structura lui anatomică. Omul nu posedă decât un anumit număr de neutroni. El îşi mai depăşeşte hotărât maşinile pe planul adaptării, al supleţei, dar ...

Blanc a făcut doi paşi spre fereastră. Când a deschis

gura, vocea i se schimbase. Mi s-a părut că desluşesc în ea o undă de tristeţe.

— Dumneata, care eşti psiholog, sau sociolog, sau nu mai ştiu ce, spune-mi ce efect crezi că va avea descoperirea asta asupra religiilor? Crezi că se vor prăbuşi?

— Nu ştiu. Am privit cerul nocturn. Nu cred. Zeii pe care ele-i cinstesc sunt mai curând copiii, decât creatorii oamenilor. Oamenii şi-au făcut zeii, mai mult sau mai puţin, după chipul lor, dar mai puternici, mai durabili, mai inteligenţi. Nu cred că zeii dumitale minusculi au să le placă cine ştie cât. Barem celor mai mulţi dintre ei. Bisericilor constituite nu le va veni greu să eludeze chestiunea. E mult de când şi-au închis zeii în fortăreţe ideologice inexpugnabile, de vreme ce nu pot fi înconjurate.

— Oricum, a zis Blanc în spatele meu, cel mai rău lucru e că într-o revistă ştiinţifică nu pot publica nici a zecea parte din tot ce ţi-am spus. M-ar lua drept un iluminat.

M-am întors spre el:

— De ce nu în *Planète?* am zis, zâmbind.

S-a strâmbat şi a scuipat un fir de tutun.

N-am stăruit. Mai aveam de pus o întrebare:

— Mă întreb ce căutau făpturile astea ipotetice, am zis, ce problemă încercau să rezolve, punând la punct maşinăria asta formidabilă a evoluţiei.

— N-o să ştim niciodată, a zis Blanc, în şoaptă. Chiar noi, ştim oare ce căutăm, de ce căutăm? Nu, n-o să ştim niciodată ... Şovăi, îşi căută cuvintele: Viruşii nu vorbesc.

1967[3]

---

[3] Data publicării în revista FICTION. Notă valabilă şi pentru sistemul de datare al nuvelelor ce urmează

DISCURS PENTRU A SUTA ANIVERSARE A INTERNAŢIONALEI VEGETARIENE

Ar fi, doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, o mare greşeală să se creadă că antropofagia a mers întotdeauna în pas cu civilizaţia. Au existat vremuri, fireşte, mai puţin luminate decât vremurile noastre, dar care au produs totuşi capodopere universal recunoscute, în care canibalismul a fost considerat drept o trăsătură de sălbăticie. Dacă ar fi să dăm crezare istoricilor, e adevărat că puţinele populaţii gurmande care-l practicau prezentau unele semne de înapoiere culturală. Ele îşi devorau duşmanii învinşi, sperând să-şi însuşească astfel îndrăzneala sau inteligenţa pe care le-o recunoşteau, sau se asigurau în acest fel că sufletele morţilor n-aveau să vină să le tulbure somnul. Asemenea regretabile superstiţii au aruncat asupra instituţiei însăşi vălul oprobriului şi au făcut să fie condamnată drept crimă de către toate naţiunile civilizate. Până şi în mijlocul secolului al XX-lea, dacă i s-ar fi propus să guste din carne de om, o persoană sensibilă s-ar fi zbârlit de oroare.

Se cuvine totuşi să salutăm în persoana lui Jonathan Swift un remarcabil precursor al ordinei prezente. În nemuritoarea lui „Modestă propunere pentru a-i împiedeca pe copiii săracilor din Irlanda să reprezinte o povară pentru societate, făcând din ei un articol alimentar”, din 1729, el

întemeia, nu fără a-şi ascunde îndărătul ironiei adâncimea proiectului şi perspicacitatea vederilor, unele dintre principiile ce urmau să înflorească peste vreo două secole şi jumătate. Fără îndoială, procedeul pe care-l propunea ni se pare barbar. Nu se gândea oare, aşa cum titlul lucrării sale arată de ajuns de limpede, să dea copiii săracilor drept hrană celor bogaţi, în aşa fel încât produsul vânzării să poată face faţă nevoilor părinţilor lor? Copilul rămâne şi în zilele noastre o mâncare aleasă, dar nimănui nu i-ar da prin minte, doar dacă nu-i un ticălos nelegiuit, să pună în mod voluntar capăt zilelor pe care Providenţa le-a hărăzit graţioşilor noştri bibinaci.

A trebuit să aşteptăm ultimul sfert al secolului XX pentru ca un bogat excentric, Josua Sinandriola, care făcuse avere din exploatarea şi prepararea algelor marine, să întemeieze primul cerc de antropofagie. Regulamentul lui era limpede şi simplu. Fiecare dintre membrii clubului îşi lăsa trupul prin testament, cu toate formele legale, spre a fi servit la masă. Crearea asociaţiei a fost primită fără mare emoţie. Se pare că nimeni nu şi-a dat seama că o pagină a istoriei fusese întoarsă. Dar scandalul izbucni atunci când, câteva luni mai târziu, încântătoarea şi tânăra soţie a lui Josua Sinandriola îşi pierdu viaţa într-un accident de circulaţie. Lăsase hârtiile necesare, aşa că membrii clubului puseră mâna pe trupul ei şi-l mâncară cu sos. După cum ştiţi, au fost arestaţi a doua zi şi daţi în judecată. Întemeiat pe buna lui credinţă, asistat de către cei mai buni avocaţi,

Josua Sinandriola a putut demonstra inexistenţa delictului. Existau legi împotriva furtului, a asasinatului, a incestului, a violului, a călcării cuvântului, a falsificatorilor, a bigamiei şi crimelor economice, dar în ţările civilizate nu exista o lege împotriva canibalismului. Parlamentele nu se osteniseră niciodată s-o voteze, neînchipuindu-şi măcar că faptul putea fi săvârşit, în lipsa unei alte crime. Pe de altă parte, dreptul fiecărei persoane de a dispune de propriul ei trup era recunoscut în mod expres de aproape toate constituţiile, iar sistemul lăsării prin testament a unei părţi sau a întregului cadavru intrase în obicei. Laboratoarele, spitalele găseau astfel posibilitatea continuării cercetărilor lor, dar şi pe aceea a prelungirii vieţii sau a îmbunătăţirii stării bolnavilor şi mutilaţilor. Devenise fapt curent să-ţi laşi ochii cutărui orb din familie sau dintre cunoştinţe, inima cutărui cardiac, ficatul cutărui alcoolic. Legea şi tribunalele îngăduiseră chiar instaurarea, până la un anumit punct, a unei burse de organe, care luase în chip firesc loc alături de băncile de sânge, de oase sau de ochi, ce aveau pe atunci o oarecare vechime. Aşa a ajuns cu putinţă vânzarea viageră a propriului trup, la fel cum îţi puteai construi o casă. Scriptura nu vorbea ea de trup ca de o locuinţă vremelnică? Valoarea gajului scădea, bineînţeles, o dată cu vârsta şi, tot aşa, şi ratele. Accidentele de maşină şi de avion furnizau în fiecare an un contingent de cadavre tinere şi proaspete, lipsite de orice tară sau boală.

Juriştilor lui Josua Sinandriola nu le fu deci prea greu

să-i elibereze pe deţinuţi. Guvernele câtorva ţări încercară să voteze legi anti-antropofage, dar pe lângă faptul că ecoul puternic al procesului adusese Cercului un important număr de adeziuni, legile acestea fură respinse, mai devreme sau mai târziu, ca anticonstituţionale, de către Curţile Supreme ale diferitelor State. Într-adevăr, nu limitau ele dreptul oamenilor de a dispune de ei înşişi; şi nu constituiau o ingerinţă insuportabilă a Statului în cea mai intimă hotărâre ce se putea lua? Doar Elveţia şi Italia au menţinut până în zilele noastre legile anti-antropofage. Dar, precum ştiţi, ele au ieşit din uz şi nici un procuror din aceste ţări nu s-ar face de râs, cerând să fie aplicate.

Cu un secol mai devreme, evenimentul ar fi căzut, poate, în uitare. Dar la sfârşitul secolului XX marea explozie demografică începea să-şi vădească toate efectele: planeta purta mai bine de zece miliarde de fiinţe omeneşti. Cifra poate părea scăzută, dacă o comparăm cu populaţia de nouăzeci miliarde de indivizi cu care epoca noastră se mândreşte, dar ea nu avea mai puţine consecinţe economice. Carnea animală devenise un produs rar, cu preţ inabordabil şi era aproape de negăsit. Oraşele, drumurile, terenurile de aviaţie, cosmodromurile acoperiseră treptat toate suprafeţele cultivabile. Omenirea ar fi fost silită să moară de foame, dacă progresele culturilor hidroponice n-ar fi îngăduit producerea în uzine a tuturor vegetalelor necesare alimentaţiei. În afara algelor şi a planctonului marea nefurnizând resursele aşteptate, omenirea trebuia

să devină vegetariană sau antropofagă. Se dovedise, într-adevăr, prea scumpă şi curând imposibilă creşterea marilor turme de bovine în grajduri de mai multe zeci de etaje, chiar în inima aglomeraţiilor. Însemna, practic, să se risipească nouăzeci la sută dintr-o hrană vegetală, de care o parte a omenirii avea cea mai acută nevoie. Convenţia Mondială din 2024 validă această constatare şi interzise, pe întreaga planetă, creşterea animalelor pentru sacrificiu, cu excepţia celor destinate laboratoarelor şi grădinilor zoologice. Porcii supravieţuiră o vreme, datorită capacităţii lor de a consuma resturile. Dar şi această ultimă resursă secă atunci când se inventă modul de recuperare a proteinelor din cele mai mărunte rămăşiţe şi cel de a li se da o înfăţişare şi un gust suportabil. Toţi trebuiră să se plece în faţa evidenţei: omenirea constituia cel mai vast şeptel pe care-l avusese vreodată şi singurul care-i rămânea.

Aceste împrejurări explică succesul de care se bucurară ideile lui Josua Sinandriola şi ale discipolilor săi. Sinandriola însuşi fu degustat în 2037, în cursul unei mese triumfale, deşi atinsese o vârstă înaintată şi carnea lui nu mai era decât de calitate îndoielnică. De fapt, dacă lăsăm de-o parte Bisericile, care trecură curând la diverse *aggiornamentos,* singura opoziţie adevărată veni din partea corpului medical. Îi era din ce în ce mai greu să găsească organe în bună stare, destinate grefelor şi altor operaţii. Într-adevăr, devenise mai avantajos să-ţi vinzi trupul pe

viaţă, pe piaţa cărnii, decât să-l laşi prin testament, chiar contra plată, unui spital. În cele din urmă se încheiară nişte contracte definind ceea ce, în trupul omenesc, ţinea de chirurgie şi ce revenea măcelăriei. Anumite organe, precum ochii, de slabă valoare nutritivă, nu puseră probleme. Dimpotrivă, sângele, care putea sluji la prepararea unui cârnat apreciat de cunoscători, fu obiectul unor discuţii pasionate. Până şi susţinătorii cei mai fanatici ai antropofagiei integrale trebuiră să recunoască faptul că puteau avea şi ei înşişi nevoie de o transfuzie şi acceptară principiul unei împărţeli echitabile. Aceste acorduri, asupra amănuntelor cărora nu mă voi opri, se află încă în vigoare, deşi modalităţile lor sunt redefinite din cinci în cinci ani de către o comisie de experţi, ce reuneşte reprezentanţi ai corpului medical, ai Universităţii Antropofagice şi ai Internaţionalei Vegetariene.

Cu asta, era contestărilor nu se încheiase. S-a putut crede chiar, la un moment dat, că omenirea avea să se împartă în două clanuri ostile, aşa cum mai făcuse de atâtea ori în cursul istoriei. Pe de-o parte, într-adevăr, vegetarienii din convingere sau de nevoie, adică de sărăcie, afişau cel mai cumplit dispreţ la adresa celor pe care-i numeau canibali sau, şi mai rău, vampiri, prin referire la o veche superstiţie. Antropofagiştii, pe de altă parte, reacţionară cu violenţă. Urmă o întreagă perioadă de tulburări, în care antropofagiştii uciseră nu doar un singur vegetarian pentru a-l mânca şi, îmi pare rău că trebuie s-o

spun aici, vegetarienii asasinară în chip de represalii destui canibali, fără să prea ştie ce să facă cu ei.

De fapt, iar minţile sănătoase îşi dădură seama curând, cele două tabere erau complementare. Omenirea a considerat dintotdeauna carnea carnivorelor ca mai puţin plăcută la gust şi mai puţin sănătoasă decât a erbivorelor. Şi doar în epocile de mare foamete se resemnau populaţiile să mănânce carne de pisică, de câine, chiar de tigru sau de leu. Oamenii antropofagi nu constituiau, pentru ei înşişi, decât un mic şeptel. Dimpotrivă, vegetarienii reprezentau o rezervă de carne excelentă. Drept care s-a ajuns să se ofere preţuri foarte ridicate pentru trupurile vegetarienilor exclusivi. Experienţa fiecăruia şi lucrările savanţilor demonstrară chiar că însuşirile cărnii se ameliorau o dată cu numărul generaţiilor exclusiv vegetariene. Devenind conştienţi, unii de capitalul pe care-l reprezentau, ceilalţi de cantitatea nesperată de carne de prima calitate pe care vegetarianismul o presupunea, cele două tabere se împăcară. Ultimele rezerve ale vegetarienilor căzură atunci când antropofagiştii semnalară faptul că propriile lor trupuri puteau satisface nevoile chirurgilor. Aşa se instaură o adevărată împărţire a sarcinilor sau, mai bine zis, a utilizărilor, vegetarienii fiind degustaţi şi antropofagiştii ducându-se să îmbogăţească băncile de organe.

La drept vorbind, această soluţie echitabilă nu s-a impus de îndată. A fost nevoie de mai bine de o generaţie pentru înfrângerea rezistenţei celor mai îndărătnici

vegetarieni. După cum era de aşteptat, tinerii au opus mai puţină rezistenţă la noile obiceiuri. O publicitate abilă şi uneori echivocă îi îndemna să-şi lase trupurile prin testament. Afişele arătară atunci o blondă angelică la ghişeul unei cooperative antropofagice sub lozinca: *„Trupul ei e un capital pe care nu-l va lăsa să se piardă”* sau alta, mai laconică: *”O bună bucăţică!”* Se constată curând că o fată era mai dorită cu cât era mai apetisantă. Atunci a fost lansată moda parfumurilor cu nume de condimente: Piper din Insule, Scorţişoară, Tămâioasă, Civetă, Cuişoare, şi Ghimber, de pildă. Cooperativele antropofagice oferiră vegetarienilor, în chip de prime, motociclete, maşini cu motoare puternice, echipament pentru sporturi violente, pretextând că le dau astfel prilejul de a-şi dezvolta muşchii, dar contând totodată să ridice procentul accidentelor mortale. Lobby-ul antropofagist coborî la doisprezece ani vârsta de la care o fiinţă omenească îşi putea ceda trupul, fără autorizaţia părinţilor. El organiza totodată concursuri de greutate, vărsa prime părinţilor unui contractant, acorda subsidii organizaţiilor vegetariene pentru a le îngădui să-şi propage ideile.

Până atunci, am spus-o sau am lăsat doar să se înţeleagă, oamenii fuseseră vegetarieni din virtute sau din necesitate. Ceea ce înseamnă că valorile excepţionale, pe care le apărăm şi care sunt astăzi recunoscute fără contestare, nu erau îmbrăţişate în trecut decât de către o îngustă minoritate. La mijlocul secolului XX abia dacă un

om dintr-o mie era vegetarian. El constituia ades un obiect de batjocură pentru cei din jur, era ţinta ironiilor, eroul nefericit al caricaturiştilor. Pe când azi un vegetarian valorează mai mult decât un antropofag, chiar după mărturisirile acestuia. Conform ultimelor cursuri oficiale pe care le am chiar acum în mână, livra de vegetarian e socotită, la preţul de en-gros, de opt ori şi jumătate cât cea de carnivor. La preţul cu amănuntul deosebirea e şi mai sensibilă, măcar că unii negustori necinstiţi încearcă să strecoare, în ciuda legilor, marfă de calitatea a doua drept una de calitatea întâi.

Această diferenţă de curs a contribuit în chip însemnat, de-a lungul ultimilor ani, la mărirea numărului aderenţilor noştri. Încă niciodată în Istorie nobila cauză a vegetarianismului n-a cunoscut o asemenea audienţă. Ea n-a fost niciodată mai îndreptăţită. Căci există oare, vă întreb, un sfârşit mai nobil decât cel constând în a te perpetua în omul de mâine, o lege mai mişcătoare decât cea care te duce la oferirea propriei tale cărni? Şi nu trebuie să ne plasăm în mod cât mai exact printre urmaşii celui care le-a spus discipolilor săi: „Iată trupul meu, iată sângele meu; mâncaţi şi beţi”?

Creşterea numărului membrilor noştri tinde, îmi dau bine seama, la coborârea preţurilor. Dar distinsul profesor von Gegessen[4] a arătat că, dacă proporţia în societate ar fi de nouă vegetarieni la un antropofag, cererea ar rămâne

[4] Mâncat, în limba germană

încă foarte mare, atât e de adevărat faptul că un vegetarian nu moare decât o dată, pe când un carnivor mănâncă zilnic.

În orice caz, suntem încă departe de asemenea situaţie. Şi chiar în sânul Internaţionalei noastre se desprinde o elită, care atinge cele mai înalte cursuri, pentru că poate dovedi că generaţii de strămoşi prevăzători n-au dus vreodată la gură nici o îmbucătură de carne.

Nu ştim ce va fi mâine. Dar ştim ce se petrece azi. Cunoaştem preţul imenselor progrese realizate graţie noului echilibru social. Urmărit cu mai multă înverşunare ca niciodată, asasinatul a dispărut, în mod practic. Căci întreaga noastră morală se bazează pe interzicerea lui absolută. Războaiele, sângeroasă risipă de carne fragilă, nu mai sunt decât triste fantome. Sinuciderea, flagel al trecutului, devine tot mai rară. Lupta împotriva bolilor, care fac trupurile inapte pentru consum, a înregistrat progrese considerabile, de care cei vii beneficiază de două ori. Prelungirea tinereţii a încetat a fi o utopie pentru că slujeşte interesele tuturor.

În schimb, omul modern, mai matur, mai viril decât strămoşul său, a ştiut să înmulţească prilejurile de a-și măsura cu exactitate răspunderile. Pentru a mări şansele de accidente mortale drumurile au fost făcute mai periculoase, desfiinţarea stopurilor şi a agenţilor de circulaţie a îngăduit economii apreciabile, viteza maşinilor şi a aerojeturilor a fost sporită, în timp ce instalarea

dispozitivelor menite să apere carnea nefericitelor victime a devenit obligatorie. Sporturile violente sunt încurajate. Duelul şi-a recăpătat drepturile. Celor ce-şi sporesc astfel şansele de a fi repede consumaţi li se atribuie prime, care uşurează, eventual, durerea celor apropiaţi.

Unii preconizează azi legiferarea duelului colectiv, în anumite limite şi, deşi nu le împărtăşesc în întregime părerea, socot că trebuie să rămânem deschişi tuturor sugestiilor şi sunt de acord că ar putea fi vorba de reînvierea unei forme de eroism, prea mult timp neglijat. Într-un cuvânt, fie că e vegetarian cu dinţi teşiţi sau carnivor cu canini ascuţiţi, omul a regăsit sensul primejdiei, sentimentul sfidării pe care Universul i-o aruncă în permanenţă şi pe care o poate înfrunta cu puterea, cu îndemânarea, dar, mai ales şi mai presus de toate, cu inteligenţa lui.

Fraţi vegetarieni, nu se cuvine totuşi să ne lăsăm în voia simţământului de superioritate pe care unii dintre voi, o ştiu, îl simt faţă de oamenii din trecut şi faţă de antropofagi. Oamenii trecutului trăiau în alte vremi, aveau alte obiceiuri. Cât despre carnivori, dacă ştiu că preţuim mai mult decât ei, pun mai bine decât noi în practică veşnicul precept: „Iubeşte-ţi aproapele!”

Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, vă rog să mă iertaţi că am vorbit atât de mult şi vă poftesc să atacaţi fără zăbavă excelenta tarta cu clorella, garantat fără drojdie, care ne-a fost servită.

1968

AVIZ DIRECTORILOR DE GRĂDINI ZOOLOGICE

Cer iertare daca, pentru a spune ce ştiu, o iau mai pe ocolite, dar nu-i uşor să reduc totul la uscăciunea unui raport. Şi, măcar că publicul căruia mă adresez, directorii de grădini zoologice, e alcătuit din oameni de ştiinţă, n-are să-mi ia în nume de rău, sper, încercarea de reconstituire până în cele mai mici amănunte a drumului meu în vederea elucidării unei enigme. El ştie că urmărirea adevărului ia ades calea unui labirint, căruia e bine să-i însemni toate ocolurile. Rezumat în câteva cuvinte, avertismentul meu ar fi prea greu de crezut pentru ca să îndrăznesc să-l aştern măcar pe hârtie. De aceea, înainte de a porni într-o scurtă misiune, căreia nu-i supraapreciez şi nici subestimez primejdia, ţin să las o expunere cât mai completă a descoperirilor mele, în stare să precizeze împrejurările aşa fel încât să devină verosimile. Pe deasupra, în clipa când înfrunt necunoscutul şi primejdia, perspectiva de a lăsa posterităţii o mărturie de oarecare valoare literară sporeşte curajul de care am cea mai arzătoare nevoie şi făgăduieşte să mă vindece, dacă voi fi avut-o vreodată, de ori ce zgârcenie în folosirea cuvintelor.

Mă duc des pe la Jardin des Plantes. Locuiesc la numai o sută de metri de intrarea discretă şi pitorească dând spre strada Cuvier şi, cum profesiunea mă sileşte la lungi

meditaţii în singurătate, le continui uneori la umbra venerabilă a cedrilor lui Jussieu[5].

O îngustă potecă pavată trece pe lângă o clădire leproasă, apoi şerpuieşte pe sub o boltă frumos arcuită. Un corp de clădire izolează cu totul complexul de stradă, iar, uitându-te la tăbliţele primitive care-l împodobesc spre latura Orangeriei dovedindu-i vechea vocaţie ştiinţifică, precum şi la ferestrele triste, cenuşii şi provinciale, la scara joasă şi la tufele care-l înconjoară, ai putea crede pentru o clipă că ai făcut un salt de o jumătate de secol, sau chiar de un secol şi mai bine în trecut. Berthelot experimentează dincolo de una dintre ferestre. La fereastra geamănă străluceşte pentru o clipă, în recipientul Mariei Curie, ucigătorul licăr al radiumului. Sub grinzile podului, Cuvier reconstituie un megatherium.

Dacă înaintezi, lăsând la stânga amfiteatrul, saluţi în trecere elefantul de mare, de obicei întins pe marginea piscinei lui ovale. O mitologie ruginită îi dăruie o şuviţă de apă. Pentru animalul ăsta am o profundă simpatie. Trece cu o minunată uşurinţă peste strigătele şi gesturile provocatoare ale mulţimii de gură-cască. Nu doarme niciodată. Rumegă, cu ochii întredeschişi, uriaş butoi neted prevăzut cu o înotătoare obscenă, paznic singur şi liber al unei temniţe animale, senior al locului, econom în mişcări, dar generos cu formele lui, scutit de infamia spectacolului

[5] Jussieu, numele unei celebre familii de botanişti francezi, ai cărei membri s-au făcut cunoscuţi în secolele XVII, XVIII şi XIX.

pe bani. Căci, pentru a-i vedea pe toţi ceilalţi, vii sau scheletici, înotând sau plutind în baia lor de formol, cu colţi, cu pene, cu gheare, cu solzi, sau păroşi, apăraţi de oameni cu ajutorul zăbrelelor, a sticlelor acvariumurilor, al vitrinelor sau barierelor, trebuie să plăteşti, iar stavila asta monetară îi închide în condiţia lor de proletari.

În ziua aceea meditaţia mea s-a spulberat pe neaşteptate. O plimb de obicei pe aleile largi, mărginind straturile cu flori din centru. Văzând că nu ajung la nici o concluzie, am târât-o până la intrarea menajeriei de la capătul unei gropi cu urşi, din păcate nelocuită. Am plătit şi am intrat. Am nimerit din întâmplare peste construcţia rotundă, înconjurată de un gard circular împărţit în mici sectoare, semănând cu nişte grădini de periferie. Acolo locuiesc elefanţii.

Un adevăr banal le atribuie viciul cabotinajului. Elefantul pe care-l aveam sub ochi nu înceta să salute cu capul şi cu laba, să-şi strecoare printre zăbrele o trompă cerşetoare şi să bată aerul cu urechile. Nu eram totuşi decât trei spectatori. Un puşti de vreo cinci ani tot întindea elefantului o alună, în vreme ce fratele lui mai mare, neliniştit sau poate lacom, încerca să-l împiedece. Trompa elefantului sau braţul copilului mai aveau nevoie de vreo zece centimetri pentru ca darul să poată fi primit. Degeaba se lungea elefantul ca un gigantic prepelicar, îşi întindea proboscida riscând să şi-o scrântească, îşi aşeza membrele anterioare chiar la marginea gardului, îşi strivea fruntea de

zăbrelele cu patru laturi, tot nu ajungea la alună. Imaginea asta sfâşietoare a incomunicabilităţii m-a făcut să zâmbesc.

Am luat băiatul în braţe şi l-am ridicat cu un metru. Trompa apucă, aluna pieri în botul mare. Elefantul se trase îndărăt şi salută.

S-a petrecut atunci ceva nemaipomenit. Elefantul m-a privit lung şi mi-a făcut cu ochiul. Putea să nu fie decât un semn obişnuit la animalele astea inteligente, dar i-am acordat imediat un înţeles special. Elefantul îmi mulţumea nu pentru că-i furnizasem o alună, ci pentru că ajutasem băiatul. Era sătul de alune. Cu siguranţă nu-i făceau deloc bine la stomac, dar urma să le înghită din respect pentru munca bine făcută. În gestul meu instinctiv văzuse un semn de omenie, dacă nu de politeţe, care mă ridicase la nivelul lui. Eram complici. Mă veţi taxa, dacă vreţi, drept antropocentric, deşi la stadiul ăsta îl poţi acuza de egocentrism, dacă nu de solipsism, pe cel ce schimbă un zâmbet cu un necunoscut, dovedind astfel o neaşteptată şi trecătoare simpatie. Cred mai puţin în telepatie decât în empatie şi nu văd de ce n-am putea-o resimţi în raporturile noastre cu animalele.

Elefantul se răsuci, îmi aruncă o nouă privire ca pentru a se încredinţa că mai sunt acolo, pătrunse în grajdul lui şi dispăru pentru o clipă. Atunci când se înapoie, venind drept către mine, privirea-i era foarte gravă, nu ameninţătoare, dar serioasă. Fără urmă de slugărnicie, îmi întinse trompa. Atitudinea lui de-acum contrasta cu cea manifestată faţă de

copil, cam aşa cum atitudinea unui bancher se deosebeşte de cea a unei dansatoare. Sub degetul de carne de la capătul trompei ţinea un ghemotoc de hârtie. Am întins mâna, mecanic. Mi-a pus în palmă boţul mototolit şi umed. Degetele mi s-au închis peste ciudatul dar. Gândindu-mă la o farsă, mi-am luat seama şi am vrut să-l arunc. Stingherit, mi-am înălţat privirile şi am văzut că elefantul se uita la mine grav, stăruitor, întrebător. Pentru o clipă lungă ne-am privit. Uitasem de copii. Nici elefantul nu mai părea să se ocupe de ei. Mi-am coborât în cele din urmă privirile şi am văzut, pe ghemotocul de hârtie pe care-l luasem drept un pachet de alune gol, nişte rânduri scrise înghesuit, cu un pix. Nu ştiu ce m-a făcut să nu-l lepăd pe loc, curiozitatea de a le citi sau privirea elefantului.

Când văzu că păstram ghemotocul, clipi din nou vesel, ca prima dată, bătu din urechi şi se răsuci legănându-se, regăsindu-şi pe dată alura de clovn. Dar şi el şi eu ştiam că nu făcea decât să joace un rol.

Cu ghemotocul de hârtie în mână, m-am depărtat puţin. M-am întors apoi, nehotărât, şi am văzut că, legănându-se, salutând, făcându-şi vânt cu urechile, mlădiindu-şi trompa, elefantul mă urmărea cu privirea. Dădu din cap, apoi se întoarse şi se interesă cam prea vizibil de o pereche de îndrăgostiţi, care tocmai sosise.

Ghemotocul de hârtie era mai mare, mai tare şi mai greu decât mi se păruse din capul locului. Fără să mă gândesc la spectacolul caraghios pe care-l puteam oferi,

am început să-l desfac. Nu era alcătuit, aşa cum crezusem, dintr-un singur pachet de alune gol, ci din multe alte resturi. Era vâscos din pricina mucozităţii secretate de trompa elefantului, dar vădea şi alte semne. Fusese ghemuit şi strâns cu o putere neobişnuită. Purta urme de gheare şi dinţi de toate formele şi mărimile, care deformaseră hârtia fără s-o strice, de parcă o întreagă menajerie s-ar fi jucat cu mingea aceea fragilă, vădind o ciudată precauţie. Era mânjită cu pământ, cu nisip şi lut, ca şi cum ar fi fost târâtă prin adâncurile unei vizuini. Pe moment, m-am mulţumit să adun impresiile fără să le analizez şi ele nu şi-au căpătat adevăratul înţeles decât mult mai târziu.

Într-o zi de arşiţă, în oraşul A ... , unde cu câţiva ani în urmă exercitasem vremelnic nişte funcţii oficioase, un bărbat se oprise deasupra mea, pe una dintre serpentinele ce urcă pe dealuri. Purta o cămaşă albă cu gulerul răsfrânt, haină bleumarin, pantaloni albi, ciorapi bej şi pantofi noi de tenis. Îşi ferea ochii pe după ochelari cu sticle fumurii. Ştiam ce era, dar nu ştiam cine era. Nu ştia despre mine nici mai mult, nici mai puţin. Mă plecasem să-mi leg şireturile. Stătea la douăzeci de metri de mine, fără să mă privească. Scosese din buzunar un carnet cu scoarţe de piele negre, desigur o agendă. O răsfoise, apoi ridicase din umeri. Rupsese furios o pagină şi o mototolise. O aruncase drept înainte şi se răsucise, pornind în sus, de parcă s-ar fi răzgândit pe neaşteptate sau şi-ar fi amintit că avea o

întâlnire.

Ghemotocul de hârtie începuse să se rostogolească pe pantă, venind spre mine. Se izbi de pantoful meu drept, ale cărui şireturi îmi dădeau de furcă. M-am prefăcut că înlătur hârtia, dar de fapt am strecurat-o între pantof şi ciorap, chiar sub cocoaşa gleznei. Speram că poartă o adresă. M-am îndreptat din spate; bărbatul ajunsese atunci aproape în vârf. Înainte de a pieri, încremenise pentru o fracţiune de secundă şi se răsucise pentru a-mi arunca o privire, pe cât de nesfârşită, pe atât de furişă. Îşi ţinea ochelarii în mână. Deşi se afla la vreo treizeci de metri de mine, i-am văzut expresia şi culoarea neliniştită a ochilor, la fel de bine de parcă aş fi avut un binoclu. Elefantul mă privise cu aceeaşi intensitate. Pe pagina carnetului scria o adresă. Bărbatul murise a doua zi.

Ghemotocul de hârtie pătruns de vâscozităţi era alcătuit din douăzeci şi şapte de foi, de provenienţe şi mărimi felurite. Erau şase pachete de îngheţată produse de trei firme diferite, patru pachete de *Gauloises* dezlipite cu multă băgare de seamă, cinci pătrăţele mici care înveliseră caramele şi alte trei care făcuseră aceeaşi treabă cu nişte bomboane acidulate. În cea din urmă fusese împachetat un biberon.

Toate paginile fuseseră atent numerotate, sus, în stânga. Pe fiecare parte utilizabilă se scrisese, cu un pix, atât de slab şi de înghesuit, încât, în ciuda luminii puternice a după-amiezii, abia puteam descifra rândurile.

Am netezit metodic foile, aproape fără să mă gândesc la ce fac. Le-am rânduit în ordinea numerotării, notând faptul că prima pagină se aflase în mijloc. Am păturit cu grijă teancul în patru şi l-am vârât în buzunar. Astăzi îmi vine greu să cred că am putut face toate gesturile astea când încă nu citisem nimic din mesaj. Mă înfior la gândul că l-aş fi putut arunca fără gând rău, dacă privirea elefantului nu mi-ar fi amintit în mod atât de viu privirea bărbatului căruia nu-i ştiusem numele şi care murise. Nu auzisem niciodată de un elefant în stare să se folosească de creion, şi asta a fost poate singura şi absurda pricină pentru care m-am purtat cum m-am purtat.

Întors acasă, am început să citesc cu lupa scrisul hotărât şi, totodată, ciudat de tremurător. Te făcea să crezi că, pentru a scrie, autorul n-avusese uneori la îndemână decât propriul său genunchi şi, alteori, o piatră cu asperităţi. Ici şi colo rândurile se încălecau, ca şi cum ochii celui ce scrisese ar fi slăbit sau ca şi cum ar fi încercat să scrie la lumina unei lămpi ce se clătina. Iată transcrierea integrală şi scrupuloasă a documentului:

Mă duc de multe ori pe la Jardin des Plantes. Am simţit de la cea mai fragedă vârstă o atracţie de neînvins pentru ştiinţele naturale şi puţine parfumuri mi se păreau ia fel de seducătoare ca mirosul formolului. Hotărându-mă, prin forţa lucrurilor, pentru o altă profesiune, am crezut multă vreme că înclinaţia asta nu va fi niciodată altceva decât o

manie inofensivă, dar astăzi ştiu că şi-a găsit înţelesul şi utilitatea, de vreme ce, aruncându-mă într-o împrejurare din care nu mai nădăjduiesc să ies viu, încăpăţânarea mea de a studia şi dezlega uneori misterele naturii mi-a îngăduit să descopăr cea mai cumplită ameninţare care a pândit vreodată specia umană. Dar trebuie să fiu concis, pentru că am avut nevoie de lungi săptămâni de eforturi şi de unele complicităţi surprinzătoare pentru a aduna foile astea neobişnuite. Slavă Domnului, am regăsit în căptuşeala hainei o rezervă de pix, pe care mă străduiesc s-o fac să ţină cât s-o putea mai mult. Nu ştiu dacă-mi va fi cu putinţă să-mi reînnoiesc mesajul. Sper că va cădea în mâinile unui om destul de cuminte, destul de înţelegător şi totodată destul de plin de imaginaţie pentru a nu-i da prin minte, într-un moment de hachiţe, să nu-l ia în seamă. Nu pot să aduc decât puţine dovezi în sprijinul relatării mele. Dar, dacă e perseverent, cititorul meu necunoscut va şti, fără doar şi poate, să mai strângă şi altele. Facă norocul să nu zăbovească prea mult, să nu fie de pe acum prea târziu, să poată face să triumfe adevărul.

Cunosc toate colecţiile şi toate departamentele de la Jardin des Plantes, de la botanică la mineralogie, trecând prin zoologie. Fiind din păcate bolnav în iarna asta şi neputând ieşi din casă, nu fusesem de mai multe luni la Jardin des Plantes. Mare-mi fu mirarea când m-am întors acolo pentru întâia dată, către mijlocul lui mai. Căci, într-un nou ţarc, la marginea străzii Cuvier, nu departe de

vivarium, pe aleea reptilelor, chiar alături de rhynograde, fuseseră instalate mai multe exemplare dintr-o specie de animale pe care n-o cunoşteam. O stâncărie alcătuind un fel de peşteră sau de vizuină închide fundul ţarcului. Solul era tare, uscat şi prăfos, şi abia dacă mai creşteau pe el câteva tufe de iarbă bolnavă. Două rânduri de zăbrele puse cam la cincizeci de centimetri una de alta despărţeau vizitatorii de ţarc. Decorul şi precauţiile erau obişnuite. Dar animalele expuse mă făcură să mă simt prost datorită înfăţişării lor, poate şi pentru că nu mă simţeam în stare să le identific şi, încă şi mai puţin, să-mi dau seama de unde veneau.

Lungi de un metru cincizeci până la doi metri, stăteau tolănite. Le-am luat mai întâi drept nişte tatu de mărime neobişnuită, dar mi-am înţeles curând greşeala, deşi nici o pancartă nu le indica specia. Ai fi zis. că sunt produsul monstruos al unui cârliac şi al unei reptile. De la cârliac (din familia oniscidelor) aveau carapacea neagră şi inelată. Am numărat şase inele uşor încălecate, ca segmentele unei platoşe. Răsărind de sub cel din urmă, o coadă scurtă părea moale şi de culoare cenuşie. Capul triunghiular se ivea de sub carapace ca o limbă, amintind destul de bine capul unui varan. Doi ochi încremeniţi fixau infinitul. Pe creştet, o mică ridicătură încreţită şi trandafirie sugera orbita şi pleoapa unui al treilea ochi, sau cicatricea rămasă de pe urma unui abces.

Am zărit atunci cinci asemenea animale. Altele se

puteau ascunde în umbra peşterii. Pe moment, dacă-mi uitam starea neplăcută pe care o puneam pe seama ignoranţei, m-au făcut mai ales curios. Nu păreau mai înclinate spre mişcare decât crocodilii din vivarium şi: mi s-a părut, de la o vreme, că ochii lor negri şi teşiţi, vârâţi ca ochii şerpilor într-o sclerotică gălbuie, eram falşi. Mi-am spus atunci că era o năzărire ciudată. Visau. Vi-sau probabil la mlaştinile întunecate din Matto-Grosso, puturoase şi fumegânde, la văile adânci din Sumatra, albăstrii din pricina unor ceţuri vegetale, la tainicele bălţi din Tasmania, grele de argilă aurie, unde ar fi putut vedea, deopotrivă, lumina zilei. Căci nu-mi puteam închipui, pe Pământ, ţinut mai depărtat putându-le sluji drept leagăn şi azil. Într-o asemenea ascunzătoare specia putuse străbate neschimbată milioane şi milioane de ani. Mi-am amintit de lucrarea unui zoolog belgian, om bine informat şi talentat, consacrată animalelor necunoscute. Dar nu descrisese nimic asemănător.

Un paznic pe care-l cunoşteam întrucâtva se apropie, trăgând un cărucior metalic.

— Noi pensionari, i-am spus, salutându-l. Ciudate animale!

— Ciudate dihănii, într-adevăr, zise el ridicând capacul căruciorului.

Cu ajutorul unei prăjini înzestrată cu un cârlig, scoase dinăuntru un leş puturos, pe care-l zvârli în ţarc.

— Nu-s mofturoase, am zis, arătând carnea putredă. A

ridicat din u-meri.

— Nu vor decât asta. Sunt idioate de-a binelea. Mă rog, scăpăm ieftin cu hrana.

Am încuviinţat. Una dintre carapace scârţâi pe sol. Înceată, puternică, o dihanie se ridicase, de parcă cineva ar fi acţionat un cric. Am văzut că stătea pe o pădure de prelungiri, de filamente amintind tufele cărnoase ale tentaculelor unei actinii. Zadarnic am încercat să le număr. Putea fi o iluzie, un fel de blană năclăită de murdărie, dar mi s-a părut că făpturile nu erau patrupede.

Animalul îşi legănă capul ca şi cum ar fi încercat să repereze, după mirosul puternic, halca cea mai apropiată. Atunci am simţit un şoc. Excrescenţa de pe creştetul capului se întredeschisese pentru o fracţiune de secundă şi dezvăluise un ochi, în întregime albastru şi ager. Cred că s-a uitat la mine. Nu sunt chiar sigur. Dar, în acel scurt răgaz, am fost parcă izbit în moalele capului. În ochiul albastru citisem cruzime, hotărâre şi inteligenţă. Am simţit că mi se zbârleşte părul într-un reflex nestăpânit, dar ochiul se şi închisese. Jivina se îndreptă atunci fără şovăială către o bucată de carne şi, fără s-o miroase măcar, înaintă până o acoperi cu totul şi se prăbuşi peste ea. Poate că în felul ăsta nu voia decât s-o frăgezească, să-i grăbească procesul de putrefacţie, dar mi-am închipuit mai curând un pântec dezgustător şi cenuşiu, în care se deschidea o mare gură hăpăitoare.

Dihania lăsase pe locul de unde plecase, în solul

ţarcului, bătut totuşi cu maiul, o urmă lungă, un fel de cuib. Pentru a se afunda aşa, dacă nu erau obişnuite să sape, animalele trebuiau să aibă o greutate uriaşă.

Paznicul, care nu părea să fi observat ceva neobişnuit, nu-mi fu de prea mare ajutor. Se ocupa doar de puţină vreme de noii pensionari. Nu le ştia numele şi nici locul de baştină. Nu-i găsea mai ciudaţi decât cea mai mare parte a animalelor din Zoo, căci era un om simplu, dar mi s-a părut că-i pricinuiau o silă instinctivă, pe care poate numai înfăţişarea lor o explica îndeajuns. Am prins deodată un miros, atât de slab, încât îmi scăpase până atunci, semănând cu mirosul împuţit degajat de unii viermi, în clipa când sunt striviţi. Dar a fost mai mult o bănuială, pe care stăruitoarea duhoare a cărnii putrede o acoperea aproape cu desăvârşire.

Dacă n-aş fi avut patima ştiinţelor naturale şi dacă îndelungatele mele vizite la Muzeu nu mi-ar fi îngăduit să mă împrietenesc cu mulţi dintre cercetătorii lui, totul s-ar fi terminat, de bună seamă, aşa. De altfel, în ciu-da silinţelor mele, n-am aflat mare lucru. S-ar fi zis că, până atunci, nimeni nu se interesase într-adevăr de cârliacii giganţi. Ne apropiam de perioada vacanţelor. Profesorii, conferenţiarii, asistenţii şi studenţii începuseră să fie obsedaţi de examene. Cei ce dispuneau de puţin timp liber profitau de el pentru a organiza cercetările pe care aveau să le conducă în cursul verii. Pe deasupra, cei mai mulţi dintre

cercetătorii pe tărâmul ştiinţelor naturale se limitează de bunăvoie la un domeniu îngust. Era limpede că, oricât păreau de ciudate, animalele nu-i interesau nici pe mineralogişti, nici pe entomologi. Zoologii şi botaniştii aveau deja cu toţii programe de lucrări şi nu ţineau să fie scoşi din ele. Dacă direcţia Muzeului ar fi dispus de mai mulţi cercetători şi de credite mai serioase ar fi desemnat fără îndoială pe cineva care să se ocupe de noii veniţi. Dar lucrurile stând aşa cum sunt, trebuia aşteptat până la numirea unui nou asistent într-o ramură având cât de cât legătură cu acele făpturi şi până ce un profesor s-ar fi hotărât să-i sugereze studierea lor, ca subiect de teză. Până atunci animalele puteau aştepta, şi ştiinţa o dată cu ele. Aşa cum un distins mycolog mi-a atras, nu fără enervare, atenţia, existau numai în Masivul Central mai multe duzini de soiuri de ciuperci care nu fuseseră studiate ca lumea, nici măcar clasificate, şi nu exista nici-un motiv pentru a se acorda o prioritate specială unei anumite specii animale, sub pretextul că era de mari dimensiuni.

Pe de altă parte, domnea o mare nesiguranţă cu privire la departamentul căruia se cuvenea să-i fie repartizată sarcina. Pe dinafară, măcar pentru un profan, făpturile semănau în parte cu arthropodele, dar dimensiunea, lipsa antenelor şi a ochilor compuşi, modul lor aparent delocomoţie interziceau o asemenea încadrare. Nu puteau fi trecute la repezeală nici printre reptile şi amfibii. Iar o categorie intermediară nu exista. Aşa că trebuiau să

rămână în purgatoriul ştiinţei.

Savanţi grăbiţi să părăsească totul pentru a se repezi în întâmpinarea noilor mistere nu se întâlnesc decât în romane. Un astronom demn de a-cest nume nu se va lăsa abătut de la studiul lui asupra emisiunii unei stele depărtate de cine ştie ce cometă năvălind asupra Pământului. Tot aşa, un zoolog competent n-ar trece strada pentru a se uita la marele şarpe de mare arătat într-o baracă de bâlci, decât dacă l-ar putea lega cumva de domeniul său de cercetare. Ştiinţa este, în primul rând, o disciplină a spiritului. Şi pe lumea asta numai ziariştii se împrăştie care-ncotro, fără a ajunge vreodată undeva, devreme ce un nou subiect le solicită atenţia chiar înainte de a fi izbutit să-l pătrundă pe cel vechi.

Am aflat, de altfel, că unul dintre aceşti redactori de fapte diverse se interesase, cu două săptămâni în urmă, de straniile făpturi pe care se grăbise să le boteze gândaci uriaşi, confundând probabil, aşa cum fac oamenii de rând, libarca *(Blatella Germanica* sau *Phyllodromia Germanica)* cu cârliacul. Adusese cu el un fotograf, pusese trei întrebări şi-şi luase tălpăşiţa. Nu s-a mai petrecut nimic, doar că într-un ziar din centrul Franţei apăruse o fotografie destul de proastă, sub legenda: *Gândaci sau crocodili, aceste fosile vii sunt strămoşii omului.* Mai bine informate, sau mai blazate, cotidianele din capitală nu publicaseră nimic. Singur *Le Monde* dăduse o notiţă sub titlul: O noua *specie de mamifere îşi face intrarea la Jardin des Plantes.* Nu părea

să fi declanşat nici cea mai vagă curiozitate în rândul publicului cultivat.

Fireşte, nu m-am dedat la o adevărată anchetă care ar fi cerut o lentă şi subtilă înaintare pe ramurile copacului ierarhic. Şi, din pricina asta, s-ar putea să-mi fi scăpat vreo hotărâre de seamă. La vremea aceea încă nu acordam problemei o importanţă deosebită. Grădinile zoologice sunt pline de făpturi foarte puţin cunoscute. Dar în timpul convorbirilor pe care le-am avut, am trezit, cu toate astea, o mulţime de reacţii felurite şi, uneori, surprinzătoare.

Unii dintre interlocutorii mei zâmbeau amuzaţi. Alţii se grăbeau să schimbe vorba, ca şi cum pătrunderea noii specii în citadela ştiinţei, de natură să zdruncine poate taxonomia, ar fi echivalat cu o indecenţă. Unii mărturisiră că nu văzuseră niciodată făpturile pomenite şi făgăduiră vag să le cerceteze. Au fost câţiva care s-au supărat de ceea ce numeau zelul meu de neofit. Nu l-am putut hotărî pe nici unul să mă însoţească pentru a se uita pe loc la obiectele convorbirii noastre. În genere, mi s-a părut că desluşesc de fiecare dată o impresie neplăcută. Frica nu lipsea din asemenea manifestări, dintre care unele mi s-au părut curat morbide. Dar n-am putut stabili dacă proveneau din incapacitatea de a clasa făpturile sau dacă-şi trăgeau izvorul din înfăţişarea lor respingătoare.

Bineînţeles, l-am consultat pe bibliotecarul Muzeului, om de oarecare vârstă, cu o înfăţişare fragilă, cu sprâncene de zăpadă şi totodată stufoase, a cărui politeţe nu rămâne

cu nimic în urma celei, proverbiale, a colegilor lui de la British Museum. Şchioapătă puţin, în urma unui accident. Printre cele cinci sute şaptezeci şi unu de mii de volume ale Bibliotecii Muzeului, părea să nu se afle nimic în stare să-mi dea vreo informaţie. Nu spun că le-am cercetat pe toate.

— Distinsul profesor Schmetterlinck v-ar fi putut fi, cred, de folos, îmi zise bibliotecarul la capătul epuizantei urmăriri. Se interesa de animalele acestea.

Îmi aminteam vag de Schmetterlinck ca de un bătrân foarte puţin distins şi întrucâtva rău mirositor. Nu cred că are, într-adevăr, dreptul la titlul de profesor, căci, pe câte ştiu, nu şi-a susţinut niciodată lucrarea de diplomă. Trecuse, pe nesimţite, din turma studenţilor în corpul profesoral, dar fără a fi încetat să facă într-adevăr parte din cea dintâi, şi am fost lesne îndemnat să cred că păstrase în el destulă curiozitate juvenilă pentru a se ocupa de făpturile în cauză.

— A plecat? am întrebat, dezamăgit.

— Fireşte, fireşte, spuse în şoaptă bibliotecarul, deşi eram închişi în biroul lui. Dar ar fi mai exact să spunem că a dispărut.

— Dispărut? am repetat, fără să înţeleg.

— S-ar părea că lipseşte de vreo cincisprezece zile. N-a mai fost văzut de atunci. Secretarul Muzeului a sfârşit prin a trimite pe cineva la el, pentru a afla dacă nu-i bolnav. N-a telefonat. Dar uşa era închisă, obloanele trase. Portăreasa nu ştia nimic.

— A putut să se simtă rău, am spus făcând o strâmbătură, şi ...

— Nu, nu. Portăreasa, care era şi femeia lui de serviciu, mătură în fiecare dimineaţă cele două odăi. S-a învoit să le arate directorului ...

— S-a deranjat directorul?

— Nu chiar îndată. Peste câteva zile. Totul era în bună rânduială, ceea ce nu-i de mirare dacă ţinem seama de portăreasă. Atunci cineva a părut sa-şi amintească de o destăinuire pe care Schmetterlinck i-ar fi făcut-o. Urma să studieze fauna peşterilor din Ariège, în vederea unei publicări. Plecase, fără îndoială, niţel mai devreme decât la data când lua vacanţă. Conform regulamentului, ar fi trebuit să anunţe Secretariatul şi să lase o adresă, dar s-a dovedit că asta nu intra în obiceiurile lui. Aşa că nimeni nu şi-a mai bătut capul. Schmetterlinck va apărea, de bună-seamă, într-una din zilele ce vin. Între noi fie zis, lipsa lui nu mă prea supără. Are prostul obicei de a îndoi paginile şi de a răsfoi cărţile, umezindu-şi degetul.

— Familia lui n-a fost anunţată?

— Nu pare să aibă familie.

— Nici poliţia?

Bibliotecarul tresări.

— Poliţia, dragă domnule? Dar repede o mai luaţi! Pentru o escapadă! Păi, dacă s-ar face câte o dramă din fiecare lipsă neanunţată a unui profesor, ar trebui să recurgem la poliţie de douăzeci de ori pe an. Notaţi că spun

neanunţată, şi nu nemotivată. La noi libertatea cercetătorului nu-i o vorbă goală! Nu, nu căutaţi un mister în toate astea. Vă spuneam doar că plecarea în concediu a distinsului profesor Schmetterlinck e regretabilă, pentru că v-ar fi putut, poate, da informaţii. Clipi, îşi deplasă cu câţiva centimetri piciorul ţeapăn, îşi trecu mâna prin părul rar. Cu toate astea, şopti el, devenise din ce în ce mai ciudat în ultima vreme. Cu mult prea ciudat, dacă vreţi să-mi cunoaşteţi părerea. Nu vreau să spun că purtarea lui era îndeobşte scutită de ciudăţenii, dar în ultima vreme întrecuse măsura. Cred că devenise cam ... iertaţi-mi expresia ... cam ţicnit.

— Ţicnit? am zis.

— Mi-a spus într-un rând, păstraţi asta pentru dumneavoastră, că animalele acelea vorbeau, că vorbeau între ele. Fireşte, am crezut că glumeşte, dar părea serios ca un Inspector General. Animale! Care vorbesc! într-o grădină zoologică!

— Le-a cercetat multă vreme? am întrebat.

— Mult prea multă, după părerea mea. Dar nu l-au prea interesat, de vreme ce, până la urmă, a plecat în Ariège.

— Ei bine, aş fi fericit să-l văd când se întoarce, am spus, în chip de concluzie.

Dacă-mi pot îngădui să anticipez asupra urmării povestirii, trebuie să atrag atenţia asupra faptului că tare mă îndoiesc să-l mai văd vreodată pe profesorul

Schmetterlinck, chiar de-aş scăpa de aici. Nu dispun de nici o dovadă putând elucida misterul dispariţiei sale. Poate că s-a întors, pur şi simplu, din Ariège. Sau poate că m-a precedat aici şi a fost dus într-altă parte, sau soarta i-a fost pecetluită. În această ultimă ipoteză nu pot decât să aduc un emoţionat un omagiu lucidităţii care l-a condamnat, din păcate, întocmai ca şi pe mine, la imprudenţă.

Cercetările fără rezultat nu-mi potoliseră curiozitatea, mai degrabă o stârniseră. Îmi petreceam aproape tot timpul liber în imediata apropiere a ţarcului cârliacilor giganţi. La început mă aşezam foarte aproape de zăbrele, apoi m-a cuprins un fel de ruşine, fără să pot spune dacă venea din teama ca vreun paznic să nu se mire de contemplarea mea stăruitoare sau din gândul că animalele se puteau simţi observate. Umblam în sus şi în jos pe alee. Mă făceam că mă interesez de cuşca de alături, a rhynogradelor, sau priveam de departe, pe deasupra peluzei unde păşteau okapii. Aveam simţământul fără noimă, dar din ce în ce mai puternic, că giganţii mei cârliaci se abţineau în prezenţa mea de la orice activitate, pentru a-şi scoate pârleala de îndată ce le întorceam spatele. Aş fi vrut să le surprind obiceiurile şi mă şi pregăteam pentru revelaţia vreunei mârşăvii, măcar că experienţa animalelor m-a obişnuit cu astfel de lucruri şi cred sincer că am părăsit în cea mai mare parte antropocentrismul care-i îndeamnă pe prea mulţi să extindă la tot regnul animal categoriile morale şi concepţia noastră despre decenţă. Dacă n-ar fi avut o

înfăţişare atât de bizară, aş fi zis că animalele se încăpăţânează să-şi joace rolul de pensionare ale unei grădini zoologice. Le-am văzut de două sau trei ori luându-şi masa, dacă pot numi aşa respingătoarea operaţie pe care am mai descris-o. Şi, tot gândindu-mă la fascinaţia aproape morbidă pe care o exercitau asupra mea, am înţeles că provenea din privirea ochiului albastru, rece şi aspru, inteligent, care se aţintise asupra mea, la prima noastră întâlnire.

Dar pleoapele frontale rămâneau acum, cu încăpăţânare închise. Câteodată, întorcându-mă, aveam impresia că trei sau patru pupile necruţătoare se îndreptau spre spatele meu, dar, oricât de repede m-aş fi răsucit, nu puteam vedea decât umflătura cărnoasă neplăcută, a frunţii. Nici măcar nu mai eram sigur că văzusem un asemenea ochi. Nu fusesem oare înşelat de vreo lucire a carapacei? Imaginaţia nu-mi jucase vreo festă? Aş fi fost mai îndemnat s-o cred dacă iluzia m-ar fi izbit chiar atunci, şi nu pe când animalele mă mai lăsau destul de indiferent. Nu dădeam o prea mare însemnătate celor câteva cuvinte şoptite de bibliotecar, cu privire la ciudata nebunie a bătrânului Schmetterlinck. Dar mi se întâmpla să-mi pun tot felul de întrebări. Căci posesorul unui ochi de felul celui pe care îl văzusem era în stare să vorbească, de asta eram sigur. Se spune de multe ori că privirea animalelor e grăitoare, înţelegându-se printr-asta că exprimă întreaga emoţie pe care o transmite. Dar, măcar în amintirea mea,

ochiul acela mi se părea de natură să completeze un limbaj. Înţelegeam, explicam aproape ciudata năzărire a lui Schmetterlinck. Dacă aş fi îndrăznit, aş fi înaintat până în dreptul barei şi aş fi încercat să mă adresez cârliacilor giganţi, pentru a le înregistra reacţia. Dar mă temeam să par caraghios, dacă nu sărit. Într-adevăr, n-aş fi vrut să le şoptesc doar „mititelul, mititelul”, cum i-am văzut pe unii în faţa crocodililor, a elefanţilor, a şerpilor şi chiar a păianjenilor, la vivarium, ci să le adresez un adevărat discurs, să le pun întrebări; apoi, dacă ar fi vădit vreun semn de înţelegere, să încep să-i învăţ limba noastră, pornind de la cuvintele simple. Dar activitatea neîntreruptă, forfota vizitatorilor, sosirile neaşteptate ale paznicilor mă opreau şi-mi stânjeneau până şi observaţiile. Veneam la orele de mai puţină afluenţă, dimineaţa devreme, sau seara, chiar înainte de închidere, dar, dacă pe alei nu se vedeau atunci mai deloc vizitatori, grădinarii umblau de colo-colo, paznicii verificau zăbrelele şi broaştele, iar oamenii de serviciu strângeau gunoaiele aruncate de public. Trişam niţel şi nu plecam decât atunci când se închideau porţile, bucurându-mă de bunăvoinţa paznicilor şi portarilor faţă de un om al casei. Toate strădaniile nu făceau decât să-mi întărească părerea că, în lipsa mea, se petreceau acolo lucruri ciudate.

Într-o dimineaţă, când mă strecurasem în Jardin de Plantes o dată cu personalul, cu mult înainte de deschiderea pentru public, am băgat de seamă că poarta

ţarcului era întredeschisă. Probabil că m-am năpustit pe alee strigând şi nu mi-am venit într-adevăr în fire decât atunci când un paznic, cel cu accent belgian, mă apucă de braţ şi-mi spuse, holbând ochii şi ţuguindu-şi buzele sub mustaţa lui groasă, de focă:

— Ei bine, domnule, dar ce-aţi fi văzut?

A trebuit să fac un efort uriaş pentru a nu-i răcni în faţă: „Cârliacii au deschis poarta şi au fugit!” M-am stăpânit în cele din urmă şi am şoptit:

— Poarta-unei-cuşti-e-deschisă şi mă tem că animalele au şters-o.

S-a schimbat la faţă şi şi-a tras mâna de pe braţul meu. A început să alerge în direcţia pe care i-o arătasem. M-am temut pentru o clipă să nu găsească poarta închisă, cum se cuvenea, şi două explicaţii cu putinţă mi se înfăţişară îndată, fără să pot hotărî la care m-aş fi oprit, dacă era cazul, deşi amândouă erau la fel de neverosimile. Sau avusesem o halucinaţie, sau ocupanţii cuştii închiseseră ei înşişi poarta, adăpostindu-se îndărătul năzărelii ce-mi va fi pusă în seamă şi mascându-şi astfel vicleşugul. Dar poarta era într-adevăr deschisă. Paznicul mă măsură bănuitor. Ştiam ce gândea. Pe de-o parte mă cunoştea întrucâtva, îmi preţuia de ajuns purtarea pentru a mă socoti un om cu scaun la cap şi nu vedea în mâinile mele nici o unealtă care să-mi îngăduie să meşteresc broasca, la drept vorbind cât se poate de simplă; pe de alta, experienţa îl pusese în contact cu destui dezechilibraţi

cu aspect inofensiv, dar a căror pasiune pentru animale lua pe neaşteptate o formă de ajuns de violentă pentru a-i îndemna să le elibereze sau să se strecoare în cuştile lor. Adevărul e că violenţa reacţiei mele şi intensitatea emoţiei de care dădusem dovadă în faţa gravei încălcări a regulilor unei grădini zoologice bine întreţinute pledau în favoarea mea; dar un observator perspicace ar fi văzut poate în ele tresărirea febrilă a unei conştiinţe alarmate. N-aş fi fost eu însumi prea departe de a-mi atribui o asemenea subtilitate şi de a crede în propria mea vină dacă nu m-aş fi ştiut cu desăvârşire incapabil de a forţa o încuietoare, chiar dacă aş fi dispus de arsenalul complet al unui spărgător. Din fericire, paznicul nu era atât de perspicace şi bănuielile i se risipiră repede.

— Iar s-a pilit c ... mormăi el, după cum mi s-a părut că înţeleg. Le-a schimbat culcuşul şi a lăsat poarta deschisă.

A făcut atunci o faptă, pe care o cred curajoasă. S-a aventurat singur în ţarc, numai cu legătura de chei drept armă, şi a tras după el poarta, care s-a închis cu un zgomot asurzitor. În incinta absolut pustie s-a îndreptat spre peştera artificială. A pierit înăuntru pentru o clipă, apoi s-a ivit din nou, scărpinându-se la ceafă. Atunci, când nici nu-şi dădea seama de curajul lui, mi-a apărut aureolat de o anume măreţie.

— Nici o problemă, zise el, sunt toate acolo. Ce mă miră e că am văzut opt. Credeam că nu-s decât şapte. Ultima dată le-am numărat greşit, pesemne. Sunt toate

mari şi nici nu-i vremea ... Mi s-a părut că se întreabă, ca şi mine, care privisem doar mai larg problema, cum se reproduceau neobişnuitele făpturi. La urma-urmei, nu-i treaba mea! hotărî el. Închise cu băgare de seamă poarta, verifică broasca încercând-o cu una dintre cheile lui, trase de câteva ori, în sfârşit, păru mulţumit. Se întoarse către mine, cam stânjenit: Ar fi bine s-o lăsăm baltă, zise, uitându-se în pământ. Am putea avea necazuri ... să fie nevoie de un raport. L-am asigurat de tăcerea mea. S-a înseninat: Nu sunteţi un om rău, zise în cele din urmă. Dacă aveţi cumva nevoie de răsaduri, n-aveţi decât să spuneţi.

Grădinăritul nu mă interesează din cale-afară, dar dovada de prietenie pe care mi-o dădea astfel m-a mişcat, ca unul ce ştiu ce luptă necurmată duc paznicii cu amatorii de plante şi, îndeosebi, de cactuşi. Îndrăzneala şi ingeniozitatea hoţilor nu dă înlături de la nimic. Pe moment nu mi-a trecut prin minte că încerca să-mi cumpere tăcerea. Ca să-i fac plăcere i-am spus că, la nevoie, am să-i dau de ştire. Şi mi-am luat rămas-bun, poate cam prea repede, înainte de a-i lăsa răgazul să-mi propună nişte legume. Incidentul era închis.

Versiunea pe care mi-o dăduse era plauzibilă. Dacă te gândeai, era chiar singura verosimilă. Dar nu mă mulţumea: eram gata să construiesc o mulţime de ipoteze pornind de la licărirea de inteligenţă pe care o văzusem, o singură dată, în cel de al treilea ochi al unui cârliac. Îmi închipuisem cârliacii meşterind noaptea închizătoarea

alcătuită dintr-un arc ce trebuia împins şi o pană ce trebuie făcută să lunece, apoi împrăştiindu-se în adormita Jardin des Plantes, poate chiar pe-afară, şi înapoindu-se în cele din urmă, în ţarc, în zori, aşa cum se zice că ar fi făcut unele maimuţe, înainte de a li se înzestra cuştile cu închizători prea complicate pentru degetele lor ingenioase. Nu-mi mai găseam linişte nici în somn. Ca măsură de igienă şi, totodată, pentru a mă potoli, m-am apucat să fac lungi plimbări nocturne pe lângă Jardin des Plantes, care începură să semene a ronduri. Grădina Zoologică nu doarme niciodată. Şi, în vreme ce zgomotele oraşului se domolesc, răgetele, urletele, lătrăturile, miorlăiturile, nechezaturile, trompeta elefanţilor şi urletul lupului, rânjetul hienei şi ţipătul bufniţei se propagă din aproape în aproape. În puterea nopţii, jungla începe la două străzi mai încolo. O junglă cosmopolită, amestecată, utopică şi neobişnuit de paşnică. Mergeam de-a lungul gardului cu zăbrele, mă opream din când în când, pândind în corul de glasuri semnele unei panici anormale. La capătul străzii, în dreptul intrării în labirint, curgea fântâna lui Cuvier, dar nici un animal nu venea să bea de acolo. Porţile erau închise cu încăpăţânare. Când scârţâiau, de aţâţare sau de frică îmi simţeam inima bătând mai tare. Dar numai vântul încerca să le forţeze. Şi, deşi erau mâncate de rugină, ar fi trebuit să le mai zgâlţâie timp de decenii pentru a le smulge din ţâţâni. Încercam să străpung bezna. Zadarnic. Mi se părea că sunt pândit, că nu se întreprinde nimic numai pentru că

eram acolo, prea la vedere. Nu mai aveam răbdare să stau pe dinafară. Apucam zăbrelele, ca şi cum aş fi vrut să le smulg sau să mă caţăr pe ele. O rafală de urlete sporite îmi îngheţa deodată inima sau mă îndemna să sper în nu ştiu ce dezastru. Căci, mărturisesc astăzi - şi mă îndoiesc că, în împrejurarea în care mă aflu, vreun cititor va avea cruzimea să mă condamne - aşteptam şi nădăjduiam ceva. Poate numai o dezminţire categorică, de natură să-mi redea liniştea, dar ce fel de dovadă m-ar fi putut mulţumi? Mai curând o revelaţie, un semn, o umbră care să-mi dea o fărâmă a realităţii din care mă simţeam exclus. Şi căscam ochii mari, în-cercând să văd prin frunzarele ce înăbuşeau lumina felinarelor, turbând că sunt despărţit în felul ăsta de enigmă chiar în clipa când ea se dezvăluia, poate. Am zguduit de multe ori cu furie clanţa porţilor care-mi opuneau rezistenţă. Ce n-aş fi dat să locuiesc într-una dintre clădirile burgheze ce mărginesc Zoo-ul pe latura lui de sud-vest! Era unul dintre visurile mele cele mai vechi, dar căpăta atunci o nouă putere.

Întâlneam deseori agenţi de poliţie care-şi făceau rondul de noapte. M-am temut, la început, să nu li se pară suspectă insistenţa mea de a scruta bezna. Dar apariţiile mele regulate îi făcură probabil să creadă că îndeplineam vreo funcţie discretă. Ajunseră să mă salute, mai întâi rece şi scurt, apoi saluturile se lungiră şi se oficializară, cumva. Mi-am dat seama că oamenii ăştia de treabă se plictiseau şi că nu doreau nimic mai mult decât să pălăvrăgească pentru

a omorî timpul. Îmi făcea plăcere să-i învăţ să recunoască strigătele feluritelor specii animale. În schimb, căpătam frânturi de informaţii referitoare la ceea ce se petrecea în orele când îmi întrerupeam veghea. Mi-am îmbogăţit aşa cunoştinţele cu privire la folclorul cartierului. Sunt pe-acolo destui vagabonzi. În genere, poliţiştii nu le vor răul, deşi concepţiile metafizice şi morale ale acestor două categorii ale umanităţii sunt destul de depărtate. Paznicii de la Jardin des Plantes, dimpotrivă, îi urmăresc cu înverşunare pentru că, mai ales în nopţile frumoase de vară şi în puterea iernii, când căldura degajată de sere menţine în jurul lor o temperatură primăvăratecă, amărâţii se străduie să-şi petreacă noaptea în incintă şi, dacă se poate, să doarmă în fânul pus la păstrare sau într-o cuşcă goală. Şi nu trece anul, îmi ziceau poliţiştii, pe jumătate serioşi, pe jumătate sceptici, fără ca vreun vagabond să piară, mâncat de o fiară căreia, imprudent şi involuntar, îi ceruse găzduire. După ei, paznicii nu erau întotdeauna străini de asemenea accidente. O poartă se închide repede, când alta se deschide. Bineînţeles, direcţia Muzeului nu afla nimic. Cât priveşte paznicii, nu-şi băteau capul să risipească zvonurile circulând pe seama lor, sperând poate ca prin asemenea legende să-i facă pe feluriţii pierde-vară să nu mai ia Zoo-ul drept caravanserai. În cursul ultimilor ani, cel puţin, nu se putuse dovedi nimic. Nu se deschisese nici o anchetă. Dar în cursul ultimelor luni fauna umană a cartierului se uşurase de câteva specimene. Jo Momeală, Fernand Ştirbul şi Fund-

Mărunt, binecunoscuţi pentru stăruinţa lor în a frecventa zi şi noapte aleile şi dependinţele Zoo-ului, nu-şi mai arătaseră nici una dintre şuviţele hălăciugilor lor năclăite. Poate că apropierea zilelor frumoase îi îndemnase să se ducă la cerşit pe Coasta de Azur, poate că vreo maşină-i răsturnase prin alt cartier şi zăceau pe vreun pat de spital sau, mai rău, la morgă, aşteptând ca viitorii doctori să binevoiască a-şi deprinde scalpelul pe bietele lor schelete, poate că, într-o seară de beţie sau de slăbiciune, se înecaseră în Sena? Sau poate reînnoiseră o veche tradiţie, sfârşind sub colţii unui leu. Eu aveam o altă teorie, pe care am păstrat-o pentru mine. Mă gândeam la dispariţia bătrânului Schmetterlinck şi, dacă nu prea credeam că exasperarea putea duce paznicii de la Jardin des Plantes până la pierderea oricărei omenii, îmi închipuiam prea bine groaza de care sărmanii vagabonzi fuseseră cuprinşi pomenindu-se, chiar pe aleile Zoo-ului, prăzile unei vânători neaşteptate. Strigaseră oare? Dar avuseseră măcar răgazul să strige?

— Animalele au fost al dracului de aţâţate ieri dimineaţă, îmi spuse un poliţist, într-o noapte. Între două şi trei, mai că n-au încetat să urle.

Am dat din cap cu tristeţe. La ora aceea mă aflam în pat, bucurându-mă de un somn aproape liniştit.

— Ce-i drept, aveau de ce, supralicită celălalt. Cred că cineva făcea experienţe sau fotografii. Am văzut lumini cam peste tot şi după aia, deodată, un fascicol roşu, apoi verde,

gros cât degetul mic, care s-a tot plimbat până s-a ridicat, fără veste, drept spre cer. Trecea într-una de la verde la roşu şi de la roşu la verde. Ai fi zis că-i un drug.

Am întrebat dacă făcuseră vreun raport.

— De ce? se răzvrătiră într-un glas. Ce-i rău într-asta? Şi, la urma urmei, se petrecea înăuntru, nu în stradă. Nu pe terenul nostru. Dacă s-ar fi plâns careva, mă rog. Dar ce se întâmplă de cealaltă parte a gardului, îmi spuseră, e treaba dumitale, lăsându-mă astfel să înţeleg că-mi atribuiau o răspundere în sferele înalte ale Muzeului.

Nu prea ştiu de ce am bălmăjit ceva cu privire la secret, la care mi-au răspuns mormăind Apărare Naţională, mi-au făcut cu ochiul şi mi-au dovedit un respect şi mai mare. Plimbările mele le apăreau acum într-o nouă lumină. Cedau deliciilor conspiraţiei.

Coboram, pe strada Cuvier, către cheiul Saint-Bernard. Se opriră şi cel mai jovial întinse un deget:

— Uite, cam de aici pornea socoteala aia luminoasă.

Ne aflam chiar sub clădirea secţiei de fiziologie generală şi comparată. Punctul pe care mi-l arăta coincidea cu direcţia ţarcului cârliacilor giganţi.

— Straşnică idee, zise el, să faci experienţele aici. Un loc discret. Pe nimeni nu l-ar duce mintea! Eu, dacă nu mi-aţi fi spus ...

Îl bănuiesc pe celălalt poliţist de a fi pus capăt peroraţiei printr-un cot bine plasat. Am încercat să rămân rece, dar tremuram de aţâţare. Incidentul era, într-adevăr,

neaşteptat. Lumina şi zarva la care poliţiştii fuseseră martori puteau să n-aibă nici o legătură cu cârliacii. Sau puteau proveni de la experienţe făcute pe cârliaci. Sau, în sfârşit, puteau fi pricinuite de cârliaci. Ultima ipoteză n-avea nici un sens şi, dacă-mi trecu prin minte, o alungai îndată. Dar a doua zi mi-a fost cu neputinţă să obţin, din partea obişnuiţilor mei informatori de la Muzeu, nici cea mai mică indicaţie cu privire la vreo cercetare făcută pe cârliaci. Dacă era vorba de un secret, era bine păstrat. Ba mă cam îndoiam, chiar, că putea fi păzit până într-atât. După cum vă închipuiţi, Muzeul n-avea nici un fel de tradiţie militară.

Atunci m-am hotărât să intru noaptea în Jardin des Plantes sau să mă las închis într-o seară şi să pândesc ce se petrece în preajma incintei cârliacilor giganţi. Ţinând seama de înălţimea gardului, cea dintâi soluţie mi se păru a-mi depăşi posibilităţile. A doua, mi se păru mai lesnicioasă, de vreme ce o aplicau şi vagabonzii. Faptul că mai mulţi dintre ei pieriseră, poate, în aventura asta nu-mi clinti hotărârea. Dacă na prin putere fizică, îi întreceam, cu siguranţă, prin ingeniozitate. Cunoşteam Jardin des Plantes şi oaspeţii lui, lăsând la o parte cârliacii, aşa că n-aveam să dau de bucluc. Voi lua cu mine, în lipsa altor arme, un baston zdravăn şi ferecat. În cazul cel mai rău, aveam să mă adăpostesc în odăiţa Societăţii Prietenilor Muzeului, a cărei uşă se deschide cu uşurinţă.

Chiar lângă menajerie şi în prelungirea Şcolii Botanice

se află un ţarc aparent părăsit, parcul ecologic, în care feluritele plante din Île-de-France sunt lăsate să crească în voie. Locul e împrejmuit cu un gard destul de mărunt. Relieful terenului, grosimea boschetelor, densitatea bălăriilor îngăduie să te ascunzi cu uşurinţă. Am hotărât să mă vâr acolo.

A trebuit să aştept, nu fără enervare, ca o pereche să înceteze a se deda, chiar lângă locul pe care mi-l alesesem, la nişte efuziuni foarte puţin ştiinţifice. Un scaun aşezat lângă gard, o cracă de care m-am apucat, un salt, şi m-am regăsit în ilegalitate! Am ocolit o clădire mică, nu fără a lua sub braţ unul dintre scaunele pliante pe care administraţia le pune la dispoziţia vizitatorilor. Avea să-mi uşureze întoarcerea şi să-mi îngăduie să aştept, în cele mai bune condiţii, ora potrivită. Toate uşile micului depozit, în care sperasem să mă adăpostesc, erau închise. Aşa că m-am afundat pe cât am putut în tufişuri, nu fără riscuri, pentru că se făcuse aproape nouă şi era întuneric de-a binelea. Eram conştient de faptul că săvârşisem o crimă ştiinţifică minoră, perturbând mediul sălbatic. M-am străduit barem, fără succes, mă tem, să nu las nici o urmă.

M-am aşezat pe pământ într-o mică vâlcea, neîndrăznind însă să mă folosesc de scaun, ca nu cumva să fiu văzut de afară. Apoi am lăsat orele să se scurgă. Paşii paznicilor se vătuiră. Curând tăcerea n-a mai fost tulburată decât de tunetul înfundat al circulaţiei de pe cheiuri, care descreştea şi el, precum şi de urletul întâmplător al vreunei

fiare. Ştiam din experienţă că atavismele se redeşteaptă şi că cel mai cumplit concert începe doar la miezul nopţii. N-aş prea putea spune azi în ce direcţii mi se îndreptară gândurile. Treceam prin momente de teroare iraţională ce mă scăldau în sudori şi prin altele, de un calm olimpian. Cu capul pe spate, sprijinit pe o pernă de ierburi înalte, priveam stelele. Luminile pâlpâitoare ale unui avion străbătură într-un rând cerul, răscolind constelaţiile şi m-am gândit la apropierile mincinoase şi la falsele frontiere care determină imaginea pe care ne-o facem despre lume. Doi poliţişti măsurau strada Cuvier. Zidul înconjurând Jardin des Plantes mă apăra deocamdată de ei cu mai multă siguranţă decât un continent, în cazul când crima mea ar fi fost dată în vileag. Lipsa unui nume, a unui loc de baştină, a unei familii, îmi condamna cârliacii la indiferenţă. Iată cum rămân oamenii orbi la ce-i face să se împiedice, atâta vreme cât nu li se arată piedica, şi încă şi atunci mai susţin deseori că simţurile le sunt perfecte şi că misterul nu există.

Mi-am spus că, dacă veghea mea de noapte rămâne fără rezultat, aş putea rămâne acolo, în inima mărăcinişului şi să devin un Robinson modern în inima unuia dintre cele mai mari oraşe ale planetei. Să refuz agitaţia absurdă a lumii exterioare şi să aştept ceasul adevărului.

M-am străduit de nu ştiu câte ori să văd ora pe cadranul luminos al ceasului, fără a îndrăzni să-mi aprind lampa de buzunar şi căznindu-mă să tot schimb în cifre

palidele dungi verzui ale arătătoarelor. Până la urmă mi-am desfăcut scaunul pliant şi m-am aşezat, clătinându-mă pe solul inegal, întinzându-mi cu voluptate membrele înţepenite de răcoreala ierbii. Mulţumit, mi-am decernat toate brevetele de mare spion, tot sucind şi răsucind între degete mânerul bastonului. Către ora unu n-am mai avut răbdare. M-am întors pe unde venisem, ajutându-mă câteodată cu scurtele fulgere ale lanternei, temându-mă să nu atrag atenţia enigmaticilor experimentatori descoperiţi de către poliţişti, dar temându-mă. Încă şi mai tare că-mi scrântesc glezna. M-am pomenit, fără multă tevatură, pe alee. Mai aveam de trecut o barieră, Menajeria.

Am izbutit, clădind o remarcabilă schelărie de scaune, care a trebuit să stârnească, a doua zi, mânia paznicilor. Aveam de gând, bineînţeles, să pun totul la loc, dar am fost împiedicat s-o fac.

Eram, în sfârşit, înăuntru. Mă temusem că voi dezlănţui un vacarm infernal. Mirosul se simte de departe, oricât de încărcat de duhori grele ar fi aerul Menajeriei. Dar tăcerea nu fu întreruptă. Înaintam, pe jumătate aplecat, încercând să evit scârţâitul pietrişului sub tălpi. Am ajuns în dreptul ţarcului cârliacilor. Duhoarea lor cumplită mă strânse de gât.

Poarta era deschisă. Inima mi s-a oprit. Până să înceapă să bată am şi aprins, fără să-mi dau seama, lanterna. Ţarcul era pustiu. Am făcut atunci un lucru de care, cu siguranţă, nu m-aş fi crezut în stare. Cu bastonul

ridicat, cu lanterna în stânga, am înaintat în arenă. Gura peşterii artificiale vărsa o beznă pe care fasciculul de lumină al lanternei nu părea în stare s-o împrăştie.

Îmi amintesc că am auzit, de pe alee, un zgomot umed. O masă enormă, din care se prelingea apa, era târâtă pe pământ. O pală de duhoare îmi pătrunse în nări, îmi umplu plămânii şi mă făcu să sughit. Am vrut să mă întorc, dar picioarele nu mă mai ascultau. O vibraţie îmi străbătu şira spinării, explodă în ţeastă. M-am întrebat dacă asta e frica. Lanterna şi bastonul îmi scăpară din mâini. Eram sigur că aveam să mor şi, lucru ciudat, mi-a fost cu neputinţă să-mi amintesc cum mă cheamă. Apoi oasele mi s-au lichefiat şi am început să curg pe jos, capul mi s-a izbit de pământul bătătorit, chiar în dreptul lanternei. Fasciculul de lumină mi-a pătruns în ochi. Apoi totul s-a stins.

Mirosul era pretutindeni. Aveam ochii închişi, lipiţi. Eram ghemuit, cu genunchii la bărbie, poziţie pe care n-o mai luasem cu siguranţă de la vârsta de patru ani. Eram complet gol. Dar nu era prea frig. Dacă mă mişcăm, dădeam în toate părţile de ceva moale şi călduţ.

Mă aflam într-un cocon.

Am deschis ochii. Am văzut în jur nişte mărunte puncte luminoase, portocalii, şi care nu luminau mai viu decât licuricii. Mi-am spus că mă aflu sub pământ,

În adâncurile unei vizuini şi mi s-a părut că tone de lut aveau să se prăbuşească peste mine. Mi-a fost frică. Am închis ochii. Capul mi se odihnea pe un fel de pernă. Mi-am

mişcat mâinile, prinse între pulpe şi coapse, cu degetele mari în afară şi aproape atingându-mi genunchii. M-am întins încet. Am deschis ochii, din nou.

Lumina era atât de slabă, încât culorile păreau şterse şi abia dacă îmi puteam vedea degetele. În jur, universul era alcătuit din filamente. Închipuiau pe jos, unde erau mai numeroase şi mai strânse, un fel de saltea. Peste capul meu, la nu mai mult de douăzeci de centimetri, puteam desluşi, printre fibre, un fond cenuşiu. Am întins mâna, mi-am strecurat anevoie degetele printre filamente şi am izbutit să culeg niţel pământ.

Era lut, într-adevăr, fără urmă de humus. Mă aflam la cel puţin cinci sau şase metri sub pământ, poate mai mult. M-am întrebat la ce adâncime începe stratul calcaros. Ştiusem cândva. Mi-era cu neputinţă să-mi amintesc. Am încercat să rup o fibră. Mi-am rănit degetele, dar n-am izbutit. M-am răsucit pe burtă. Perna strecurată sub cap era un pachet cu haine. Ale mele. Le-am scotocit, căutându-mi briceagul. Nimic nu mi se părea mai important decât să rup o fibră. Hainele-mi fuseseră căutate cu băgare de seamă şi buzunarele erau goale. Doar mai târziu, într-o cută a căptuşelii surtucului, am descoperit rezerva unui pix, cu care scriu rândurile astea. Mi-am dat seama că, mai de peste tot, fuseseră decupate din haine nişte pătrate de stofă. Cămaşa de nylon, mai ales, fusese folosită din plin. Nu mai rămânea din ea decât un fel de dantelă. Am renunţat s-o mai pun. Cureaua, ciorapii şi pantofii lipseau la

apel. Cravata fusese tăiată în fâşii subţiri, ce urmăreau cu luare-aminte motivul ţesăturii. Mi-a venit greu s-o recunosc. Contorsionându-mă, am izbutit să-mi trag pantalonii şi să-mi pun haina, şi am răsucit rămăşiţele cămăşii pentru a face din ea un soi de fular, pe care mi l-am legat la gât. Am suferit dintotdeauna de gât.

Am început să mă târăsc de-andaratelea, căci n-aveam loc să mă întorc în tunelul care se deschidea în dreptul picioarelor. Am sfârşit prin a ieşi într-un culoar destul de mare, în care am putut să mă ridic. Avea o secţiune grosolan circulară. Era şi el luminat de licuricii portocalii. Deschideri de felul celei ce-mi îngăduise să trec se căscau cam pretutindeni, în cea mai mare neorânduială.

Şovăind, am aşteptat o clipă, apoi am pornit. Eram neliniştit, mai degrabă decât speriat. Mă durea capul şi toţi muşchii îmi erau înţepeniţi. Dacă nu voiam să mă prăbuşesc, mai de vreme sau mai târziu, într-o panică abjectă, trebuia să întreprind ceva.

Puteam sta în picioare. Creştetul abia daca-mi atingea tavanul tunelului. Culoarul era sinuos. Mi-am spus mai apoi că civilizaţia lor nu cunoştea, cel puţin în toate manifestările ei concrete, linia dreaptă.

Şi apoi i-am văzut. M-am sprijinit de perete şi am vomat. Erau acolo, în picioare, într-o sală, cu trupurile odihnindu-li-se pe o scârboasă pădure de viermi ce mişunau, şi-şi îndreptau spre mine ochii albaştri de ciclopi, îndoindu-şi râtul către piept. Cârâiau şi şuierau. Am

sughiţat, aveam ochii plini de lacrimi, am scuipat bale cu fiere. I-am înţeles deodată pe oamenii care urăsc păianjenii sau şerpii până a simţi că, atunci când îi văd, nu-i mai ţin nervii. Era ceva ce nu cunoscusem, dar am înţeles de cum i-am văzut. Şi am înţeles că, pentru ei, eu eram păianjenul sau şarpele.

N-are rost să-mi povestesc captivitatea în amănunt, cu atât mai mult cu cât am pierdut cu desăvârşire simţul timpului şi memoria mă lasă. Îmi amintesc limpede tot ce a precedat sosirea mea aici. Dar tot ce s-a petrecut între timp alcătuieşte o magmă nedesluşită. Nu sunt sigur nici măcar de ordinea evenimentelor. N-are, de altfel, o prea mare însemnătate. Am să încerc doar să rezum ce am aflat, deşi totul se reduce la foarte puţin.

Cred că mă aflu sub Jardin des Plantes, într-un labirint din care nu sper să mai scap. N-am decât o vagă idee cu privire la dimensiunile lui. Sunt încredinţat că se afundă în măruntaiele pământului cu mult mai mult decât trecerile a căror explorare mi-e îngăduită. Căci, dacă n-au pus piedici în calea mea, mă izbesc într-unele direcţii de câte un opercul ţesut din fibrele care acoperă pereţii şi pe care nu le pot rupe. Ei le străbat dizolvându-le şi lipindu-le la loc, în urma lor.

Sunt sigur că labirintul comunică sus, în Jardin des Plantes, cu peştera artificială din ţarc şi că pe acolo m-au adus, neînsufleţit, pe tărâmul lor. Poate că mai există şi alte ieşiri? Mi-au rămas necunoscute. N-am aici decât statutul

unui animal domestic. Nu mă maltratează, dar mă supun la teste, mă cercetează cu regularitate şi mă silesc să îndeplinesc mici treburi cărora, de cele mai multe ori, nu le înţeleg rostul. Par să nu cunoască aproape deloc metalul şi folosesc pentru maşinile lor şi, pe câte mi s-a părut, chiar pentru a conduce electricitatea, un fel de materiale plastice. Cunoştinţele lor de chimie organică trebuie să le depăşească mult pe ale noastre. Sunt incapabil să le înţeleg tehnologia, fie pentru că nu mă pricep să interpretez ce văd, fie pentru că nu mă lasă să ajung la nimic în stare să-mi ofere vreo indicaţie. Comunică între ei, cel puţin în egală măsură, prin mişcările scârboaselor lor pseudopode, ca şi prin strigăte şi fluierături foarte ascuţite.

Dar n-am reuşit să aflu dacă bătrânul Schmetterlinck şi-a putut confirma teoriile. Nu ştiu care i-a fost soarta. N-am găsit nici urmă de făptură omenească. Poate că sunt conştienţi de primejdia pe care ar reprezenta-o o ceată de prizonieri şi-şi ţin victimele în sectoare izolate cu grijă. Poate că l-au ucis. Au o putere de neînchipuit. Nu m-am răzvrătit. Voi fi luat poate drept laş, dar nu îndrăznesc să mă apropii de ei, chiar dacă m-am obişnuit întrucâtva cu înfăţişarea şi mirosul lor. De altfel, cred că revolta nu mi-ar sluji la nimic. Vreau să rezist cât voi putea mai mult, nu pentru a-mi prelungi viaţa, cât pentru că sunt aici, în mod conştient, un agent al omenirii. N-am intrat de bună-voie în bârlogul lor, dar dacă nu mi-aş fi dus ancheta până la ultimele consecinţe n-aş fi căzut în puterea lor. Făcând

asta, am aflat un lucru mărunt. Că poţi deveni erou din întâmplare sau încăpăţânare, cum poţi ajunge erou, cel puţin în egală măsură, datorită curajului. Cred că sunt un erou, chiar dacă mă târăsc gol prin culoarele lor. de când hainele mi s-au făcut ferfeniţă. Poate că-i o idee naivă, dar mă ajută să fac faţă. Aici, cel mai rău lucru e hrana. Fac pentru mine ce pot. Cred chiar că-mi păstrează cele mai bune bucăţi din carnea putredă cu care se prefac, acolo sus, că se hrănesc. Probabil că o dezinfectează, altminteri aş fi murit de mult. Din când în când mă silesc să iau nişte pilule, care trebuie să fie vitamine sau antibiotice. Apa pe care mi-o dau e curată, dar impregnată de mirosul lor.

De curând m-au făcut să ascult nişte înregistrări şi cred că au să încerce să înveţe franceza şi să comunice cu mine pe cale orală. Până acum, semnele şi desenele au alcătuit esenţialul convorbirilor noastre. Înregistrările lor sunt deformate în chip ciudat. Am auzit dialoguri, pe care le-au prins de bunăseamă în Jardin des Plantes, şi emisiuni de radio. Prima dată am început să plâng. Tare aş vrea să ştiu în câte suntem. Şi să vorbesc cu cineva. Se silesc să-mi imite sunetele. Rezultatul e îngrozitor.

Mi se pare, în afara oricărei îndoieli, că civilizaţia lor e cel puţin tot atât de avansată ca a noastră şi poate chiar mai avansată. Nu izbutesc să înţeleg cum au reuşit să treacă neobservaţi până în zilele noastre, fie şi în cel mai îndepărtat ungher al Pământului. Doar dacă, dar e o ipoteză pe care abia îndrăznesc s-o formulez, nu vin dintr-o altă

lume. De pe Marte? De pe Venus? Am citit, e mult de atunci, pe Camille Flamarion şi *Războiul lumilor,* de H.G. Wells. Dar, ori de unde ar veni, dacă s-au născut pe planeta noastră dintr-o ramură aberantă şi până acum necunoscută a evoluţiei, dacă au căzut din spaţiu sau s-au ivit dintr-o altă dimensiune, sunt sigur că pun la cale dimineţi cumplite pentru omenire. Nu ştiu exact câţi sunt, dar mi s-a întâmplat să văd mai multe zeci în acelaşi timp. Specimenele cu care se mândreşte Jardin des Plantes nu-s decât o amăgire. Sunt încredinţat că trec, acolo sus, prin echipe succesive, pentru a sta de pază şi a ne spiona. obiceiurile. De asta îşi ţin închis ochiul unic, care le-ar da în vileag inteligenţa diabolică şi se prefac a privi lumea cu ajutorul ochilor falşi. Au simţuri pe care abia le bănuiesc. Fac tot felul de lucruri pe care nu le înţeleg. Din adâncuri suie uneori nişte trepidaţii surde, arătând că forţe mari sunt puse la treabă. Mă tem să nu pună la cale o invazie şi sorocul să ne fie aproape.

Dar Pământul nu-i lipsit de apărare. Simt că se va coaliza tot. Mii de semne îmi vin în minte. Până şi animalele au înţeles primejdia şi vor face cauză comună cu omul. Căci sunt solidare, deşi ades duşmane, şi cârliacii sunt străinul absolut. Rezistenţa a şi început. Dacă bârlogul e capul de pod al unei invazii, eu sunt avanpostul apărării. Săpăturile şobolanilor, chițcanilor şi ale cârtiţelor nimeresc câteodată în regiunile superioare ale labirintului, la care mai am acces. Înseamnă că doar câţiva metri mă mai despart de

suprafaţă. Nu destul de puţini pentru a spera să evadez, dar pot spera să pun în gardă omenirea. Cu toate că nu pot comunica cu fraţii noştri inferiori, i-am îmblânzit în destulă măsură pentru ca să-mi aducă bietele lor prăzi. Bunăvoinţei lor le datorez foile astea. Şi nu mă îndoiesc că vor izbuti să le facă să ajungă la suprafaţă. Am să-mi recopiez manuscrisul până mi se va epuiza mâna sau până mă vor lăsa ochii. Facă Cerul ca măcar unul dintre mesajele mele să ajungă la suprafaţă şi, la capătul unui periplu pe care nici nu mi-l pot închipui, să cadă în mâinile unui om de bunăvoinţă, destul de curios pentru a-l descifra, destul de înţelept pentru a-l înţelege, destul de încrezător pentru a-l crede ...

Aşa se încheie ciudatul manuscris pe care mi l-a încredinţat un elefant. Animalul justifica astfel încrederea pe care autorul şi-o punea în solidaritatea planetară.

L-am transcris fidel, mărginindu-mă să-l împart în paragrafe pentru a-i uşura lectura, să restabilesc ici şi colo punctuaţia şi să suprim, sau să înlocuiesc prin ceea ce părea verosimil, câteva cuvinte ce s-au dovedit indescifrabile. Înţelesul major al textului nu a fost alterat. Întrebarea care se poate pune, totuşi, e dacă manuscrisul e complet. Într-adevăr, primele pagini în ordinea numerotaţiei se găseau în mijlocul ghemotocului pe care mi l-a întins elefantul. Ultimele pagini sunt, aşa cum am mai spus, mânjite cu pământ şi, în parte, rupte. Nu e deci imposibil ca una sau mai multe pagini ale manuscrisului să fi dispărut în

straniul „periplu” de care vorbeşte, în mod destul de impropriu, autorul. O asemenea amputare ar explica de ce textul nu menţionează nicăieri numele şi profesiunea sechestratului, ca şi faptul că nu s-a adresat cuiva în mod specia], ceea ce reiese de altfel destul de limpede din ultimul paragraf.

Se pot lua în consideraţie trei ipoteze: textul poate fi opera unui mistificator, a unui alienat mintal sau a unui biet prizonier. În funcţie de primele două, el nu corespunde întru nimic realităţii. Conform ultimelor două, convingerea autorului nu poate fi contestată. Studierea împrejurărilor poate îngădui verificarea autenticităţii faptelor; cea a textului însuşi, prin care voi începe, sinceritatea autorului.

Nu poţi să nu fi izbit, de la prima lectură, de o anume prolixitate a stilului. Omul e, în orice caz, înzestrat cu o anume cultură. Dacă iei manuscrisul în serios te poate mira dezechilibrul compoziţiei. Prima parte, care priveşte evenimente anterioare răpirii, e pe departe cea mai lungă. E plină de incidenţe şi digresiuni filosofice, fără nici o legătură cu problema expusă. A doua, care se petrece „sub pământ”, e, dimpotrivă, scurtă şi ciudat de săracă în amănunte. E de la sine înţeles că unui mistificator i-ar fi mult mai greu să născocească o „civilizaţie” străină decât să descrie Jardin des Plantes. Dar, pe de altă parte, e de înţeles ca un om care a trăit clipe neobişnuit de grele, care de pe urma încercărilor prin care a trecut are moralul zdruncinat, dacă nu chiar mintea tulburată, să prefere în

mod inconştient să stăruie asupra amintirilor din viaţa lui calmă şi să treacă repede peste ororile pe care le-a înfruntat. De notat, în acest sens, alterarea compoziţiei şi a stilului, caracteristice ultimei părţi a textului. Ai impresia că omul se grăbeşte să încheie, fie din pricină că se teme să nu fie surprins, fie pentru că simte că-l lasă puterile. Repetiţiile şi termenii improprii se înmulţesc. Dacă ne-am lua după legile verosimilităţii, un mistificator s-ar fi străduit să-şi compună textul cu un condei la fel de convingător. Sunt chiar îndemnat să cred că, spre sfârşit, ar fi acumulat amănuntele, atât pentru plăcerea lui, cât şi pentru a induce mai deplin în eroare.

Pe de altă parte, textul nu prezintă, după mine, nici unul dintre semnele caracteristice alienaţiei. Dacă unele pasaje şi, îndeosebi, unele digresiuni sugerează creşterea unei obsesii, toate întâmplările fiind interpretate în lumina „teoriei”, e de notat că povestitorul are grijă să arate că nu ezită să se creadă el însuşi victima unei halucinaţii. Deşi asemenea cazuri de subtilitate nu lipsesc din analele psihiatriei, ele rămân cu totul excepţionale şi, în limitele cunoştinţelor mele, nu vădesc niciodată o asemenea doză de scepticism ştiinţific. Povestitorul pare să fi întâmpinat dificultăţi în a se convinge de autenticitatea aventurii sale, măcar în prima ei fază, şi revine bucuros asupra şovăielilor lui, despre care presimte sau chiar precizează că trebuie să fie şi ale cititorului. Revelaţiile finale nu sunt de fel explicitate din capul locului, în vreme ce un nebun începe,

de regulă generală, prin a-şi trânti adevărul, înainte de a-l justifica, de bine de rău. Autorul e persecutat de îndoială. Cu toate astea, putem considera că un mistificator abil ar fi procedat chiar aşa, distilându-şi cu grijă revelaţiile de-a lungul expunerii. Trebuie să recunoaştem însă că i-ar trebui un frumos talent literar şi că specia scriitorilor mistificatori pare a se fi stins. Sunt departe zilele când Merimée publica *Teatrul Clarei Gazul.*

Dacă autorul manuscrisului dovedeşte unele cunoştinţe ştiinţifice, măcar în domeniul ştiinţelor naturale, şi autentifică astfel personajul pe care pretinde a-l reprezenta, se pare - şi o putem regreta! - că literatura ştiinţifico-fantastică îi e aproape cu totul străină. Aluzia finală la *Războiul lumilor* ar atesta faptul în suficientă măsură, dacă tot textul nu ne-ar duce către o asemenea concluzie. Ne putem întreba cât de probabilă e existenţa unui mistificator care, fără a avea nici o înclinaţie pentru fanteziile ştiinţifice, şi-ar alege-o tocmai pe aceea de a fabrica una. Poate că vreun savant glumeţ ar cădea în asemenea păcat. Dar nici atitudinea, nici stilul omului nostru nu sunt chiar ale unui om de ştiinţă. Dacă se pricepe să observe un amănunt, o face fără metodă. Când hazardează explicaţii, se lasă târât de emoţii. Dacă e sincer şi totodată veridic, nu putem decât regreta încă o dată că nu e un amator de anticipaţii. Într-adevăr, pare probabil că atunci ar fi fost dus mult mai repede spre considerarea ipotezei unei vizite, dacă nu a unei invazii a unor

extratereştri, şi s-ar fi comportat în consecinţă. În loc de asta, s-a vârât drept în gura lupului. Putem socoti, pe de altă parte, că - odată prizonier - s-ar fi comportat faţă de nişte extratereştri într-un mod mai consecvent. Oricare cititor de literatură de anticipaţie, cât de cât experimentat, ar fi izbutit probabil să pună la punct o metodă îngăduindu-i să comunice cu acele fiinţe - sau măcar ar fi încercat s-o facă - şi s-ar fi preocupat mai serios de originea lor.

Ipoteza unei origini pur terestre nu l-ar fi reţinut nici o clipă, în timp ce ea l-a orbit pe povestitor într-una, până înainte de sfârşit. Altminteri ar fi apreciat, chiar în adâncul celei mai depline decăderi, şansa extraordinară ce i se oferea de a ridica vălul ce acoperă civilizaţiile stelare şi de a fi, în definitiv, Indianul acestor noi Columbi. Căci nu s-ar fi oprit la o origine marţiană, nici la una venusiană. Dacă a putut lansa asemenea teorii, cultura astronomică a omului nostru trebuie să fie chiar neobişnuit de redusă.

Marea masă a făpturilor şi puterea uriaşă, la care povestitorul face într-un rând aluzie, sugerează o ipoteză. Ştim că o stea pitică relativ apropiată de soarele nostru, steaua lui Barnard, care nu se află decât la şase ani-lumină de el, are un tovarăş întunecat, a cărui masă e de ordinul a o dată şi jumătate cât cea a lui Jupiter. Însoţitorul acesta e, fără doar şi poate o planetă gigantă. Poate că leagănul cârliacilor noştri nici nu trebuie căutat altundeva. În condiţiile acestea e cu atât mai de înţeles că se apără sub pământ de arşiţa soarelui nostru care, faţă de cea a piticei

roşii, trebuie să li se pară de neîndurat. Dar conjunctura asta, a cărei fragilitate e evidentă, nu trebuie să ne ducă la credulitate.

Rămâne faptul global al mesajului. În ce mă priveşte, nu izbutesc să-mi închipui un mistificator care să-şi asume incredibila sarcină de a-şi recopia proza pe un suport atât de fragil şi atât de puţin verosimil ca acela pe care l-am descris, şi care să-şi asigure, pentru a-l face să ajungă în mâini necunoscute, serviciile unui elefant. Dacă unui maniac i se poate atribui destulă încăpăţânare, rămâne de explicat cum de a putut beneficia de complicităţile neapărat trebuincioase în rândurile personalului de la Jardin des Plantes.

Cârliacii giganţi există într-adevăr. M-am dus la Jardin des Plantes pentru a-i vedea, pe aleea reptilelor, lângă rhynograde. Nu poartă nici acum vreun nume şi nici o etichetă nu le arată locul de baştină. Recunosc că sunt destul de respingători. N-am avut privilegiul de a le zări al treilea ochi, dar le-am cercetat bine cei doi ochi teşiţi şi, mărturisesc, par mai degrabă falşi decât adevăraţi. N-am numărat niciodată mai mult de şapte exemplare. Fireşte,e cu neputinţă să vezi ce se petrece în peştera artificială care le slujeşte drept adăpost.

Am regăsit, de asemenea, tăieturile de presă pomenite în manuscris. La drept vorbind, nu reprezintă decât un document neinteresant, de vreme ce se mărginesc să semnaleze, cu multe inexactităţi, prezent făpturilor în Jardin

des Plantes, lucru pe care toată lumea îl poate constata *de visu.* De două sau de trei ori am încercat să mă interesez la bibliotecar de „profesorul” Schmetterlinck, dar bibliotecarul, pe care abia dacă-l cunosc, a rămas foarte evaziv. Nu s-ar zice că „profesorul”, care n-ar fi fost mai mult decât un laborant, a reapărut. I-am căutat zadarnic adresa în cartea de telefon. Pe de altă parte, poreclele vagabonzilor pomeniţi în manuscris n-au părut cu totul necunoscute patronului din localul unde-mi iau cafeaua de dimineaţă. Zvonuri culese ici şi colo se referă la manifestări luminoase mai mult sau mai puţin misterioase, care s-ar desfăşura noaptea în incinta lui Jardin des Plantes. S-ar fi adresat chiar o scrisoare către o asociaţie particulară, bine cunoscută pentru faptul că se interesează de obiectele zburătoare neidentificate. Nu dau decât puţină crezare conţinutului probabil al scrisorii, pentru că tare mă îndoiesc că o farfurie zburătoare s-ar putea plimba, chiar şi în miez de noapte, pe deasupra celui de al V-lea arondisment, fără a fi observată şi semnalată de sute de noctambuli.

Vă rog să credeţi că mi-am consacrat toate eforturile pentru a străpunge misterul identităţii povestitorului. Singura tentativă posibilă era aceea de a-l lua în serios şi de a cerceta dacă figurează pe listele dispăruţilor. Am studiat în acest scop ziarele, fără să dau totuşi peste nici un semnalment acceptabil. Contrar a ceea ce se crede îndeobşte, cotidianele se interesează prea puţin de dispariţii. Extrasele după fişierul cercetărilor făcute la

cererea familiilor, publicate de către unele organe specializate, nu mi-au fost de mai mult ajutor. De remarcat că povestitorul nu face nicăieri aluzie la o soţie sau la o familie. Ceea ce ar putea fi de ajuns pentru a arăta că trăia singur şi că nimeni, prin urmare, n-a avut calitatea de a anunţa poliţia. Evident, incertitudinea privind data evenimentelor povestite în manuscris mi-a stânjenit mult cercetările.

Ţinând seama de unele amănunte, pot spune, cred, că ele au avut loc acum cel mult trei luni, adică, de vreme ce ne aflăm în toamnă, că răpirea ipotetică trebuie să se fi petrecut în iulie sau august. E limpede că, la Paris, dispariţia cuiva în august poate trece cu totul neluată în seamă. Am înlăturat cu desăvârşire posibilitatea ca mesajul să dateze de anul trecut. Dacă ar fi fost târât prin noroiul iernii n-ar fi ajuns la mine într-o atât de bună stare de conservare. E şi aşa un miracol că ploile dese din vara asta nu l-au făcut ilizibil. De altfel, cârliacii giganţi n-au fost aduşi în Jardin des Plantes decât în februarie.

În ciuda îndoielii care subzistă, nu pot să nu mă înfior la gândul captivităţii acestui om, care durează poate de mai bine de trei luni de zile. Trebuie să fi pierdut cu totul socoteala timpului. Ba sper să-l salvez, ba mă cuprinde deznădejdea. În clipele când mă încredinţez realmente de autenticitatea, de adevărul şi de sinceritatea manuscrisului, încerc o profundă stimă, o vie simpatie pentru omul, aparent atât de oarecare, dar care a ştiut, dincolo de o

teamă de înţeles, de o evidentă zăpăceală, să păstreze de-a lungul unei încercări cumplite destulă luciditate şi încredere pentru a face apel la solidaritatea planetară, destul curaj pentru a se expune încercând să ne trezească inconştienţa sau, mai bine zis, să ne risipească ignoranţa. Şi, în numele meu propriu, îi confirm bucuros brevetul de eroism, pe care şi l-a decernat singur, în chip naiv.

Aş putea fi întrebat, atunci, de ce n-am întreprins o acţiune energică pe lângă autorităţile Muzeului, pe lângă poliţie, chiar pe lângă marea presă? De n-ar fi decât o şansă la mie pentru ca manuscrisul să fie adevărat, viaţa unui om, destinul civilizaţiei noastre, supravieţuirea speciei noastre merită să înfrunţi de nouă sute nouăzeci şi nouă de ori ridicolul. Am meditat la asta îndelung. Dacă n-am făcut-o, n-a fost din respect uman. Dar eram prea sigur că nu voi fi ascultat. Nici unul dintre elementele pe care le-am adunat nu constituie o dovadă, chiar dacă, toate împreună, militează viguros în favoarea autenticităţii. În ansamblu, povestea e de asemenea proporţii, încât voi fi acuzat mai degrabă de născocire. Lumea noastră e prea paşnică pentru a da crezare relatării unei invazii.

Şi totuşi ...

O invazie nu se mărgineşte la brutala năvală a inamicului. Ea se pregăteşte. Are nevoie de cercetaşi, de avangarde, de capete de pod. Vă întreb, ce cap de pod mai bun decât o grădină zoologică ar putea afla nişte extratereştri războinici, incapabili, datorită înfăţişării, să se

infiltreze în societatea noastră? Cu un minimum de precauţii, acolo ar fi şi la adăpost, şi la locul acţiunii. Căci toate capitalele, toate marile oraşe ale Pământului au câte o grădină zoologică. Iată de ce cer stăruitor tuturor directorilor de grădini zoologice să verifice dacă una sau mai multe specii animale necunoscute n-au intrat de curând în colecţiile lor. Infiltrarea într-o menajerie nu trebuie să prezinte dificultăţi de netrecut pentru un extraterestru inteligent şi hotărât. Oricât de monstruoasă, de respingătoare i-ar fi înfăţişarea, poate fi sigur că va găsi fără prea multă greutate nişte făpturi omeneşti care, din lăcomie sau prostie, n-ar şovăi să-şi trădeze planeta. Un cargobot venit dintr-o ţară îndepărtată sau menajeria unui circ ar sluji apoi drept cal troian; doi sau trei asemenea vectori inconştienţi ar alcătui un lanţ întrerupt, cu neputinţă de reconstituit. Directorii de grădini zoologice, pe de altă parte, şi nu le reproşez asta, sunt avizi de specimene noi, cu condiţia ca întreţinerea şi cumpărarea lor să nu-i coste prea scump. Nu sunt deloc sigur că acestor cârliaci giganţi le plac într-adevăr hoiturile, dar un asemenea meniu are meritul de a fi economic. E o luptă cu arme cinstite.

Mă întreb cum va fi ziua invaziei? Nu mă îndoiesc că cercetaşii şi-au şi legat galeriile de reţeaua canalelor, dacă nu de aceea a metroului şi a pivniţelor. Astfel, în loc de a cădea din cer, duşmanul se va ivi, într-un val de nebiruit, din noroi, căci cred într-adevăr, măcar că povestitorul nu suflă o vorbă despre asta, că dispune de transmutătoare de

materie. Trebuia să-şi deschidă porţi în inima oraşelor. Câţiva voltijori curajoşi au fost de ajuns. Fără îndoială că materialul necesar le-a fost adus noaptea, pe calea aerului sau poate pe cea, mai tainică, a fluviului. Dar legiunile şi armele lor pătrund azi în spaţiul nostru, prin breşa deschisă.

Poate că nici nu ne mai rămâne decât să ne pregătim de apărare. Dar trebuie să-i convingem pe oameni de primejdie, dacă există, şi să-i convingem în masă, o dată pentru totdeauna, în loc de a juca rolul Casandrei şi a pierde un timp preţios cu discursurile. E nevoie de o dovadă irecuzabilă.

De asta voi pătrunde îndată în Jardin des Plantes, înarmat cu un pistol automat „Beretta” şi înzestrat cu un aparat de fotografiat „Exakta”. Pentru orice întâmplare mi-am vârât în buzunar şi patru tuburi de lapte condensat. În contrast cu povestitorul, sunt un om prevenit. Nu-mi voi asuma riscuri inutile. Mă voi mulţumi să observ. Dacă veghea din noaptea asta rămâne zadarnică, am s-o iau de la cap. Am avut odinioară parte de un antrenament special care, chiar destul de sumar, m-a învăţat totuşi unele tehnici. Am fost obişnuit cu primejdia şi nu-s chiar ruginit de-a binelea. Sunt celibatar. Nimeni nu depinde de mine. La nevoie, nu voi şovăi să fiu al doilea combatant din acest război.

Las pe masă nota asta şi paginile ridicole şi sublime ale manuscrisului. Vor fi publicate dacă nu mă înapoiez sau

dacă aduc o dovadă zdrobitoare.

Mai sper, mai vreau să cred că totul nu-i decât o glumă.

1969

LINIE DESPĂRŢITOARE

Cele două telefoane sunară în acelaşi timp. Jérôme Bosch ezită. Coincidenţă regretabilă, deşi destul de frecventă. Dar niciodată la ora aceea, niciodată la nouă şi cinci dimineaţa, când abia ai venit la birou şi-ţi plimbi privirea mohorâtă pe întinderea ternă şi cenuşie a peretelui, pe alocuri întreruptă de câteva pete, atât de abstracte, atât de palide, încât nu oferă nici un punct de plecare pentru vis.

La unsprezece şi jumătate, da, ora la care oamenii încep să se simtă în formă, îşi rezolvă treburile cu gândul să smulgă câteva minute pentru a prinzi mai în voie, firele sunt saturate, toate telefoanele sună pretutindeni, ora când, în peşterile lor răcoroase, centralele telefonice încep probabil să vibreze, să fumege, să se topească.

Problema avea mai multe soluţii. Să apuce unul dintre aparate, să răspundă şi să-l lase pe celălalt să sune până ce corespondentul oboseşte şi ia hotărârea să cheme din nou, peste cinci minute. Să ridice unul dintre receptoare, să întrebe cine-i la aparat, să se scuze. Să ia al doilea receptor, să întrebe cine-i la aparat, să-l roage să aibă

răbdare. Să aleagă interlocutorul cel mai important, sau cu cel mai lung nume, să asculte mai întâi femeia, dacă e vreo femeie la capătul firului. În afaceri femeile sunt mai concise. Sau să vorbească la ambele aparate, în acelaşi timp.

Jérôme Bosch ridică amândouă receptoarele. Soneriile încetară. Îşi privi mâna dreaptă, cu mica halteră rece şi neagră, aproape fără greutate,

Îi veni să le izbească una de alta, sau să le aşeze binişor una lângă alta pe birou, în sens invers, aşa încât cei doi interlocutori să poată sta de vorbă şi, cine ştie, poate avea să iasă ceva dintr-asta.

Dar, în orice caz, nimic pentru mine. Sunt un intermediar. La asta sunt bun. Să ascult şi să repet. Un filtru între un receptor şi un microfon, un cornet între o gură şi o ureche, un toc automat între două scrisori.

Duse câte un receptor la fiecare ureche.

Două glasuri:

„Jérôme ... te-a mai chemat cineva?”

„Sunt cel dintâi, nu-i aşa ... răspundeţi ...”

Un glas cumpănit, precis. Un glas neliniştit, gata să înnebunească. Ciudat de asemănătoare, păreau unul ecoul celuilalt.

— Alo, zise Jérôme Bosch. Cu cine am onoarea?

O formulă înţepată, desuetă, prudentă, niţel ridicolă,

dar şi oamenii, de ce nu se prezintă?

„Ar dura cam mult să-ţi explic ... riscăm să fim întrerupţi ... greu să te prind. Ascultă bine, e şansa vieţii tale. Trebuie să spui da şi să te duci.” (Clic, trosnet, zgomotul unui jet de nisip pe o tablă de tinichea.) „... să nu şovăi.”

„...nu ... nu .... nu trebuie ... nu trebuie ... pretext .... sunt ... nu ... . nu..........................

— Cine sunteţi? strigă Jérôme Bosch în cele două microfoane.

Tăcere.

Un şuier dublu. La dreapta, un foşnet metalic. La stânga, horcăitul unei maşini. La dreapta, zgomotul mărunt al unei coji de ou zdrobite. La stânga, mângâierea unei pile pe arcul unei somiere.

— Alo! zise zadarnic Jérôme Bosch.

Clic. Clic. Ton. Tăcere. Ton. Tăcere. La dreapta, la stânga. Semnalul ocupat, de ambele părţi.

Puse pe furcă receptorul din stânga. Rămase o clipă cu celălalt aparat în căuşul mâinii drepte, lipit de ureche, ascultând mica muzică mecanică şi tristă ce cânta pe două note, zgomot şi tăcere, zgomot şi tăcere, oftând ca o sirenă a absenţei în adâncurile scoicii de materie turnată.

Apoi puse pe furcă şi receptorul din dreapta.

Cercetă prin fereastra deschisă cerul decolorat, pe care planau păsări urbane mânjite cu funingine, sau, oricum, negre, peretele de cărămidă răscoaptă de vreme, care-i astupa o bună parte din orizont, apoi, înăuntru, lângă fereastră, calendarul artistic oferit de o societate de calculatoare electronice şi care, pe deasupra numărului zilelor, dăruia reproducerea îngrijită a unui tablou baroc, *Vizita rinocerului.* Părând nemulţumit, rinocerul se întorcea cu spatele la vizitatori, pentru a se arăta mai bine amatorului de artă, pesemne. De cealaltă parte a unei împrejmuiri destul de scunde, o femeie mascată, în rochie lungă, un arlechin şi doi copii cu panglici se distrau privind monstrul.

Era acelaşi glas. Dar cum putea vorbi cineva la două aparate în acelaşi timp şi, mai ales, cum putea spune simultan cuvinte diferite, pe două linii diferite?

Am cunoscut glasul. L-am mai auzit undeva.

Trecu în revistă vocile prietenilor, vocile clienţilor, vocile oamenilor cu care venea uneori în contact fără să-i fie prieteni şi fără să încerce să le vândă ceva, voci de funcţionari, de doctori, de băcani, de dispeceri de taxiuri, toate vocile pe care le auzi în adâncurile receptorului fără a fi vreodată în stare să le adaugi un chip, voci grase, voci ţâfnoase, voci uscate, vesele, glumeţe, metalice, severe, răguşite, crispate, distinse, preţioase, populare cu inflexiuni beţivăneşti, suave şi aproape înmiresmate, lugubre, înţepate, precise, pretenţioase, amare sau sardonice.

De un lucru era sigur. Auzise, din amândouă părţile, un glas de bărbat.

Au să mai cheme, îşi spuse.

Are să mai cheme, că era vorba de unul şi acelaşi personaj, cu toate că la stânga glasul fusese limpede, sigur de el, exigent şi aproape triumfător, iar la dreapta vătuit, înspăimântat şi aproape plângăreţ.

Fantastic, câte puteai afla despre oameni, doar ascultându-i vorbind la telefon.

Se apucă de lucru. Avea la îndemână un teanc de coli albe, o cutiuţă cu clame, trei pixuri de culori diferite şi un întreg vraf cu fel de fel de formulare. Trebuia să redacteze o scrisoare, să adune un dosar, să facă un raport, să verifice câteva tabele cu cifre. De ajuns ca să-i umple dimineaţa. Alcătuirea raportului îi va lua probabil şi o parte din după-amiază. Înainte de a se duce la masă îşi va pune complicata problemă a alegerii între cantina întreprinderii şi unul dintre micile restaurante de cartier. Ca de obicei, se va duce la cantină. În primii doi ani se hotăra întotdeauna pentru unul sau altul dintre micile restaurante, pentru că-l deprima cantina. Ea îi amintea că trăia într-un univers pe care nu şi-l alesese şi, atâta vreme cât izbutea să scape dintr-însul, fie şi în mod simbolic, avea impresia că nu se află acolo decât temporar. Un hop de trecut, ca şcoala sau serviciul militar. Nu prea anevoios, de altfel. Lucrul era ades interesant, iar colegii se dovedeau inteligenţi şi cultivaţi. Câţiva dintre ei citiseră chiar una sau alta dintre cărţile pe

care le scrisese.

— Mi-a făcut cineva o farsă.

Cu un magnetofon e simplu de tot. Nici n-a avut loc vreun dialog. M-am mulţumit să ascult şi să strig alo şi să întreb cine e. Un banc fără cap şi fără coadă.

Începu să lucreze. Curios era că, lucrând, nu se putea împiedeca să nu se gândească la poveştile pe care ar fi avut chef să le scrie, pe care trebuia să le scrie, precum şi la cea pe care o scria anevoie seara, în locuinţa lui luminată de la un capăt la celălalt, căci nu suporta să întâlnească noaptea, trecând dintr-o odaie într-alta. Şi atunci, fapt nu mai puţin curios, se gândea la lucrul de peste zi, nu se putea împiedica să nu-şi facă sânge rău pentru cutare treabă şi felul cum avea să primească nu ştiu cine explicaţiile, cam şchioape, desigur, documentul definitiv urma oare să iasă la vreme, tot felul de probleme care ar fi trebuit să piară în tăcere şi să-l lase liber să viseze. Un om, îşi zicea, nu poate duce până la capăt două treburi cu totul diferite. Sfârşeşte prin a dezvolta două personalităţi care se luptă, se sfâşie între ele. Apucă pe drumul despicat al schizoidiei.

Puse mâna pe unul dintre telefoane şi formă un număr de interior.

— Doamna Duport? Da … Bosch. Ce mai faceţi? … Bine, mulţumesc … Vreţi să-mi aduceţi dosarul Marsilia? Mulţumesc.

Într-o zi, într-o zi nu va face decât să scrie. Dar, la

gândul ăsta, o teamă neaşteptată îi tăia răsuflarea. Va mai fi oare în stare să scrie, să născocească poveşti, să înşire alte cuvinte decât cele din rapoarte şi scrisori? Cineva bătu la uşă. „Intră”, spuse el. Femeia era tânără şi plăcută. Avea o faţă rotundă şi un năsuc ascuţit. Ce ai dori să faci, gândi el, dacă n-ar trebui să ţii dosarele la zi, să baţi la maşină? Să pictezi, să coşi, să citeşti, să te plimbi, să ai mai multe experienţe sentimentale? Era o întrebare pe care n-avea s-o pună niciodată. Şi cu toate astea, îşi spuse, ar trebui să se facă o asemenea anchetă, singura anchetă meritând să fie dusă la bun sfârşit. Oamenii ar trebui întrebaţi pe străzi, în cafenele, în cinematografe, în teatre, în vehiculele transportului în comun şi până şi la ei acasă ce ar face dacă ar fi absolut liberi, cum s-ar hotărî să cheltuiască marfa rară numită Timp, în ce flacoane ar dori să-şi toarne nisipul măsurat al vieţii? Îşi putea închipui şovăiala, neîncrederea, reticenţa, panica. Ce vă priveşte? Nu ştiu, nu, zău că nu, nu m-am gândit niciodată! Stai! Poate că ...

Îl văzu căzut pe gânduri şi, fără o vorbă, puse dosarul pe birou şi se făcu nevăzută.

Luă dosarul şi-l deschise.

Telefonul din stânga sună.

— Alo, zise el.

— Alo, Jérôme Bosch?

Era glasul precis.

— Da.

— Te-am chemat acum două zile. Se auzea prost.

Acum mă auzi mai bine?

— Da, zise el. Dar aţi chemat adineauri, nu acum două zile. Dacă-i o glumă...

Glasul îi tăie vorba:

— Pentru mine a fost acum două zile. Şi nu-i o glumă.

— Cam aşa mi se pare, zise Jérôme Bosch. Două zile sau adineauri nu-i tot aia. Şi de ce mă tutuiţi?

— Mi-au trebuit două zile ca să regăsesc combinaţia sau, mai degrabă, ca să adun condiţiile favorabile. Nu prea e comod să chemi dintr-un timp într-altul.

— Poftim? zise Jérôme Bosch.

— Dintr-un timp într-altul. Prefer să-ţi spun adevărul. Te chem din viitor. Sunt tu însuţi, mai bătrân cu ... E mai bine să ştii cât mai puţin.

— N-am vreme de pierdut, spuse Jérôme Bosch, cu ochii la dosarul deschis.

— Nu-i o glumă, pledă glasul calm şi raţional. N-aveam de gând să-ţi spun adevărul, dar n-ai vrut să mă asculţi. Mereu vrei explicaţii, precizări.

— Şi tu, zise Jérôme Bosch, intrând în joc, devreme ce tu eşti eu.

— M-am cam schimbat, zise glasul.

— Şi cum o duci?

— Mult mai bine decât tine. Fac o treabă care mă interesează, am timp să scriu cât vreau. Destui bani, cel puţin din punctul tău de vedere. O vilă la Ibizza, alta la Acapulco, soţie şi doi copii. Sunt foarte fericit.

— Felicitări! spuse Jérôme Bosch.

— Toate astea-s ale tale, bineînţeles, sau mai bine zis vor fi ale tale. Trebuie doar să nu comiţi vreo greşeală. De asta te-am şi chemat.

— Pricep. Chestia cu ziarul de mâine. Cursurile la bursă. Sau primii trei câştigători la cursele de săptămâna viitoare, sau ...

— Ascultă, zise glasul, enervat. La unsprezece şi cincizeci şi opt în dimineaţa de azi ai să primeşti un telefon de la un om de seamă. Are să-ţi facă o propunere. Trebuie să primeşti. Nu ezita să pleci, chiar în seara asta, la capătul lumii. Ai încredere.

— Sper că-i măcar vorba de o propunere cinstită, zeflemisi Jérôme Bosch.

În receptor, glasul păru jignit.

— Absolut cinstită. Tot ce aştepţi de ani de zile. Ia-mă în serios, ce Dumnezeu! E şansa vieţii tale. Cea care nu se mai întoarce. Personajul ăsta îşi cam schimbă părerile. Nu-i da răgaz. Va fi începutul unei cariere, strălucite, rodnice.

— Şi de ce mă chemi, de vreme ce ai reuşit?

— N-am să reuşesc decât dacă te hotărăşti. Ai în asemenea măsură obiceiul de a şovăi, de a tărăgăna. Şi apoi

Telefonul din dreapta începu să sune.

— Sunt chemat la celălalt telefon, zise Jérôme Bosch. Te las.

— Nu întrerupe! zise glasul, frenetic. Nu ...

Puse telefonul pe furcă.

Aşteptă o clipă, ascultând celălalt aparat care suna, şi timpul se dilată deodată. Soneria se întindea pe un kilometru de secunde şi tăcerea era ca o imensă oază de pace şi de răcoare. Ibizza. Acapulco. Nume pe hărţi. Vile albe şi roşii, agăţate de coastele unor coline prăpăstioase. Tot timpul să scriu.

Îşi aminti de ziua când auzise glasul. Ieşea din difuzorul unui magnetofon. Era propriul lui glas. Telefonu-l schimba, bineînţeles, îl depersonaliza, îl vătuia, dar era propriul lui glas. Nu cel pe care era obişnuit să-l audă, ci glasul deosebit pe care i-l înapoiau aparatele de înregistrare. Cel pe care-l auzeau ceilalţi.

Telefonul din dreapta sună pentru a patra oară.

Ridică receptorul.

Mai întâi crezu că nu era nimeni la capătul firului; nu prindea decât o falsă tăcere plină de şuierături şi de ecouri, de scrâșnete mecanice, depărtate de parcă linia ar fi primit nişte sunete emise într-o mare peşteră, îngropată adânc în pământ, plină de zgomote microscopice, de curgeri infime, de râcâit de gâze, de surpări minuscule. Apoi auzi glasul, chiar înainte de a pricepe ce spunea sau, mai degrabă, psalmodia, într-o şoaptă nedesluşită.

— Vă aud foarte slab, zise el.

—- Alo, alo, alo, alo, spuse glasul, acum ceva mai limpede. Nu trebuie să porniţi ... sub nici un pretext ... Jérôme, Jérôme, mă auziţi? Ascultaţi-mă, pentru numele lui

Dumnezeu! Nu plecaţi ...

— Vorbiţi mai tare, vă rog, zise el.

Umbra de glas se istovea, se înăbuşea.

— Refuzaţi ... refuzaţi ... mai târziu ...

— Sunteţi bolnav? zise Jérôme Bosch. Să anunţ pe cineva? Unde sunteţi? Cine sunteţi?

— Ţţţţţ, făcu glasul. Tu.

— Iar? zise el. Păi celălalt glas zicea ...

— ... sunt în viitor ... nu plecaţi ... lăsaţi . . Înţelegeţi ...

Cineva bătu timid la uşă.

— Intră, spuse Jérôme Bosch, luând pentru o clipă receptorul de la ureche şi punând, fără să-şi dea seama, mâna pe microfon.

Noul curier intră. Era prima lui slujbă şi îndeletnicirile bărbaţilor şi femeilor închişi în birouri, unde înnegreau la hârtie cât era ziua de lungă, îl impresionau. Roşea cu uşurinţă şi era întotdeauna pus la patru ace. Aşeză pe marginea biroului ziarul de dimineaţă şi poşta.

— Mulţumesc, zise Jérôme Bosch, făcând un semn din cap.

Uşa se închise din nou.

Îşi lipi iar receptorul de ureche. Dar glasul plecase, se pierduse în labirintul firelor ce goneau în jurul lumii. Declic. Ton.

Gânditor, puse aparatul pe furcă. Era propriul lui glas, ca adineauri? Nu era sigur. Cu toate astea, cele două glasuri, cel din dreapta şi cel din stânga, aveau un aer de

familie. Două momente din viitor, îşi spuse, două momente diferite, care încearcă să dea de mine.

Deschise scrisorile. Nimic de seamă. Le adnotă şi le puse într-un paner. Aruncă plicurile la coş. Apoi scoase ziarul din banderolă, întoarse grăbit paginile pentru a ajunge la rubrica economică. Aproape ca în fiecare dimineaţă, privirea-i rătăci pe pagină şi se fixă asupra cronicii meteorologice. Nu-l interesa în mod special. Era o simplă chestie de dispunere în pagină. Harta înţesată de simboluri atrăgea privirile. Citi:

Vreme rece şi umedă în regiunea pariziană ...

Ochii-i săriră peste două sau trei rânduri.

Perturbarea ciclonică din Antile se deplasează către nord-est, peste Oceanul Atlantic. E de aşteptat să ...

Îşi îndreptă atenţia către susul paginii, parcurse în diagonală cursurile de la bursă şi ale principalelor materii prime. Valori ferme, dar tranzacţii puţin numeroase. Creşteri la valute. Uşoară scădere la cacao.

Totul era cât se poate de obişnuit. Închise ziarul.

Începu să citească primul act din dosar. Reciti de patru ori cel dintâi paragraf, fără să-l înţeleagă. Ceva nu era în regulă, nu în paragraf, ci în mintea lui. O veveriţă beată se răsucea într-o colivie semănând cu un cadran telefonic.

Fără să se gândească, ridică receptorul din dreapta şi făcu numărul centralei.

— ... Vă ascult, zise o voce înţepată.

— Am primit adineauri două telefoane. Ştiţi cumva

dacă interlocutorii mei şi-au lăsat numerele?

Cei de la centrală obişnuiau să noteze toate convorbirile, nu dintr-o josnică mentalitate poliţistă, ci pentru a putea restabili, la nevoie, o convorbire întreruptă.

— Ce interior?

— 413, zise Jérôme Bosch.

— ... să văd. Rămâneţi la aparat.

Auzi, la capătul firului, glasuri nedesluşite.

— Încă n-aţi fost chemat niciodată în dimineaţa asta, domnule Bosch. Cel puţin, nu din exterior.

— Am fost chemat de patru ori, zise Jérôme Bosch.

— Nu din exterior, domnule Bosch. În orice caz, nu la interiorul dumneavoastră.

— N-am ieşit din birou.

— Vă asigur ...

Îşi limpezi glasul.

— Pot fi chemat din exterior fără a se trece prin centrală?

Telefonista aşteptă o clipă.

— Nu văd cum s-ar putea, domnule Bosch. Neliniştită: Nu mi-am părăsit postul. Politicoasă, dar rece: Doriţi reclamaţiile?

— Nu, zise Jérôme Bosch. Probabil că am visat.

Închise şi-şi trecu mâna peste fruntea umedă.

Era o farsă. S-au servit de unul dintre magnetofoanele secretarelor şi nu s-au obosit măcar să folosească reţeaua exterioară. Trebuie să urle de râs în vreun birou de alături.

Malchior şi-a făcut o specialitate din a imita glasurile.

Tăcere. Staccato-ul unei maşini de scris, înăbuşit de grosimea a două uşi. Un pas îndepărtat. Larma oraşului pătrunzând pe fereastra deschisă, punctată de tunetul eşapamentelor.

Se uită la cele două telefoane, de parcă nu le-ar fi văzut niciodată. Era cu neputinţă. Telefoanele erau înzestrate cu două sonerii deosebite: stridentă pentru exterior, înăbuşită pentru interior. Soneria care precedase fiecare dintre cele patru convorbiri telefonice îi răsuna încă în urechi.

Se ridică atât de brusc, încât fu gata să-şi răstoarne fotoliul. Culoarul era pustiu. Împinse uşa întredeschisă a unui birou, apoi a doua, apoi a treia. Toate birourile erau goale şi pe suprafaţa netedă a meselor nu se afla măcar o foaie de hârtie pentru a aminti că fuseseră ocupate cândva. În cel din urmă birou ridică receptorul, apăsă butonul corespunzând reţelei interioare şi formă interiorul lui. O sforăială înfundată, venind din biroul său, umplu culoarul. Nimeni nu intervertise firele soneriilor.

Străbătu culoarul, bătu la uşă şi pătrunse în biroul secretarei, care încremeni, cu degetele în aer, deasupra maşinii de scris.

— În dimineaţa asta nu-i nimeni aici?

— Vacanţele, zise ea. N-a mai rămas decât directorul-adjunct, dumneavoastră şi cu mine. Şi curierul, adăuga ea, peste o clipă.

— Ah! zise Jérôme Bosch, uitasem.

— Plec şi eu săptămâna viitoare. Îşi mişcă degetul prin aer: Nu uitaţi. E cazul să angajăm o înlocuitoare?

— Nu ştiu, spuse el descumpănit. Vorbiţi cu direcţia.

Se sprijini de pervazul uşii.

— Credeţi că se face frumos, domnule Bosch?

— Habar n-am! Sper.

— Azi-dimineaţă au anunţat la radio un ciclon deasupra Atlanticului. Iar o să ne plouă.

— Sper că nu, zise el.

— Aţi avea şi dumneavoastră nevoie de odihnă, domnule Bosch.

— Am să plec în curând. Să mai termin cu două trei chestii. Fiindcă veni vorba, aţi auzit în dimineaţa asta sunând telefonul la mine în birou?

Secretara dădu din cap afirmativ.

— De două sau trei ori. De ce? Nu eraţi acolo? Trebuia să răspund?

— Eram acolo, zise Jérôme Bosch, stingherit. Am şi vorbit. Mulţumesc. Unde vă duceţi?

— În Landes, răspunse ea, cercetându-l curios.

— Vă doresc vreme frumoasă.

Ieşi, trăgând uşa după el, aşteptă o clipă în tăcerea culoarului pustiu. Staccato-ul maşinii reîncepu. Liniştit, se întoarse în biroul lui.

Se plecă din nou asupra circularei.

Telefonul din dreapta începu să sune.

Se uită la ceas. Unsprezece şi cincizeci şi opt.

— Alo?

— Domnule Bosch, zise telefonista. Sunteţi chemat din străinătate. O clipă, vă rog.

Declic. Auzi depărtarea, valsul electronilor trecând fără paşaport peste frontiere, undele trimise pe deasupra oceanului de rachetele intercontinentale ale sateliţilor săltând prin spaţii, strecurându-se de-a lungul cablurilor aşezate pe fundul mării.

— Alo, zise o voce bărbătească. Domnul Bosch? Jérôme Bosch?

— Da, zise Jérôme Bosch.

— Oscar Wildenstein la aparat. Vă chem din Bahamas. Tocmai v-am terminat ultima carte, *Ca într-o lungă grădină.* Foarte frumos, excelent, dragul meu, cu totul original.

O voce gravă, virilă, sigură de ea, vibrantă, cu un mic accent străin, italian poate, sau american, sau având ceva din ambele. O voce cu miros de ţigară scumpă, îmbrăcată într-un smoching alb, vorbind de la marginea unei piscine sub un cer cu desăvârșire albastru, bântuit de un soare torid.

— Vă mulţumesc, zise Jérôme Bosch.

— Am citit toată noaptea. Fără să mă pot smulge. Vreau să fac un film. Cu Barbara Silver. O ştiţi? Bine. Vreau să vă văd. Ce faceţi acum?

— Sunt la birou, zise Jérôme Bosch.

— Vă puteţi face liber? Bine. Aveţi un avion care

pleacă de la Paris-Orly la ora patru, ora locală. Staţi puţin ... Mi se spune că la patru treizeci. Pun să vi se reţină un bilet. Agentul meu din Europa vă va însoţi la aeroport. N-are rost să vă luaţi nimic. Găsiţi de toate la Nassau.

— Aş vrea să mă mai gândesc.

— Gândiţi-vă. Bineînţeles. Nu pot să vă spun totul la telefon. O să discutăm amănuntele mâine-dimineaţă, la micul dejun. Barbara e tare excitată la gândul că are să vă cunoască. Începe să citească romanul. Îl termină până mâine-dimineaţă. Am să-i traduc pasajele mai grele. Nataşa vrea să vă vadă şi ea. Şi Sybil, şi Merryl, dar asta-i doar figuraţia.

Vocea se îndepărtă. Jérôme Bosch auzi râsul unor femei, apoi glasul lui Wildenstein, niţel dintr-o parte, dar limpede, atât de limpede că ar fi zis că vorbeşte din odaia de alături: *No, you can't speak to him just now.*

— Sunt nebune de-a binelea. Vor să vă vorbească neapărat acum. Nu se poate. Le-am spus să aştepte până mâine. Harding sau Hardy, nu mai ştiu cum îl cheamă, în sfârşit, reprezentantul meu în Europa, se va ocupa de dumneavoastră. Încântat că am putut pălăvrăgi niţel. Pe mâine. Domani. Mañana.

— La revedere, zise încet Jérôme Bosch.

Cât o fi ceasul acolo? se întrebă.

Şase sau şapte dimineaţa. A citit, într-adevăr, toată noaptea. Un roman care nu poate fi adaptat pentru ecran. Poate doar de mine. La urma urmelor, ştiu mai bine decât

oricine ce-am vrut să spun. A înţeles că, dacă s-ar apuca de treabă, toţi scenariştii lui şi-ar rupe dinţii. O carieră strălucită, rodnică. Două case, la Ibizza şi la Acapulco.

O bătaie în uşă.

— Intră, spuse el.

Secretara rămase în prag, cu o expresie ciudată pe faţă. Ţinea în mână o bucăţică de hârtie.

— Aţi fost chemat în vreme ce vorbeaţi, domnule Bosch. Mi s-a dat mie legătura.

— Ei bine? zise vesel Jérôme Bosch.

— N-am înţeles prea bine. Se auzea foarte prost. Probabil că vorbea de departe. Îmi pare rău, domnule Bosch.

— Ce a zis?

— N-am înţeles decât două sau trei cuvinte. A zis *Îngrozitor* ... *Îngrozitor* ... de două sau trei ori, apoi ... *accident ...* sau *occident.* Am însemnat aici.

— N-a spus cine e?

— Nu, domnule Bosch, şi nu şi-a dat nici numărul. Sper să cheme din nou. Sper că nu vi s-a întâmplat nimic rău în familie. Un accident, Dumnezeule, vine când nici nu te aştepţi.

— Nu cred că-i cazul să ne neliniştim, zise Jérôme Bosch, apucând micul dreptunghi de hârtie. Privirea-i rătăci peste hieroglifele stenografice, apoi se îndreptă asupra celor trei cuvinte scrise deasupra: *Îngrozitor ... Îngrozitor* ... *accident. A*-ul de la accident era subliniat şi deasupra lui se

afla un o. Mulţumesc doamnă Duport. Nu vă neliniştiţi. Nu cunosc pe nimeni care să fi putut fi victima unui accident. Nu, nu mai cunosc pe nimeni.

— Poate era o greşeală?

— Era, cu siguranţă, o greşeală.

— Mă duc la masă, domnule Bosch.

— Poftă bună!

După ce închise uşa, se întrebă dacă s-o aştepte până se întoarce, înainte de a pleca de la birou. Se aranjau de obicei să fie mereu cineva acolo pentru a nota comunicările urgente. Dar era epoca vacanţelor. N-aveau să fie nici comunicări.

Doar dacă cele două glasuri n-au să cheme din nou.

Ridică din umeri, uitându-se pieziş la rinocer. Adevărata problemă era să ştie ce va hotărî. La urma urmelor, era epoca vacanţelor. Putea pleca pentru o săptămână, chiar fără a fi nevoit să se justifice. Insulele Bahamas. Poate că agentul lui Wildenstein n-are să dea semn de viaţă? Poate că apelul a fost o simplă fantezie de miliardar, uitată pe loc. Cineva îi citise cartea, în insulele Bahamas, sau auzise numai vorbindu-se de ea şi voise să-i audă glasul, să verifice dacă exista.

Îşi vârî ziarul de dimineaţă în buzunar. Privi pentru o clipă telefoanele ca şi cum s-ar fi aşteptat ca soneriile să ţârâie din nou şi, pe când străbătu culoarul cu mocheta roasă, tăiată de dungi paralele ce păreau fantoma parchetului desfăcut, pe când cobora marea scară de

piatră, trase cu urechea, aproape mirat că o sonerie poruncitoare nu-l cheamă îndărăt. Străbătu curtea, se pomeni în stradă. Se îndreptă spre micul restaurant basc.

Urcă la etajul întâi, unde ştia că, la vremea aceea, nu dă peste nimeni. Cercetă lista numai din obişnuinţă, că o ştia pe dinafară, şi comandă o salată de roşii şi un pui à la basquaise, cu o jumătate de sticlă de vin roşu. Era aproape ora unu. În Bahamas trebuia să fie opt. Wildenstein îşi lua micul dejun împreună cu Barbara, Sybil, Merryl, Nataşa şi o jumătate de duzină de secretare, sub un cer absolut albastru, la umbra palmierilor exotici şi, în timp ce mânca, telefona în toate colţurile lumii, în toate oraşele lumii, iar glasul lui viril, sigur de el, răsuna pretutindeni în acelaşi timp, vorbea în trei sau patru limbi despre toate cărţile pe care le citise în cursul nopţii.

Jérôme Bosch îşi desfăcu ziarul.

Începea salata de roşii, când chelneriţa îl căută:

— Sunteţi domnul Bosch, nu-i aşa?

— Da, zise el.

— Sunteţi chemat la telefon. Persoana a zis ca luaţi masa în sala de sus. Telefonul e jos, lângă cassă.

— Mă duc, zise el, consternat deodată.

Era oare glasul stins, depărtat, nedesluşit, aproape acoperit de paraziţi, sau glasul celălalt, cel ce telefona de la Ibizza sau Acapulco? Sau, în sfârşit, agentul lui Wildenstein?

Telefonul trona pe o etajeră înghesuită între cassă şi bucătărie. Jérôme Bosch se vârî într-un colţ pentru a

îngădui chelneriţelor să treacă.

— Alo, zise el încercând să-şi apere urechea liberă de zgomotul farfuriilor.

— A fost greu să dau te tine. Oh! bineînţeles, ştiam unde te afli. Dar nu-mi mai aminteam numărul restaurantului. La drept vorbind, nu l-am ştiut niciodată. Nu-i uşor să găseşti un număr când nu cunoşti nici numele patronului, nici adresa exactă a restaurantului.

Era glasul din stânga, precis, limpede, dar parcă mai nervos decât de dimineaţă.

— Wildenstein te-a chemat?

— La ora precisă, spuse Jérôme Bosch.

— Ai să primeşti? Glasul era neliniştit.

— Încă nu ştiu. Trebuie să mă mai gândesc.

— Dar trebuie să primeşti. Trebuie să pleci. Wildenstein e un tip extraordinar. Vă veţi înţelege amândoi perfect. Din prima clipă. Împreună cu el ai să faci lucruri extraordinare.

— Şi o să fie bun filmul?

— Care film?

— Adaptarea după *Ca într-o lungă grădină.*

Glasul începu să râdă:

— N-ai s-o faci niciodată. Ştii, ca şi mine, că romanul nu poate fi adaptat. Ai să-i dai o altă idee. Va fi încântat. Nu, nu-ţi pot spune care. Trebuie … trebuie să-ţi vină ţie.

— Şi Barbara Silver? Cum e?

Glasul se îmblânzi.

— Barbara, oh! Barbara. Vei avea toată vremea s-o cunoşti. Toată vremea. Pentru că ... Îmi pare rău. Nu-ţi pot spune.

O scurtă tăcere.

— De unde chemi?

— Nu-ţi pot spune. Dintr-un loc tare plăcut. Nu trebuie să-ţi cunoşti viitorul. S-ar putea răsturna tot felul de lucruri.

— M-a mai chemat cineva azi-dimineaţă, zise pe neaşteptate Jérôme Bosch. Cineva care avea glasul tău, sau al meu, dar tremurător, istovit. Îl auzeam tare rău. Mi-a spus să nu fac un anumit lucru. Să refuz un anumit lucru. Poate propunerea lui Wildenstein.

— Chema din viitor?

— Nu ştiu. O tăcere. Apoi: Vorbea de un accident.

— Ce-a zis?

— Nimic. Doar un cuvânt. Accident.

— Nu înţeleg, zise glasul. Ascultă, nu-ţi bate capul. Vezi-l pe Wildenstein şi lasă-te în voia lui.

— A chemat de mai multe ori, zise Jérôme Bosch. O să mai cheme, cu siguranţă.

— Nu te dezumfla, zise glasul, îngrijorat. Întreabă-l de când telefonează, pricepi? Poate că cineva încearcă să te împiedece să reuşeşti. Cineva care mă pizmuieşte. Eşti sigur că avea glasul nostru? Glasurile se imită.

— Aproape sigur, zise Jérôme Bosch. Aşteptă o clipă, o chelnăriţă se afla chiar în spatele lui. Chema poate din viitorul *tău,* adăugă el. Poate că ceva se încurcă în ce te

priveşte şi voia să mă prevină. Ceva ce a început cu Wildenstein.

— Imposibil, zise glasul. Wildenstein a murit. Nu ... n-ar trebui să ştii. Uită. Nu-i nimic. Oricum, nu ştii când.

— Va ... va muri într-un accident, nu-i aşa?

— Un accident de avion.

— Poate că de asta-i vorba. Tu ... tu nu erai amestecat?

— De fel. Te asigur. Glasul se enerva: Ascultă, nu-ţi rata viitorul pentru povestea asta. Nu rişti nimic. Ştiu ce o să ţi se întâmple. Am trăit totul.

— Nu-ţi cunoşti viitorul.

— Nu, zise glasul. Dar pot să-i fac faţă. Am să fiu atent. N-o să mi se întâmple nimic. Şi, chiar dacă mi se întâmplă ceva, sunt mult mai bătrân decât tine, nu, nu trebuie să-ţi spun ce vârstă am. Să zicem că ai înainte încă vreo zece ani. Şi ani buni. N-aş renunţa la ei nici de-ar fi să mor mâine.

— Să mori mâine, 2ise Jérôme Bosch.

— Vorba vine. Zece ani e mult, ştii. Şi sunt sănătos tun. Mult mai sănătos decât la vârsta ta, fii sigur. Primeşte. Pleacă în Bahamas. Nu te leagă cu nimic. Făgăduieşte că primeşti.

— Aş vrea să ştiu ceva, zise rar Jérôme Bosch. Cum de-mi poţi vorbi? S-a inventat în viitor o maşină de explorat timpul? Sau ai meşterit-o chiar tu?

Glasul începu să râdă la celălalt capăt al timpului. Un

râs cam silit.

— Ea există şi în epoca ta. Nu ştiu dacă se cuvine să-ţi spun. E secret. Foarte puţini sunt la curent. Oricum, n-ai şti să te foloseşti de ea. De fapt, nici acum nu ştie nimeni cum merge. E nevoie de noroc, de un concurs fericit de împrejurări. Maşina e telefonul.

— Telefonul? repetă Jérôme Bosch, uluit.

— Oh! Nu receptorul pe care-l ţii în mână. Ci reţeaua, ansamblul reţelei. E cel mai complicat lucru făcut de mână de om. Mult mai complicat decât cel mai mare ordinator. Gândeşte-te la miliardele de kilometri de fire, la milioanele de amplificatoare, la încâlceala de nedescurcat a centralelor. Gândeşte-te la miliardele de mesaje care fac ocolul Pământului. Şi totu-i interconectat. Din când în când, se petrece ceva neaşteptat în harababura asta. Din când în când, în loc să lege două locuri, telefonul leagă două momente. Cândva, treaba va deveni, poate, oficială. Dar mă îndoiesc. Prea multe imponderabile. Şi prea multe riscuri. Numai câţiva sunt puşi la curent.

— Cum ai făcut?

— Vei avea prieteni foarte inteligenţi, în viitor, dacă primeşti propunerea lui Wildenstein. Dar vorbesc prea mult. N-ai nevoie să ştii tot. Primeşte. Şi gata.

— Nu ştiu, şopti Jérôme Bosch, când auzi un declic ia celălalt capăt al firului.

Cineva aştepta în spatele lui.

— Oh! Iertaţi-mă, spuse el. Am vorbit cam mult.

Se strădui să zâmbească. Sui din nou scara, trăgând de rampă. Puiul sosise în lipsa lui. Era aproape rece.

— Vreţi să vi-l pun la încălzit? întrebă chelnăriţa.

— Nu, zise el. Merge şi aşa.

Nu dispuneau de maşini de călătorit în timp. Dar descoperiseră o nouă întrebuinţare a telefonului.

Telefonul.

Încercuia toată planeta. Gonea de-a lungul drumurilor, a căilor ferate, agăţat de păduri rectilinii. În haine de cauciuc, se arunca sub fluvii şi sub oceane. Alcătuia un ghem dens şi, totodată, arahnean. Firele lui se suprapuneau, se încrucişau. În zilele noastre nimeni n-ar mai fi în stare să deseneze diagrama completă a reţelei telefonice. Şi în zece ani? Şi în douăzeci de ani? Reţeaua depăşea probabil în complexitate până şi creierul omenesc.

Încercă să-şi închipuie peşterile întunecate şi răcoroase ale marilor centrale unde, în tăcere, impurităţi impalpabile, înecate în inima unui cristal, orientau glasuri nenumărate. Iar, într-un fel, reţeaua era vie. Oamenii o extindeau fără încetare şi o reparau minuţios, o perfecţionau. Centralele erau tot atâţia ganglioni. Calculatoare automate decupează mesajele în lamele fine pentru a le încrucişa şi a umple tăcerile. Ce mirare că telefonul era în stare de o minune suplimentară?

Îşi aminti de poveştile - poate nişte legende - care circulau pe seama telefonului. Numere pe care le puteai forma noaptea şi care te puneau în contact cu voci

necunoscute. Nu una, ci voci anonime, descarnate, schimbând între ele cuvinte banale, sau glumeţe, sau fără perdea, rostind lucruri ce n-ar fi fost spuse niciodată sub acoperirea unui chip sau a unui nume. Îşi aminti de glasurile fantomă care, zice-se, rătăceau fără încetare, timp de ani de zile în bucla fără sfârşit a reţelei şi repetau mereu acelaşi lucru. Îşi aminti de ceasul vorbitor şi de instalaţiile de ascultare a convorbirilor.

Mai devreme sau mai târziu, îşi spuse, fiecare lucru din Univers îşi găseşte o întrebuinţare pentru care nu fusese conceput. Ca omul. Cu un milion de ani în urmă alerga prin pădure, culegea fructe şi vâna cu mâinile goale. Iar acum înalţă oraşe, scrie poeme, aruncă bombe şi telefonează.

Ca telefonul.

Împinse farfuria, comandă o cafea, o bău, plăti şi ieşi. Soarele sfârşise prin a alunga norii. Făcu un ocol în direcţia cheiurilor. Dar, de când le ocupaseră maşinile, nu se mai putea hoinări pe cheiuri. Până şi pescarii renunţaseră. Mă învârtesc în cerc, îşi spuse. Ştiu pe dinafară toate străzile cartierului. Lucrez, locuiesc în inima unuia dintre cele mai prestigioase oraşe ale lumii şi uite că a încetat să mă mai mişte. Nu-mi mai spune nimic. Trebuie să ies din el.

Se uită la ceas. Aproape două şi jumătate. E timpul să mă întorc şi să fac ce n-am putut face dimineaţa. Mereu asemănătoare, zidurile şi vitrinele erau cenuşii şi parcă transparente, uzate de frecvenţa, de insistenţa excesivă a privirilor. Rămâneau fetele, pe care le împrospătau

sezoanele, mutările, întâmplările slujbelor şi autobuzele cu turişti. Dar, din acest punct de vedere, nu era un an bun. De mai bine de o săptămână nu zărise o singură fată într-adevăr frumoasă.

În Bahamas, Barbara, Nataşa, Sybil şi Merryl se bălăceau într-o piscină, sub ochii mulţumiţi ai lui Wildenstein. Are dreptate, îşi spuse. Trebuie să primesc. E o şansă cu care nu mă mai întâlnesc.

Uşa secretariatului rămăsese deschisă. Secretara îl pândea. Iar am fost chemat, îşi zise cu o strângere de inimă.

Se plecă spre el:

— Vă aşteaptă cineva în birou, domnule Bosch.

Se opri deodată, simţind un nod în gât. N-aveam nici o întâlnire. Cine a venit să mă vadă? Să fi reuşit ei să străbată fiziceşte timpul? Nu le ajunge oare că-mi telefonează? Şovăi în faţa uşii, îşi luă inima în dinţi. Nu, nu pot decât să telefoneze, să expedieze glasuri, mesaje de-a lungul timpului. Deschise uşa.

Un bărbat care nu semăna cu Jérôme Bosch aştepta, şezând pe un colţ al biroului, cu un picior atârnând şi celălalt atingând mocheta roasă. Avea o faţă prelungă, trăsături rasate. Părul de culoare închisă era lung, dar tăiat cu grijă la nivelul gulerului. Era îmbrăcat cu haine de aparenţă sobră, dar stofa cu carouri mari, numărul năucitor de buzunare - cel de deasupra inimii prevăzut cu o batistă colorată şi mototolită artistic - reverele înguste, le subliniau

fantezia. Purta o cămaşă cu dungi, o cravată cu picăţele, pantofi negri împodobiţi cu motive complicate şi ciorapi roşii. Lângă mâna dreaptă, o servietă neagră, de piele lucitoare. Părea englez din creştet până-n vârful unghiilor. Se ridică.

— Domnul Jérôme Bosch? Sunt deosebit de mândru că vă cunosc. Avea un glas cultivat, senin, colorat de un accent fără doar şi poate britanic. Jérôme Bosch încuviinţă din cap. Fred Hardy, zise bărbatul, întinzând o mână nesfârşită şi îngrijită, cu unghii pătrate, tăiate scurt. Domnul Wildenstein mi-a telefonat înainte de a vă chema. Dorea să mă ocup de toate amănuntele. Deschise servieta, înşiră pe birou o mână de acte: Iată biletul de avion, domnule Bosch. Iată o viză specială, pe care n-aveţi decât s-o strecuraţi în paşaport. Aveţi un paşaport, nu-i aşa? Portofelul cuprinde cincizeci de livre în *traveller's checks* la purtător. Tot ce aveţi de făcut e să le încasaţi. Mi-am zis că, pentru călătorie, vă ajung. Acolo, domnul Wildenstein va suporta chiar el cheltuielile. Şi iată o scrisoare pe care i-o veţi da vameşului, la Nassau. Guvernatorul e un prieten personal al domnului Wildenstein. Nu va trebui să vă ocupaţi de nimic. Domnul Wildenstein nu se află probabil la Nassau, dar cineva vă va aştepta la aeroport şi vă va conduce la insula domnului Wildenstein. Vă doresc călătorie plăcută!

— Încă n-am primit, zise Jérôme Bosch.

Hardy începu să râdă politicos.

— Oh! sunteţi liber, domnule Bosch. Am pregătit toate în ipoteza unui răspuns favorabil.

— Aţi fost rapid, zise uluit Jérôme Bosch, privind biletul de avion, viza, portofelul şi plicul. Locuiţi în Paris?

— Vin de la Londra, domnule Bosch, zise Hardy. Domnul Wildenstein ţine la eficacitate. Domnul Wildenstein mi-a recomandat să vă conduc chiar eu la aeroport. De altfel, avionul meu decolează cu o jumătate de oră după avionul dumneavoastră. Orarele astea, între Paris şi Londra, sunt practice.

Telefonul din dreapta începu să sune. Hardy îşi luă servieta sub braţ:

— Vă aştept pe culoar, domnule Bosch. Taxiul e jos. Avem tot timpul.

Zâmbi, dezvelindu-şi larg dinții laţi şi imaculaţi. Uşa se închise în urma lui.

Jérôme Bosch ridică receptorul.

— Alo, zise el. Nimeni. Ecoul unei peşteri, un lung tunel. Un puţ. Alo, zise el mai tare. I se păru că sunetul glasului său e aspirat de microfon, înăbuşit, distrus. Fără convingere, întrebă: De când mă chemaţi? Ce doriţi?

Trase spre el biletul de avion şi-l răsfoi. O pagină *dus* Paris-Nassau, via New York şi Miami. O pagină *întors.* Hardy le făcuse bine pe toate. Nu era o cursă. Orice s-ar fi întâmplat, se putea înapoia. Şi Hardy venise special de la Londra. Ia să vedem, Wildenstein îl chemase la zece şi jumătate, poate la unsprezece. Luase avionul de prânz. La

unu era la Paris. La două fără un sfert, în biroul lui Jérôme Bosch. Foarte simplu. Trăia într-o lume în care se sărea dintr-un. avion într-altul, în care se purtau haine ce păreau sobre, dar erau de fapt extravagante, pantofi de comandă, unde invitai la dineu guvernatori şi unde telefonai în cele patru colţuri ale planetei. Nu-l pot trimite plouat înapoi la Londra, îşi zise Jérôme Bosch.

Era un bilet de clasa întâi. Pe colţul de sus, din stânga, al copertei fusese aplicată o ştampilă: *V.I.P,* şi cineva adăugase de mână: *Fm WDS.*

Very Important Person. From Wildenstein. Din partea lui Wildenstein.

A făcut pe dracul în patru. Nu mă pot mulţumi să-i spun: mâine, dacă vreţi, dar nu azi, trebuie să mă mai gândesc. O să-mi râdă în nas. Nu, e mult prea bine crescut. Are să spună că domnul Wildenstein va fi dezolat, dorea să vă vadă mâine dimineaţă. Se va înclina, va vârî în servietă biletul, viza, cele cincizeci de livre şi scrisoarea pentru guvernator şi se va înapoia la Orly pentru a-şi aştepta avionul. Cât e ceasul? Aproape trei. Avionul decolează peste o oră şi jumătate. Nassau, via N.Y. şi Miami. Sunt în stare să-l întârzie cu un sfert de oră, numai pentru mine.

— Alo, zise Jérôme Bosch în telefonul mut.

Deschise un sertar al biroului, singurul încuiat. Ridică nişte hârtii oficiale. Dădu de paşaport, pată albastră, îl trase spre el cu o mână, îl deschise. O fotografie veche de trei sau patru ani. Era aproape frumos pe atunci, mai slab, cu

ochii ageri.

— Alo, zise el pentru ultima oară şi puse receptorul jos.

Avea mâinile umede şi degetele-i tremurau. N-am experienţa unor asemenea situaţii. Nu ştiu ce să fac. Strânse în dreapta paşaportul, biletul, viza, portofelul şi scrisoarea. Deschise un sertar mare şi, cu mâna liberă, se grăbi să înfunde în el formularele, dosarul, pixurile şi cutia cu agrafe.

La capătul culoarului, Hardy aştepta zâmbitor, nici măcar rezemat de perete, cu ambele mâini pe mânerul servietei, nepăsător.

Jérôme Bosch ciocăni la uşă şi intră la secretariat.

— Trebuie să plec pentru câteva zile, doamnă Duport, zise el. Domnul...

— Era un accident, nu-i aşa?

Părea speriată. Ce-o să-şi închipuie? se întrebă. Dar nu-i pot spune adevărul. Nu-i pot spune că până într-o oră am să fiu în văzduh, în drum spre insulele Bahamas.

— Nu, zise el cu glasul deodată răguşit. Nu un accident, dimpotrivă. O ... chestiune personală. Am să lipsesc câteva zile. Cred că-i mai bine să se angajeze o înlocuitoare. Ca să ... ca să răspundă la telefon. Am să vă trimit o carte poştală.

Secretara se hotărî, în sfârşit, să zâmbească:

— Călătorie plăcută, domnule Bosch.

Pe punctul de a ieşi, se răzgândi:

— Dacă ... dacă mă cheamă cineva, spuneţi-i că am

plecat în vacanţă. Nu prea am mult timp. Domnul de pe culoar ... O să-i explicaţi totul directorului-adjunct, nu-i aşa?

— Fiţi fără grijă. Călătorie plăcută, domnule Bosch.

— Mulţumesc.

Pe culoar, Hardy scotea o ţigară dintr-o cutie roşie şi aurie. Îi bătea capătul pe încuietoarea servietei, o punea în gură, bricheta ţâşnea din buzunar, flacăra, trăgea un fum, sufla fumul într-o şuviţă subţire, aproape fără să-şi descleşteze buzele.

— O ţigară, domnule Bosch?

— Nu, mulţumesc, spuse el. Eu ... fumez pipă.

Îşi pipăi buzunarul, dar ştia că pipa lui bruyère neagră, cea plesnită şi care avea să aibă o viaţă scurtă, deşi o prefera celorlalte, nu era acolo. O lăsase dimineaţă acasă. De altfel, n-o lua niciodată la birou. Nu fuma cu ea decât când scria sau citea, acasă, în liniştea apartamentului său în care toate lămpile erau aprinse.

— Domnul Wildenstein va fi încântat de hotărârea dumneavoastră, domnule Bosch. Va fi fericit să vă vadă. Îi plac oamenii care se decid repede. Timpul e atât de preţios, nu-i aşa? Coborau marea scară de piatră. Poate că trebuie să preveniţi pe cineva, domnule Bosch? spunea Hardy. Puteţi telefona de la aeroport. Se uită la ceas. Nu mai avem timp să treceţi pe acasă. N-are nici o importanţă. Domnul Wildenstein e cam de mărimea dumneavoastră şi are o garderobă bogată. La nevoie, găsiţi tot ce vă trebuie la Nassau. Domnului Wildenstein îi place să călătorească fără

bagaje. Pietrişul curţii scrâşnea sub tălpile lor. Aveţi taxiuri atât de comode, în Franţa, domnule Bosch. N-am avut decât să telefonez din Londra înainte de plecare şi o maşină m-a aşteptat la Orly. Radio-taxiuri, nu-i aşa? Taximetrele noastre sunt atât de demodate, la Londra! Şi la New York e atât de greu să obţii un şofer care să te aştepte. S-a făcut frumos, nu găsiţi? La Londra ploua, azi-dimineaţă. La Nassau e încă şi mai frumos. Dar cerul nu are nuanţa, culoarea asta gingaşă. Aş vrea să vă vorbesc despre cartea pe care aţi scris-o, domnule Bosch, dar mă simt foarte prost, încă n-am avut răgazul de a o citi. Vă cunosc atât de imperfect limba. Sper că va fi tradusă în curând. O să vă placă domnul Wildenstein. E un om cu temperament. Sau se spune, cumva, caracter?

— Şi acum, baroane, zise şoferul când se instalară pe bancheta din spate a Renault-ului D. S., încotro?

— La Orly, zise Hardy.

— Prin Raspail sau prin Italie?

— Ia-o pe bulevardul Saint-Germain şi bulevardul Saint-Michel, zise Hardy. Îmi place atât de mult să trec pe lângă Luxembourg.

— Cum doriţi, dar o lungim.

Bulevardele erau aproape pustii. Luminile stopurilor treceau în faţa lor pe verde, de parcă şoferul le-ar fi telecomandat. Nu-i mai lipseau maşinii, îşi spuse Jérôme Bosch, decât un steguleţ şi o sirenă. Nu, o sirenă ar fi sfâşiat tăcerea vătuită. Adevărata putere se măsoară după

discreţie. Nici zgomot, nici bagaje. Invizibilitate. Un nume pentru un paşaport.

Cum depăşeau grădina Luxembourg, radioul începu să zumzăie. Era un model vechi, cu un fel de aparat telefonic. Fără a încetini, şoferul ridică receptorul şi şi-l atârnă în dreptul capului.

— Ascult, zise el.

O voce fornăi câteva cuvinte.

Şoferul privi prin retrovizor.

— Vă cheamă Bosch? zise el.

— Da, zise Jérôme Bosch.

— Nu-i un lucru obişnuit, dar cineva vrea să vă vorbească. Trebuie să fie important, dacă staţia a hotărât să vă dea legătura. Pentru că asta, pricepeţi, nu-i o cabină telefonică, e un taxi. Hai, luaţi tubul, de vreme ce sunteţi chemat. Dar n-am mai văzut una ca asta. Şi conduc de douăzeci de ani, vă daţi seama.

Cu gâtul încleştat, Jérôme Bosch apucă aparatul. Fu nevoit să se plece înainte, să se rupă din şale pe speteaza scaunului din faţă pentru că firul telefonului era prea scurt. Îşi strivi bărbia de catifeaua roasă.

— Alo, zise el.

— Jérôme, spuse glasul. Apucat să dau de dumneavoastră ... greu ... Pentru numele lui Dumnezeu, nu plecaţi. O să se întâmple ... Nu ...

Paraziţi. Trosnete.

— De când chemaţi? întrebă Jérôme Bosch cu o voce

pe care încerca s-o facă mai sigură şi, totodată, mai discretă.

— De ce, de ce, de ce? spunea glasul plângăreţ, glasul tremurător, glasul care scâncea. De ... mâine... sau poi ... Nu ştiu ...

— De ce nu trebuie să? ...

Tăcu, gândindu-se că Fred Hardy are să audă. A venit de la Londra dinadins ca să mă pună în avion.

— Accident, zise glasul.

Era mai aproape decât oricând. Dar, fiind mai limpede, părea şi mai jalnic şi mai uzat.

— Cine-i la aparat?

— Tttt ... tu, zise glasul către singurul Jérôme Bosch. Am mai ...

— Atunci de ce mă luaţi cu dumneavoastră? întrebă deodată Jérôme Bosch.

— Sunt departe ... atât de departe, zise glasul, de parcă ar fi dat o explicaţie.

Maşina luă viteză. Goneau pe culoarul din stânga al autostrăzii.

O intuiţie îl izbi pe Jérôme Bosch, ca un pumn.

— Sunteţi ... bolnav, încheie el.

Nu îndrăznise să spună mai mult. În faţa şoferului, în faţa lui Fred Hardy.

— Nu, nu, nu, zise glasul, nu asta ... nu asta ... mai rău, e îngrozitor. Nu trebuie ... Eu ... aştept.

— Ce nu trebuie?

— Nu trebuie să plecaţi, zise desluşit glasul şi pieri îndată, ca şi cum ar fi furnizat un ultim efort epuizant, cumplit.

Jérôme Bosch rămase o clipă sleit, plecat înainte peste spătar. Sudoarea îi curgea pe frunte. Receptorul îi scăpă din mână, săltă pe pernă, apoi rămase spânzurat de fir, izbind genunchiul şoferului, sunând pe metal.

— Gata? zise şoferul.

— Aşa cred, zise Jérôme Bosch dintr-o suflare.

— Cu atât mai bine, zise şoferul, punând aparatul la loc.

Un avion cu reacţie trecu deasupra lor, foarte jos.

— Păreţi nervos, domnule Bosch, zise Fred Hardy.

— Nu, zise Bosch, deloc.

Gândi: încă n-am plecat. Pot să mă răzgândesc. Să spun că m-au chemat. O treabă urgentă. Să las pe mâine.

— Aerul din Nassau vă va face bine, domnule Bosch, zise Hardy. Agitaţia marilor oraşe uzează nervii.

— Plecare sau sosire? întrebă şoferul.

— Plecare, zise Hardy.

Maşina trase la marginea trotuarului. Jérôme Bosch se plecă înainte şi văzu că suma marcată de contor avea trei cifre. Hardy plăti. Uşile de sticlă se deschiseră automat înaintea lor. Evitară cozile din faţa ghişeelor de înregistrare şi se prezentară la intrarea unui birou discret. Jérôme Bosch îşi duse mâna la buzunarul stâng, umflat de paşaport, bilet, viză şi scrisoare. Îndepliniră formalităţile.

— Nu, nu pe acolo, zise Hardy când Jérôme Bosch se îndreptă spre scara cea mare.

Îl duse către un culoar îngust. Marmura făcu loc unei mochete groase. O uşă lunecă fără zgomot.

— V-aţi şi întors, domnule Hardy, zise băiatul de la lift.

— Da, din păcate, zise Hardy. Nu profit niciodată de Paris.

Se pomeniră în holul de sus.

— Aveţi tot timpul să cumpăraţi ziare, domnule Bosch. Sau o carte. Până la Nassau aveţi zece ore de zbor, socotind şi escalele. La plecarea de la Londra se zboară direct, dar avionul nu pleacă decât o dată pe săptămână.

Pot să refuz, își zicea Jérôme Bosch. Să mulţumesc, să aştept cu el avionul de Londra, să-i făgăduiesc că plec mâine. Să zic că am uitat ceva. De când mă chema? De unde mă chema? De ce a spus mâine? Cum m-ar putea chema de mâine? Mâine nu voi şti să telefonez în timp, aşa cum nu ştiu nici azi. Unde se afla?

Treptat se lăsa îmbătat de ambianţa holului.

— Nu mi-aţi dat nici răgazul de a-mi lua un pardesiu, zise el.

— Nu-i nevoie. La Nassau n-aveţi ce face cu el. V-ar trebui mai degrabă un costum subţire. La Nassau sunt croitori englezi excelenţi. Cele mai bune case de la Londra!

De cealaltă parte a peretelui de sticlă aşteptau avioane uriaşe, nemişcate, îngheţate. Altele se târau încet. Şi un altul mugea din reactoare la capătul unei piste, se

zvârlea înainte, refuza să părăsească solul, apoi se oprea deodată, se cabra, se ridica. Sunt într-un acvarium. Nici sunetele nu pătrund în închisoarea asta de sticlă. De cealaltă parte, în albăstrimea cerului, începe libertatea.

Gândurile lui Jérôme Bosch fură abătute de apropierea unei femei tinere, trasă în două exemplare. Două gemene. Absolut identice. Lungi plete de miere încadrând două chipuri cam fade, dar de o prospeţime încântătoare. Aveau picioare lungi şi subţiri. Fiecare dintre ele purta în bandulieră câte o mică geantă de piele roşie. Fac cinema sau fotografie, îşi zise Jérôme Bosch, de fapt mirat că între ele şi el nu detectează grosimea unei vitrine sau adâncimea de nestrăbătut a unei săli de cinema, sau luciul glasat al unei pagini de magazin. Maşina de născocit poveşti se puse binişor în mişcare. Un bărbat îndrăgostit de una dintre gemene, n-avea importanţă de care, şi se întreabă pe care s-o aleagă. Pe A sau pe B? O alege pe A. Care-şi dă foarte repede pe faţă caracterul cicălitor. Înţelege că ar fi trebuit să se însoare cu B., care e blândă, afectuoasă şi-l iubeşte în tăcere. Ce poate face? Să divorţeze şi s-o ia pe B. Dar fata nu se învoieşte. Îşi iubeşte prea mult sora. Descoperă o metodă prin care poate telefona prin timp. Îşi telefonează lui însuşi în ziua când a luat hotărârea. Ia-o pe B., strigă neliniştit către trecutul său nehotărât. Ce va face trecutul? Şi dacă, la întrebuinţare, B. se dovedeşte cicălitoare? Complet idiot! îşi spuse Jérôme Bosch.

— Surorile Berthold, zise Fred Hardy. Pretind că sunt

suedeze, dar sunt de fapt austriece şi poate chiar iugoslave. Domnul Wildenstein se gândise să le întrebuinţeze. Dar nu ştiu să joace. Nimic de făcut. Nici urmă de prezenţă scenică. Ca şi cum una ar fi reflexul celeilalte, şi viceversa. La Hollywood, Jonathan Craig pretindea că amândouă n-au decât o umbră. Au să joace acum într-un mic film francez.

— Întâlniţi mereu aceleaşi persoane pe aeroporturi, domnule Hardy?

— Nu, dar câteodată dai de mutre cunoscute. Mai ales pe ruta Paris — New York. Ca pe o linie de periferie. Londra e azi periferia New Yorkului, domnule Bosch.

— Nu-i periculos să călătoreşti cu avionul? zise impulsiv şi naiv Jérôme Bosch.

Auzea glasul: *accident … accident …*

— Desigur, domnule Bosch, zise Hardy. Dar mai puţin decât dacă ai lua o maşină. Există statistici. Eu iau avionul în medie de trei ori pe săptămână, iar domnul Wildenstein face parte din clubul milionarilor. Aţi auzit de el. Asta înseamnă că a făcut mai bine de un milion de kilometri în avion. Nici un accident. N-aţi urcat niciodată în avion, domnule Bosch?

— Ba da, zise Jérôme Bosch, rănit deodată în propria lui frică. Am fost de două sau de trei ori la Londra, şi la Tunis, şi la New York. De asemenea în Germania şi la Nisa. Dar nu-mi plac decolările şi aterizările.

Îi veni să povestească pe loc cum văzuse, în Algeria,

un elicopter arzând, în timpul războiului. Aparatul şovăind ca o muscă mare, apoi derapând, aplecându-se cine ştie de ce, răsturnându-se. Un neaşteptat fulger de magneziu. Un fum negru, des, nici o explozie, ardea numai, sirenele pompierilor, linţoliul zăpezii, spumă carbonică pe un bloc de nimica toată, mai puţin de un metru pe una dintre laturi, tot ce rămânea din elicopter.

— Minunată vreme, domnule Bosch, zise Fred Hardy. Veţi avea parte de un zbor admirabil. Priviţi, avionul dumneavoastră a fost anunţat.

Jérôme Bosch se întoarse către panoul de afişaj. Căută şi citi: *Zbor 713 B.O.A.C. Paris — New York — Miami — Nassau. Sala 32*

— Avem tot timpul, zise Hardy. Zău, ar trebui să vă cumpăraţi ziarele, o carte, o pipă, nişte tutun. Sau poate preferaţi să meditaţi în avion? Avioanele sunt locuri atât de liniştite.

Privirea lui Jérôme Bosch lunecă două rânduri mai jos: *Paris - Londra. 17 h. Air France. Zbor A. Sala 57 Zbor B. Sala 58.*

— Avionul dumneavoastră, zise el.

Fred Hardy cercetă tabelul.

— Oh! I-au dublat.

— Pe care-l luaţi? întrebă fără veste Jérôme Bosch.

— N-are importanţă, zise Hardy. Dacă nu mai au locuri la A., au să mă pună la B. Cred că sosesc în acelaşi timp.

Dar dacă avionul B. are un accident, îşi spuse Jérôme

Bosch, n-ar trebui insistat pentru a-l lua pe A.? Şansele sunt oare matematic egale? Cum să alegi?

— Sunteţi căutat, zise Fred Hardy.

— Cine, eu?

— Difuzorul, zise Fred Hardy. Poate domnul Wildenstein.

Impecabil, elegant, zâmbea cu ţigara între degete, cu servieta pe braţul unui fotoliu, sprijinită de şold. Tăcere.

— Domnul Jérôme Bosch e rugat să se prezinte la biroul de recepţie, spunea vocea asexuată, dar feminină, angelică, prea gravă, prea suavă, prea calmă.

— Probabil că sunteţi chemat la telefon, zise Fred Hardy. Pe aici. Drept înainte. Vreţi să vă cumpăr ziarele? O pipă? Spumă sau bruyère, domnule Bosch? Ce tutun preferaţi? Amsterdamer, Dunhill?

Dar, zăpăcit, împleticindu-se, Jérôme Bosch apucase să şi plece. Prea mult zgomot ... Prea multe feţe. Un itinerar complicat. Unde o fi? Pancartele. Recepţie.

Se agăţă de tejghea, ca şi cum s-ar fi înecat. Înţelesese. În mintea lui crescuse o idee. Până atunci se răsucise ca un peşte într-un vas bine închis. Sferic. Înţelegerea. Credea tot.

— Sunt Jérôme Bosch, îi spuse femeii tinere, zâmbitoare, cu o beretă cenuşie aşezată strâmb pe creştet. Avea ochii prea mari, aspru subliniaţi cu negru şi dinţii prea mari şi ei. Am fost chemat, zise Jérôme Bosch, nervos. Sunt Jérôme Bosch.

— Desigur, domnule Bosch. O clipă, domnule Bosch. Apăsă pe un buton invizibil, spuse ceva, ascultă. Un apel telefonic, domnule Bosch. Cabina 3. Nu, pe aici. La stânga.

Uşa se închise automat după el. Tăcere. Urletul avioanelor nu ajungea până acolo. Ridică receptorul şi, fără să mai aştepte, spuse în aparat:

— Nu vreau să plec.

— N-ai să renunţi acum, zise glasul din stânga, glasul ferm şi hotărât.

— Celălalt, zise Jérôme Bosch. Nu telefonează din viitorul tău. Cheamă dintr-un *alt* viitor. I s-a întâmplat ceva. A luat avionul şi a avut un accident şi ...

— Eşti nebun! zise glasul. Te temi să iei avionul şi născoceşti ce-ţi dă prin mine. Ştii, te cunosc destul de bine.

— Poate că te născocesc şi pe tine, zise Jérôme Bosch.

— Ascultă, zise glasul. Mi-a fost destul de greu să dau de tine. Ştiam că ai să şovăi. Nu ţin să ratezi prilejul ăsta.

— Dacă nu plec, zise Jérôme Bosch, nu mai exişti. De asta stărui.

— Şi dacă? zise glasul. Eu sunt tu, nu-i aşa? Ţi-am vorbit de Ibizza, de Acapulco. Tot timpul pentru a scrie. Şi Barbara. Doamne, n-ar trebui să-ţi spun, dar ai să te însori cu Barbara. N-ai să ratezi una ca asta. O iubeşti.

— Încă nici n-o cunosc, zise Jérôme Bosch.

— Ai să te întâlneşti cu ea, zise glasul. O să fie nebună după tine. Nu imediat. Zece ani, Jérôme. Mai bine de zece ani de fericire. Are să joace în toate filmele tale. Ai să fii

celebru, Jérôme.

— Lasă-mă să mă mai gândesc, zise Jérôme Bosch.

— Cât e ceasul? Se uită la ceas.

— Patru şi zece.

— Trebuie să te sui în avion.

— Dar glasul celălalt, care telefonează de nu ştiu unde? Îmi spune să nu plec. Un alt viitor, o altă posibilitate. Spunea că mă cheamă de mâine.

— Un alt viitor, zise glasul, nehotărât. Păi sunt aici, nu? Am luat avionul şi nu mi s-a întâmplat nimic. Am luat avionul de o sută de ori. Acum fac parte din clubul milionarilor. Ştii ce-i asta? Nici un accident.

— Celălalt a avut un accident, zise încăpăţânat Jérôme Bosch.

Tăcere. Scuipături. O gâză abisală ronţăie firul undeva, pe fundul unui ocean.

— Să zicem, se învoi glasul. Poţi să înfrunţi riscul, nu? Uite statisticile. Ai nouăzeci şi nouă la sută şanse să ajungi cu bine. Mai mult. Nouă sute ...

— De ce să te cred pe tine, zise Jérôme Bosch, şi nu pe celălalt?

— ... şansă la două ...

— Alo, zise Jérôme Bosch, te aud foarte prost.

— Chiar dacă n-ar fi decât o şansă la două, zicea glasul care striga şi rămânea departe, care vorbea de cealaltă latură a unui perete de sticlă, care răcnea dintr-o cutie închisă, nu poţi lăsa lucrurile baltă. N-ai să-ţi petreci viaţa în

biroul ăla, nu?

— Nu, zise Jérôme Bosch, lăsând-o mai moale.

Un glas minuscul la capătul firului, ca şi cum interlocutorul s-ar cufunda acolo într-o spumă, s-ar prăbuşi în labirintul infinit al firelor telefonice.

— Grăbeşte-te, zicea o gâză, ai să pierzi avionul.

Clic.

— Alo, allo! strigă Jérôme Bosch.

Tăcere. Aparat mort. Se uită la ceas. Şaisprezece şi paisprezece minute. Sunt cu un minut sau două în urmă. Hardy se întreabă probabil ce fac. Am să pierd avionul. Să plec? se întrebă Jérôme Bosch.

— E timpul, zise Fred Hardy, zâmbitor. V-am cumpărat o servietă. O pipă de spumă. Domnul Wildenstein preferă pipele de spumă pentru că nu-i nevoie să le ... cum se spune ... ardeţi. Trei pachete de tutun. *Le Monde* şi *Le Figaro, New York Times, Paris-Match, Playboy* şi ultimul *Fiction.* E revista franceză în care vă publicaţi nuvelele, nu-i aşa? V-am luat o perie de dinţi. O sticlă de whisky. *Chivas.* Vă place *Chivas,* nu-i aşa, domnule Bosch? Avem exact timpul necesar. Nu, nu pe-aici.

Poliţistul zâmbi, îl salută pe Fred şi făcu un semn.

Vameşul îi lăsă să treacă.

— Spuneţi-i domnului Wildenstein că la Londra e totul în regulă, domnule Bosch. Am să-i telefonez mâine. Nu, domnule Bosch, pe aici.

Difuzoarele împrăştiau o muzică dulce.

Înaintau într-un culoar nesfârşit, mărginit la capăt de o mare oglindă care le trimetea îndărăt propria imagine spre care se repezeau. Dar nu se atinseră. Fred Hardy îl apucă de cot pe Jérôme Bosch, îl sili să facă un sfert de întoarcere spre dreapta şi coborâră, nemişcaţi, pe o scară mecanică, la etajul de jos.

Sala de aşteptare era împărţită în două. La dreapta, nişte oameni la coadă. Jérôme Bosch dădu să li se alăture. Dar Fred Hardy îl duse spre cealaltă poartă. În faţa ei nu era aproape nimeni. Un costum cenuşiu cu trăsături marcate, ţinând în mână o servietă de piele neagră şi lucioasă, şi o femeie, foarte înaltă, foarte frumoasă, căreia lungile plete palide îi mângâiau umerii goi. Nu se uita la nimeni.

Mai era de trecut o uşă.

Nu vreau să plec, îşi zicea Jérôme Bosch, alb la faţă. Am să spun că mi-e rău, că am uitat o întâlnire, că trebuie să-mi iau un manuscris. N-am să le spun nimic. Nu mă pot sili. Nu mă pot răpi.

— Poftim, spuse Fred Hardy, întinzându-i servieta. Vă doresc călătorie plăcută. Mi-ar fi făcut plăcere să vă însoţesc, dar mă aşteaptă biroul, la Londra. Am să mă reped poate în Bahamas către sfârşitul lunii. Sunt foarte fericit că v-am întâlnit, domnule Bosch.

Poarta se deschise. O stewardesă intră, zâmbi, se uită la cei trei pasageri de clasa întâia, le luă tichetele roşii şi pieri.

— Fiţi buni şi luaţi loc în autobuz, vă rog.

— Adio, domnule Hardy, zise Jérôme Bosch, depărtându-se.

....

Jérôme Bosch ei aproape singur în autobuzul care duce călătorii de clasa întâia. Autobuzul merge încet, după un itinerar complicat, pe o imensă suprafaţă de beton neted, pe care nimic nu pare s-o balizeze. Jérôme Bosch nu simte nimic, nici măcar mărunta aţâţare ce întovărăşeşte orice călătorie. Îşi spune că nu i se mai poate telefona, dar se înşală. Îşi spune că nimeni nu va mai încerca să-i influenţeze comportarea, pentru că nu mai are importanţă. Autobuzul se opreşte. Jérôme Bosch coboară din autobuzul care pleacă să ia porţia de pasageri de clasa a doua. Urcă scara mobilă rezemată de partea dinainte a aparatului. Şovăie pătrunzând în cabina de clasa întâi. Se lasă condus în dreptul unui fotoliu, lângă un hublou, în faţa aripilor. Îşi prinde centura sub ochiul vigilent al stewardesei. Aude larmă, târşâit de picioare, în spatele lui se instalează pasagerii de clasa a doua. Vede stewardesa îndreptându-se către cabina de pilotaj, dispărând pentru o clipă, revenind, apucând un microfon. O aude urând bun-venit în trei limbi, recomandând stingerea ţigărilor şi verificarea centurilor. Se aprinde un panou care reînnoieşte instrucţiunile. I se întinde un coş cu bomboane. Alege una. Ştie că-i vorba de un rit, că aparatele sunt presurizate şi că timpanele nu-l vor durea, chiar dacă nu se oboseşte să înghită, că, de altfel, va înghiţi bomboana înainte ca avionul să sfârşească

decolarea. Aparatul porneşte. Lui Jérôme Bosch i se pare că vede silueta elegantă a lui Fred Hardy, dincolo de poarta de pe acum îndepărtată a salonului de aşteptare. Avionul încremeneşte. Motoarele rag, şi, fără a mai aştepta, Universul năvăleşte înainte şi-l lipeşte pe Jérôme Bosch de spătar. Încearcă să privească prin hublou. Aparatul a părăsit solul. Un şoc. Roţile au intrat în lăcaşul lor.

Jérôme Bosch se destinde. Nu se va întâmpla nimic. I se întinde un ziar, cel de dimineaţă şi, în mod mecanic, îl deschide la pagina economică şi ochii i se îndreaptă spre mica hartă meteorologică. Pune ziarul deoparte. Deschide servieta, caută şi găseşte pipa, o cercetează, calitate superioară, o umple, o aprinde. I se serveşte un whisky. Zboară deasupra norilor. Se întreabă dacă civilizaţii efemere şi minuscule nu se dezvoltă în cutele acestor munţi de ceaţă. Crede că-i în curs de a uita telefonul. Încearcă să-şi închipuie cum arată Nassau. Începe să descopere că a plecat. Ia în stăpânire cabina. Îşi acţionează fotoliul. Se întreabă asupra probabilităţilor celor două viitoruri. I se pare, dar nu e sigur, că glasul din stânga, glasul ferm, sigur, Ibizza, Acapulco şi Barbara n-a Încetat a se depărta, a deveni mai puţin desluşit de la convorbire la convorbire, iar celălalt mai prezent. Chestie de legături telefonice. I se aduce de mâncare. I se serveşte şampanie. O priveşte pe stewardesă, care zâmbeşte ori de câte ori trece pe lângă el. Mai cere şampanie. Bea o cafea. Doarme.

Când se trezeşte - dar cât o fi ceasul? - avionul zboară

pe deasupra mării, într-un cer absolut senin. Jérôme Bosch n-a visat sau nu-şi poate aminti visele. Privind marea, regretă în mod absurd că nu şi-a luat un slip de baie. Domnul Wildenstein are cu siguranţă o duzină de slipuri de baie. Jérôme Bosch înţelege, în sfârşit, că stewardesa i se adresează. Ea îi întinde o bucăţică de hârtie albastră, îndoită în mod complicat, ca o telegramă. Pare mirată.

— Un apel pentru dumneavoastră, domnule Bosch. Radiofonistul se scuză, dar n-a înţeles decât câteva cuvinte. E electricitate statică în aer. A cerut confirmarea, degeaba.

Desface hârtia şi citeşte doar două cuvinte, însemnate în grabă, cu un pix: *Pe curând* ...

Domnul Wildenstein, îşi zice. Dar nu e sigur.

— Vă rog, zice el, puteţi întreba cam cum era glasul?

— Să văd, zice stewardesa, care se îndepărtează, dispare în cabina pilotului, revine peste o clipă.

— Domnule Bosch, zice ea, radiofonistul nu prea ştie să descrie un glas. Vă roagă să-l iertaţi. Spune că glasul părea foarte apropiat, că se auzea foarte puternic şi că nu crede, în ciuda paraziţilor, că ar fi vrut să spună şi altceva. A cerut din nou confirmarea.

— Mulţumesc, zice Jérôme Bosch în timp ce o vede depărtându-se, apucând microfonul, luând aer în piept, după care o aude rostind cu voce suavă:

— O clipă de atenţie, vă rog, doamnelor şi domnilor. Vom străbate o zonă de perturbaţii. Fiţi buni şi puneţi-vă centurile, stingeţi ţigările. *Ladies and gentlemen, your*

attention, please, fasten your seatbelts ...

Nu mai ascultă. În străfundul cerului, altminteri curat, priveşte prin hublou o mică pată noroasă, aproape neagră, peste care se află un intens clocot întunecat şi către care avionul se aruncă. Neagră, neagră, neagră, ca un ochi.

1969

SFÂRŞIT

CUPRINS :

Lector: VICTOR ZEDNIC

Tehnoredactor: MARIANA PUŞCAŞU

Apărut: 1973. Comanda nr. 369. Tiraj:

15 000 broşate. Coli de tipar : 8

Tiparul executat sub comanda nr. 24 la

Întreprinderea poligrafică „Crişana"

str. Moscovei nr. 5, Oradea

Republica Socialistă România

Fantastic Club

Lei 8

ÎN ACEEAŞI COLECŢIE

au mai apărut:

Horia Aramă:
ŢĂRMUL INTERZIS

Ovidiu Şurianu:
ÎNTÎLNIRE CU HEBE

Vladimir Colin:
CAPCANELE TIMPULUI

Ion Hobana şi Gianfranco de Turris:
FANTASCIENZA

Mary W. Shelley:
FRANKENSTEIN

sub tipar:

R. Bărbulescu şi G. Anania
PARALELA-ENIGMĂ

E. R. Burroughs:
TĂRÎMUL UITAT DE TIMP